

MEDULLA
S. THOMÆ AQUINATIS

SEU

MEDITATIONES

Ex operibus S. Thomæ depromptæ

I

APPROBATIO

Opus cui titulus : « *Medulla S. Thomæ Aquinatis, etc.* » libenter adprobamus, quippe quod eximiam exhibet synthesim dogmaticam, asceticam et mysticam, ex diversis Angelici Doctoris operibus collectam atque in utilitatem meditantis animæ congruo ordine dispositam.

Rijckholt, in Hollandia, die 24 Augusti 1905.

FR. BENEDICTUS MARIA CLAVÈRE, O. P.
S. Th. Mag.

FR. EDUARDUS HUGON, O. P.
S. Th. Bac.

Imprimatur

Lugdani

FR. FERREOLUS VERON
Prior Prov.

Imprimatur

Parisiis, die 27 Octobris 1906.

P. FAGES, Vic. Gen.

Auctor editorque omnia jura proprietatis sibi vindicant.

Hoc opus, juxta leges, mense Novembri 1906, fuit depositum.

MEDULLA S. THOMÆ AQUINATIS

PER OMNES ANNI LITURGICI DIES DISTRIBUTA

SEU

MEDITATIONES

EX

OPERIBUS S. THOMÆ

DEPROMPTÆ

Auctore **P. D. MÉZARD**, Ordinis Prædicatorum

PARISIIS

SUMPTIBUS P. LETHIELLEUX, EDITORIS

10, VIA DICTA CASSETTE, 10

45259

REVERENDISSIMO PATRI

FR. HYACINTHO-MARIÆ CORMIER

BX
2170
C55
T56
906
V.11
MAGISTRO GENERALI

ORDINIS FRATRUM PRÆDICATORUM

IN ANNO SACERDOTII QUINQUAGESIMO

Humile et filiale obsequium.

17 maii 1856-1906

PRÆFATIO

Hic liber totus, et quoad conceptus et quoad ipsa verba, paucis exceptis quæ in meditatione pro festo Immaculatæ Conceptionis B. V. M. invenies, opus est revera piissimi Doctoris angelici, S. Thomæ Aquinatis.

Unum editor præsens sibi vindicare potest, inquisivisse scilicet in omnibus magni Præceptoris operibus quæcumque suavia et pia et ad ædificationem fovendam aptissima, eaque simul per omnes anni liturgici dies distribuisse, ita ut dulcissima hujus mirandi Cedri Libani haberetur medulla quasi in unum collecta, et qualibet die sive per lectionem, sive per attentiozem meditationis conatum sumenda atque gustanda.

Equidem meditationes, quales ad usum fidelium sæpe parantur, non erit hic expos-

tulare, meditationes nempe prorsus absolutas, quæ non solum conceptus intellectui, sed etiam affectus cordi, sermone interdum prolixiori, et actioni operanda indicare satagunt, ita ut meditati vix aliquid agendum aut inveniendum remaneat.

Hic sane conceptus tantum menti obviabunt, et conceptus breves, in celsa, clara, firma sententia, sed quam pleni et fecundi, quanta pietate veroque Dei amore uberrimi!

Haud quidem rari sunt, qui multiloquio librorum fatigati, sub stylo brevi et paucis verbis panem vitæ et intellectus invenire desiderant.

Adeant angelicum Doctorem, qui non amplam tantum meditandi materiam eis præbebit, sed et aptissimam ad mores reformandos, necnon ad nutriendum et augendum sanctissimum Salvatoris nostri amorem.

Ordo vero, juxta quem res distribuuntur in opere, hic est.

Tempore Adventus, ponuntur meditanda quæ S. Thomas de mysterio Incarnationis passim scripsit, et sequuntur quæ ad Nativi-

tatem Domini et ejus infantiam aut vitam publicam spectant.

Tempore Quadragesimæ, meditationes sunt de Christo patiente ac in cruce moriente.

Postea cum Christo resurgente et exemplari regenerationis nostræ spiritualis, incipiunt quædam de vita nova per gratiam, per assimilationem ad Christum ascendentem, per effectus Spiritus sancti et per Eucharistiam : quæ series in festo SS. Cordis Jesu terminatur.

Meditationes autem, quæ a prima die Julii usque ad Adventum subsequuntur, hæc ponunt :

1º Deum ejusque aliqua attributa ;

2º Hominem a Deo per peccatum aberrantem suaque vitia cognoscere et detestari conantem in vita purgativa.

3º Eundem ad vitam illuminativam per virtutes progredientem.

4º Eundem ad vitam unitivam ascendentem ut cum Deo consortium habeat per ferventissimum amorem et intimam familiaritatem.

5º Cum festo Omnium Sanctorum veniunt meditationes de novissimis quæ toto novem-

bris mense perdurant, usquedum homo sic purgatus, illuminatus et perfectus, sedeat tandem ad hanc Cœnam magnam beatissimam quæ erit finis omnium.

Sic igitur totum opus harum meditationum quasi quoddam compendium Summæ S. Thomæ se habet, ita ut aliqualem synthesim totius religionis et vitæ asceticæ præstare valeat.

Præter meditationes ad cyclum liturgicum adaptatas, sacerdotes et religiosi alias pro exercitiis spiritualibus quæ per octo dies quolibet anno peragi solent, ad calcem invenire poterunt.

NOTA

Adveniente Septuagesima, prætermittendæ sunt meditationes quæ supersunt de mense Februarii aut etiam Januarii, ut statim sumantur illæ quæ hac Dominica incipiunt.

Meditationes vero tunc prætermissæ post festum SS. Cordis Jesu usque ad diem primam Julii in usum venient.

PRIMA PARS

—

DE TEMPORE
ADVENTUS AD FESTUM
SS. CORDIS JESU

27 Novembris

De Immensitate amoris divini.

Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum habeat vitam æternam. Joan., 3.

Omnium bonorum nostrorum causa est Dominus et divinus amor. Amare enim proprie est velle alicui bonum. Cum ergo voluntas Dei sit causa rerum, ex hoc provenit nobis bonum quia Deus amat nos. Et quidem amor Dei est causa boni naturæ. Item est causa boni gratiæ. Jer. 31. *In caritate perpetua dilexi te, ideo attraxi te, scilicet per gratiam.*

Sed quod sit etiam dator boni gratiæ, procedit ex magna caritate, et ideo ostenditur hic hanc Dei caritatem esse maximam ex quatuor :

1º Ex persona amantis, quia Deus est qui diligit et immense. Et ideo dicit: *Sic Deus dilexit.*

2° Ex conditione amati, quia homo est qui diligitur, mundanus scilicet, corporeus, id est in peccatis existens. *Commendat Deus suam caritatem in nobis, quoniam cum adhuc inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus.* Rom. 5, 10. Et ideo dicit *mundum*.

3° Ex magnitudine munerum, nam dilectio ostenditur per donum, quia ut dicit Gregorius, probatio dilectionis exhibitio operis est. Deus autem maximum donum nobis dedit, quia *Filium suum unigenitum, Filium suum*, id est naturalem, sibi consubstantiali, non adoptivum: unigenitum, ut ostendat Deum non divinum amorem habere ad plures filios, sed totum in Filio, quem dedit ad comprobandum immensitatem sui amoris.

4° Ex fructus magnitudine, quia per eum habemus vitam æternam. Unde dicit: *Ut omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam*, quam acquisivit nobis per mortem crucis.

Perire dicitur aliquid quod impeditur, ne perveniat ad finem ad quem ordinatur. Homo ordinatur ad vitam æternam et, quamdiu peccat, avertit se ab ipso fine. Et licet dum vivit omnino non pereat, ita quod non possit restaurari, tamen quando moritur in peccato, tunc perit omnino.

In hoc quod dicit *habeat vitam æternam* indicatur divini amoris immensitas; nam dando vi-

tam æternam dat seipsum. Vita enim æterna nihil aliud est quam frui Deo. Dare autem seipsum magni amoris est indicium.

(*In Joan. 3*).

28 Novembris

De convenientia Incarnationis.

I. — Illud videtur esse convenientissimum ut per visibilia monstrentur invisibilia Dei ; ad hoc enim totus mundus est factus, ut patet per illud Apostoli : *Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur*. Rom, 1, 20. Sed sicut Damascenus dicit, per Incarnationis mysterium monstratur simul bonitas, et sapientia, et justitia, et potentia Dei vel virtus : Bonitas quidem, quoniam non despexit proprii plasmatis infirmitatem ; justitia vero, quoniam homine victo, non ab alio quam homine fecit vinci tyrannum, neque vi eripuit ex morte hominem ; sapientia vero, quoniam invenit difficillimi pretii decentissimam solutionem ; potentia vero sive virtus infinita, quia

nihil est majus quam Deum fieri hominem. Ergo conveniens fuit Deum incarnari.

II. — Unicuique rei conveniens est illud quod competit ei secundum rationem propriæ naturæ, sicut homini conveniens est ratiocinari, quia hoc ei convenit inquantum est rationalis secundum naturam suam. Ipsa autem natura Dei est essentia bonitatis. Unde quidquid pertinet ad rationem boni, conveniens est Deo. Pertinet autem ad rationem boni ut se aliis communicet. Unde ad rationem summi boni pertinet quod summo modo se creaturæ communicet. Quod quidem maxime fit per hoc quod naturam creatam sic sibi conjungit, ut una persona fiat ex tribus, Verbo, anima et carne. Unde manifestum est quod conveniens fuit Deum incarnari.

Uniri Deo in unitate personæ non fuit conveniens carni humanæ secundum conditionem suæ naturæ, quia hoc erat supra dignitatem ejus. Conveniens tamen fuit Deo secundum infinitam excellentiam bonitatis ejus, ut sibi eam uniret pro salute humana.

Deus non mole, sed virtute magnus est. Unde magnitudo virtutis ejus nullas in angusto sentit angustias. Nec est incredibile, si verbum hominis transiens, simul auditur a multis et a singulis totum, quod Verbum Dei permanens, simul ubique sit totum.

(3^a, q. I, a, 1).

29 Novembris

De necessitate Incarnationis.

Ad finem aliquem dicitur aliquid esse necessarium dupliciter : Uno modo, sine quo aliquid esse non potest, sicut cibus est necessarius ad conservationem humanæ vitæ ; alio modo, per quod melius et convenientius pervenitur ad finem, sicut equus necessarius est ad iter. Primo modo, Deum incarnari non fuit necessarium ad reparationem humanæ naturæ. Deus enim per suam omnipotentem virtutem poterat humanam naturam multis aliis modis reparare. Secundo autem modo, necessarium fuit Deum incarnari. Unde Augustinus dicit : Verum ostendamus non alium modum possibilem Deo defuisse, cujus potestati omnia æqualiter subjacent ; sed sanandæ miseriæ nostræ convenientiorem alium modum non fuisse. Et hoc quidem considerari potest, quantum ad promotionem hominis in bonum.

1° Quantum ad fidem, quæ magis certificatur

ex hoc quod ipsi Deo loquenti credit; unde Augustinus dicit: Ut homo fidentius ambularet ad veritatem, ipsa Veritas Dei Filius, homine assumpto, constituit atque fundavit fidem.

2° Quantum ad spem, quæ per hoc maxime erigitur. Unde Augustinus dicit: Nihil tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, quam ut demonstraretur nobis quantum diligeret nos Deus. Quid vero hujus rei isto indicio manifestius quam quod Dei Filius naturæ nostræ dignatus est inire consortium?

3° Quantum ad charitatem, quæ maxime per hoc excitatur: unde Augustinus dicit: Quæ major est causa adventus Domini, nisi ut ostenderet Deus dilectionem suam in nobis? Et postea subdit: Si amare pigebat, saltem redamare non pigeat.

4° Quantum ad rectam operationem, in qua nobis exemplum se præbuit. Unde Augustinus dicit: Homo sequendus non erat, qui videri poterat; Deus sequendus erat, qui videri non poterat. Ut ergo exhiberetur homini et qui videretur ab homine et quem homo sequeretur, Deus factus est homo.

5° Quantum ad plenam participationem divinitatis quæ vera est hominis beatitudo, et finis hu-

manæ vitæ, et hoc collatum est nobis per Christi humanitatem. Dicit enim Augustinus : Factus est Deus homo, ut homo fieret Deus.

(3^a, q. I, a. II.)

30 Novembris

De necessitate Incarnationis.

Necessarium fuit Deum incarnari non solum quantum ad promotionem hominis in bonum, sed etiam quantum ad remotionem mali.

1° Per hoc homo instruitur ne sibi diabolum præferat et eum veneretur qui est auctor peccati. Unde Augustinus dicit : Quandoquidem sic potuit Deo conjungi natura humana, ut fieret una persona, superbi illi maligni spiritus non ideo se audeant homini præponere, quia non habent carnem.

2° Per hoc instruimur quanta sit dignitas humanæ naturæ, ne eam inquinemus peccando. Un-

de Augustinus dicit: Demonstravit nobis Deus quam excelsum locum inter creaturas habeat humana natura, in hoc quod hominibus in vero homine apparuit. Et Leo papa dicit: Agnosce, o christiane, dignitatem tuam; et divinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire.

3º Quia, ad præsumptionem hominis tollendam gratia Dei, in nobis nullis meritis præcedentibus, in homine Christo commendatur.

4º Quia superbia hominis, quæ maxime est impedimento ne inhæreatur Deo, per tantam Dei humilitatem redargui potest atque sanari.

5º Ad liberandum hominem a servitute peccati; quod quidem, ut Augustinus dicit, fieri debuit sic ut diabolus justitia hominis Jesu Christi superaretur; quod factum est Christo satisfaciente pro nobis. Homo autem purus satisfacere non poterat pro toto humano genere; Deus autem satisfacere non debebat; unde oportebat Deum et hominem esse Jesum Christum. Unde et Leo papa dicit: Suscipitur a virtute infirmitas, a majestate humilitas, ab æternitate mortalitas; ut quod nostris remediis congruebat, unus atque idem Dei et hominum mediator, et mori ex uno, et resurgere posset ex altero. Nisi enim esset verus Deus, non

afferret remedium ; nisi esset verus homo, non præberet exemplum.

Sunt autem et aliæ plurimæ utilitates quæ consecutæ sunt supra apprehensionem sensus humani, secundum illud Eccle., III, 23 : *Plurima super sensum hominum ostensa sunt tibi.*

(3^a, q. I. a. II.

1 Decembris

De necessitate Incarnationis ad satisfactionem sufficientem pro peccato.

I. — Aliqua satisfactio potest dici dupliciter sufficiens : uno modo perfecte, quia est condigna per quamdam adæquationem ad recompensationem culpæ commissæ, et sic hominis puri satisfactio sufficiens esse non poterat pro peccato, tum, quia tota natura humana erat per peccatum corrupta, nec bonum alicujus personæ, vel etiam plurimum poterat per æquiparantiam totius naturæ detrimentum recompensare ; tum etiam, quia peccatum contra Deum commissum quamdam infi-

nitatem habet ex infinitate divinæ majestatis : tanto enim offensa est gravior, quanto major est ille in quem delinquitur. Unde oportuit ad condignam satisfactionem ut actus satisfaciens haberet efficaciam infinitam, utpote Dei et hominis existens.

Alio modo potest dici satisfactio hominis esse sufficiens imperfecte, scilicet secundum acceptationem ejus qui est ea contentus, quamvis non sit condigna, et hoc modo satisfactio puri hominis est sufficiens. Et quia omne imperfectum præsupponit aliquid perfectum a quo sustentetur, inde est quod omnis puri hominis satisfactio efficaciam habet a satisfactione Christi. (3, q. I. a. II, 2^m).

II. — Incarnatio fiduciam præbet de remissione peccati.

Sicut virtutibus homo ad beatitudinem disponitur, ita et peccatis impeditur ; peccatum autem virtuti contrarium impedimentum affert beatitudini, non solum inordinationem quamdam animæ inducens, secundum quod eam ab ordine debiti finis abducit ; sed etiam Deum offendens, a quo beatitudinis præmium expectatur : et insuper hujus offensæ homo conscientiam habens, per peccatum fiduciam accedendi ad Deum amittit, quæ necessaria est ad beatitudinem consequendam.

Necessarium est igitur humano generi quod peccatis abundat, ut ei remedium aliquod adhibeatur contra peccata, hoc autem remedium adhi-

beri non potest nisi per Deum ; qui et voluntatem hominis movere potest in bonum, ut eam ad debitum ordinem reducat, et offensam in se commissam potest remittere : offensa enim non remittitur, nisi per eum in quem offensa committitur.

Ad hoc autem quod homo a conscientia offensæ præteritæ liberetur, oportet quod sibi de remissione offensæ per Deum constet ; non autem per certitudinem ei constare potest, nisi a Deo de hoc certificetur.

Conveniens igitur fuit et humano generi ad beatitudinem consequendam expediens quod Deus fieret homo ; ut sic et remissionem peccatorum consequeretur per Deum, et hujus remissionis certitudinem haberet per hominem Deum. (*Contr.* 4, 54).

2 Decembris

**Domini Incarnatio remedium
congruentissimum.**

Sacramentum istud congruentissime ordinatum fuit ad salutem hominis, quia licet alius modus

fuisset Deo possibilis, nullus tamen ita congruus. Congruebat enim ipsi Reparatori, et reparabili et reparationi.

1° Reparatori, quem decebat suam sapientiam ostendere, potentiam et bonitatem. Quid autem potentius quam conjungere extrema summe distantia? Magna enim potentia fuit in conjunctione disparium elementorum, major, in conjunctione illorum ad spiritum creatum; maxima, in unione ad spiritum increatum, ubi maxima est disparitas. Quid vero sapientius quam quod ad completionem totius universi fieret conjunctio primi et ultimi, hoc est Verbi Dei, quod est omnium principium, et humanæ naturæ quæ in operibus sex dierum fuit ultima creaturarum? Quid enim benevolentius quam quod Creator omnium communicare se voluit rebus creatis? Et hæc benignitas magna fuit in conjunctione sui cum omnibus rebus per præsentiam; major, quia communicavit se bonis per gratiam; maxima, quia se communicavit Christo homini, et, per consequens, generibus singulorum unitate personæ.

2° Fuit etiam iste modus congruentissimus ipsi reparabili; quia homo per peccatum corruit in infirmitatem, ignorantiam et malitiam, per quæ ineptus factus est ad virtutem divinam imitandam, ad veritatem cognoscendam, et ad bonitatem diligendam; ideo Deus homo factus est per quod

se tradidit homini imitabilem, cognoscibilem et amabilem.

3° Fuit iste modus congruentissimus nostræ reparationi, quod Dominus in forma servi procuraret salutem servi, et quod Filius incarnaretur. Quæ quidem congruitas attenditur et secundum propria Filii et secundum appropriata.

Secundum propria, quia Filius est Verbum, imago et Filius : homo vero per peccatum tria perdidit, scilicet cognitionem sapientiæ, similitudinem gratiæ et hæreditatem gloriæ. Ideo missum est Verbum, Imago et Filius.

Secundum appropriata etiam magis convenit ; quia in opere creationis relucet præcipue potentia, in opere recreationis sapientia, et in opere retributionis bonitas.

(De Humanitate Christi.)

3 Decembris

De convenientia reparandi naturam humanam per Verbum.

Oportet advertere quod omne per intellectum agens per conceptionem sui intellectus quam dici-

mus verbum, operatur, ut patet in ædificatore et quolibet artifice qui secundum formam quam mente concepit, exterius operatur. Quia ergo Dei Filius est ipsum Dei verbum, consequens est ut Deus omnia per Filium fecerit.

I. — Unaquæque autem res per eadem fit et reparatur. Si enim domus collapsa sit, per formam artis reparatur, per quam a principio condita fuit.

Inter creaturas autem a Deo conditas per verbum suum, primum gradum tenet creatura rationalis, in tantum quod omnes aliæ creaturæ ei subserviunt et ad ipsum ordinari videntur. Et hoc rationabiliter, quia rationalis creatura dominium habet sui actus per arbitrii libertatem, cæteræ vero creaturæ non ex iudicio libero agunt. Ubique autem id quod est liberum præeminet ei quod est servum, et servi ad liberorum famulatum ordinantur et a liberis gubernantur. Lapsus ergo rationalis creaturæ secundum veram æstimationem magis æstimandus est quam cujuscunque irrationalis creaturæ defectus. Hoc ergo conveniens est divinæ sapientiæ, ut præcipue lapsum rationalis creaturæ repararet magis quam si cælum collaberetur, vel quidquid aliud in rebus corporeis posset accidere.

II. — Dico autem creaturæ rationalis lapsum, non ut ab esse deficiat, sed secundum quod deficit a rectitudine voluntatis. Lapsus enim seu defectus

præcipue attenditur secundum id quo operatur, sicut artificem errare dicimus, si in arte deficiat qua debet operari, et rem naturalem deficientem dicimus et collapsam, si corrumpatur virtus ejus naturalis per quam agit, puta si in planta vis germinandi deficiat, aut in terra vis fructificandi. Id autem per quod operatur rationalis creatura est voluntas in qua consistit libertas arbitrii. Lapsus ergo rationalis creaturæ est secundum quod deficit a rectitudine voluntatis quod fit per peccatum, Defectum ergo peccati qui nihil est aliud quam perversitas voluntatis præcipue Deo convenit remove et hoc per Verbum suum quo universam condidit creaturam.

Angelorum autem peccatum remedium habere non potuit quia secundum immutabilitatem suæ naturæ impœnitibiles sunt ab eo in quod semel convertuntur. Homines autem secundum conditionem suæ naturæ habent mutabilem voluntatem, ut non solum diversa possint eligere, sed etiam postquam unum elegerunt, possint ab illo resipiscere et ad aliud converti.

Sic ergo, quum natura humana sit reparabilis, ad Dei bonitatem pertinuit ut per Filium suum eam collapsam repararet. (*Contra Saracen.* ap. v.)

c

4 Decembris

De modo reparandi naturam humanam,

I. — Modus reparationis talis esse debuit quod et naturæ reparandæ conveniret et morbo. Naturæ dico, quia, cum homo sit rationalis naturæ, libero arbitrio præditus, non ex necessitate exterioris virtutis, sed secundum propriam voluntatem ad statum rectitudinis revocandus fuit: morbo etiam, quia cum morbus in perversitate voluntatis consideretur, oportuit quod voluntas ad rectitudinem reduceretur.

Voluntatis autem humanæ rectitudo consistit in ordinatione amoris qui est principalis affectio. Ordinatus autem est, ut Deum super omnia diligamus quasi summum bonum, et ut in ipsum referamus omnia quæ amamus tanquam in ultimum finem, et ut in aliis amandis servetur debitus ordo, ut sc. corporalia spiritualibus postponamus. Ad provocandum autem nostrum amorem in Deum nihil magis valere potuit quam quod Verbum Dei per quod omnia facta sunt, ad reparationem natu-

ræ nostræ eam assumeret, ut idem esset et Deus et homo.

II. — Primo quidem, quia ex hoc maxime demonstratur quantum Deus diligat hominem, quod pro ejus salute homo fieri voluit, nec est aliquid quod ad amandum magis provocet, quam quod aliquis se cognoscat amari. Deinde quod homo habens intellectum et affectum ad corporalia depressum, ad ea quæ supra se sunt de facili elevari non poterat: facile autem est homini cuilibet ut alium hominem diligat et cognoscat. Sed considerare divinam altitudinem et in eam ferri per debitum amoris affectum, non est omnium hominum, sed eorum qui per Dei auxilium cum magno studio et labore a corporalibus ad spiritualia sublevantur. Ut ergo omnibus hominibus facilis pateret via ad Deum, voluit Deus homo fieri, ut etiam parvuli Deum cognoscere et amare possent quasi similem sibi, et sic per id quod capere possunt, paulatim proficerent ad perfectum.

Per hoc etiam quod Deus factus est homo, spes datur homini ut pervenire possit ad perfectæ beatitudinis participationem, quam solus Deus naturaliter habet. Homo enim suam infirmitatem cognoscens, sibi promitteretur quod ad beatitudinem perveniret, cujus vix Angeli sunt capaces, quæ sc. in visione Dei et fruitione consistit, vix hoc sperare posset, nisi ex alia parte sibi dignitas na-

turæ ostenderetur quam tanti æstimat Deus ut pro ejus salute fieri homo voluerit; et sic per hoc quod Deus factus est homo, spem nobis dedit ut etiam homo posset pervenire ad hoc quod uniretur Deo per beatam fruitionem.

Valet etiam homini suæ cognitio dignitatis, ex hoc quod Deus humanam naturam assumpsit, ad hoc quod affectum suum nulli creaturæ subjiceret, neque dæmones aut quascumque creaturas colendo per idololatriam, neque corporalibus creaturis se subjiciendo per inordinatum affectum. Indignum enim est, ut cum homo sit tantæ dignitatis secundum æstimationem divinam, et ita Deo propinquus sit, ut Deus homo fieri voluerit, quod homo rebus inferioribus Deo inordinate se subjiciat.

(*Contra Saracenos*, c. v.)

5 Decembris

De mirabili Incarnatione Filii Dei.

I. — Hoc mysterium inter divina opera maxime rationem excedit; nihil enim mirabilius excogi-

tari potest divinitus factum quam quod verus Deus Dei Filius fieret homo verus. Et quia inter omnia mirabilissimum est, consequitur quod ad hujus maxime mirabilis fidem omnia alia mirabilia ordinentur, cum id quod est in unoquoque genere maximum causa aliorum esse videatur.

II. — Hanc autem Dei incarnationem mirabilem, auctoritate divina tradente, confitemur. Dicitur enim : *Et verbum caro factum est et habitavit in nobis.* Joan., i.

Hoc etiam ipsius Domini Jesu Christi verba manifeste ostendunt cum de se quandoque loquatur humilia et humana ut est illud : *Pater major me est,* Joan., xiv, 28 et : *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Matth., xxvi, 38. Quæ ei secundum humanitatem assumptam conveniunt ; quandoque vero sublimia et divina : *Ego et Pater unum sumus,* Joan., x, 30. *Omnia quæcumque habet Pater mea sunt,* Joan., xvi, 15. Quæ certum est ei secundum naturam divinam competere.

Hoc etiam ostendunt ipsius Domini facta quæ de ipso leguntur. Quod enim timuit, tristatus est, esuriit, mortuus est, pertinet ad humanam naturam ; quod propria potestate infirmos sanavit, quod mortuos suscitavit et elementis mundi efficaciter imperavit, quod dæmones expulit, quod peccata dimisit, quod a mortuis, cum voluit, resurrexit, quod denique cœlos ascendit, divinam in eo virtutem demonstrant. (*Contr. Gent.*, l. IV, xxvii.)

III. — In omnibus autem rebus creatis nihil invenitur huic unioni, naturæ divinæ et naturæ humanæ in Incarnatione, tam simile sicut unio animæ ad corpus. Unde Athanasius dicit quod sicut anima rationalis et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus. Sed non potest esse similitudo in hoc quod anima rationalis unia-
tur corpori sicut et materiæ; sic enim ex Deo et homine fieret una natura.

Relinquitur ergo ut attendatur similitudo secundum quod anima unitur corpori ut instrumento. Et equidem doctores humanam naturam in Christo organum quoddam divinitatis posuerunt, sicut et ponitur corpus organum animæ.

Aliter enim est animæ organum corpus, et aliter exteriora instrumenta. Dolabra non est proprium instrumentum sicut manus; manus est organum unitum et proprium, dolabra autem instrumentum extrinsecum et commune.

Sic igitur et in unione Dei et hominis considerari potest. Omnes enim homines comparantur ad Deum ut quædam instrumenta quibus operatur. *Ipse enim est qui operatur in nobis velle et perficere.* Sed alii homines comparantur ad Deum, quasi instrumenta extrinseca et separata. Moven-
tur enim a Deo non ad operationes proprias sibi tantum, sed ad operationes communes omni rationali naturæ, ut est intelligere veritatem, diligere bona, et operari justa. Sed humana natura in Christo assumpta, est ut instrumentaliter ope-

retur ea quæ sunt operationes propriæ solius Dei, sicut est mundare peccata, illuminare mentes per gratiam, et introducere in perfectionem vitæ æternæ.

Comparatur igitur humana natura Christi ad Deum, sicut instrumentum proprium et conjunctum, ut manus ad animam. Prædictum tamen exemplum non est sic positum, ut omnimoda similitudo sit in eo requirenda : intelligendum est enim Verbum Dei multo sublimius et intimius humanæ naturæ potuisse uniri. (*Contr.*, 4, 41.)

6 Decembris

Convenientius dicitur quod si homo non peccasset, Deus incarnatus non fuisset.

Augustinus dicit super illud, Luc., xix : *Venit Filius hominis quærere et salvum facere quod perierat* : ergo si homo non peccasset, Filius hominis non venisset. Et I Tim., i, super illud *Christus venit in hunc mundum, ut peccatores salvos faceret*, dicit Glossa : Nulla causa veniendi

fuit Christo Domino, nisi peccatores salvos facere. Tolle morbos, tolle vulnera, et nulla est medicinæ causa.

I. — Aliqui circa hoc diversimode opinantur. Quidam enim dicunt quod etiamsi homo non peccasset, Dei Filius incarnatus fuisset. Alii vero contrarium asserunt, quorum assertioni magis assentiendum videtur. Ea enim quæ ex sola Dei voluntate proveniunt supra omne debitum creaturæ, nobis innotescere non possunt, nisi quatenus in Sacra Scriptura traduntur, per quam divina voluntas nobis innotescit. Unde, cum in S. Scriptura ubique incarnationis ratio ex peccato primi hominis assignetur, convenientius dicitur incarnationis opus ordinatum esse a Deo in remedium contra peccatum, ita quod peccato non existente, incarnatio non fuisset. Quamvis potentia Dei ad hoc non limitetur; potuisset enim etiam peccato non existente Deus incarnari.

II. — Multa alia quidem sunt cogitanda in Christi incarnatione, præter absolutionem a peccato, sicut exempli gratia, promotio hominis quantum ad fidem, spem, charitatem, etc. Sed omnes istæ causæ adhuc pertinent ad remedium peccati. Si enim homo non peccasset, perfusus fuisset lumine divinæ sapientiæ et justitiæ rectitudine perfectus a Deo ad omnia necessaria cognoscenda et agenda. Sed quia homo, deserto

Deo, collapsus erat ad corporalia, conveniens fuit ut Deus, carne assumpta, etiam per corporalia ei salutis remedium exhiberet. Unde dicit Augustinus : Caro te obcæcaverat, caro te sanat ; quoniam sic venit Christus, ut de carne carnis vitia extingueret.

Non est vero inconveniens ad aliquod majus humanam naturam perductam esse post peccatum. Deus enim permittit mala fieri, ut inde aliquid melius eliciat. Unde dicitur : *Ubi abundavit debitum, superabundavit et gratia*. Unde et in benedictione cerei paschalis dicitur : O felix culpa, quæ talem et tantum meruit habere Redemptorem !

(3^a p., q. I, a. III.)

7 Decembris

Quod Incarnatio non debuerit esse ab initio mundi.

Dicitur Gal., IV, 4 : *At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum*, ubi dicit

Glossa quod *plenitudo temporis* est quod præfinitum fuit a Deo Patre, quando mitteret Filium suum. Sed Deus sua sapientia omnia definivit. Ergo, convenientissimo tempore, Deus est incarnatus, et sic conveniens non fuit quod a principio humani generis Deus incarnaretur.

Cum opus Incarnationis principaliter ordinetur ad reparationem humanæ naturæ per peccati abolitionem, manifestum est quod non fuit conveniens a principio humani generis ante peccatum Deum incarnatum fuisse. Non enim datur medicina nisi jam infirmis. Unde ipse Dominus : *Non est opus valentibus medico, sed male habentibus ; non enim veni vocare justos, sed peccatores.*

Sed nec etiam statim post peccatum conveniens fuit Deum incarnari.

1° Propter conditionem humani peccati quod ex superbia provenerat ; unde eo modo erat homo liberandus, ut humiliatus recognosceret se liberatore indigere. Unde dicit Glossa magno Dei consilio factum est, ut post hominis casum non illico Dei Filius mitteretur. Reliquit enim Deus prius hominem in libertate arbitrii in lege naturali, ut sic vires naturæ suæ cognosceret : ubi cum deficeret, legem accepit ; qua data, invaluit morbus, non legis, sed naturæ vitio, ut ita cognita sua infirmitate, clamaret ad medicum et gratiæ quæreret auxilium.

2° Propter ordinem promotionis in bonum, secundum quem ab imperfecto ad perfectum proceditur. Unde Apostolus dicit : *Non prius quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cælo cælestis.* I Cor., xv, 46.

3° Propter dignitatem Verbi Incarnati, quia super illud, Gal., iv : *At ubi venit plenitudo temporis*, dicit Glossa : Quanto major iudex veniebat, tanto præconum series longior præcedere debebat.

4° Ne fervor fidei temporis prolixitate tepesceret, quia circa finem mundi refrigescet charitas multorum. Unde dicitur : *Cum Filius hominis veniet, putas inveniet fidem in terra?* Luc., xviii, 8.

Charitas quidem non differt amico subvenire, salva tamen negotiorum opportunitate et personarum conditione. Si enim medicus statim a principio ægritudinis medicinam daret infirmo, minus proficeret, vel magis læderet quam juvaret. Et ideo etiam Dominus non statim a principio Incarnationis remedium humano generi exhibuit, ne illud contemneret ex superbia, si prius suam infirmitatem non cognosceret.

(3^a, q. I, a. v.)

8 Decembris

In Festo Immaculatæ Conceptionis.

Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te. Cant., iv, 7.

Maria fuit semper immunis ab omni peccato.

1° In ipsa ejus conceptione. Rationabiliter enim creditur quod illa quæ genuit *Unigenitum a Patre, plenum gratiæ et veritatis*, præ omnibus aliis majora privilegia gratiæ acceperit. Unde, ut legitur, Luc., i, 28 : *Angelus ei dixit : Ave gratia plena*. Invenimus autem quibusdam aliis hoc privilegium esse concessum, ut in utero sanctificarentur, sicut Jeremiæ, cui dictum est, Jer., i, 5 : *Antequam exires de vulva, sanctificavi te*; et sicut Joanni Baptistæ de quo dictum est, Luc., i, 15 : *Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ*. (Ergo, ut plus acciperet, Maria debuit non solum in utero sanctificari, sed etiam a culpa originali præservari.)

Hæc autem gratiæ sanctificantis infusio non fuit ante animationem, sed in primo instanti animationis. Ea enim quæ fuerunt in veteri Testamento sunt figura novi, secundum illud : *Omnia in figura contingebant illis*. Sed per sanctificationem tabernaculi de qua dicitur in Ps. 43 : *Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus* videtur significari sanctificatio matris Dei quæ tabernaculum Dei dicitur, secundum illud, Ps. 18 : *In sole posuit tabernaculum suum*. De tabernaculo autem dicitur Exod. *Postquam cuncta perfecta sunt, operuit nubes tabernaculum testimonii, et gloria Domini implevit illud*. Ergo etiam B. Virgo non gratiam recepit, nisi postquam cuncta ejus perfecta sunt, scilicet, et corpus et anima (id est in eodem instanti).

2° In tota ejus vita. Illos enim quos Deus ad aliquid eligit, ita præparat et disponit, ut ad id ad quod eliguntur inveniantur idonei, II Cor., 3, 6 : *Idoneos nos facit ministros novi Testamenti*. B. autem Virgo fuit electa divinitus ut esset mater Dei. Et ideo non est dubitandum quin Deus per suam gratiam eam ad hoc idoneam reddidit, secundum quod Angelus ad eam dicit, Luc., 1, 30 : *Invenisti gratiam apud Deum, ecce concipies...* Non autem fuisset idonea mater Dei, si peccasset aliquando; tum quia honor parentum redundat in prolem secundum illud, Prov., 26, 6. *Gloria filiorum patres eorum*; unde et per oppositum

ignominia matris ad filium redundasset; tum etiam quia singularem affinitatem habuit ad Christum, qui ab ea carnem accepit. Dicitur autem II Cor., 6, 15 : *Quæ conventio Christi ad Belial?* Tum etiam quia singulari modo Dei Filius qui est Dei Sapientia, in ipsa habitavit, non solum in anima, sed in utero. Dicitur autem, Sap., 1, 4 : *In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Et ideo fatendum est quod B. Virgo nullum actuale peccatum commisit nec mortale nec veniale; ut sic in ea impleatur quod dicitur, Cant. 4, 7 : *Tota pulchra es, amica mea, et macula non est in te.*

(3^a, q. XXVII.)

9 Decembris

De nocte recedente.

Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum et induamur arma lucis, sicut in die honeste ambulemus. Rom, xiii, 12.

I. — *Nox præcessit, dies autem appropinquavit.* Videtur esse sic intelligendum, ut totum tempus vitæ præsentis nocti comparetur propter ignorantiae tenebras quibus præsens vita gravatur. Diei autem comparatur status futuræ beatitudinis propter claritatem Dei qua sancti illustrantur.

Alio modo potest intelligi quod status culpæ nocti comparetur propter tenebras culpæ, de quibus dicitur in Ps. 81 : *Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulant.* Dies autem dicitur status gratiæ, propter lumen spiritualis intelligentiæ quod justi habent, sed impiis deest. Ps. 96 : *Lux orta est justo.*

Tertio modo potest intelligi quod comparetur nocti tempus præcedens Christi incarnationem, quia nondum erat manifestata, sed sub quadam caligine. Tempus autem ab incarnatione Christi comparatur diei propter potentiam spiritualis solis in mundo.

Posset etiam intelligi tempus gratiæ Christi, quod et si jam advenerit secundum temporum cursum, appropinquare tamen nobis dicitur per fidem et devotionem. *Dominus prope est.* Potest etiam hoc congruere his qui de peccatis pœnitere incipiunt, quibus dies gratiæ appropinquat.

II. — Honestas ergo vitæ necessaria.

1° Quantum ad remotionem vitiorum : *abjiciamus opera tenebrarum.* Recedente nocte, cessare

debent opera noctis. Dicuntur autem opera tenebrarum peccata, quia in seipsis privata sunt lumine rationis, quo illustrari debent humana opera : quia in tenebris aguntur, et quia per ea homo ad tenebras ducitur, secundum illud, Matth., 22 : *Mittite eum in tenebras exteriores.*

2° Quantum ad assumendas virtutes. Quasi dicat : ex quo dies appropinquavit, assumentes ea quæ congruunt diei, *induamur arma lucis*, id est virtutes quæ et arma dicuntur in quantum nos muniunt, et dicuntur *arma lucis*, tum quia lumine rationis decorantur et perficiuntur, tum quia lucis examen requirunt, tum quia per opera virtutum alii illuminantur. Matth., 5 : *Sic luceat lux vestra coram hominibus.*

3° Exhortatur ad usum virtutum et profectum, cum dicit : *Sicut in die honeste ambulemus.* Hæc enim duo videntur diei congruere. Primo quidem honestas. Nam in die unusquisque se studet componere, ut coram aliis honestus appareat, in nocte autem non sic. Secundo, homo in die ambulat, non in nocte. Unde dicitur Joan., 11 : *Qui ambulat in nocte offendit.* Et ideo quia dies est, oportet quod ambulemus, id est de bono in melius procedamus. Unde dicitur Joan., 12 : *Ambulate dum lucem habetis.*

(*In Rom., xiii*).

10 Decembris**In translatione Almæ Domus Lauretanæ.***Domum tuam decet sanctitudo, Domine. Ps. 92.*

Beata Virgo habuit plenitudinem gratiarum.

I. — Fuit plena sibi. Quanto aliquid magis appropinquat principio in quolibet genere, tanto magis participat effectum illius principii. Unde Dionysius dicit quod Angeli qui sunt Deo propinquiore, magis participant de bonitatibus divinis quam homines. Christus autem est principium gratiæ, secundum divinitatem quidem auctoritative, secundum humanitatem vero instrumentaliter. Unde et Joan., 1, 17, dicitur : *Gratia et veritas per Jesum Christum facta est.* Beata autem Virgo propinquissima Christo fuit secundum humanitatem, quia ex ea accepit humanam naturam. Et ideo præ cæteris majorem debuit a Christo gratiæ plenitudinem obtinere.

In Beata enim Virgine fuit triplex perfectio

gratiæ. Prima quasi dispositiva per quam redderetur idonea ad hoc quod esset mater Dei ; secunda fuit ex præsentia Filii Dei in ejus utero incarnati ; tertia autem est perfectio finis quam habet in gloria.

Quod autem secunda perfectio sit potior quam prima et tertia quam secunda, patet per ordinem ad bonum ; nam primo, in sua sanctificatione, adepta est gratiam inclinantem eam ad bonum ; in conceptione autem Filii Dei, consummata est ejus gratia confirmans eam in bono ; in sui vero glorificatione, consummata est ejus gratia perficiens eam in fruitione omnis boni.

II. — Fuit plena aliis. Unicuique a Deo datur gratia secundum hoc ad quod eligitur. Et quia Christus, in quantum est homo, ad id fuit prædestinatus et electus, ut esset Filius Dei in virtute sanctificandi, hoc fuit ei proprium ut haberet talem plenitudinem gratiæ quod redundaret in omnes secundum quod dicitur, Joan., 1, 16 : *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*. Sed Beata Virgo Maria tantam gratiæ obtinuit plenitudinem ut esset propinquissima auctori gratiæ, ita quod eum qui est plenus omni gratia in se reciperet, et eum pariendo, quodammodo gratiam ad omnes derivaret.

Non est vero dubitandum quin B. Virgo acceperit excellenter donum sapientiæ, et gratiam virtutum, et etiam gratiam prophetiæ, non tamen ac-

cepit ut haberet omnes usus harum et similium gratiarum, sicut habuit Christus, sed secundum quod conveniebat conditioni ipsius.

Sapientiæ enim usum habuit in contemplando, secundum illud Luc., 2, 19 : *Maria autem conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo*. Non autem habuit usum sapientiæ quantum ad docendum, quia hoc non conveniebat sexui muliebri.

Miraculorum usus ei non competebat, dum viveret, quia tunc temporis confirmanda erat doctrina Christi miraculis. Et ideo soli Christo et ejus discipulis qui erant bajuli doctrinæ Christi conveniebat miracula facere. Propter quod etiam de Joanne Baptista dicitur quod *signum fecit nullum*, ut scilicet omnes Christo intenderent.

Usum autem prophetiæ habuit, ut patet in cantico quod fecit, *Magnificat anima mea Dominum*.

(3^a, q. XXVII, a. v.)

11 Decembris

**Quod Incarnatio differri non debuerit usque
ad finem mundi.**

In medio annorum notum facies. Hab., III, 2.

Sicut non fuit conveniens Deum incarnari a principio mundi, ita non fuit conveniens quod incarnatio differretur usque in finem mundi. Quod quidem apparet :

1° Ex unione divinæ et humanæ naturæ. Perfectum enim uno modo tempore præcedit imperfectum ; alio modo, e converso, imperfectum tempore præcedit perfectum. In eo enim quod de imperfecto fit perfectum, imperfectum tempore præcedit perfectum ; in eo vero quod est causa perfectionis efficiens, perfectum tempore præcedit imperfectum. In opere autem incarnationis, utrumque concurrit, quia natura humana in ipsa incarnatione est perducta ad summam perfectionem ; et ideo non decuit quod a principio humani generis incarnatio facta fuisset. Sed ipsum Verbum incarnatum est perfectionis humanæ naturæ causa efficiens, secundum illud : *De plenitudine ejus nos omnes accepimus*, Joan., 1, 16, et ideo non debuit incarnationis opus usque in finem mundi differri. Sed perfectio gloriæ, ad quam perducenda est ultimo natura humana per Verbum incarnatum, erit in fine mundi.

2° Ex effectu humanæ salutis : ut enim dicitur : In potestate dantis est, quando vel quantum velit misereri. Venit ergo, quando et subveniri debere scivit, et gratum futurum beneficium. Cum enim languore quodam humani generis, obsoles-

cere cœpisset cognitio Dei inter homines, et mores immutarentur, eligere dignatus est Abraham, in quo forma esset renovatæ notitiæ Dei et morum. Et cum adhuc reverentia segnior esset, postea per Moysen legem litteris dedit. Et quia eam gentes spreverunt, non se subjicientes ei, neque hi qui acceperunt, eam servaverunt, motus misericordia, Dominus misit Filium suum, qui, data omnibus remissione peccatorum, Deo Patri illos justificados offerret. Si autem hoc remedium differretur usque in finem mundi, totaliter Dei notitia et reverentia et morum honestas abolita fuisset in terris.

3° Apparet hoc fuisse conveniens ad manifestationem divinæ virtutis, quæ pluribus modis homines salvavit, non solum per fidem futuri, sed etiam per fidem præsentis et præteriti.

(3^a, q. I, a. vi.)

12 Decembris

De Christi Incarnationis desiderio.

Sacramentum divinæ Incarnationis fuit a sanctis Patribus desideratum. Unde dicitur Aggæi, II,

8. *Veniat desideratus cunctis gentibus.* Augustinus : Sciebant antiqui sancti Patres Christum esse venturum et omnes qui pie vivebant dicebant : O si me hic inveniat illa nativitas ! O si quod credo in scripturis sanctis videam oculis meis !

Sunt autem tres causæ, propter quas in tantum desiderabant.

1° Propter inundantiam terrenæ miseræ quam sustinuerunt. Unde in Ps. xvii, 7 : *In tribulatione mea invocavi Dominum et exaudivit de templo sancto vocem meam* ; Glossa, id est, de venturo Christi corpore, in cujus incarnatione effectum exauditionis consecuti sumus. Ex., iv, 13 : *Obsecro, Domine, mitte quem missurus es.* Vide afflictionem populi tui, sicut locutus es, veni et libera nos. Ubi notatur quod afflictio et liberatio populi Israelitici fuit figura afflictionis et liberationis totius humani generis.

2° Propter abundantiam pacis internæ et externæ, quæ in ejus adventu superabundaverunt. Unde in Ps. lxxi, 7 : *Orietur in diebus ejus justitia et abundantia pacis.* Glossa : Pax erit donec morte destructa jam non sit luna, id est carnis mortalitas. Cant. I, 1 : *Osculetur me osculo oris sui.* Osculum enim est pacis signum. Petit ergo sponsa Incarnationem Filii Dei, quæ est quasi prælibatio conjunctionis nostræ ad Deum ; in qua quidem conjunctione pax cordis nostri consistit.

3° Propter affluentiam lætitiæ internæ, quam prægustaverunt. Bar., iv, 36 : *Circumspice, Jerusalem, ad orientem, et vide jucunditatem quæ veniet tibi a Deo tuo.* Hanc jucunditatem sancti Patres videndo prægustaverunt. Joan., viii, 56 : *Abraham, pater vester, exultavit ut videret diem meum : vidit et gavisus est.* Glossa : Intellexit diem incarnationis meæ. Augustinus : Quale autem gaudium fuit cordis videntis Verbum manens, splendorem Patris piis mentibus refulgentem, apud Patrem manentem Deum et aliquando in carne venturum, non de Patris gremio recessurum ? Bernardus : Cui namque nostrum ingerat tantum gaudium hujus gratiæ exhibitio, quantum in veteribus accederat sola ejus promissio ?

(*De Christi Humanit.*)

13 Decembris

Conveniens fuit quod Filius Dei humanam naturam assumeret ex stirpe Adæ.

I. — Sicut Augustinus dicit : poterat Deus hominem aliunde suscipere, non de genere istius

Adæ, qui suo peccato obligavit genus humanum ; sed melius judicavit ut de ipso quod victum fuerat genere assumeret hominem Deus, per quem generis humani vinceret inimicum. Et hoc propter tria.

1° Quia hoc videtur ad justitiam pertinere, ut ille satisfaciat qui peccavit. Et ideo de natura per peccatum corrupta debuit assumi id per quod satisfactio erat implenda pro tota natura.

2° Quia hoc etiam pertinet ad majorem hominis dignitatem, dum ex illo genere victor diaboli nascitur, quod per diabolum fuerat victum.

3° Quia per hoc etiam Dei potentia magis ostenditur, dum de natura corrupta et infirma assumpsit id quod in tantam virtutem et dignitatem est promotum.

Christus quidem debuit esse a peccatoribus segregatus, ut dicit Apostolus, quantum ad culpam quam venerat destruere, non quantum ad naturam quam venerat salvare, secundum quam debuit per omnia fratribus assimilari, ut idem Apostolus dicit. Hebr., II. Et in hoc etiam mirabilior est ejus innocentia, quod de massa peccato subjecta natura assumpta tantam habuit puritatem.

(3^a, q. VI, a. VI.)

II. — Ideo recte dicitur : *In propria venit et sui eum non receperunt*. Lux, quamvis præsens in mundo et evidens seu manifesta per effectum, non tamen cognoscebatur a mundo, et ideo *venit in propria*, ut cognosceretur. Sed ne cum dicit *venit* intelligeres motum localem hoc modo ut venerit quasi desinens esse ubi prius erat, et incipiens esse ubi prius non erat, dicit *in propria*, id est in ea quæ erant sua, quæ ipse fecit. Et venit ubi erat; venit per carnis assumptionem; erat invisibilis, venit ut esset visibilis. *In propria*, id est in Judæam, quæ quidem speciali modo sua erat, sed melius in mundum ab eo creatum.

Et sui eum non receperunt. Sui sunt homines, quia ab eo formati, quia ad ejus imaginem facti.

Sed melius dicamus *sui*, id est Judæi, *eum non receperunt*, per fidem credendo et honorando.

Sunt quidem Judæi *sui*, quia ab ipso in populum peculiarem electi. Deut., xxvi, 18 : *Elegit te Dominus in populum peculiarem*.

Sui, secundum carnem conjuncti. Rom., ix, 3 : *Ex quibus Christus secundum carnem*.

Item *sui*, ab eo beneficiis promoti. Isa., i, 2 : *Filios enutrivit et exaltavit; ipsi autem spreverunt me (In Joan., i)*.

14 Decembris

**Magis fuit conveniens quod persona Filii
assumeret humanam naturam quam alia
persona divina.**

Damascenus dicit : In mysterio Incarnationis manifestata est sapientia et virtus Dei ; sapientia, quia invenit difficillimi solutionem pretii quam decentissimam ; virtus autem, quia victum fecit rursus victorem. Sed virtus et sapientia appropriantur Filio, secundum illud I Cor. 1, 24 : *Christum Dei virtutem et Dei sapientiam* : Ergo conveniens fuit personam Filii incarnari.

Hoc convenientissimum fuisse apparet :

1° Ex parte unionis. Convenienter enim ea quæ sunt similia uniuntur. Ipsius autem personæ Filii qui est Verbum Dei, attenditur uno modo communis convenientia ad totam creaturam, quia Verbum artificis, id est conceptus ejus, est similitudo exemplaris eorum quæ ab artifice fiunt. Unde Verbum Dei, quod est æternus conceptus ejus, est similitudo exemplaris totius creaturæ.

Et ideo sicut per participationem hujus similitudinis creaturæ sunt in propriis speciebus institutæ, sed mobiliter; ita per unionem Verbi ad creaturam, non participatam, sed personalem, conveniens fuit reparari creaturam in ordine ad æternam et immobilem perfectionem; nam et artifex per formam artis conceptam qua artificiatum condidit, ipsum, si collapsum fuerit, restaurat.

Alio modo habet convenientiam specialiter cum humana natura ex eo quod Verbum est conceptus æternæ Sapientiæ, a qua omnis sapientia hominum derivatur. Et ideo per hoc homo in sapientia perficitur, quæ est propria ejus perfectio, prout est rationalis, quod participat Verbum Dei, sicut discipulus instruitur per hoc quod recipit verbum magistri. Unde dicitur Eccli., 1, 5: *Fons sapientiæ Verbum Dei in excelsis*. Et ideo ad consummatam hominis perfectionem conveniens fuit, ut ipsum Verbum Dei humanæ naturæ personaliter uniretur.

2º Potest accipi ratio hujus congruentiæ ex fine unionis, qui est impletio prædestinationis; eorum scilicet qui præordinati sunt ad hæreditatem cœlestem, quæ non debetur nisi filiis secundum illud Rom., viii, 17. *Si filii et hæredes*. Et ideo congruum fuit ut per eum qui est filius naturalis, homines participarent similitudinem hujus filiationis secundum adoptionem; sicut apostolus di-

cit : *Quos præscivit et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui.*

3° Potest accipi ratio hujus congruentiæ ex peccato primi parentis, cui per incarnationem remedium adhibetur. Peccaverat enim primus homo appetendo scientiam, ut patet ex verbis serpentis promittentis homini scientiam boni et mali. Unde conveniens fuit ut per Verbum veræ sapientiæ homo reduceretur in Deum, qui per inordinatum appetitum scientiæ recesserat a Deo.

(3^a, q. III, a. viii).

15 Decembris

Nulla merita divinam Verbi unionem præcesserunt.

I. — Quantum ad ipsum Christum, manifestum est quod nulla ejus merita potuerunt præcedere unionem. Non enim ponimus quod ante fuerit purus homo, et postea per meritum bonæ vitæ obtinuerit esse Filius Dei, sicut posuit Photinus. Sed ponimus quod a principio suæ conceptionis

ille homo vere fuerit Filius Dei, utpote non habens aliam hypostasim quam Filii Dei, secundum illud Luc., 1, 35 : *Quod ex te nascetur sanctum vocabitur Filius Dei.* Et ideo omnis operatio illius hominis subsecuta est unionem. Ergo nulla ejus operatio potuit esse meritoria unionis.

II. — Sed neque etiam opera alterius cujuscumque hominis potuerunt esse meritoria hujus unionis ex condigno.

1° Quia opera meritoria hominis proprie ordinantur ad beatitudinem quæ est virtutis præmium et consistit in plena Dei fruitione. Unio autem incarnationis, cum sit in esse personali, transcendit unionem beatæ mentis ad Deum, quæ est per actum fruentis. Et ideo non potest cadere sub merito.

2° Quia gratia non potest cadere sub merito; principium enim meriti non cadit sub merito, et ideo nec ipsa gratia, quia est mœrendi principium. Unde multo minus incarnatio cadit sub merito, quæ est principium gratiæ, secundum illud Joan. 1, 17 : *Gratia et veritas per Jesum Christum facta est.*

3° Quia incarnatio Christi est reformativa totius humanæ naturæ, et ideo non cadit sub merito alicujus hominis singularis, quia bonum alicujus

puri hominis non potest esse causa boni totius naturæ.

Ex congruo tamen meruerunt sancti Patres incarnationem desiderando et petendo. Congruum enim erat ut Deus exaudiret eos qui ei obediebant.

Beata autem Virgo dicitur meruisse portare Dominum omnium, non quia meruit ipsum incarnari, sed quia meruit ex gratia sibi data illum puritatis et sanctitatis gradum, ut congrue posset esse mater Dei.

(3^a, q. II, a. XI).

16 Decembris

De dono Filii Dei in Incarnatione.

In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum ut vivamus per eum. I Joan. IV. 9.

In hoc, velut certissimo signo, apparuit charitas Dei in nobis, id est ostensa est erga nos; quoniam Filium, non servum. Gregorius: Nonne ineffabilis est dilectio charitatis, ut servum redi-

mens, Filium tradiderit : *suum*, sibi consubstantialem, proprium, naturalem, non adoptivum. *Unigenitum*, non ex multis unum ; *misit Deus Pater*, scilicet qui tantus est ad tantillos : *in mundum*, imo pro mundo salvando ; *ut vivamus*, prius mortui ; *per eum* resuscitati. Eph., ii : *Propter nimiam charitatem qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos.*

Nota quod tangit quatuor rationes, quare donum debet esse gratum et acceptum.

Prima est ex parte dantis, quando ille qui dat, dat ex magno amore et dilectione. Unde aliquando non tantum curatur de hoc quod datur quam de affectu personæ dantis. Et certe istud donum datum est nobis ex maxima dilectione seu charitate Patris. Hæc ratio notatur cum dicitur : *In hoc apparuit caritas Dei.*

Secunda ratio est ex parte dati sive missi. Quando illud quod datur est magnum et pretiosum, debet esse multum gratum et acceptum et placitum. Et certe istud fuit maximum ; quod notatur cum dicitur : *Filium suum unigenitum.*

Tertia ratio est ex parte recipientis, quando ille cui datur donum, multum indiget eo. Et certe multum indigebamus tali dono, quod scilicet nos resuscitaret, quia mortui eramus : quod notatur, cum dicitur : *Ut vivamus per eum.*

Quarta ratio est ex parte deferentis illud donum. Aliquando enim propter gratiam personæ

deferentis illud donum, ut pulchræ placet puellæ deferre donum. Et ita ob pulchritudinem et gratiam Virginis deferentis debet istud donum nobis esse acceptum; quod intelligitur cum dicitur: *Misit Deus Filium suum*. Constat enim quod misit per Virginem. Gal., 4: *Misit Deus Filium suum natum de muliere*.

(*In I Joan.*, iv).

17 Decembris

De appropriatione Incarnationis Spiritui Sancto.

Spiritus Sanctus superveniet in te. Luc., 1, 35.

I. — Formatio corporis Christi quæ divina virtute perfecta est convenienter spiritui sancto attribuitur, licet sit toti Trinitati communis.

Hoc enim congruere videtur incarnationi Verbi. Nam sicut verbum nostrum in mente conceptum invisibile est, exterius autem voce prolatum sensibile sit, ita Verbum Dei secundum generationem æternam in corde Patris invisibiliter existit, per incarnationem autem nobis sensibile factum est.

Unde Verbi Dei incarnatio est sicut vocalis verbi nostri expressio. Expressio autem vocalis verbi nostri fit per spiritum nostrum, per quem vox verbi nostri formatur. Convenienter igitur et per Spiritum Filii Dei ejus carnis formatio dicitur facta.

Convenit etiam hoc ad insinuandam causam ad incarnationem verbi moventem. Quæ quidem nulla alia esse potuit nisi amor Dei ad hominem, cujus naturam sibi voluit in unitate personæ copulare. In divinis autem, spiritus sanctus est qui procedit ut amor. Conveniens igitur fuit ut incarnationis opus spiritui sancto attribueretur.

Solet etiam in Sacra Scriptura omnis gratia spiritui sancto attribui, quia quod gratis datur ex amore donantis videtur esse collatum. Nulla autem major est gratia homini collata, quam quod Deo in persona uniretur. Convenienter igitur hoc opus Spiritui Sancto appropriatur (*Contra Gent.*, l. IV, c. 46).

II. — In omni quidem operatione connotante effectum in creatura relucet appropriata divinarum personarum, sicut in Incarnatione relucet, secundum Damascenum, bonitas, sapientia et potentia Dei : bonitas, in quantum proprii plasmatis non despexit infirmitatem ; potentia, in quantum maxime distantia conjunxit ; sapientia, in quantum convenientem modum ejus invenit, quod impossibile videbatur. Tamen unaquæque operatio

alicui Personæ magis dicitur appropriabilis, secundum quod in ea appropriatum illius Personæ magis manifestatur.

Quanto vero opus aliquod est magis indebitum et excedens meritum creaturæ, tanto magis Dei gratia et bonitas in eo manifestatur. Et quia opus Incarnationis est tale, ideo appropriatur principio gratiæ, scilicet Spiritui Sancto.

Potentia quidem Patri attribuitur, sed dicendum quod quamvis potentia reluceat in Incarnatione, tamen magis ibi apparet ratio bonitatis; quia potentia in opere, sed bonitas in fine operis, finis vero est causa causarum. Unde ab illo debet potius fieri denominatio (3, Dist., 4, q. unica, a. 1).

18 Decembris

In festo Expectationis Partus B. V. M.

Beatus venter qui te portavit, Luc., II.

Venter Beatæ Virginis dicitur beatus propter multa.

Quia portavit eum qui in seipso summe beatus

est. I Tim., vi. *Beatus et solus potens, rex regum.*

Propter summam beatitudinem et trinitatem quam habuit: fuit enim sponsa Patris, et mater Filii, et habitaculum Spiritus Sancti, juxta illud: Salve mater pietatis et totius Trinitatis nobile triclinium.

Quia concepit sine corruptione.

Quia portavit eum sine labore.

Quia peperit eum sine dolore.

De his, Luc., i. *Spiritus sanctus superveniet in te; et ideo concipies sine dolore et corruptione; Et virtus altissimi obumbrabit tibi, et ideo portabis sine labore; Ideoque et quod nascetur ex te sanctum vocabitur Filius Dei; et ideo paries sine dolore.*

Quia portavit pretium redemptionis. Num. xx. *Domine, aperi eis thesaurum tuum, fontem aquæ vivæ, ut satiatis cesset murmuratio eorum. Et apparuit gloria Domini super eos.*

Quia habuit de omni statu: de statu virginum integritatem, de statu conjugatorum sæcunditatem, de statu continentium castitatem.

Quia debet frequenter ab omnibus benedici, id est beata prædicari. Luc., i. *Beatam me dicent omnes generationes.*

(Serm. XLVI.)

19 Decembris

De pœnitentia.

Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Matth., III.

1. — *Pœnitentiam agite.* Joannes Baptista annuntiat quamdam novam vitam, sicut dicit Augustinus: « Nullus qui suæ voluntatis arbiter constituitur, potest novam vitam inchoare, nisi pœniteat veteris vitæ. » Et ideo primo monet ad pœnitentiam, secundo annuntiat salutem: *appropinquabit regnum cœlorum.* Item *pœnitentiam agite*, per quam est remissio peccatorum. Chrysostomus: Nato filio Dei, Deus misit præconem in mundum.

Et notandum quod aliud est pœnitentiam agere, et pœnitere. Ille pœnitet qui peccata deflet, et flenda non committit. Et sciendum quod totum refertur ad propositum mentis, ut scilicet dicatur: et flenda non committit, id est proponit non committere, hoc enim requirit pœnitentia. Pœnitentiam autem agere est satisfacere pro peccatis.

Luc., 3, 8 : *Facite fructus dignos pœnitentiæ.* Hic agitur de pœnitentia quæ est post baptismum. Unde Petrus dixit : Act., 2, 38 : *Pœnitentiam agite*, scilicet, ut sitis parati ad salutem consequendam.

II. — *Appropinquabit.* Nunquam in scriptura veteris Testamenti invenitur promissum regnum cœlorum. Sed primo Joannes nuntiat, quod pertinet ad dignitatem ejus. Regnum autem cœlorum quatuor modis accipitur.

1° Quandoque enim dicitur ipse Christus habitans in nobis per gratiam. Luc., 17, 21 : *Regnum Dei intra vos est.* Et dicitur regnum cœlorum, quia per inhabitantem gratiam inchoatur nobis via cœlestis regni.

2° Sacra Scriptura. Matth., 21, 43 : *Auferetur a vobis regnum Dei*, id est sacra scriptura. Et dicitur regnum, quia lex ejus ducit ad regnum.

3° Dicitur præsens Ecclesia militans. Matth., 13, 47 : *Simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti.* Et dicitur regnum cœlorum, quia ad modum cœlestis Ecclesiæ est institutum.

4° Dicitur regnum cœlorum cœlestis curia. *Venient ab oriente et occidente, et recumbent*

cum Abraham et Isaac et Jacob in regno cœlorum. Ante tempus autem Joannis non fiebat mentio nisi de regno Jebusæorum, Ex. 3, sed modo promittitur regnum cœlorum suæ Ecclesiæ.
(In Matth., III.)

20 Decembris

De dignis fructibus pœnitentiæ.

Quis demonstravit vobis fugere a ventura ira ? Facile ergo fructum dignum pœnitentiæ. Matth., III.

I. — Duo sunt quæ inducunt ad pœnitentiam : recognitio proprii peccati et timor divini judicii. Prov., 15, 27 : *Per timorem Domini declinat omnis a malo.* Job., 19, 29 : *Scitote esse judicium.* Ambrosius et Chrysostomus exponunt de futuro. *Quis demonstravit ut recederetis a malo, quasi diceret nullus, nisi Deus.* Ps. 84, 8 : *Ostende nobis, Domine, misericordiam tuam, et salutare tuum da nobis.* Rabanus exponit de futuro sic quasi diceret : Bonum est quod agatis pœnitentiam, secus

quis demonstrabit vobis fugere ? Ps. 138, 8 : Quo ibo a spiritu tuo et quo a facie tua fugiam. Ira de Deo non accipitur pro affectu mentis, sed pro effectu, unde ejus ira est ultio.

Dupliciter aliqui pœnitere nolunt, quidam quia non credunt iudicium esse. Eccli., 5, 1 : *Ne dixeris, est mihi sufficiens vita. Job., 19, 29 : Fugite a facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est : aliqui autem ex mora. II Petr., 3, 9 : Non tardat Deus promissionem suam, sicut quidam æstimant, sed patienter agit propter nos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. Sed utramque causam Joannes excludit, dicens : Jam enim securis posita est, quasi dicat : non tardabit.*

II. — *Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.* In arbore fructus sunt post flores ; et si flores non sequantur fructus, arbor illa nihil valet. Flos enim quidem pœnitentiæ apparet in contritione, sed fructus est in executione. Eccli., 24, 23 : *Flores mei fructus honoris et honestatis.* Et notandum quod alius est fructus justitiæ et alius pœnitentiæ : plus enim requiritur a pœnitente quam ab eo qui non peccat.

Est autem triplex fructus dignus pœnitentiæ.

Primus est ut puniat in se quod commisit, et hoc iudicio sacerdotis. Jer., 31, 19 : *Postquam convertisti me, egi pœnitentiam ; et postquam os-*

tendisti mihi, percussi femur meum, id est carnem meam afflixi.

Secundus est, ut fugiat peccata et occasiones peccati. Unde dicitur quod satisfacere est causas peccatorum excidere. Eccli., 21, 1 : *Fili, peccasti, ne adjicias iterum ; sed et de pristinis deprecare ut tibi dimittantur... Quasi a facie colubri fuge peccatum.*

Tertius est ut tantum studeat ad bene agendum quantum studuit ad peccandum. Rom., 6, 19 : *Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem.*

(In Matth., III.)

21 Decembris

De voce clamante in deserto.

Ego vox clamantis in deserto : Dirigite viam Domini. Joan., 1, 23.

Joannes dicit se vocem esse, quia vox origine posterior est verbo, sed notitia prior. Nam verbum,

in corde conceptum per vocem prolatam cognoscimus cum sit signum ejus. Deus autem præcursorem misit Joannem, ut Verbum suum ab æterno conceptum annuntiaretur, et ideo congrue dicit: *Ego vox.*

Clamantis, id est Joannis in deserto clamantis et prædicantis vel Christi clamantis in ipso.

Clamat autem propter quatuor :

1º Clamor manifestationem importat ; et ideo ut ostendat quod Christus in Joanne et in se manifeste loquebatur, clamat. Joan., vii, 37. *In novissimo die magno festivitatis stabat Jesus et clamabat dicens : Si quis sitit, veniat ad me et bibat.* In Prophetis non clamavit, quia prophetiæ in ænigmate et figuris datæ sunt.

2º Clamor fit ad distantes. Judæi autem elongati erant a Deo ; ideo necesse erat quod clamaret. Ps. 87, 19 : *Elongasti a me amicum et proximum.*

3º Clamat, quia surdi erant. Isa., 42, 19 : *Quis surdus nisi servus meus ?*

4º Clamat, quia cum indignatione loquitur, quia ipsi iram Dei meruerunt. Ps. ii, 5 : *Loquetur ad eos in ira sua.*

Clamantis in deserto, ut in deserto manens, im-

munis esset ab omni peccato, ut sic dignior esset Christo testimonium ferre, et ex vita sua testimonium suum credibilius esset hominibus.

Sed quid clamat? *Dirigite viam Domini.* Via autem ad recipiendum Deum parata et recta est via justitiæ, sec. illud Isai., xxvi, 7 : *Semita justi recta est.*

Tunc enim semita justi est recta, quando homo totus subjicitur Deo, ut scilicet intellectus per fidem, voluntas per amorem, operatio per obedientiam Deo subdantur.

(*In Joan.*, 1.)

22 Decembris

De Rore cœlesti.

Rorate cœli desuper et nubes pluant justum ; aperiatur terra et germinet Salvatorem. Isa., 45.

Hic propheta tria indicat de Christi nativitate, nativitalis principium, nascentis ortum, nativitalis fructum.

I. — Principium triplex est,

Primum, cœlum rorans, quasi principium effectivum, scilicet operatio trium Personarum, propter quod pluraliter *cœli*. Pater Filium mittendo; Filius carnem assumendo; Spiritus sanctus conceptionem faciendo.

Secundum principium est nubes pluens, quod est principium præparativum, in quo accipitur annuntiantis angeli officium. Ps., 103, 3 : *Ponis nubem ascensum tuum.*

Tertium principium est terra germinans, quod est principium conceptivum, scilicet Beata Virgo de qua in Ps., 84, 13 : *Terra nostra dabit fructum suum*, cujus aperiatur affectus ad inveniendum gratiæ privilegium : *Ne timeas, Maria invenisti gratiam*; intellectus, ad credendum angeli verbum; uterus, ad concipiendum Dei Filium.

II. — Ortus vero comparatur rori, pluviae et germi, quia Christus est ros ad refrigerandum; *sicut nubes roris in die messis*; pluvia ad fecundandum : *Descendet sicut pluvia in vellus. Quomodo nubes et nix descendit de cœlo, et illuc ultra non revertitur, sed inebriat terram, et infundit eam, et germinare eam facit, et dat semen serenti et panem comedenti, sic erit Verbum meum, non revertetur ad me vacuum, sed faciet quaecumque volui, et prosperabitur in his ad quæ misi illud*; germen ad fructificandum, Jer., 23 : *Suscitabo David germen justum.*

III. — Fructus nativitatis est justitia quæ cum illo oritur tripliciter : quam opere implevit : *Sic decet nos implere omnem justitiam* ; quam sermone docuit : *Ego qui loquor justitiam, et propugnator sum ad salvandum* ; quam in munere dedit, I Cor., 5, 30 : *Factus est nobis sapientia, et sanctificatio et justitia, et redemptio, ut quemadmodum scriptum est : qui gloriatur, in Domino gloriatur.*

(*In Isa., c. 45.*)

23 Decembris

De quatuor utilitatibus Incarnationis.

Sunt quatuor utilitates Dominicæ Incarnationis.

1º Humanæ naturæ exaltatio. Cant., 8 : *Quis mihi det ut inveniam te foris?* Gloss. Intus erat dilectus quando in principio erat Verbum ; foris fuit quando Verbum caro factum est. Ut deosculer te, id est facie ad faciem videam te, et ore ad os loquar ad te ; et jam nemo me despiciat. Gloss.

Postquam Christus venit suis infundens spiritum libertatis, etiam Ecclesia ab Angelis honoratur. Unde Apoc., 22, 9. Joanni volenti se adorare, dixit Angelus : *Vide ne feceris, conservus tuus sum.* Leo Papa : Agnosce, Christiane, dignitatem tuam, et divinæ consors factus naturæ, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire.

2° Adoptio filiorum. Gal., 4, 4 : *Misit Deus Filium suum* et infra : *ut adoptionem filiorum reciperemus.* Aug.: Ideo Filius Dei factus est filius hominis, ut homines faceret filios Dei. Item : Multos filios Dei fecit unicus filius. Emit enim sibi fratres sanguine suo, probavit reprobatum, redemit venditus, honoravit injuriatus, vivificavit occisus ; dubietas nulla, dabit tibi bona sua, qui non dedignatus est recipere mala tua.

Notandum vero quod filiatio adoptionis est quædam similitudo filiationis naturalis. Filius autem Dei naturaliter procedit a Patre, ut Verbum intellectuale unum cum ipso existens. Porro assimilatur creatura verbo æterno secundum unitatem quam habet ad Patrem, quæ fit per gratiam et charitatem. Unde Dominus orat Joan., 17, 21 : *Oro ut ipsi in nobis unum sint, sicut tu Pater in me et ego in te.* Et talis assimilatio perficit rationem adoptionis, quia sic assimilatis debetur hæreditas.

3° Interna mentis resectio. Aug. Ut panem an-

gelorum manducaret homo, creator Angelorum factus est homo. Bernard. Manna de cœlo descendit, gaudeant esurientes. *Positum in præsepio*, dicit Glossa : ut nos carnis suæ frumento satiaret.

4° Beatitudinis augmentatio. Joan., 10, 9 : *Per me si quis introierit, salvabitur et ingreditur et egredietur, et pascua inveniet*. August. Propterea Deus factus est homo, ut hominem totum in se beatificaret, tota hominis conversio ad ipsum esset, et tota dilectio esset in ipso, cum a sensu carnis videretur per carnem, et a sensu mentis per divinitatis contemplationem. Et hoc totum bonum hominis erat, ut sive ingrederetur, sive egrederetur, pascua in factore suo inveniret, foris in carne Salvatoris, intus in divinitate Creatoris.
(*De humanit. Christi.*)

24 Decembris

Quod Incarnatio est auxilium homini ad beatitudinem tendenti.

Si quis diligenter et pie incarnationis mysteria consideret, inveniet tantam sapientiæ profundi-

tatem, quod omnem humanam cognitionem excedat. Unde fit ut pie consideranti semper magis ac magis admirabiles rationes hujusmodi mysterii manifestentur. Considerandum est igitur quod Incarnatio Dei efficacissimum fuit auxilium homini ad beatitudinem tendenti.

1° Perfecta beatitudo hominis in immediata Dei visione consistit. Sed hæc visio poterat videri impossibilis propter immensam distantiam naturarum. Per hoc autem quod Deus humanam naturam sibi unire voluit in persona, evidentissime hominibus demonstratur quod homo per intellectum Deo potest uniri ipsum immediate videndo. Fuit igitur convenientissimum quod Deus humanam naturam assumeret ad spem hominis in beatitudinem sublevandam. Unde, post Incarnationem, homines cœperunt magis ad cœlestem beatitudinem aspirare. Joan., 10 : *Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant.*

2° Quia beatitudo perfecta in tali cognitione Dei consistit quæ facultatem omnis intellectus creati excedit, necessarium fuit quamdam hujusmodi cognitionis prælibationem esse in homine quæ dirigeretur in illam plenitudinem cognitionis beatæ, quod quidem fit per fidem ; cognitionem autem qua homo in ultimum finem dirigitur oportet esse certissimam, eo quod est principium omnium quæ ordinantur in ultimum finem.

Oportuit igitur hominem ad perfectam certitudinem consequendam de fidei veritate, ab ipso Deo instrui homine facto, ut homo secundum modum humanum divinam instructionem perciperet. Et ita videmus post Christi incarnationem evidentius et certius homines in divina cognitione esse instructos, secundum illud Esa., 2 : *Repleta est terra scientia Domini.*

3° Quum beatitudo perfecta in divina fruitione consistat, oportuit affectum hominis ad desiderium divinæ fruitionis disponi; sicut videmus homini beatitudinis desiderium naturaliter inesse, desiderium autem fruitionis alicujus rei ex amore illius rei causatur, necessarium igitur fuit hominem ad perfectam beatitudinem tendentem ad amorem divinum induci. Nihil autem sic ad amorem alicujus nos inducit, sicut experimentum amoris illius ad nos. Amor vero Dei ad homines nullo modo efficacius homini potuit demonstrari, quam per hoc quod homini uniri voluit in persona. Est enim proprium amoris unire amantem cum amato, in quantum possibile est. Necessarium igitur fuit homini ad beatitudinem perfectam tendenti quod Deus fieret homo.

Amplius, cum amicitia in quadam æqualitate consistat, ea quæ multum inæqualia sunt, in amicitia copulari non posse videntur. Ad hoc igitur quod familiarior amicitia esset inter hominem et Deum, expediens fuit quod Deus fieret homo,

quia etiam naturaliter homo homini amicus est, ut sic dum visibiliter Deum cognoscimus, in invisibilium amorem rapiamur.

4° Manifestum est quod beatitudo est virtutis præmium, oportet igitur ad beatitudinem tendentes secundum virtutem disponi. Ad virtutem autem et verbis et exemplis provocamur; exempla autem alicujus et verba tanto efficacius ad virtutem inducunt, quantum de eo firmior bonitatis habetur opinio, de nullo autem homine puro infallibilis opinio bonitatis haberi poterat, quia etiam sanctissimi viri in aliquibus inveniuntur defecisse.

Unde necessarium fuit homini ad hoc quod in virtute firmaretur, quod a Deo humanato doctrinam et exempla virtutis acciperet. (*Contr.*, 4, 54.)

25 Decembris

De Christi nascentis benignitate et utilitate.

I. — *Apparuit benignitas et humanitas Dei Salvatoris nostri.* Tit., III, 4.

Notandum quod Christus exhibuit nobis benignitatem in divinitatis suæ communicatione, sed

misericordiam in humanitatis nostræ susceptione.

Primum ibi : *Apparuit benignitas*. Ubi dicit Bernardus : « Apparuit Dei potentia in rerum creatione, sapientia in earum gubernatione, sed benignitas maxime apparuit in humanitate. Magnum enim indicium benignitatis declaravit, qui humanitati Dei nomen addere curavit. » Secundum tangitur in his verbis : *Non ex operibus justitiæ quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam*. Unde Bernardus : « Quid tanto-pere declaravit ejus misericordiam, quam quod ipsam suscepit miseriam ? Quid tam pietate plenum, quam quod Dei Verbum propter nos factum est scænum ? Unde cantat Ecclesia : *Christe redemptor omnium, ex Patre patris unice*.

II. — De utilitate autem Christi dicitur, Isa., ix, 6 : *Parvulus natus est nobis*, id est ad utilitatem nostram. Sunt vero quatuor utilitates natiuitatis Christi, quas possumus considerare ex quatuor conditionibus parvulorum, quæ sunt puritas, humilitas, amabilitas et placabilitas, quæ in hoc parvulo excellentissime inveniuntur.

1° Invenimus in eo summam puritatem, quia est *candor lucis æternæ et speculum sine macula*. Hanc autem puritatem demonstrat conceptus et partus virgineus. Non enim corruptionem parere potuit incorruptio. Unde dicit

Alcuin : « Factor hominum ut homo fieret, nasciturus de homine, talem debuit sibi matrem eligere qualem et decere sciebat et sibi placituram noverat. Voluit ergo esse virginem, de qua immaculata immaculatus procederet, omnium maculam purgaturus. »

2° In hoc parvulo invenimus summam humilitatem. Phil., 2, 7 : *Exinanivit semetipsum*. Hanc humilitatem ostendit, ut dicit Bernardus, locus diversorii, pannorum involutio et in præsepe reclinatio.

3° Invenimus in hoc parvulo summam amabilitatem, quia speciosus forma præ filiis hominum, imo præ millibus Angelorum. Hanc amabilitatem facit unio divinitatis cum humanitate. Unde Bernardus : Plenum prorsus omni suavitatis dulcedine, videre hominem hominis conditorem.

4° Invenimus in hoc parvulo summam placabilitatem, quia *benignus est et patiens et multum misericors et præstabilis super malitia*, Joel., 2. 13. Unde Bernardus : « Christus parvulus est, et leniter placari potest. Quis enim nesciat quia puer facile donat? Ecce, si non fuerit nobis magnum, pro minimo possumus reconciliari. Pro minimo, inquam, non sine pœnitentia. » Et sicut benignitas apparuit super omnem

spem, ultra omnem æstimationem, similem expectare possumus iudicii districtiorem.

(*De Humanitate Christi*).

26 Decembris

Natus est Christus passibilis et mortalis.

Deus misit Filium suum in similitudinem carnis peccati. Rom., 8.

Non oportuit Deum carnem impassibilem et immortalem suscipere, sed magis passibilem et mortalem.

1º Quia necessarium erat hominibus quod beneficium incarnationis cognoscerent, ut ex hoc ad divinum amorem inflammarentur: oportuit autem ad veritatem incarnationis manifestandam, quod carnem similem aliis hominibus sumeret, scilicet passibilem et mortalem. Si enim impassibilem et immortalem carnem suscepisset, visum fuisset hominibus qui talem carnem non noverant, quod aliquod phantasma esset et non veritas carnis.

2º Quia necessarium fuit Deum carnem assumere, ut pro peccato humani generis satisfaceret,

contingit autem unum pro alio satisfacere ; pœna autem consequens humani generis peccatum est mors et aliæ passibilitates vitæ præsentis. Oportuit igitur ut carnem passibilem et mortalem Deus assumeret absque peccato, ut, sic patiendo et moriendo pro nobis satisfaceret, et peccatum auferret.

3º Quia per hoc quod carnem passibilem et mortalem habuit, efficacius dedit nobis exempla virtutis, passiones carnis fortiter superando, et eis virtuose utendo.

4º Quia per hoc magis ad spem immortalitatis erigimur, quod ipse de statu carnis passibilis et mortalis mutatus est in impassibilitatem et immortalitatem carnis, quod etiam de nobis sperare possumus qui carnem gerimus passibilem et mortalem. Si vero a principio carnem impassibilem et immortalem assumpsisset, nulla daretur occasio immortalitatem sperandi his qui in seipsis mortalitatem et corruptibilitatem experiuntur.

Hoc etiam mediatoris officium requirebat, ut communem haberet nobiscum passibilem carnem et mortalem, cum Deo vero virtutem et gloriam, ut auferens a nobis quod nobiscum commune habebat, scilicet passionem et mortem, ad id nos duceret quod sibi et Deo erat commune : fuit enim mediator ad jungendum nos Deo.

(*Contr.*, 4, 55).

27 Decembris

De sancto Joanne.

Erat recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu, quem diligebat Jesus. Joan., xiii.

Discipulus iste Joannes Evangelista fuit, qui de se in persona alterius loquitur, volens vitare jactantiam, seculus morem aliorum qui sacras Scripturas conscripserunt. Sic enim Moyses in libris suis de se sicut de quodam altero loquitur, dicens : *Locutus est Dominus ad Moysen*. Sic et Matthæus : *Vidit hominem sedentem in telonio Matthæum nomine*. Et Paulus : *Scio hominem...*

I. — Tria autem Joannes de se tangit :

1° Amorem quo quiescebat in Christo dicens quod *erat recumbens*, id est quiescens. Job., xxi, 26 : *Tunc super omnipotentem deliciis afflues, et elevabis ad Deum faciem tuam*. Ps. xxi, 3. *Super aquas refectionis educavit me*.

2° Secretorum notitiam quæ ei Christus revelabat, et specialiter in conscriptione hujus Evan-

gelii. Unde dicit quod recubuit *in sinu Jesu* : per sinum enim secretum significatur. Joan., i, 18 : *Unigenitus qui est in sinu Patris ipse enarravit.*

3° Specialem dilectionem qua eum Christus diligebat. Unde dicit *quem diligebat Jesus* : non quidem singulariter, sed quasi quodammodo excellentius præ aliis dilexit.

II. — Et sciendum quod Joannes fuit magis dilectus a Christo propter tria :

1° Propter munditiam puritatis, quia virgo est electus a Domino, et virgo in ævum permansit. Prov., xxii, 11 : *Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem.*

2° Propter sublimitatem suæ sapientiæ, quia cæteris altius arcana divinitatis intuitus est, unde et aquilæ comparatur. Prov., xxv, 35 : *Acceptus est regi minister intelligens.*

3° Propter vehementem fervorem affectus sui ad Christum. Prov., viii, 17 : *Ego diligentes me diligo.*

(*In Joan., xiii.*)

28 Decembris

De quatuor Christi nascentis utilitatibus.

Puer natus est nobis ut ejus puritatem et humilitatem imitemur, ut circa ejus amabilitatem afficiamur, ut ex ejus placabilitate fiduciam habeamus.

1° Natus est nobis parvulus iste in sacramentum puritatis. Unde ipse dicit Matth., 1, 21 : *Ipse salvum faciet populum suum.* Bernard. En ipse Christus qui purgationem facit delictorum, ecce sentinam nostram purgaturus advenit. Hinc etiam August. « O beata infantia, per quam nostri generis reparata est vita. O gratissimi et delectabiles vagitus, per quos stridores dentium ploratusque æternos evasimus. O felices panni, quibus peccatorum nostrorum extersæ sunt sordes.

2° Natus est nobis in exemplum humilitatis. Unde Bernardus : Studeamus effici sicut parvulus iste ; discamus ab eo quia mitis est et humilis corde, nec magnus videlicet Deus sine causa

factus est homo parvulus. Unde intolerabilis impudentiæ est, ut ubi se exinanivit majestas, inflectur vermiculus et tumescat.

3° Natus est nobis in augmentum caritatis. Luc., 12, 49 : *Ignem veni mittere in terram*. Bernardus : « Magnus Dominus et laudabilis nimis factus est parvulus et amabilis. *Parvulus*, inquit, *natus est*. Ipse enim nobis est omne amabile, ipse est pater, frater, Dominus, minister, procemium et exemplum. » Idem : « Quanto minorem se fecit in humanitate, tanto majorem se exhibuit in bonitate. Quanto autem majorem bonitatem exhibuit, tanto magis affectum nostrum accendit. »

4° Natus est nobis in solatium spei et securitatis. Hebr., vi, 16 : *Adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ ejus*, id est Christum in quo regnat gratia ut per ipsum consequamur misericordiam, id est remissionem peccatorum præcedentium, et inveniamus gratiam et auxilium opportunum. Augustinus : « Dies dulcissima nativitatis Christi, in qua compunctio etiam infidelibus venit, misericordia tangitur impius, veniam sperat compunctus, reditum non desperat captivus, remedium desiderat vulneratus ; in qua nascitur Agnus qui tollit peccata mundi ; in cujus nativitate qui conscientiam habet securam dulcius gaudet ; qui miseram, attentius timet ; qui bonus est, affectuosius orat ; qui peccator, devotissime supplicat ;

dulcis dies et vere dulcis pœnitentibus, et veniam portans. Promitto vobis, filioli, et certus sum, quia in hac die si quis ex corde pœnituerit, et ad vomitum peccati reversus non fuerit, quodcumque petierit, dabitur ei. »

(*De Humanitate Christi.*)

29 Decembris

De partu pœnitentis animæ.

Possumus mystice notare quod partus B. Mariæ significat partum pœnitentis animæ, de quo dicitur, Isa., 26, 17 : *A timore tuo, Domine, concepimus et parturivimus spiritum salutis.* Huic partui convenit mystice locus nativitatis Christi, scilicet Bethleem. Unde Bernardus : « Tu quoque si fueris Bethleem per cordis contritionem, ut sint tibi lacrymæ tuæ panes die ac nocte, et in earum refectione jugiter delecteris (interpretatur Bethleem domus panis), et si fueris Juda per confessionem, civitas David per operis satisfactionem, nascetur in te Christus, et dabit cordi tuo gau-

dium per gratiam in præsentī et per gloriam in futuro. »

Notandum vero quod post partum pœnitentiæ debet anima pœnitentis involvi pannis caritatis contra turpitudinem peccandi, quæ consistit in interiori mentis deordinatione, reclinari per affectum humilitatis contra superbiam, quæ consistit in aversione, et poni in præsepio asperitatis per condignam pœnitentiam contra peccati delectationem quæ est in conversione.

De primo dicitur Prov., x, 12 : *Universa delicta operit caritas*. Debemus autem in panno hoc ex omni parte involvi : primo, ut Deum qui supra nos est diligamus ; secundo hoc quod nos sumus ; tertio, quod juxta nos est, scilicet proximum nostrum ; quarto, quod infra nos est, scilicet corpus nostrum. Hæc quatuor ex caritate sunt diligenda, ut dicit Augustinus.

De secundo dicitur Ps., 50, 19 : *Cor contritum et humiliatum*, etc. Unde Bernardus : « Humilitas nos Deo commendat, Deo facit nos subditos, Deo placet in nobis, sicut ait Beata Virgo : *Respexit humilitatem ancillæ suæ*.

De tertio dicitur Luc., 3, 8 : *Facite fructus dignos pœnitentiæ*. Unde dicit Bernardus : Fuge voluptatem, quia in ea mors posita est secus introitum delectationis. Age pœnitentiam, quia per hanc appropinquat regnum Dei. Hoc tibi prædicat stabulum, illud præsepe clamat, hoc membra illa

infantilia loquuntur, hoc lacrymæ et vagitus evangelizant.

(*De humanitate Christi.*)

30 Decembris

De circumstantiis Nativitatis Christi.

I. — Christus in Bethleem nasci voluit.

1º Quia *factus est ex semine David secundum carnem*, cui etiam facta fuerat repromissio specialis de Christo. Et ideo in Bethleem de qua natus fuit David, nasci voluit, ut ex ipso loco nativitatis promissio ei facta impleta ostenderetur : et hoc designat Evangelista, dicens Luc., 2 : *Eo quod esset de domo et familia David.*

2º Quia, ut Gregorius dicit, Bethleem domus panis interpretatur. Ipse autem Christus est qui ait : *Ego sum panis vivus qui de cælo descendi.*

Sicut David in Bethleem natus est, ita etiam Jerusalem elegit, ut in ea sedem regni constitueret et templum Dei ibi ædificaret; et sic Jerusa-

lem elegit, ut esset civitas simul regalis et sacerdotalis. Sacerdotium autem Christi et ejus regnum præcipue consummatum est in ejus passione, et ideo convenienter Bethleem elegit nativitati, Jerusalem vero passioni.

Similiter etiam per hoc hominum gloriam confutavit, qui gloriantur de hoc quod ex civitatibus nobilibus originem ducunt, in quibus etiam præcipue volunt honorari. Christus autem e converso in civitate ignobili nasci voluit, et in civitate nobili pati opprobrium.

II, — Congruo tempore natus est. Hæc est enim differentia inter Christum et alios homines, quod alii homines nascuntur subjecti necessitati temporis. Christus autem, tanquam dominus et conditor omnium temporum, elegit sibi tempus in quo nasceretur, sicut et matrem et locum. Et quia *quæ a Deo sunt ordinata sunt* et convenienter disposita, consequens est quod convenientissimo tempore Christus nasceretur.

Christus quidem venerat nos in statum libertatis reducere de statu servitutis. Et ideo sicut mortalitatem nostram suscepit, ut nos ad vitam reduceret, ita eo tempore dignatus est incarnari quo mox natus censui Cæsaris adscriberetur atque ob nostri liberationem ipse servitio subderetur.

Tempore etiam illo quo totus orbis sub uno principe vivebat, maxima pax fuit in mundo. Et

ideo decebat ut illo tempore Christus nasceretur *qui est pax nostra faciens utraque unum.*

Congruebat etiam ut in illo tempore quo unus princeps dominabatur in mundo, Christus nasceretur, qui venerat congregare suos in unum, ut esset *unum ovile et unus pastor.*

Regis alienigenæ tempore nasci voluit, ut impleretur prophetia Jacob dicentis : *Non auferetur sceptrum de Juda et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, quia quamdiu Judaica gens sub judaicis regibus quamvis peccatoribus tenebatur, Prophetæ mittebantur ad remedium ejus. Nunc autem quando lex Dei sub potestate regis iniqui tenebatur, nascitur Christus : quia magna et desperabilis infirmitas medicum artificiosiore quærebat.*

Christus etiam nasci voluit quando lux diei crementum incipit accipere ; ut ostenderetur quod ipse venerat ut homines crescerent in lucem divinam : *Illuminare his qui in tenebris et in umbra mortis sedent.* Similiter asperitatem hiemis elegit ad nativitatem, ut ex tunc carnis afflictionem pateretur pro nobis.

(3^a, q. XXXV, a. vii et viii).

31 Decembris

De filiatione divina.

Dedit eis potestatem filios Dei fieri, Joan., i.

Homines fiunt filii Dei per assimilationem ad Deum, et ideo secundum triplicem assimilationem hominum ad Deum, homines sunt filii Dei.

1° Enim per gratiæ infusionem ; unde quicumque habet gratiam gratum facientem, efficitur filius Dei. Gal., iv, 6 : *Quoniam estis filii Dei, misit Deus spiritum Filii sui.*

2° Assimilamur Deo per operum perfectionem, quia qui facit opera justitiæ est filius. Matth., v, 44. *Diligite inimicos vestros, ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est.*

3° Assimilamur Deo per gloriæ adeptionem, et quantum ad animam per lumen gloriæ. I Joan., iii, 2 : *Cum apparuerit, similes ei erimus ;* et quantum ad corpus. Phil. iii, 21 : *Reformabit corpus humilitatis nostræ.* Unde de istis duobus

dicitur, Rom., viii, 23 : *Adoptionem filiorum Dei expectantes.*

Si autem intelligatur potestas filios Dei fieri quantum ad operum perfectionem et gloriæ ademptionem, nulla difficultas, quia cum dicit *Dedit eis potestatem*, intelligitur de potestate gratiæ, qua habita, potest homo facere opera perfectionis et adipisci gloriam.

Si vero intelligatur de gratiæ infusione, *dedit potestatem filios Dei fieri*, quia dedit potestatem suscipiendi gratiam, et hoc dupliciter :

1º Præparando gratiam et hominibus proponendo, sicut qui facit librum et proponit homini ad legendum dicitur dare potestatem legendi.

2º Movendo liberum arbitrium hominis ut consentiat ad susceptionem gratiæ. Thren., xxi. *Convertite nos Domine ad te* (movendo voluntatem nostram ad amorem tuum) *et convertemur.* Et hoc modo vocatur interior vocalio de qua dicitur Rom., viii, 30 : *Quos vocavit* (interius voluntatem instigando ad consentiendum gratiæ) *hos justificavit*, gratiam infundendo.

Quia vero per hanc gratiam habet homo potestatem conservandi se in divina filiatione, potest et aliter dici : *Dedit eis*, id est eum recipientibus, *potestatem filios Dei fieri*, id est gratiam per quam potentes sunt in divina filiatione conservari.

I Joan., xviii : *Omnis qui natus est ex Deo non peccat, sed gratia Dei* (per quam regeneramur in filios Dei) *conservat eum.*

Sic ergo *dedit eis potestatem filios Dei fieri per gratiam gratum facientem, per operum perfectionem, per gloriæ adeptionem; et hæc præparando, movendo, et conservando gratiam.*

(*In Joan., i*).

1 Januarii

De Circumcisione.

Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer. Luc, ii, 21.

Pluribus de causis Christus debuit circumcidi.

1º Ut obediendi virtutem nobis suo commendaret exemplo : unde et octava die circumcisis est sicut in lege erat præceptum. Hanc quidem circumcisionem, quum suo tempore esset sub præcepto, Christus suscepit, et ejus actio in hoc est nobis imitanda, ut observemus ea quæ sunt nobis

in præcepto, quia unicuique negotio est tempus et opportunitas, ut dicitur Eccle., viii, 6.

2º Ut quia in similitudinem carnis peccati advenerat, remedium quo caro peccati consueverat mundari, non respueret, et ut per circumcisionem significaret spoliationem vetustæ generationis a qua vetustate liberamur per Christum.

3º Ut legis onus in se sustinens, alios a legis onere liberaret, secundum illud Gal., 4, 4 : *Misit Deus Filium suum factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret.*

Sicut Christus propria voluntate mortem nostram suscepit, quæ est effectus peccati, nullum habens in se peccatum ut nos a morte liberaret, et spiritualiter nos faceret mori peccato; ita etiam et circumcisionem quæ est remedium originalis peccati suscepit absque hoc quod haberet originale peccatum, ut nos a legis iugo liberaret, et ut in nobis spiritualem circumcisionem efficeret, ut scilicet suscipiendo figuram, impleret veritatem.

Sicut enim, ut Origenes dicit, mortui sumus cum illo moriente et consurreximus Christo resurgenti, ita circumcisi sumus spirituali circumcisione per Christum et ideo carnali circumcisione non indigemus. Et hoc est quod Apostolus dicit Col., 2, 2. *In quo, scilicet Christo, circumcisi estis circumcisione non manufacta in expoliatione*

corporis carnis, sed in circumcisione Domini nostri Jesu Christi.

(3^a, q. XXXVII, a. 1.)

2 Januarii

De impositione Nominis Jesu.

Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer, vocatum est nomen ejus Jesus. Luc., 2, 21.

Sicut Gen., 17, legitur, simul Abraham suscepit nominis impositionem a Deo, et circumcisionis mandatum. Et ideo apud Judæos consuetum erat ut ipso die circumcisionis nomina pueris imponerentur, quasi ante circumcisionem perfectum esse non habuerint, sicut etiam nunc pueris in baptismo nomina imponuntur.

Notandum quod nomina singularium hominum semper imponuntur ab aliqua proprietate ejus cui imponitur, vel a tempore, sicut nomina

sanctorum imponuntur his qui in eorum festis nascuntur, vel a cognatione. Nomina autem quæ imponuntur aliquibus divinitus semper significant aliquod gratuitum donum eis divinitus datum, sicut Gen., 17, 5, dictum est Abrahæ : *Appellaberis Abraham, quia patrem multarum gentium constitui te.* Et Matth., 16, 18, dictum est Petro : *Tu es Petrus et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.*

Quia igitur Christo hoc munus gratiæ collatum erat ut per ipsum omnes salvarentur, ideo convenienter vocatum est nomen ejus Jesus, id est Salvator, angelo hoc nomen prænuntiante non solum matri, sed etiam Joseph qui erat futurus ejus nutritius.

Dicitur quidem Isa., 62, 2 : *Vocabitur tibi nomen novum quod os Domini nominavit,* et tamen hoc nomen Jesus pluribus fuit in veteri testamento impositum. Sed dicendum quod his qui fuerunt ante Christum, potuit convenire hoc nomen Jesus secundum aliquam aliam rationem, puta quia aliquam particularem et temporalem salutem attulerunt, sed secundum rationem spiritualis et universalis salutis, hoc nomen proprium est Christo et secundum hoc dicitur esse nomen novum.

(3^a, q. XXXVII, a. II.)

3 Januarii

De utilitatibus Nominis Jesu.

Sciendum quod hoc nomen Jesus est magnæ et multæ virtutis ; est enim pœnitentibus in refugium, ægrotantibus in remedium, pugnantibus in subsidium, orantibus in suffragium, quia confert veniam a peccatis, gratiam sanitatis, victoriam tentatis, virtutem et fiduciam impetrandæ salutis.

De primo dicitur I Joan., 2, 12 : *Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter ejus nomen.* Augustinus : Quid est Jesus, nisi Salvator ? Ergo propter temetipsum esto mihi Jesus. Noli, Domine, noli sic attendere malum meum, ut obliviscaris bonum tuum. Sed attendendum quod hoc nomen in circumcisione imponitur : per quod significatur quod spiritualiter circumcisi salvantur. Unde Bernardus : Nos, fratres, necesse est circumcidi, et sic nomen salutis accipere, circumcidi non littera, sed spiritu et veritate.

De secundo dicitur Cant. 1, 2 ; *Oleum effusum*

nomen tuum. Oleum enim levamen est doloris, sic et hoc nomen Jesus. Bernardus : Habes, anima mea, reconditum electuarium in vasculo vocabuli quod est Jesus, quod nulli unquam pesti invenitur inefficax. Petrus Ravennas : Hoc est nomen quod dedit cæcis visum, surdis auditum, claudis gressum, sermonem mutis, vitam mortuis.

De tertio dicitur Prov., 18, 10 : *Turris fortissima nomen Domini* ; et Marc. ult. 17 : *In nomine meo dæmonia ejicient* ; Luc., x, 17 : *Reversi sunt discipuli cum gaudio dicentes : Domine, etiam in nomine tuo dæmonia subjiciuntur nobis.* Petrus Ravennas : Totam diaboli potestatem de obsessis corporibus virtus hujus nominis, scilicet Jesus, fugavit.

De quarto dicitur Joan., xiv, 14 : *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Augustinus : In nomine meo quod est Christus Jesus. Christus regem, Christus salvatorem significat ; et per hoc quodcumque petimus, in nomine Salvatoris pelimus, et tamen ipse Salvator est non solum quando facit quod petimus, verum etiam quando non facit ; quoniam quod vidit peti contrarium saluti, non faciendo exhibet se salvatorem. Novit enim medicus quid pro sua, quid contra salutem suam poscat ægrotus ; ideo contrariam poscentis non facit voluntatem, ut faciat sanitatem.

Nota verbum Bernardi de Christi circumcisione et ejus nominis impositione : Magnum et mirabile sacramentum : circumciditur puer, et vocatur Jesus. Quid sibi vult ista connexio? Sed agnosce mediatorem Dei et hominum, qui ab ipso suæ nativitatis exordio divinis sociat humana, ima summis. Nascitur ex muliere, sed cui fecunditatis fructus sic accedit, ut non decadat flos virginitatis. Pannis involvitur, sed isti panni angelicis laudibus honorantur. Absconditur in præsepio, sed proditur stella radiante cœlo. Sic et circumcisio probat veritatem assumptæ humanitatis, et nomen quod est super omne nomen, gloriam indicat majestatis.

(*De Human.*, c. xxvi.)

4 Januarii

De Virginitate Mariæ.

I. — B. Maria fuit virgo in partu. Nam Propheta non solum dicit : *Ecce virgo concipiet*, sed addit : *et pariet Filium*. Et hoc fuit conveniens propter tria.

1° Quia hoc competebat proprietati ejus qui nascebatur, qui est Verbum Dei. Nam Verbum non solum in corde absque corruptione concipitur, sed etiam absque corruptione ex corde procedit. Unde ut ostenderetur quod illud esset corpus ipsius Verbi Dei, conveniens fuit ut de incorrupto virginis utero nasceretur. Unde legitur : Quæ parit carnem puram a virginitate cessat. Sed quia natum est in carne Verbum Dei, eustodit virginitatem, seipsum per hoc ostendens Verbum. Neque enim nostrum verbum cum paritur corrumpit mentem ; neque Deus Verbum substantiale partum eligens peremit virginitatem.

2° Hoc est conveniens quantum ad effectum incarnationis Christi. Nam ad hoc venit ut nostram corruptionem tolleretur. Unde non fuit conveniens ut virginitatem matris nascendo corrumpere. Fas non erat ut per ejus adventum violaretur integritas, qui venerat sanare corrupta.

3° Fuit conveniens ne matris honorem nascendo diminueret qui parentes præceperat honorandos.

Christus igitur permiscuit mira humilibus. Ut corpus ejus verum ostenderetur, nascitur ex fœmina, sed ut ostenderetur ejus divinitas, nascitur ex virgine. Talis enim partus decebat Deum.

Et ideo B. Virgo genuit sine dolore. Dolor

enim parientis causatur ex apertione meatuum per quos proles egreditur. Christus vero est egressus ex clauso utero matris, et sic nulla violentia apertionis meatuum ibi fuit. Et propter hoc in illo partu nullus fuit dolor sicut nec aliqua corruptio, sed fuit ibi maxima jucunditas ex hoc quod homo Deus est natus in mundum, secundum illud Isa., 35, 2 : *Germinans germinabit sicut lilium, et exultabit lætabunda et laudans.*

II. — Fuit virgo post partum. Dicitur enim Ezech., 44, 2 : *Porta hæc clausa erit et non aperietur, et vir non transibit per eam, quoniam Dominus Deus Israel ingressus est per eam.* Quod exponens aliquis dicit : Quid est porta in domo Domini clausa, nisi quod Maria semper erit intacta ? Et quid est : *homo non transibit per eam*, nisi quod Joseph non cognoscet eam ? Et quid est : *Dominus solus intrat et egreditur per eam*, nisi quod Spiritus sanctus imprægnabit eam, et Angelorum Dominus nascetur per eam ? Et quid est *clausa erit in æternum*, nisi quod Maria virgo est ante partum, et virgo in partu, et virgo post partum ?

Et quidem, sicut secundum divinam naturam Christus unigenitus est Patris, tanquam perfectus per omnia filius ejus, ita decuit ut esset unigenitus matris, tanquam perfectissimum germen ejus.

(3^a, q. XXVIII, a. ii et iii.)

5 Januarii

De fructu B. Virginis.

Benedictus fructus ventris tui. Luc. 1, 42.

Peccator aliquando quærit in aliquo quod non potest consequi, sed consequitur illud justus. Prov. 13, 22 : *Custoditur justo substantia peccatoris.* Sic Eva quæsiuit fructum et in illo non invenit omnia quæ voluit. Beata autem Virgo in fructu suo invenit omnia quæ desideravit Eva. Nam Eva in fructu suo tria desideravit.

1º Id quod falso promisit ei diabolus, scilicet quod essent *sicut dii scientes bonum et malum.* *Eritis*, inquit ille mendax, *sicut dii.* Et mentitus est, quia *mendax est et pater ejus.* Nam Eva propter esum fructus non est facta similis Deo, sed magis dissimilis ; quia peccando recessit a Deo salutari suo, unde et expulsa est de paradiso. Sed hoc invenit Beata Virgo et omnes Christiani in fructu ventris sui ; quia per Christum conjungimur et assimilamur Deo. I Joan., 3, 2 : *Cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.*

2° In fructu suo Eva desideravit delectationem, quia bonus ad edendum : sed non invenit, quia statim cognovit se nudam et habuit dolorem. Sed in fructu Virginis suavitatem invenimus et salutem. Joan., 6, 55 : *Qui manducat meam carnem, habet vitam æternam.*

3° Fructus Evæ erat pulcher aspectu ; sed pulchrior Virginis, in quem desiderant Angeli prospicere. Ps. 44, 3 : *Speciosus forma præ filiis hominum* ; et hoc est, quia est splendor paternæ gloriæ.

Non ergo potuit invenire Eva in fructu suo, quod nec quilibet peccator in peccatis. Et ideo quæ desideramus, quæramus in fructu Virginis.

Est autem hic fructus benedictus : a Deo, quia sic replevit eum omni gratia quod pervenit ad nos exhibendo ei reverentiam. Ephes., 1, 3 : *Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in Christo* ; ab angelis ; ab hominibus. Apostolus Phil., 2, 2 : *Omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.* Ps. 117, 26 : *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Sic ergo est Virgo benedicta ; sed et magis benedictus fructus ejus.

(*Salutat. angelicæ expositio* 1.)

6 Januarii

De Epiphania Christi.

Ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui. Isa., 60, 3.

Magi sunt primitiæ gentium in Christum credentium; in quibus apparuit sicut in quodam præ-sagio, fides et devotio gentium venientium a remotis ad Christum. Et ideo sicut devotio et fides gentium est absque errore per inspirationem Spiritus sancti, ita etiam credendum est Magos a Spiritu sancto inspiratos sapienter Christo reverentiam exhibuisse.

Sicut Augustinus dicit, stella quæ Magos perduxit ad locum ubi erat cum Matre Virgine Deus infans, poterat eos ad ipsam perducere civitatem Bethleem in qua natus est Christus; sed subtraxit se donec de civitate in qua Christus nasceretur etiam Judæi testimonium perhiberent; ut sic geminato testimonio confirmati, ardentiori fide expeterent quem et stellæ claritas et prophetiæ manifestabat auctoritas. Et ita ipsi annuntiant Judæis Christi nativitatem et interrogant locum. Divino igitur nutu factum est, ut aspectu stellæ subtrac-to, magi humanosensu in Jerusalem irent, quærentes in civitate regia regem natum, ut in Jeru-

salem primo Christi nativitas publice annuntiaretur, secundum illud Isa., 2, 2: *De Sion exhibit lex et verbum Domini de Jerusalem*, et ut etiam studio magorum de longe venientium damnaretur Judæorum pigritia prope existentium.

Mira fuit eorum fides. Si enim Magi terrenum regem quærentes sic invenissent, fuissent confusi, quia tanti itineris laborem sine causa suscepissent; unde nec adorassent, nec munera obtulissent. Nunc autem quia cœlestem regem quærebant, etsi nihil regalis excellentiæ in eo viderent, tamen solius stellæ testimonio contenti, eum adoraverunt. Vident hominem et agnoscunt Deum, et offerunt munera dignitati Christi congruentia: aurum quidem quasi regi magno; thus, quod in Dei sacrificio ponitur, immolatur ut Deo; myrrha, qua mortuorum corpora condiuntur, præbetur tanquam pro salute omnium morituro. (3, q. XXXVII, a. viii.)

Et procidentes adoraverunt eum. Unde Augustinus: « O infantia, cui et astra subduntur, cujus est iste magnitudinis et supernæ gloriæ, ad cujus pannos et Angeli excubant, et reges trepidant, et sectatores sapientiæ ingeniculant? Quis est hic talis et tantus? Stupeo, cum video pannos et intueor cœlum; æstuo a, cum inspecio in præsepe, mendicum, et supra astra præclarum: subveniat nobis fides, quia ratio naturæ deficit. (*De Humanitate Christi.*)

7 Januarii

De ordine manifestationis Christi.

1° Christi nativitas primo quidem manifestata est pastoribus ipso die nativitatis Christi. Ut enim dicitur Luc., 2, 8 : *Pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes vigiliis noctis super gregem suum ; et ut discesserunt ab eis angeli, loquebantur ad invicem : Transeamus usque Bethleem, et venerunt festinantes.*

2° Magi pervenerunt ad Christum tertia decima die nativitatis ejus, quo die festum Epiphaniæ celebratur. Si enim revoluto anno vel etiam duobus annis venissent, non invenissent eum in Bethleem, cum scriptum sit Luc., 2, 39 ; quod *postquam perfecerunt omnia secundum legem Domini offerentes, scilicet puerum Jesum in templum, reversi sunt in Galilæam, civitatem suam Nazareth.*

3° Manifestata est justis in templo quadragesimo die a nativitate Christi, ut habetur Luc., 2.

Et hujus ordinis ratio est quia per pastores significantur Apostoli et alii credentes ex Judæis, quibus primo manifestata est fides Christi, inter quos non fuerunt multi potentes, nec multi nobi-

les. Secundo autem fides Christi pervenit ad plenitudinem gentium quæ est præfigurata per Magos. Tertio autem pervenit ad plenitudinem Judæorum, quæ est præfigurata per justos : unde et in templo Judæorum est eis Christus manifestatus.

Illa manifestatio nativitatis Christi fuit quædam prælibatio plenæ manifestationis, quæ erat futura, et sicut in secunda manifestatione primo annuntiata est gratia Christi per Christum et ejus apostolos Judæis, et postea gentilibus, ita ad Christum primo pervenerunt pastores, qui erant primitiæ Judæorum tanquam prope existentes, et postea venerunt Magi a remotis, qui fuerunt primitiæ gentium.

(3^a, q. XXXVI, a. vi, et a. iii, 1um.)

8 Januarii

De diligentia Magorum.

Diligentia inquisitionis in tribus ostenditur. Unde August. O anima mea, si diligenter peteres, hoc signis ostenderes. 1° Lumen peteres ne tenebris impedireris ; 2° scientes interrogares ne quærens oberrares ; 3° in nullo loco quiesceres, donec dilectum invenires.

De primo dicitur Ps. 66, 1 : *Deus misereatur nostri... ut cognoscamus in terra viam tuam.* Gloss. Quæ ducit ad cælum. Prov. 4, 18. *Justorum semita quasi lux splendens procedit, et crescit usque ad perfectum diem.* Gloss. Justorum opera luce scientiæ peraguntur, et æternam ducunt ad vitam, quæ est perfecta dies.

Unde Magi in lumine stellæ Dominum quæsierunt, et notandum quod hoc lumen, scil. gratiæ, per peccatum amittitur. Unde dicit Remigius quod stella gratiam Dei, Herodes diabolum significat. Qui autem per peccatum diabolo subditur, mox gratiam perdit, a quo si per pœnitentiam recesserit, mox gratiam invenit, quæ non dimittit donec perducatur ad domum pueri, id est Ecclesiam.

De secundo dicitur Jer. 6, 16 : *State super vias vestras et videte et interrogate de semitis antiquis quæ sit bona via, et ambulate in ea, et invenietis requiem animabus vestris.* Unde etiam Magi venerunt Jerosolimam quærentes et dicentes : *Ubi est qui natus est rex Judæorum.* August. Annuntiant et interrogant, credunt et quærunt, significantes eos qui ambulant per fidem et desiderant speciem. Sed, heu ! multi doctores sunt similes Judæis, qui, Magis demonstrato fonte vitæ, mortui sunt siccitate. Quos etiam fabris arcæ Noe similes esse dicit Augustinus, qui aliis ut evaderent præstiterant, et ipsi diluvio perierunt ;

similes lapidibus milliariis, qui viam aliis ostenderunt, nec ipsi ambulare potuerunt.

De tertio dicitur Cant., 3, 4: *In lectulo meo quæsi vi per noctes*. Ubi dicit Gregorius: Dilectum in lecto quærimus, quando in præsentis vitæ requie aliquantula, in Redemptoris nostri desiderio suspiramus. Per noctem quærimus, quia, etsi jam mens in ipso vigilat, tamen adhuc oculus caligat. Sed qui dilectum suum non invenit, restat ut surgat, circumeat civitatem, id est sanctam Ecclesiam electorum mente, et inquisitione percurrat, per vicum et plateas quærat eum, id est per angusta et lata gradientes aspiciat, ut si quæ in ejus vestigia invenire valeat, exquirat, quia sunt nonnulli etiam vitæ sæcularis qui imitandum habent aliquid de actione virtutis.

Unde etiam Magi non quieverunt, donec dilectum, id est Christum invenerunt; cujus signum fuit quod tam longum spatium in tam modico tempore transierunt.

Notandum vero quod fervens desiderium divini amoris non sinit animam quiescere donec dilectum inveniat. Quia vero desiderium si compleatur delectat animam, ideo quanto desiderium fuerit ferventius, tanto delectabilius dilectus invenitur. Unde Magi qui ferventissimo desiderio Christum quærebant, ipsum delectabilissime inveniebant. Unde Matth., 2, 10: *Videntes Magi stellam ga-*

visi sunt gaudio magno valde. Ubi dicit Bernard. quod gaudio gaudet, qui propter Deum qui est verum gaudium gaudet. Addit *magno*, quo nihil est majus et valde gavisi, quia de magno potest alius plus, alius minus gaudere.

(*De Humanitate Christi*).

9 Januarii

De magorum muneribus.

Et apertis thesauris suis, obtulerunt munera, aurum, thus et myrrham. Matth., II, 11.

1° Per aurum intelligitur cœlestis sapientia. Thren., 4, 2. *Filii Sion incliti et amicti auro primo.* Gloss. Ornati cœlesti sapientia. Quomodo? Quam miserabilis mutatio, *reputati sunt in vasa testea*, Gloss. relictis cœlestibus, terrena curantes. Bernardus: « Invenisti plane sapientiam, si prioris vitæ peccata defleas, si hujus sæculi desiderabilia parvipendas, si æternam vitam toto desiderio concupiscas. Invenisti sapientiam, si tibi horum singula sapiunt prout sunt, et hæc quidem amara

et omnino fugienda ; ista quoque velut caduca et transitoria contemnenda ; illa vero ut perfecta bona totis desideriis appetenda, intimo quodam animi sapore dijudices et discernas. »

2° Per thus significatur devota oratio. Unde in Ps. 140, 2: *Dirigatur oratio mea sicut incensum*. Gloss. igne charitatis succensum. Bernardus : « Oratio quanto efficacior est, callidius ab adversario impediri solet. Periculum est si fuerit timida, tepida vel temeraria. Timida siquidem oratio cœlum non penetrat, quia restringit animum timor immoderatus, ut nec procedere queat. Tepida vero in ascensu languescit, eo quod non habeat vigorem. Temeraria vero ascendit, sed resilit ; resistitur enim ei, nec tamen non obtinet gratiam, sed et meretur offensam. Quæ vero fidelis, et humilis et fervens oratio fuerit, cœlum sine dubio penetrabit ; unde certum est quod vacua redire non potest.

3° Per myrrham significatur carnis castigatio. Cant., v, 5 : *Manus tuæ distillaverunt myrrham, et digiti tui pleni myrrha probatissima*. Greg. Per manus operationes virtuosæ, per digitos discretio significatur. Manus ergo distillans myrrham, quando caro virtuosius operibus castigatur : sed digiti dicuntur pleni myrrha probatissima, quia castigatio bene probata est, quæ fit cum discretione.

De his tribus dicit Gregorius : « Regi aurum offe-

rimus, si in conspectu illius claritate divinæ sapientiæ resplendeamus. Thus offerimus, si cogitationes carnis per sancta orationis studia in ara crucis cordis accendimus, ut suave aliquid Deo per cœleste desiderium redoleamus. Myrrham offerimus, si carnis vitia per abstinentiam mortificamus. Per myrrham namque agitur, ne caro mortua putrefiat, secundum Gloss. Aurum ad tributum, thus ad sacrificium, myrrha ad sepulturam pertinet mortuorum, et per tria in Christo initiantur regia potestas, divina majestas, humana mortalitas.

(De Humanitate Christi.)

10 Januarii

De inquisitione Dei.

Ego et Pater tuus dolentes quærebamus te.
Luc., II, 48.

In isto verbo docemur quærere Deum, ad quod monemur frequenter in Scriptura. Notantur autem hic tria : 1° Quærentes ; 2° Modus quærendi ; 3° Inquirendus vel quæsitus.

1° Quærentes erant Maria et Joseph : *Ego et pater tuus*. Per quos duo genera hominum designantur, a quibus quæritur Dominus : quæritur a contemplativis in contemplatione et ab activis in actione. Maria interpretatur illuminata et significat contemplativos qui in contemplatione suscipiunt divinas illuminationes. Joseph interpretatur augmentum, et significat activos qui debent habere augmentum operum misericordiæ. Ab istis quæritur Dominus. De utroque, Ps. 104, 3 : *Lætetur cor quærentium Dominum : quærite Dominum et confirmamini*. Primum, pertinet ad contemplativos qui sunt in continua lætitia et jubilo ; secundum ad activos qui quandoque multum indigent confirmari.

Vel per Mariam, stellam maris, designatur fides, et, per Joseph, augmentum caritalis. Fides inquit Deum in quantum patrem nostrum ; caritas, in quantum summum bonum. De his duobus, Cant., v, 6 : *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est ; quæsi vi et non inveni* ; id est, in quantum loquitur, in tantum quæsi vi, nam fides est ex auditu. In quantum dilectus, caritas quærit, quæ est vita copulans diligentem cum dilecto. Sed plane, si per caritatem hic quæritur, post invenietur.

2° Circa modum inquirendi nota quod septem modis debet inquireri, sicut potest colligi ex textu :

Cum mentis puritate, ut simus ab omni labe peccati depurati. I Esdr. vi, 21 : *Omnes qui se separaverunt a coinquinatione gentium terræ, ut quærerent Deum ; cum intentionis simplicitate, Sap. i, 4 : In simplicitate cordis quærite illum ; ex toto corde, ut solum eum cogitemus ; ex tota voluntate, ut eum solum velimus. II, Paral., xv, 15 : In omni corde suo et in omni voluntate sua quæsierunt Dominum et invenerunt ; cum festinatione, antequam transeat tempus in quo inveniri possit, Is., 55, 6 : Quærite Dominum, dum inveniri potest ; cum perseverantia, sine cessatione, Ps. 104, 4 : Quærite faciem ejus semper ; cum dolore peccatorum.*

3º Debemus quærere Deum ; unde dicit : *Quærebamus te.*

Est autem inquirendus propter quatuor, quia justus, quia mansuetus, quia bonus, quia vita.

Justus, ut inquirentibus se offerat ; in hoc enim est justitia ejus, quia nullus quærit sicut quærere debet, quod non inveniat. Mansuetus, ut quærentes se benigne suscipiat. Bonus, ut quærentes se magnificet et remuneret : Thren., iii, 25 : *Bonus Dominus sperantibus in se, animæ quærenti illum.* Vita, quia quærentes se facit æternaliter vivere. Ps. 68, 33 : *Quærite Dominum et vivet anima vestra.*

(Serm.)

11 Januarii

Ubi habitat Jesus.

DIXERUNT EI : RABBI, UBI HABITAS? DICIT EIS ;
VENITE ET VIDETE, JOAN. 1.

I. — Litteraliter domum Christi quærebant discipuli. Propter enim mira et magna quæ a Joanne de eo audierant, nolebant eum perfunctorie interrogare, nec semel tantum, sed frequenter et seriose. Et ideo domum ejus scire volebant, ut frequenter ad eum accederent juxta consilium sapientis. Eccli, vi, 36. *Si videris sensatum, evigila ad illum.* Et Prov., viii, 34 : *Beatus qui audit me et vigilat ad fores meas quotidie.*

Allegorice, in cœlis est habitaculum Dei. Quærunt ergo ubi Christus habitet, quia ad hoc debemus Christum sequi ut per eum ducamur ad cœlos, id est, ad gloriam cœlestem.

Moraliter interrogant *Ubi habitas* quasi vellent scire quales debent esse homines qui digni sunt quod Christus habitet in eis. De quo habitaculo dicitur, Eph., 11, 22 : *Ædificamini in habitaculum Dei.*

II. — *Dicit eis : Venite et videte.* Mystice dixit, quia habitatio Dei sive gloriæ sive gratiæ, agnosci

non potest nisi per experientiam. Nam verbis explicari non potest. Et ideo dicit *Venite* credendo et operando, *et videte*, experiendo et intelligendo.

Notandum autem quod quatuor modis pervenitur ad hanc cognitionem.

1° Per bonorum operum actionem, unde dicit *Venite*, Ps. 41, 3 : *Quando veniam et apparebo ante faciem Domini.*

2° Per mentis quietem, seu vacationem. Ps. 45, 11 : *Vacate et videte.*

3° Per divinæ dulcedinis gustationem. Ps. 33, 9 : *Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus.*

4° Per operationem devotionis. Thren., iii, 41. *Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælos.* Luc., xxiv, 39 : *Palpate et videte.*

Statim sequitur *venerunt et viderunt*, quia veniendo viderunt, et videntes non deseruerunt; unde dicitur *et manserunt ibi*; qui enim recedunt a Christo, non viderunt eum adhuc sicut videre oportet. Isti autem qui perfecte credendo eum viderunt, manserunt ibi die illo audientes, videntes, beatum diem ducentes. III. Reg., x, 8. *Beati viri tui et beati servi tui qui stant coram te semper.* Et ideo ut dicit Augustinus : *Ædificemus et nosmetipsi, in corde nostro, et faciamus domum quo veniat ille et doceat nos.*

(In Joan., 1.)

12 Januarii

De nuptiis spiritualibus.

ET ERAT MATER JESU IBI. VOCATUS EST AUTEM JESUS ET DISCIPULI EJUS AD NUPTIAS. *Joan.*, II.

I. — Mystice, per nuptias intelligitur conjunctio Christi et Ecclesiæ, quia, ut dicit apostolus. *Eph.*, III, 32: *Sacramentum hoc magnum est: dico autem in Christo et Ecclesia.* Illud matrimonium initiatum fuit in utero virginali, quando Deus Pater Filio humanam naturam univit in unitate personæ, unde hujus conjunctionis thalamus fuit uterus virginalis. *Ps.* XVIII, 6. *In sole posuit tabernaculum suum.* Publicatum fuit, quando Ecclesia sibi per fidem conjuncta est. *Ose.*, II, 20: *Sponsabo te mihi in fide.* Consummatum erit, quando sponsa, id est Ecclesia, introducetur in thalamum sponsi, in cœlestem scilicet gloriam.

Locus autem congruit mysterio. Cana enim interpretatur zelus, Galilæa transmigratio. In zelo ergo transmigrationis hæ nuptiæ celebrantur, ut denuntiet eos maxime Christi conjunctione dignos existere qui zelo piæ devotionis ferventes transmigrant de statu culpæ ad gratiam Ecclesiæ, et de morte ad vitam, id est, de statu mortalitatis et miseriæ ad statum immortalitatis et gloriæ.

II. — In nuptiis spiritualibus est mater Jesu, Virgo scilicet Beata, sicut nuptiarum consiliatrix, quia per ejus intercessionem conjungitur Christo per gratiam, Eccl., xxiv, 25 : *In me omnis spes vitæ et virtutis* ; Christus autem, sicut verus animæ sponsus, ut dicitur Joan., iii. *Qui habet sponsam, sponsus est* ; Discipuli vero, ut paranymphe, quasi conjungentes Ecclesiam Christo de quo uno dicebatur II Cor., xi, 2 : *Despondi vos uni viro virginem castam exhibere Christo.*

13 Januarii

De Maria Jesum interpellante.

DEFICIENTE VINO, DIXIT MATER JESU AD EUM : VINUM NON HABENT. Joan., ii.

In matre interpellante, tria sunt consideranda :

1° Ejus pietas et misericordia. Ad misericordiam enim pertinet ut quis defectum alterius reputet quasi suum ; misericors enim dicitur quasi miserum habens cor super miseria alterius. II Cor., xi, 29. *Quis infirmatur et ego non infirmor ?* Quia ergo Virgo beata misericordia plena erat, defectus aliorum sublevare volebat et ideo dicit : *deficiente vino, dicit Mater Jesu ad eum.*

2º Reverentia ejus ad Christum. Ex reverentia enim quam ad Deum habemus, sufficit nobis ei tantum defectus nostros exponere, secundum illud, Ps. xxxvii. 10 : *Domine, ante te omne desiderium meum*. Qualiter autem nobis Deus subveniat, non est nostrum inquirere, quia, sicut dicitur Rom., viii, 26 : *Quid oremus, sicut oportet, nescimus*. Et ideo mater ejus defectum aliorum simpliciter exposuit, dicens ; *Vinum non habent*.

3º Virginis sollicitudo et diligentia, quia usque ad extremam necessitatem non distulit, sed *deficiente vino*, id est, dum esset in deficiendo, juxta illud quod dicitur Ps. ix, 10, de Deo : *Adjutor in opportunitatibus, in tribulatione*.

Sed quare ante non incitaverat Christum ad miracula? Nam de virtute ejus erat instructa per Angelum, et confirmata per multa quæ viderat circa ipsum fieri, quæ omnia conservabat conferens in corde suo. Ratio est quia antea ut unus aliorum conversabatur, unde quia non viderat tempus opportunum, hoc facere distulit sapienter. Nunc vero post Joannis contestationem et post discipulorum conversionem, confidenter Christum ad miracula facienda provocat, gerens figuram synagogæ quæ est mater Christi, nam familiare est Judæis miracula requirere. I Cor., i, 12 : *Judæi signa petunt*.

(In Joan., ii.)

14 Januarii

De bono vino.

OMNIS HOMO PRIMUM BONUM VINUM PONIT... TU AUTEM SERVASTI BONUM VINUM USQUE ADHUC. Joan., II.

I. — Competit mysterio. Nam aliquis dicitur mystice primum bonum vinum ponere, qui alios decipere intendens, errorem quem intendit non proponit primo, sed quæ alliciant auditores, ut postquam inebriati et allecti fuerint ad consensum suæ intentionis, perfidiam manifestet. Ita facit tentator. Et de isto vino dicitur, Prov., xxiii, 31 : *Ingreditur blande, et in novissimo mordebit sicut coluber.*

Dicitur autem aliquis primo bonum vinum ponere, quia a principio suæ conversionis sancte et spiritualiter vivere incipiens, tandem in vitam carnalem degenerat. Gal., iii, 3 : *Sic stulti facti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini?*

II. — Christus vero non primo vinum bonum

ponit, quia a principio amara et dura proponit. Matth., vii, 14 : *Arcta est via quæ ducit ad vitam*. Sed quanto plus homo in ejus fide et doctrina procedit, tanto plus dulcoratur, et majorem suavitatem sentit. Prov., iv, 11. *Ducam te per semitam æquitatis; quam cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui*.

Item, in mundo isto amaritudines et tribulationes patiuntur omnes qui pie volunt vivere in Christo. Joan., xvi, 20 : *Amen, amen dico vobis, quia plorabitis et flebitis vos*. Sed in futuro delectationes et gaudia suscipient, unde et sequitur : *Tristitia vestra vertetur in gaudium*. Rom., viii, 18 : *Existimo quod non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis*.

(In Joan., ii.)

15 Januarii

De sanctissimo Dei Nomine.

1º Est nomen Dei mirabile, quia in omnibus creaturis mirabilia operatur. Marc. ult., 17 : *In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquen-*

tur novis, serpentes tollent, et, si mortiferum quid biberint, non eis nocebit.

2° Est amabile. Act., 4, 12 : *Non est aliud nomen datum sub cælo in quo oporteat nos salvos fieri.* Salus autem est ab omnibus diligenda. Exemplum de B. Ignatio, qui in tantum nomen Christi dilexit, quod cum Trajanus requireret ab eo ut nomen Christi negaret, respondit quod de ore ejus removeri non posset ; et cum ille minaretur sibi caput abscindere et Christum de ejus ore remove, dixit : *Etsi de ore abstuleris, nunquam tamen de corde eripere poteris : hoc enim nomen cordi meo inscriptum habeo, et ideo ab ejus invocatione cessare non valeo.* Quod audiens Trajanus et probari cupiens, servi Dei abscisso capite, cor ejus extrahi jussit, et inventum est habens nomen Christi in se scriptum litteris aureis. Posuerat enim super cor suum hoc nomen quasi signaculum.

3° Est venerabile. Phil., 2, 10 : *Ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium et infernorum.* Cælestium, quantum ad angelos et beatos ; terrestrium, quantum ad mundanos, qui hoc faciunt ex amore adipiscendæ gloriæ vel timore fugiendæ pœnæ ; et infernorum, quantum ad damnatos qui hoc faciunt ex timore.

4° Est inexplicabile, quia a narratione ejus de-

ficiunt omnes linguæ, et ideo explicatur aliquando per creaturas. Unde dicitur lapis ratione firmitatis : *Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*; ignis ratione purificationis, quia sicut ignis metalla purificat, ita Deus purificat corda peccatorum; item lux ratione illuminationis, quia sicut lux illuminat tenebras, ita nomen Dei illuminat tenebras mentis (*Orat. Dominic.*).

Sciendum vero quod in nomine Dei est ambulandum, orandum, loquendum, operandum, sperandum. Ps. 19 : *Hi in curribus et hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri invocabimus.* Joan., 12 : *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Col., 3 : *Omne quodcumque facitis, sive in verbo sive in opere, omnia in nomine Domini nostri Jesu Christi facite.* Ps. 39 : *Beatus vir, cujus est nomen Domini spes ejus.*

Nota quod nomen Jesu est in corde retinendum, quia gaudium; in ore habendum, quia jubilus; in aure audiendum, quia melos; in manu ferendum, quia virtus; et in fronte scribendum, quia honor.

Nota etiam quod nomen Dei habet multiplicem virtutem. In eo enim omnia creantur, in eo demones fugantur, in eo omnes infirmitates curantur, in eo peccatores justificantur, in eo mæsti lætificantur, in eo tentati adjuvantur, in eo justis gratia augmentatur, in eo omnes vocati salvantur (*Serm.*).

16 Januarii

De triplici vino.

VINUM NON HABENT. Joan., II.

Ante Incarnationem Christi triplex vinum deficiebat : scilicet justitiæ, sapientiæ et caritatis seu gratiæ.

I. — Vinum enim mordicat et quantum ad hoc justitia dicitur vinum. Luc., x. Samaritanus vinum et oleum apposuit vulneribus sauciati, id est cum dulcedine misericordiæ severitatem justitiæ. Ps. 59, 5 : *Potasti nos vino compunctionis.*

Vinum etiam lætificat cor, juxta illud Ps. 103, 15 : *Vinum lætificat cor hominis.* Et quantum ad hoc dicitur vinum sapientia, cujus meditatio maxime lætificat. Sap., viii, 16 ; *Non habet amaritudinem convictus illius.*

Vinum similiter inebriat. Cant., v, 1 : *Bibite amici et inebriamini carissimi.* Et secundum hoc caritas dicitur vinum. Cant., v, 1 : *Bibi vinum meum cum lacte meo.* Et dicitur caritas

etiam vinum ratione fervoris. Zach., ix, 17 : *Vinum germinans virgines.*

II. — Et quidem justitiæ vinum deficiebat in veteri lege, in qua justitia imperfecta erat. Sed Christus eam perfecit. Matth., v, 20 : *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cælorum.*

Deficiebat etiam vinum sapientiæ, quæ erat occulta et figuralis. *Omnia in figura contingebant illis.* Sed Christus eam manifestavit. Matth., vii, 29. *Erat enim docens eos, sicut potestatem habens.*

Sed et vinum caritatis deficiebat ibi, quia acceperant spiritum servitutis tantum in timore. Sed Christus aquam timoris convertit in vinum caritatis quando dedit *spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus Abba pater*, et quando *caritas Dei diffusa est in cordibus nostris.*

(*In Joan., II.*)

17 Januarii

De conversatione Christi.

Post hæc in terris visus est et cum hominibus conversatus est. Bar. vii, 38.

Conversatio Christi talis debuit esse ut conveniret fini incarnationis secundum quem venit in mundum.

1° Venit ad manifestandum veritatem, sicut ipse dicit Joan. xviii, 37 : *In hoc natus sum et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati.* Et ideo non debebat se occultare, vitam solitariam agens, sed in publicum procedere, publice prædicando. Unde dicit illis qui volebant eum detinere : *Quia et aliis civitatibus oportet me evangelizare regnum Dei, quia ideo missus sum.* Luc., iv, 43.

2° Venit ad hoc ut homines a peccato liberaret, secundum illud I Tim. i, 15 : *Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere.* Et ideo, ut Chrysostomus dicit : licet in eodem loco manendo posset Christus ad se omnes attrahere, ut ejus prædicationem audirent, non tamen hoc fecit, præbens nobis exemplum, ut perambulemus et requiramus pereuntem, sicut pastor ovem perditam et medicus accedit ad infirmum.

3° Venit ut per ipsum habeamus accessum ad Deum, ut dicitur Rom. v. Et ideo familiariter cum hominibus conversando, conveniens fuit ut hominibus fiduciam daret ad se accedendi. Unde dicitur Matth. ix, 10 : *Factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani et peccatores*

venientes discumbebant cum Jesu et discipulis ejus. Quod exponens Hieronymus; dicit : Peccatores viderunt publicanum a peccatis ad meliora conversum, locum invenisse pœnitentiæ, et ob id etiam ipsi non desperant salutem.

Christus quidem per humanitatem suam voluit manifestare divinitatem. Et ideo conversando cum hominibus, quod est proprium hominis, manifestavit omnibus suam divinitatem prædicando et miracula faciendo, et innocenter et juste inter homines conversando.

(3^a, q. LX, a. 1.

18 Januarii

Qualiter Christus vitam activam elegerit.

I. — Vita contemplativa, ad quam maxime competit solitudo, secundum illud Oseæ., 11, 14 : *Ducam eam in solitudinem et loquar ad cor ejus*, simpliciter est melior quam activa quæ occupatur circa corporales actus ; sed vita activa, secundum quam aliquis, prædicando et docendo, contemplata aliis tradit, est perfectior quam vita quæ solum

est contemplativa, quia talis vita præsупponit abundantiam contemplationis. Et ideo Christus talem vitam elegit et inter homines conversatus est.

II. — Quandoque tamen solitaria loca quærebat, turbas declinans. Unde Remigius dicit : Tria refugia legitur Dominus habuisse, navim, montem, et desertum, ad quorum alterum, quotiescumque a turbis comprimebatur, conscendebat.

Actio enim Christi fuit nostra instructio. Et ideo ut daret exemplum prædicatoribus, quod non semper se darent in publicum, quandoque Dominus se a turbis retraxit. Quod quidem legitur fecisse propter tria :

Quandoque propter corporalem quietem. Unde Marci, vi, 31, dicitur quod Dominus dixit discipulis : *Venite seorsum in desertum locum, et requiescite pusillum : erant enim qui veniebant et redibant multi, et nec spatium manducandi habebant.*

Quandoque vero causa orationis. Unde dicitur Luc. vi, 12. *Factum est in illis diebus, exiit in montem orare, et erat pernoctans in oratione Dei.* Ubi ait Ambrosius quod ad præcepta virtutis suo nos informat exemplo.

Quandoque vero ut doceret favorem humanum vitare. Unde super illud Matth., v : *Videns Jesus turbas ascendit in montem*, dicit Chrysostomus : Per hoc quod non in civitate et foro, sed in monte

et solitudine sedit, erudit nos nihil ad ostentationem facere, et a tumultibus abscedere, et maxime, cum de necessariis disputare oportet:

(3^a q. XL, a. 1, 2 et 3um).

19 Januarii

Christus austeram vitam ducere non debuit.

Venit Filius hominis manducans et bibens.
Matth., xi, 19.

Congruum erat incarnationis fini, ut Christus non ageret solitariam vitam, sed cum hominibus conversaretur. Qui autem cum aliquibus conversatur, convenientissimum est ut se eis in conversatione conformet, secundum illud Apostoli I Cor., ix, 22 : *Omnibus omnia factus sum*. Et ideo convenientissimum fuit ut Christus in cibo et potu communiter se sicut alii haberet.

Dominus quidem in sua conversatione exemplum perfectionis dedit in omnibus quæ per se pertinent ad salutem. Ipsa autem abstinencia cibi

et potus non per se pertinet ad salutem, secundum illud Rom., xiv, 17. *Non est regnum Dei esca et potus*. Et Augustinus dicit quod in omnibus talibus non usus rerum, sed libido utentis in culpa est. Utraque autem vita est licita et laudabilis, ut scilicet aliquis a communi consortio hominum segregatus abstinentiam servet, et ut in societate aliorum positus communi vita utatur. Et ideo Dominus voluit utriusque vitæ exemplum dare hominibus.

Sicut Chrysostomus dicit : ut discas quam magnum bonum est jejunium et quale scutum est adversus diabolum et quoniam post baptismum non lasciviæ, sed jejunio intendere oportet, et ipse jejunavit, non eo indigens, sed nos instruens. Non autem ultra processit jejunando quam Moyses et Elias, ne incredibilis videretur carnis assumptio.

Christus vero post jejunium et desertum ad communem vitam rediit : nec incongruum. Hoc enim convenit vitæ, secundum quam aliquis contemplata aliis tradit, quam Christus dicitur assumpsisse, ut primo contemplationi vacet, et postea ad publicum actionis descendat, aliis convivendo. Unde Beda dicit : Jejunavit ne præceptum declinaret ; manducavit cum peccatoribus, ut gratiam cernens agnosceres potestatem.

(3^a, q. XL, a. 11,

20 Januarii

**Quod Christus pauperem vitam ducere
debuerit.**

Dicitur Matth., viii, 20 : *Filius hominis non habet ubi caput reclinet*, quasi dicat secundum Hieronymum : Cur me propter divitias et seculi lucra cupis sequi, cum tantæ sim paupertatis, ut nec hospitium quidem habeam, et tecto utar non meo ? Et super illud Matth., xvii : *Ut non scandalizemus eos, vade ad mare*, dicit Hieronymus : Hoc simpliciter intellectum ædificat auditorem, dum audit tantæ Dominum fuisse paupertatis, ut, unde tributa pro se et Apostolo redderet, non habuerit.

I. — Christum igitur decuit in hoc mundo pauperem vitam ducere.

1º Quia hoc erat congruum prædicationis officio propter quod venisse se dicit : *Eamus in proximos vicos et civitates, ut et ibi prædicem; ad hoc enim veni*. Oportet autem prædicatores

verbi Dei, ut omnino vacent prædicationi, omnino a sæcularium rerum cura esse absolutos : quod facere non possunt, qui divitias possident. Unde et ipse Dominus apostolos ad prædicandum mittens, dicit eis : *Nolite possidere aurum neque argentum.* Matth., x, 9. Et ipsi apostoli dicunt : *Non est æquum nos relinquere verbum Dei et ministrare mensis.* Act. vi.

2° Quia sicut mortem corporalem assumpsit, ut nobis vitam largiretur spiritualem : ita corporalem paupertatem sustinuit, ut nobis divitias spirituales largiretur, secundum illud II Cor., viii, 9. *Scitis gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, ut illius inopia vos divites essetis.*

3° Ne si divitias haberet, ejus cupiditati prædicatio adscriberetur. Unde Hieronymus dicit super illud : *Nolite possidere aurum*, quod « si discipuli ejus divitias habuissent, viderentur non causa salutis hominum, sed causa lucri prædicare », et eadem ratio est de Christo.

4° Ut tanto major virtus Divinitatis ejus ostenderetur, quanto per paupertatem videbatur abjectior. Unde dicitur in quodam sermone Ephesini concilii : Omnia paupera et vilia elegit, omnia mediocria et plurimis obscura, ut Divinitas cognosceretur orbem transformasse terrarum ;

propterea pauperculam elegit matrem, pauperiorem patriam, egens fuit pecuniis, et hoc tibi exponit præsepe.

(3^a, q. LX, a. III.)

II. — Non fuit expediens quod Deus incarnatus vitam in hoc mundo ageret opulentam, et honoribus seu dignitatibus sublimem.

1° Quia ad hoc venerat, ut mentes hominum terrenis deditas a terrenis abstraheret et ad divina elevaret. Unde oportuit ut suo exemplo homines in contemptum divitiarum et aliorum quæ mundani desiderant, traheret, et quod inopem et privatam vitam agerent in hoc mundo.

2° Quia si divitiis abundasset, et in aliqua maxima dignitate constitutus fuisset, id quod divine gessit, magis potentiæ seculari quam virtuti divinitatis fuisset attributum. Unde efficacissimum argumentum suæ divinitatis fuit quod absque adminiculo potentiæ secularis totum mundum in melius commutavit.

(*Contr.*; 4, 54).

21 Januarii

**Christus in hac vita secundum legem
conversatus est.**

Dicitur Matth., v, 17 : *Nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas; non veni solvere, sed adimplere.* Quod exponens Chrysostomus dicit : Legem implevit 1° quidem nihil transgrediendo legalium; 2° justificando per fidem, quod lex per litteram facere non valebat.

Christus in omnibus secundum legis præcepta conversatus est. In cujus signum etiam voluit circumcidi : circumcisio enim est quædam protestatio legis implendæ, secundum illud Gal., v, 3 : *Testificor omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est universæ legis faciendæ.*

Voluit autem Christus secundum legem conversari : 1° quidem ut legem veterem approbaret; 2° ut eam observando, in seipso consummaret et terminaret, ostendens quod ad seipsum erat ordinata; 3° ut Judæis occasionem calumniandi subtraheret; 4° ut homines a servitute legis liberaret, secundum illud Gal., iv, 4. *Misit Deus Filium suum factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret.*

Christus quidem in sabbato curavit hominem et ei mandavit ut tolleretur lectum suum, et ideo dicebant Judæi : *Non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit.* Sed Dominus super hoc se excusat a transgressione legis tripliciter :

1° Quia per præceptum de sanctificatione sabbati non interdicitur opus divinum, sed opus humanum. Quamvis enim Deus die septimo cessaverit a novis creaturis condendis, semper tamen operatur in rerum conservatione et gubernatione. Quod autem Christus miracula faciebat, erat operis divini. Unde ipse dicit : *Pater meus usque modo operatur, et ego operor.*

2° Excusat se per hoc quod illo præcepto non prohibentur opera quæ sunt de necessitate salutis etiam corporalis. Unde ipse dicit : *Unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum a præsepio et ducit ad aquam? Cujus vestrum asinus aut bos in puteum cadet, et non continuo extrahet illum die sabbati?* Manifestum est autem quod opera miraculorum quæ Christus faciebat, ad salutem corporis et animæ pertinebant.

3° Quia illo præcepto non prohibentur opera quæ pertinent ad Dei cultum.

(3^a, q. LX, a. iv.)

22 Januarii

De humilitate et obedientia Christi.

Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem. Phil., 2, 8.

I. — Propter humilitatem demonstrandam Christus mortem crucis voluit pati. Re vera, quidem humilitas in Deum non cadit, quia virtus humilitatis in hoc consistit, ut aliquis intra suos terminos se contineat, ad ea quæ supra se sunt non se extendens, sed superiori se subjiciat; unde patet quod Deo humilitas convenire non potest, qui superiorem non habet, sed ipse super omnia existit. Si autem aliquis vel æquali vel inferiori se ex humilitate aliquando subjiciat, hoc est quia secundum aliquid eum qui simpliciter æqualis vel inferior est superiorem se arbitratur.

Quamvis igitur Christo secundum divinam naturam humilitatis virtus non competat, competit tamen sibi secundum humanam naturam, et ejus humilitas ex ejus divinitate laudabilior redditur; dignitas enim personæ adjicit ad laudem humilitatis, puta quando pro aliqua necessitate expedit aliquem magnum aliqua infima pati; nulla autem tanta dignitas esse potest hominis quam quod sit Deus.

Unde hominis Dei humilitas maxime laudabilis invenitur, dum abjecta sustinuit quæ pro salute hominum ipsam pati expediebat. Erant enim homines propter superbiam mundanæ gloriæ amatores. Ut igitur hominum animos ab amore mundanæ gloriæ in amorem divinæ gloriæ transmutaret, voluit mortem sustinere non qualemcumque, sed abjectissimam. Sunt enim quidam qui, etsi mortem non timeant, abhorrent tamen mortem abjectam : ad quam etiam contemnendam Dominus homines animavit suæ mortis exemplo.

Et licet homines ad humilitatem informari potuerint divinis sermonibus instructi, tamen ad agendum magis provocant facta quam verba ; et tanto efficacius facta movent, quanto certior opinio bonitatis habetur de eo qui hujusmodi operatur. Unde licet aliorum hominum multa humilitatis exempla invenirentur, tamen expedientissimum fuit, ut adhuc hominis Dei provocarentur exemplo, quem constat errare non potuisse, et cujus humilitas tanto est mirabilior, quanto majestas sublimior.

II. — Filius Dei incarnatus obediens præcepto Patris mortem sustinuit, secundum doctrinam Apostoli. Præceptum enim Dei est ad homines de operibus virtutum ; et quanto aliquis perfectius actum virtutis exequitur, tanto magis Deo obedit, inter alias autem virtutes præcipua charitas est, ad quam omnes aliæ referuntur. Christus igitur

dum actum charitatis perfectissime implevit, Deo maxime obediens fuit; nullus enim est actus charitatis perfectior, quam quod homo pro amore alicujus etiam mortem sustineat, secundum quod ipsemet Dominus dicit: *Majorem charitatem nemo habet quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Sic igitur invenitur Christus mortem sustinens pro salute hominum et ad gloriam Dei Patris, maxime obediens fuisse actum charitatis perfectum exequendo.

(*Contr.*, 4, 55.)

23 Januarii

De Desponsatione B. M. V.

Cum esset desponsata mater Jesu Maria Joseph... Matth. I.

I. — Nonne fuit verum matrimonium? Dicendum quod sic, quia ibi fuerunt tria bona matrimonii: proles, ipse Deus; fides, quia nullum adulterium, et sacramentum, quia indivisibilis conjunctio animarum.

Sed quomodo fuit matrimonium? Votum enim impedit matrimonium contrahendum. Cum ergo Beata Virgo voverit virginitatem, nullum videtur

fuisse matrimonium. Dicendum quod angebatur inter duo. Ex una parte, angebatur propter maledictum legis cui subiacebat sterilis ; ex alia parte, angebatur propter propositum servandæ castitatis, et ideo non creditur, antequam desponsaretur Joseph, absolute virginitatem vovisse, sed tantum sub conditione, si Deo placeret, et licet eam in desiderio habuerit, super hoc tamen voluntatem suam divino commisit arbitrio. Postmodum vero, accepto sponso, secundum quod mores illius temporis exigebant, et postquam innotuit hoc esse Deo acceptum, ex communi voluntate, simul cum sponso suo absolute virginitatem vovit, et hoc antequam ab Angelo annuntiaretur, nam Angelo respondit : *Quomodo fiet istud quoniam virum non cognosco*, quod profecto non diceret, nisi prius se virginem Deo vovisset (*In Matth.*, 1 et 3^a, q. XXVIII, a. iv.)

II. — Conveniens fuit Christum de desponsata virgine nasci tum propter ipsum, tum propter matrem, tum etiam propter nos.

Propter ipsum Christum, ne ab infidelibus tanquam illegitime natus abjiceretur ; 2° ut consuetudo ejus genealogia per virum describeretur ; 3° ad tutelam pueri nati, ne diabolus contra eum vehementius nocumenta procuraret. Et ideo Ignatius dicit ipsam fuisse desponsatam, ut partus ejus diabolo celaretur ; 4° ut a Joseph nutrire-

tur ; unde et pater ejus dictus est, quasi nutritius.

Propter Virginem : 1° quia per hoc redditur immunis a pœna. ne scilicet lapidaretur a Judæis. 2° ut per hoc ab infamia liberaretur. Maluit Dominus aliquos de suo ortu quam de matris pudore dubitare. Sciebat enim teneram esse virginis verecundiam, nec putavit ortus sui fidem matris injuriis adstruendam. 3° Ut ei a Joseph ministerium exhiberetur, sive cum fugeret in Ægyptum, sive cum inde rediret.

Propter nos. 1° Quia testimonio Joseph comprobatum est Christum ex virgine natum. Unde Ambrosius dicit : Locupletior testis pudoris maritus adhibetur, qui posset et dolere injuriam et vindicare opprobrium, si non agnosceret sacramentum. 2° Quia ipsa verba virginis matris magis credibilia redduntur suam virginitatem asserentis. Causam mentiendi desponsata non habuit, cum conjugii præmium et gratia nuptiarum partus sit fœminarum. 3° Per hoc significatur universa Ecclesia quæ cum virgo sit, desponsata tamen est uni viro Christo. Potest etiam et alia ratio esse quod mater Domini fuit desponsata et virgo, quia in persona ipsius et virginitas et matrimonium honoratur contra hæreticos alteri horum detrahentes.

(3^a, q. XXIX, a. 1.)

24 Januarii

De gratia Christi infinita.

NON AD MENSURAM DAT DEUS SPIRITUM. JOAN., III.

Ad hoc datur alicui aliquid ut habeat illud. Habere autem Spiritum sanctum convenit Christo et in quantum Deus et in quantum homo : in quantum homo, ut sanctificantem ; in quantum Deus, ut manifestantem tantum secundum quod ab eo procedit, et utroque modo Christus habet Spiritum sanctum non ad mensuram.

In Christo est triplex gratia, unionis, singularis personæ quæ est habitualis et capitis quæ est influentiæ ; et quamlibet istarum recepit Christus non ad mensuram.

Gratia unionis Christo datur, in quantum humana natura Christi unita Filio Dei in persona sit. Natura autem divina infinita est. Unde ex ipsa unione accepit donum infinitum.

Gratia habitualis dicitur secundum quod anima Christi fuit plena gratia et sapientia. Christus dicitur eam recepisse non ad mensuram triplici ratione.

1º Ex parte recipientis. Quando alicui naturæ non datur de bonitate divina quanta est capacitas naturalis speciei suæ, videtur ei secundum men-

suram donatum; quando vero tota naturalis capacitas impletur, non videtur ei secundum mensuram donatum. Quia etsi sit mensura ex parte recipientis, non est tamen mensura ex parte dantis, qui totum paratus est dare. Sicut aliquis vas ad fluvium deferens, absque mensura invenit ibi aquam paratam, quamvis ipse cum mensura accipiat, propter vasis determinatam quantitatem.

2° Ex parte doni recepti. Gratia Christi habitualis finita secundum essentiam dicitur absque termino et mensura fuisse, quia quidquid ad rationem gratiæ poterat pertinere, totum Christus accepit. Alii non totum accipiunt, sed unus sic et alius sic.

3° Ex parte causæ. In causa enim quodammodo habetur effectus. Cuicumque ergo adest causa infinitæ virtutis ad influendum, dicitur habere illud quod influitur, absque mensura et aliquo modo infinite. Puta, si quis haberet fontem, qui aquam infinitam posset effluere, infinite diceretur et absque mensura aquam habere. Sic anima Christi infinitam et absque mensura gratiam habet ex hoc ipso quod habet Verbum sibi unitum, quod est totius emanationis creaturarum infinitum et indeficiens principium.

Ex his patet quod gratia Christi quæ dicitur capitis est infinita quantum ad influentiam. Ex hoc enim quod habuit unde effunderet absque mensura Spiritus dona, accepit virtutem effundendi

ipsa absque mensura, ut scilicet gratia Christi non solum sufficiat ad salutem hominum aliquorum, sed hominum totius mundi, ac etiam plurium mundorum, si essent.

(*In Joan. iii*).

25 Januarii

In conversione S. Pauli apostoli.

Vas electionis est mihi iste ut portet nomen meum coram gentibus. Act., ix, 15.

I. — Quale vas fuerit B. Paulus patet per id quod dicitur Eccle., 50 : *Quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso*. Aureum quidem vas fuit propter fulgorem sapientiæ. Gen., 2 : *Et aurum terræ illius optimum est*. Solidum fuit virtute charitatis. Ipse dicit, Rom. 8 : *Certus sum quia neque mors neque vita... poterunt nos separare a charitate Dei*. Ornatum autem fuit omni lapide pretioso, scilicet omnibus virtutibus.

Quale fuerit istud vas patet etiam ex hoc quod talia propinavit. Docuit enim excellentissimæ divinitatis mysteria quæ ad sapientiam pertinent. Commendavit excellentissime charitatem, instruxit homines de diversis virtutibus.

II. — Ad vasa pertinere videtur ut liquore aliquo impleantur. Invenitur inter vasa diversitas. Nam quædam inveniuntur vasa vini, quædam olei, et diversa diversi generis, sic etiam et homines diversis gratiis quasi diversis liquoribus replentur divinitus.

Hoc autem vas de quo nunc agitur plenum fuit pretioso liquore, scilicet nomine Christi, de quo dicitur Cant. 1 : *Oleum effusum nomen meum* Unde dicitur : *ut portet nomen meum*. Totus enim videtur fuisse hoc nomine plenus. Nam habuit hoc nomen in cognitione intellectus secundum illud. I Cor., 2 : *Non judicavi me scire aliquid inter vos nisi Jesum Christum*. Habuit etiam hoc nomen in dilectione affectus, secundum illud Rom., 8 : *Quis nos separabit a charitate Christi ?* Habuit etiam ipsum in tota vitæ suæ conversatione. Unde dicebat, Gal., 2 : *Vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus*.

III. — Quantum ad usum considerandum est quod omnia vasa alicui deputantur, sed quædam ad honorabiliorem, quædam ad viliores. Hoc autem vas ad nobilem usum est deputatum, est enim vas portatorium divini nominis : *ut portet nomen meum*. Portavit autem B. Paulus nomen Christi : 1º in corpore, conversationem et passionem ejus imitando. Gal. *Ego enim stigmata Christi Jesu in corpore meo porto* ; 2º In ore ; in epistolis suis frequentissime Christum no-

minat, quia ex abundantia cordis os loquitur. Unde potest significari per columbam. Gen., 8 : *Venit ad arcam portans ramum olivæ in ore suo.* Quia enim oliva misericordiam significat, congrue per ramum olivæ accipitur nomen Jesu Christi quod etiam misericordiam significat. Matth. 1 : *Vocabis nomen ejus Jesum ; ipse enim salvum faciet populum suum.* Hunc autem ramum virentibus foliis Paulus detulit ad arcam, scilicet ecclesiam, quando ejus virtutem et significationem multipliciter expressit, Christi gratiam et misericordiam ostendendo.

IV. — Quantum ad fructum, quidam sunt quasi vasa inutilia propter peccatum vel propter errorem. Sed B. Paulus fuit purus a peccato et errore. Unde fuit vas electionis utile. Et utilitas seu fructus hujus vasis exprimitur cum dicitur : *Coram gentibus et regibus, et filiis Israel.*

(*In Prolog. ad Rom.*)

26 Januarii

De sacerdotio Christi.

Habemus Pontificem qui penetravit cælos Jesum Filium Dei. Hebr.. 4, 14.

I. — Christus est sacerdos.

Proprie officium sacerdotis est esse mediatorem inter Deum et populum, in quantum scilicet divina populo tradit, unde dicitur sacerdos quasi *sacra dans*, secundum illud Malach., 2, 7: *Legem requirent ex ore ejus*, scilicet sacerdotis. Et iterum in quantum preces populi Deo offert, et pro eorum peccatis Deo aliquallyter satisfacit. Unde apostolus dicit Hebr. 5, 1: *Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis*.

Hoc autem maxime convenit Christo. Nam per ipsum divina dona hominibus sunt collata; 2 Petr. 1, 4: *Per quem, scilicet Christum, maxima et pretiosa nobis promissa donavit, ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ*. Ipse etiam humanum genus Deo reconciliavit secundum illud Col. 1, 19: *In ipso, scilicet Christo, complacuit omnem plenitudinem inhabitare et per eum reconciliare omnia*. Unde Christo maxime convenit esse sacerdotem.

II. — Est simul sacerdos et hostia. Omne sacrificium visibile invisibilis sacrificii sacramentum, id est sacrum signum est. Invisibile autem sacrificium est per quod homo Deo spiritum suum offert, Ps. 50, 19: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*; et ideo omne illud quod Deo exhibetur, ad hoc quod spiritus hominis feratur in Deum,

potest dici sacrificium. Indiget igitur homo sacrificio propter tria :

1° Ad remissionem peccati per quod a Deo avertitur, et ideo Apostolus dicit quod ad sacerdotem pertinet *ut offerat dona et sacrificia pro peccatis*.

2° Ut homo in statu gratiæ conservetur, semper Deo inhærens, in quo ejus pax et salus consistit. Unde et in veteri lege immolabatur hostia pacifica pro offerentium salute.

3° Ad hoc quod spiritus hominis perfecte Deo uniatur ; quod maxime erit in gloria. Unde et in veteri lege offerebatur holocaustum, quasi totum incensum.

Hæc autem per humanitatem Christi nobis proveniunt.

1° Nostra peccata deleta sunt, secundum illud Rom. 4, 25 : *Traditus est propter delicta nostra*.

2° Gratiam nos salvantem per ipsum accepimus, secundum illud Hebr. 5, 9 : *Factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ*.

3° Per ipsum perfectionem gloriæ adepti sumus ; Hebr. 10, 19 : *Habemus fiduciam per sanguinem ejus in introitum sanctorum, scilicet in gloriam cœlestem*.

Et ideo ipse Christus in quantum homo non solum fuit sacerdos, sed etiam hostia perfecta, simul existens hostia pro peccato, et hostia pacifica, et holocaustum.

(3^a, q. XXII, a. 1 et 2.)

27 Januarii

De compendio prædicationis Christi.

Æterni Patris Verbum sua immensitate universa comprehendens, ut hominem per peccata minoratum in celsitudinem divinæ gloriæ revocaret, breve fieri voluit, nostra brevitate assumpta, non sua deposita majestate.

Et ut a cœlestis verbi capessenda doctrina nullus excusabilis redderetur, quod pro studiosis diffuse et dilucide per diversa scripturæ sanctæ volumina tradiderat, propter occupatos sub brevi summa humanæ salutis doctrinam conclusit.

Consistit enim humana salus in veritatis cognitione, ne per diversos errores intellectus obscuretur humanus; in debiti finis intentione, ne inde-

bitos fines sectando, a vera felicitate deficiat; in justitiæ observatione, ne per vitia diversa sordescat. Cognitionem autem veritatis humanæ saluti necessariam brevibus et paucis fidei articulis comprehendit. Hinc est quod Apostolus, Rom. 9, 28, dicit: *Verbum abbreviatum faciet Deus super terram*, et 10, 8: *Hoc quidem est verbum fidei quod prædicamus*.

Intentionem vero humanam brevi oratione rectificavit. In qua dum nos orare docuit, quomodo nostra intentio et spes tendere debet, ostendit.

Humanam tandem justitiam quæ in legis observatione consistit, uno præcepto caritatis consummavit: *Plenitudo enim legis est dilectio*.

Unde Apostolus I Cor., 13, 13, in fide, spe et caritate, quasi in quibusdam salutis nostræ compendiosis capitulis totam præsentis vitæ perfectionem consistere docuit, dicens: *Nunc autem manent fides, spes, caritas*. Unde hæc tria sunt, ut beatus Augustinus dicit, quibus colitur Deus.

Et hunc ordinem ratio recta requirit. Non enim amor rectus esse potest, nisi primo debitus finis spei statuatur; nec hoc esse potest, si veritatis agnitio desit. Primo igitur necessaria est fides per quam veritatem cognoscat; secundo spes per quam in debito fine tua intentio collocetur; tertio necessaria est caritas, per quam tuus affectus totaliter ordinetur.

(*Ad Regin.*)

28 Januarii

De puteo delectabili.

Domine neque in quo haurias habes et puteus altus est. Joan. iv, 12.

I. — Per altitudinem seu profunditatem putei intelligitur sacræ scripturæ profunditas et sapientiæ divinæ Eccle., vii, 25 : *Alta profunditas et quis inveniet eam?* Hauritorium autem quo aqua sapientiæ salutaris hauritur est oratio. *Si quis indiget sapientia postulet a Deo.* Jac., i, 5.

Commendatur sacræ doctrinæ puteus ex tribus. Magna est enim auctoritate, quia a Spiritu sancto est data ; delectabilis est suavitate : *Quam dulcia sunt faucibus meis eloquia tua !* Ps. 118 ; iterum est secunda ubertate, quia non solum sapientibus, sed etiam insipientibus communicatur.

II. — Proprietates sacræ doctrinæ.

Est aqua decurrens. Cum dicit *aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aquæ*, ostendit doctrinam suam esse aquam vivam ex motu ipsius aquæ.

Unde dicit quod est fons decurrens. *Fluminis impetus lætificat civitatem Dei.* Ps. 45, 5.

Aqua ascendens. Alius est cursus aquæ materialis scilicet deorsum, alius aquæ istius spiritualis, quia ducit sursum. Et ideo dicit : talis est aqua materialis quod non tollit sitim, sed aqua quam ego do non solum sitim aufert, sed est viva quia est conjuncta fonti. Unde dicit quod *fiet in eo fons.*

Aqua ascendens usque ad cælum. *Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Fons perducens per bona opera ad vitam æternam. Ideo dicit *aquæ salientis*, id est salire facientis *in vitam æternam*, ubi non est sitis. Joan., vii, 38 : *Qui credit in me, flumina*, scilicet bonorum desideriorum, *de ventre ejus fluent aquæ vivæ.* Ps. 35, 10 : *Apud te est fons vitæ*, scilicet Spiritus sanctus qui est spiritus vitæ.

(*In Joan. iv.*)

29 Januarii

De modo se habendi erga Verbum Dei.

I. — Si Verbum Dei est Filius Dei, et omnia Dei verba sunt similitudo quædam istius Verbi,

debemus primo libenter audire verba Dei : hoc est enim signum quod diligamus Deum si verba illius libenter audimus.

1° Debemus credere verbis Dei, quia ex hoc Verbum Dei habitat in nobis, id est Christus, qui est Verbum Dei. Eph., iii, 17 : *Habitare Christum per fidem in cordibus vestris.* Joan., v, 38 : *Verbum Dei non habetis in vobis manens.*

2° Oportet quod Verbum Dei in nobis manens continue meditemur ; quia non solum oportet credere, sed meditari ; aliter non prodesset. Et hujusmodi meditatio valet multum contra peccatum. Ps. cviii, 11. *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi ;* et iterum de viro justo dicitur Ps. i, 2. *In lege ejus meditabitur die ac nocte.* Unde de B. Virgine dicitur Luc., ii, 51, quod *conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo.*

3° Oportet quod homo verbum Dei communicet aliis, commonendo, prædicando, et inflammando. Eph., iv, 29 : *Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad ædificationem.* Coloss., iii, 16 : *Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes et commonentes vosmetipsos.* II Tim., iv, 2. *Prædica verbum, insta opportune, importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina.*

4° Verbum Dei debet executioni mandari. Jac., 1, 22 : *Estote factores verbi et non auditores tantum, fallentes vosmetipsos.*

II. — Ista quinque servavit per ordinem Beata Maria in generatione Verbi Dei ex se. Primo enim audivit : *Spiritus sanctus superveniet in te.* Secundo consensit per fidem : *Ecce ancilla Domini.* Tertio tenuit et portavit in utero. Quarto protulit et peperit eum. Quinto nutrit et lactavit eum ; unde Ecclesia cantat : *Ipsam Regem Angelorum sola Virgo lactabat ubere de cœlo pleno.* (Opusc. VII, *In Symb.*)

30 Januarii

De verbo Dei custodiendo.

I. — *Si quis audierit verba mea et non custodierit, ego non judico eum.* Joan. XII, 47.

Notandum quod illi beatificantur qui audiunt Verbum Dei et custodiunt illud, credendo interiorius in corde et exequendo exteriorius in opere. Qui vero audiunt illud et custodire non satagant, ma-

gis rei ex hoc efficiuntur. Rom., II, 13 : *Non enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. Et Jac., I, 22 : Estote factores et non auditores tantum.*

Si quis audierit verba mea et non custodierit, ego non judico eum. Quia dupliciter potest dici aliquis aliquem condemnare, vel sicut judex, vel sicut causa condemnationis. Homicidam enim condemnat ad suspendium et judex qui profert sententiam, et ipsum homicidium perpetratum quod est causa suæ condemnationis. Dicit ergo : *Ego non judico eum*, id est non sum causa suæ condemnationis, sed ipse. Ose., XIII, 9 : *Perditio tua, Israel, ex te ; tantummodo in me auxilium tuum.* Et hoc ideo quia non veni ut judicem mundum ; id est non sum missus ad condemnandum, sed ad salvandum.

II. — *Qui spernit me et non accipit verba mea, habet qui judicet eum.* Quasi dicat : Qui verba mea non custodiunt, credendo et opere implendo, non evadent impunes, quicumque sint. Et ratio est, quia si non accipiunt verba ejus, contemnunt dictum Dei, cujus ipse est Verbum, sicut qui non obedit mandato domini sui. Job., XIX, 20 : *Fugite a facie iniquitatis, quoniam ullor iniquitatis est gladius et scitote esse judicium.*

III. — *Sermo quem locutus sum, ille judicabit eum.* Quod tantum valet, ut dicit Augusti-

nus, ac si dixisset : Ego judicabo. Seipsum quippe Christus expressit in suo sermone, seipsum annuntiavit. Ipse ergo est sermo quem locutus est, quia de se locutus est. Joan., xiii, 14 : *Et si ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum, quia scio unde veni et quo vado.* Quasi dicat : Hoc ipsum quod locutus sum eis et tamen contempserunt, judicabit eos.

(*In Joan.*, xii.)

31 Januarii

De utilitate meditandi mysteria Christi.

Meditatus sum in omnibus operibus tuis. Ps.
142, 5.

I. — Ea quæ sunt divinitatis sunt secundum se maxime excitantia dilectionem et per consequens devotionem, quia Deus semper est super omnia diligendus ; sed ex debilitate mentis humanæ est quod sicut indiget manu ductione ad cognitionem divinorum, ita ad dilectionem per aliqua sensibilia nobis nota. Inter quæ præcipuum est huma-

nitas Christi, secundum quod in Præfatione dicitur. Ut, dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in invisibilium amorem rapiamur. Et ideo ea quæ pertinent ad Christi humanitatem, per modum cujusdam manuductionis, maxime devotionem excitant, et frequenter major devotio excitatur ex consideratione Passionis Christi et ex aliis mysteriis humanitatis ipsius quam ex consideratione divinæ magnitudinis; cum tamen devotio principaliter circa ea quæ sunt divinitatis consistat (2, 2, q. LXXXII, a. III, 2^m).

II. — Christus dicebat Apostolis post pedum ablutionem: *Scitis quid fecerim vobis*, quasi diceret: Facta quidem vidistis, sed tamen quare hoc fecerim, non intelligitis. Et ideo sic quærit ut ostendat facti magnitudinem et ad considerandum inducat.

Opera enim Dei considerata sunt quia profunda. Ps. 91, 6: *Quam magnificata sunt opera tua, Domine! Nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ*. Vix enim sufficienter opera Dei scire possumus, secundum illud Eccl., viii, 17: *Intellexi quod rationem operum Dei nullam possit homo invenire*.

Sunt etiam delectabilia ad considerandum. Ps. 91, 5: *Delectasti me Domine in factura tua et in operibus manuum tuarum exultabo*.

Sunt etiam utilia, quia ducunt in cognitionem auctoris. Joan., v, 36: *Opera enim quæ dedit mi-*

hi Pater ut faciam, ipsa sunt quæ testimonium perhibent de me. (In Joan., XIII.)

III.—Si aliquis convenientiam passionis et mortis Christi pia intentione consideret, tantam sapientiæ profunditatem inveniet, ut semper aliqua cogitanti, plura et majora semper occurrant; ita quod experiri possit verum esse quod Apostolus dicit: *Nos prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, Gentibus vero stultitiam; ipsis autem vocatis Judæis atque Græcis Christum Dei virtutem et Dei sapientiam; et iterum: Quod stultum est Dei sapientius est omnibus hominibus. (Contra Saracen.)*

1 Februarii

Jesus ad ostium.

Ecce sto ad ostium et pulso. Apoc. 3, 20.

Ego sto, expectans ad pœnitentiam. Isa, 30: Expectat Dominus ut misereatur. Cant. 2: En ipse stat post parietem nostrum. Ad ostium cordis, quod est liberum arbitrium. Exod., 12: Nullus

egrediatur ostium domus suæ usque mane. Illud ostium clausum tenetur, quamdiu homo habet voluntatem peccandi, ita quod Dominus intrare non potest. Sap., 1: In malevolam animam non introibit sapientia.

Et pulso, inspirando, verberando, prædicando, beneficia conferendo. Cant. 5: Vox dilecti mei pulsantis: aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea.

Si quis audierit, una aure scilicet cordis quæ est intelligentia, et alia, quæ est obedientia, vocem meam id est inspirationem seu flagellationem seu prædicationem, seu beneficiorum collationem quæ dicuntur vox Domini, quia per hæc vocat nos Dominus ad se et tamen pauci audiunt.

Et aperuerit mihi januam cordis sui, id est voluntatem per quam intrat Christus ad animam, quæ dicitur aperiri Christo per consensum bonum et diabolo per consensum malum.

Introibo ad illum infundendo ei gratiam, sicut sol intrat in domum per fenestram apertam, radios intromittendo, nec aliter intrat sol nisi fenestra aperiatur, et ea aperta statim intrat sol.

Et cœnabo cum illo, id est in fide ejus et operibus delectabor. Et ipse mecum, quia lætabitur de auxilio meo. Vel cœnabo cum ipso et ipse mecum, id est reconciliabor illi et ipse mihi. Nam

mutua cœnatio est signum mutuae reconciliationis, ac mutuae dilectionis.

Item cœnat Deus cum homine gratiam infundendo, qua confortatur homo, et homo cum Deo gratiæ cooperando, et ita uterque cum utroque cœnat, partem suam ponendo.

Sed Deus primo cœnat cum homine, quia primo operatur gratiam infundendo vel liberum arbitrium excitando, et homo postea cœnat cum Deo gratiæ cooperando vel inspirationi consentiendo. Ideo dicitur Hebr. 12: *Contemplantes ne quid desit gratiæ Dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat.*

Item cœnat Deus cum homine in meritis quibus reficitur. Isa, 28: *Hæc requies mea, reficite lapsum, et hoc refrigerium meum.* Et homo cum Domino in præmiis quibus ipse perficitur. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.*

Item cœnat Deus cum homine in via, homo cum Deo in patria. Sed melior est cœna quam facit Deus homini quam illa quam facit homo Deo. Rom., 8: *Non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Beati igitur qui vocati sunt ad cœnam nuptiarum Agni.*

(In Apoc., c. iii.)

2 Februarii

De Purificatione B. Virginis.

Postquam impleti sunt dies purgationis Mariæ, secundum legem Moysi tulerunt puerum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino. Luc. II, 22.

In isto evangelio possunt notari septem virtutes in Beata Virgine: Prima humilitas in purgatione, cum non indigeret; secunda, amor puritatis in superabundanti purgatione; tertia amor obedientiæ: *secundum legem*; quarta, reverentia ad Filium in portatione: *tulerunt*; quinta, devotio in locorum visitatione: *in Jerusalem*; sexta, gratiarum actio in Filii oblatione: *ut sisterent eum Domino*, quia tibi Domine, quem dedisti, offerimus; septima, paupertas in oblatione: *duos turtures*, quæ erat oblatio pauperum.

In hoc autem quod Beata Virgo voluit purgari cum non indigeret, docuit quomodo nos qui indigemus debeamus purgari. Debemus vero purgari octo modis, sicut potest colligi ex textu:

1º A peccati coinquinatione. Eccli. 47, 13: *Domini purgavit peccata.*

2º In cognitione quoad intellectum. I Tim., I, 5: *Ex corde puro*, id est ex intellectu sine errore.

3° In affectu quoad dilectionem. II Tim., II, 22: *Qui invocant Deum de conscientia pura.*

4° In mente per rectam intentionem. I Cor., v, 7: *Expurgate vetus fermentum, id est hypocrisis.* Luc., XII, 1: *Attendite a fermento pharisæorum quod est hypocrisis.*

5° In ore, quoad locutionem. Prov., xv, 29: *Sermo pulcherrimus firmabitur ab eo.*

6° In manibus, quoad operationem. I Tim., II, 8: *Levantes puras manus.*

7° In toto corpore, quoad conversationem.

8° In rebus, quoad superfluatorum resecationem. Joan., xv, 2: *Omnem palmitem in me non ferentem fructum, purgabit eum.*

(Serm.)

3 Februarii

De Christi præsentatione in templo.

Christus voluit sub lege fieri ut eos qui sub lege erant redimeret et ut justificatio legis in suis membris spiritualiter impleretur. De prole autem nata duplex præceptum in lege traditur.

Unum generale quoad omnes, ut scilicet completis diebus purificationis matris offerretur sacrificium pro filio sive pro filia. Et hoc sacrificium erat et ad expiationem peccati, in quo proles erat concepta et nata, et etiam ad consecrationem quamdam ipsius, quia tunc primo præsentabatur in templo. Et ideo aliquid offerebatur in holocaustum et aliquid pro peccato.

Aliud autem præceptum erat speciale in lege de primogenitis tam in hominibus quam in jumentis. Sibi enim Dominus deputaverat omne primogenitum filiorum Israel, pro eo quod ad liberationem populi Israel percusserat primogenita Ægypti ab homine usque ad pecus, primogenitis Israel reservatis. Et hoc mandatum ponitur Exod., xiii, in quo etiam præfigurabatur Christus qui est *primogenitus in multis fratribus*. Quia igitur Christus ex muliere natus erat quasi primogenitus et voluit fieri sub lege, hæc duo Evangelista circa eum fuisse observata ostendit. Primo id quod pertinet ad primogenitos, cum dicit : *Tulerunt illum in Jerusalem, ut sisterent eum Domino sicut scriptum est in lege Domini, quia omne masculinum adaperiens vulvam sanctum Domino vocabitur* : 2º illud quod pertinet communiter ad omnes, cum dicit : *Ut darent hostiam secundum quod dictum erat in lege Domini, par turturum aut duos pullos columbarum*.

Christi humanitas semper quidem fuit Deo

maxime præsens, et tamen debuit propter nos præsentari. Sicut enim Filius Dei non propter seipsum factus est homo et circumcisis in carne, sed ut nos per gratiam faceret deos et ut spiritualiter circumcidamur; sic propter nos sistitur Domino, ut discamus Deo præsentare nosmetipsos. Et hoc post circumcisionem ejus factum est, ut ostendat neminem, nisi circumcissum vitiis, dignum esse divinis conspectibus.

Præcipitur quidem Levit., xii, ut qui possent, agnum pro filio aut filia, simul et turturem sive columbam offerrent, qui vero non sufficerent ad offerendum agnum, duos turtures vel duos columbarum pullos offerrent. Dominus ergo qui *cum dives esset, propter nos egenus factus est, ut illius inopia divites essemus*, pro se pauperum hostiam voluit offerri, sicut et in ipsa nativitate pannis involvitur et reclinatur in præsepio.

(3^a, q. XXXVII, a. iii.)

4 Februarii

De modo nosmetipsos Deo præsentandi.

Quatuor sunt necessaria, quæ circa oblationem Christi mystice designantur, mentis puritas, cordis humilitas, animi tranquillitas, bonorum operum fecunditas,

Primum designatur per oblationis tempus, quod *completis diebus purgationis*, per quod mystice innuitur, quod Deo offerre non possumus, nisi purgati prius ab omni immunditia mentis et corporis. Eccl., 23, 28 : *Oculi Domini multo plus lucidiores sunt super solem, et ad iniquitatem respicere non possunt.* Matth., 18 : *Nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli*, ubi dicit Beda : Nisi talem habueritis innocentiam et animi puritatem, sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum. Apoc., 21, 27 : *Nihil coinquinatum intrabit in eam.* Duo autem sunt in nobis purganda, intellectus, ut noverit ; affectus, ut velit.

Secundum designatur per hoc quod *secundum legem* voluit offerri, qui huic legi subjectus non erat : quia non ex virili semine, sed mystico spiramine Verbum Dei factum est caro. Unde in signum humilitatis voluit sic offerri, ut doceret per humilitatis meritum nos dignos fieri divino conspectui. Job., 28, 10 : *Omne pretiosum vidit oculus meus*, id est, animam de se abjectam sapientiæ suæ et gratiæ illustratione respexit, quia tanto quis ante oculos Dei pretiosior, quanto ante oculos sui fuerit despectior. I Reg. 15, 17 : *Nonne cum parvulus esses in oculis tuis.*

Tertium designatur per hoc quod *in Jerusalem* oblatus fuit, quæ interpretatur pacifica sive visio pacis. Hebr., 12, 13 ; *Pacem sequimini in omni-*

bus et sanctimoniam sine qua Deum nemo videbit. August. Est pax serenitas mentis, tranquillitas animi, simplicitas cordis, amoris vinculum, consortium charitatis, nec poterit ad hereditatem Domini pervenire, qui testimonium pacis noluerit observare. Nec potest concordiam habere cum Christo, qui discors voluerit esse cum Christiano. Is. ult., 23 : *Erit sabbatum ex sabbato.* Gloss. Quia ille quiescet in futuro, qui hic quiescit ab opere malo.

Quartum designatur per hoc quod est oblatus cum muneribus. Exod., 23, 15 : *Non apparebis in conspectu meo vacuus* : Gloss. bonis operibus. Gregor. Non erit vacua manus a munere, si arca cordis repleta fuerit bona voluntate.

(*De Humanit. Christi.*)

5 Februarii

De templo Dei.

Statim veniet ad templum sanctum suum Dominator quem vos quæritis. Malach., iii.

Possunt hæc intelligi de adventu in uterum virginis. Ipsa enim est templum Dei mirabile præ omnibus sanctis.

I. — Quia mirabiliter magnum secundum longitudinem per latitudinem caritatis. Sicut enim plus habuit de fide, spe et caritate quam aliqua creatura, sic plus habuit de magnitudine. III Reg., iv : *Domus quam ædificavit Salomon habebat cubitos sexaginta longitudinis.*

II. — Quia desiderabiliter pulchrum. III, Reg., vi, *Nihil erat in templo quod non auro tegeretur : quia nihil in Virgine quod non sanctitate plenum esset.* Cant., v : *Tota pulchra es, amica mea.*

III. — Quia variis picturis depictum, id est omnium sanctorum et angelorum virtutibus decoratum. III Reg., vi : *Fecit in templo Cherubim et picturas.*

IV. — Quia columnis miris et magnis ornatum. Prov., ix : *Sapientia ædificavit sibi domum, excidit columnas septem.* Per septem columnas possunt intelligi septem virtutes quæ notantur in Beata Virgine in evangelio festi Purificationis.

V. — Operæ totius Trinitatis consecratum. Ps. xlv : *Sanctificavit tabernaculum suum Altissimus.* Luc : *Spiritus sanctus superveniet in te.*

VI. — Quia magna dignitate privilegiatum est, ut, omnes rei et malefactores qui ad illum currunt ex toto corde, salventur, et omnes orationes quæ in eo funduntur, exaudiantur.

VII. — Quia ut Dei Filius ibi homo fieret, ædificatum.

Adeamus ergo cum fiducia ad templum gratiæ, ut misericordiam inveniamus in tempore opportuno.

(*Serm. xxiii.*)

6 Februarii

De sequendo Domino.

Sequebatur eum multitudo magna. Joan., vi, 2.

Christum sequi debemus propter tria : quia nihil facilius ante mortem, nihil securius in morte, nihil fructuosius post mortem.

1º Nihil facilius ante mortem, quia ipse docuit nos viam. I Petr., 2, 21 : *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.* Et ecce via ejus. *Qui peccatum non fecit* : ecce via puritatis ; *nec inventus est dolus in ore ejus* : ecce via veritatis ; *qui cum pateretur, non comminabatur* : ecce via patientiæ finalis. Parum enim esset ipsum sequi usque ad ter-

minum viæ per pœnitentiam, et postmodum reverti per recidivationem.

2º Nihil securius in morte. Qui enim socii sui fuerunt dum viverent, in morte custodientur ab eo. Bonus enim et fidelis peregrinus socium suum in infirmitate non dimittit, sed diligenter custodit. Et propter hoc dicit Joan., x, 27 : *Oves meæ vocem meam audiunt et cognoscunt me et sequuntur me, et ego vitam æternam do eis ; et non peribunt in æternum. Et non rapiet quisquam de manu mea. Diabolus enim est sicut lupus, qui ovibus a caulis exeuntibus et ingredientibus insidiatur ; sed Dominus est tanquam bonus pastor, qui quando oves emisit, ante eas vadit, et oves eum sequuntur, et ducit ad pascua. Animas enim egredientes de mundo præcedit, ut aperiat eis januam, et introducat in vitam æternam. Joan., 10, 4 : Cum proprias oves emisit ante eas vadit, et oves eum sequuntur, quia sciunt vocem ejus : Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo.*

3º Nihil fructuosius post mortem. Propter hoc dicitur Luc., 18, 28 : *Si vis esse perfectus, vade et vende omnia quæ habes et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlis, et veni, sequere me.*

Et propter hoc clamat Bernardus super illud Matth., 19, 28 : *Vos qui reliquistis omnia et secuti estis me, centuplum accipietis.* « Quod in-

famiae est quod cunctantur homines relinquere simpla pro centuplis? Ubi cupidus? Ubi ambitiosus? Ubi conquisitor hujus saeculi? Quid ad fidele negotium et quaestuosisimas nundinas avaritia contemnit, et obdormiunt homines? Si enim secuti fueritis, centuplum accipietis, et vitam aeternam possidebitis.

(Serm.)

7 Februarii

De jugo Christi.

1° *Tollite jugum meum super vos et discite a me quia mitis sum et humilis corde. Tollite jugum meum, scilicet documenta evangelica. Tota vero lex nova consistit in duobus : in mansuetudine et humilitate. Per mansuetudinem homo ordinatur ad proximum. Per humilitatem ordinatur ad se et ad Deum. Isa., 66, 2 : Super quem requiescet spiritus meus nisi super quietum et humilem? Unde humilitas facit hominem capacem Dei.*

2° De utilitate portandi jugum dixerat : *Venite*

ad me et ego reficiam vos. Quæ est ista refectio ? Invenietis requiem animabus vestris. Corpus enim non reficitur quamdiu afficitur ; et quando ulterius non afficitur, tunc dicitur resectum. Et sicut fames in corpore, sic desiderium in mente ; unde impletio desideriorum est refectio. Ps. 102, 5 : *Qui replet in bonis desiderium tuum.* Et hæc requies animæ. Eccli., 51, 35 : *Modicum laboravi, et inveni multam requiem.* Sic in mundo mansueti non quietantur : unde *invenietis requiem*, sempiternam, scilicet impletionem desideriorum.

3º *Jugum enim meum suave est et onus meum leve.*

In omnibus est levis in effectu doctrina Christi qui immutat cor, quia facit nos non amare temporalia, sed spiritualia. Qui enim amat temporalia, modicum amittere est ei magis grave, quam ei qui amat spiritualia amittere multum. Lex vetus non prohibebat illa temporalia, ideo grave erat eis amittere. Sed modo, etsi in principio aliquantulum grave, post tamen parum. Prov. 4, 11 : *Ducam te per semitas æquitatis, quas cum ingressus fueris, non coarctabuntur gressus tui.*

Item quantum ad actum lex onerabat actibus exterioribus. Lex autem nostra est in voluntate solum. Unde Rom., 14, 17 : *Regnum Dei non est esca et potus.*

Item lex Christi jucundat. Unde Apostolus ad

Rom. 14, 17: *Justitia et pax et gaudium in Spiritu sancto.*

Multæ quidem sunt adversitates. Nam qui pie in Christo Jesu volunt vivere, persecutionem patientur. Sed istæ non sunt graves, quia condiuntur condimento amoris: quia quando aliquis amat aliquem, non gravat eum quidquid patitur pro illo. Unde omnia gravia et impossibilia levia facit amor. Unde si quis bene amat Christum, nihil est ei grave, et ideo lex nova non onerat.

(In Matth., cap. xi.)

8 Februarii

De imitatione Christi.

Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis. Joan. xiii.

I. — In actibus hominum plus movent exempla quam verba. Id enim homo agit et eligit quod videtur ei bonum. Unde magis ostendit esse bonum quod ipsemet eligit, quam quod docet esse eligendum. Et inde est quod quando aliquis dicit aliquid et tamen aliud facit, magis suadet aliis quod

facit, quam illud quod docet. Et ideo maxime necessarium est ex ipso facto exemplum dare.

Sed exemplum quidem puri hominis humano generi non erat sufficiens ad imitandum : tum quia ratio humana ab omni consideratione deficit ; tum quia in ipsa rerum consideratione decipitur.

Et ideo datur nobis exemplum Filii Dei quod est infallibile et ad omnia sufficiens. Unde dicit Augustinus : Quæ superbia non sanatur, si humilitate divina sanatur ? similiter quæ avaritia, et sic de aliis.

Sed attende, quod satis convenienter Filius Dei est nobis in exemplum virtutum : ipse enim est ars Patris, ut sicut fuit exemplar creationis, esset etiam exemplar justificationis. I Petr., II, 21 : *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus.* Job. XXIII, 11 : *Vestigia ejus secutus est pes meus, viam ejus custodivi, et non declinavi ex ea.* (In Joan., XIII.)

II. — Christus est exemplum infallibile. Nullo enim modo peccare potuit. Potest enim considerari ut viator, vel ut comprehensor vel ut Deus.

Ut viator, dux videtur esse dirigens nos secundum viam rectam. In quolibet enim genere oportet primum regulans torqueri non posse ; alias esset error in omnibus quæ ad ipsum regulantur. Et ideo ipse Christus tantam gratiæ plenitudinem habuit, ut etiam in quantum viator peccare non posset. Unde etiam et illi qui proximi sibi fuerunt

confirmati sunt, ut apostoli etiam viatores existentes mortaliter peccare non potuerint, quamvis potuerint peccare venialiter.

Secundum vero quod fuit comprehensor, mens ejus totaliter est conjuncta fini, ut agere non posset nisi secundum ordinem ad finem.

Secundum autem quod fuit Deus, et anima ejus et corpus fuerunt quasi organum Deitatis, secundum quod Deitas regebat animam, et anima corpus. Unde non poterat peccatum ad ejus animam attingere, sicut nec Deus potest peccare.

Et nos ipsi hanc impotentiam peccandi aliquo modo participare poterimus, si hanc viam ducis nostri ambulaverimus, si fini mentem nostram curaverimus conjungere, si Deus animam nostram regere permittatur. (3, dist. 12, q. II, a. I.)

9 Februarii

De vite ejusque palmitibus.

Ego sum vitis vera et Pater meus agricola est.

Vitis est ipsemet Dominus. Unde dicit: *Ego sum vitis* per quamdam similitudinem. Quia sicut

vitis, licet despecta videatur, omnia tamen ligna excedit in dulcedine fructus; ita Christus, etsi mundo despectus videretur, quia pauper erat et ignobilis videbatur et ignominiam sustinens, tamen dulcissimos fructus protulit, secundum illud Cant., 2, 3: *Fructus ejus dulcis gutturi meo*. Et ideo Christus est vitis afferens vinum interius inebrians quod est vinum conpunctionis; item vinum confortans, scilicet nostræ refectionis.

Et Pater meus agricola est. Deus colit nos, ut nos ex ejus opere melioremur, in quantum extirpat mala semina de cordibus nostris. Aperit cor nostrum aratro sermonis, plantat semina præceptorum, colligit fructum pietatis.

Sed vitis de qua hic agitur perfecta erat non indigens agricolæ studio. Unde totum studium agricolæ erat circa palmites impendendum. Palmites sunt de natura vitis, unde adherentes Christo sunt palmites hujus vitis.

Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum. Hic ponitur studium agricolæ circa palmites malos, scilicet ut scindantur a vite. Unde dicit: *Omnem palmitem*, id est omnem fidelem, *non ferentem fructum* scilicet in vite, *in me*, sine quo nihil fructificare potest, tollet eum, scilicet a vite. Ex quo apparet quod non solum a Christo rescinduntur aliqui quia mala faciunt, sed etiam quia bona facere negligunt. Unde dicebat de se Apostolus: *Gratia Dei sum id quod sum et gratia*

ejus in me vacua non fuit. Et Matth., 23, dicitur quod ablatum est talentum ei qui ex eo non fructificavit, sed abscondit illud. Et Dominus ficum sterilem præcepit abscindi.

Et omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. Hic ponitur agricolæ studium circa bonos palmites, ut scilicet soveantur ad magis fructificandum. Ad litteram enim in vite naturali contingit quod palmes multos surculos habens, minus fructificat propter humoris diffusionem ad omnes, et ideo cultores, ut magis fructificet, purgant eum a superfluis surculis. Ita est in homine. Nam homo bene dispositus et Deo conjunctus, si suum affectum ad diversa inclinet, virtus ejus minoratur, et magis inefficax fit ad bene operandum. Et inde est quod Deus, ut bene fructificet, frequenter præscindit hujusmodi impedimenta et purgat, immittens tribulationes et tentationes quibus fortior fiat ad operandum, et ideo dicit: *purgabit eum*, etiamsi purus existat: quia nullus est adeo purus in hac vita ut non sit magis magisque purgandus. Et hoc *ut plus fructum afferat*, id est, crescat in virtute, ut tanto sint fructuosiores quanto sunt mundiores.

(*In Joan, xv, 1, 2.*)

10 Februarii

De studio sapientiæ, præsertim Sapientiæ incarnatæ.

I. — Inter omnia studia hominum, sapientiæ studium est perfectius, sublimius, utilius et jucundius.

Perfectius quidem, quia in quantum homo sapientiæ studio dat se, in tantum veræ beatitudinis jam aliquam partem habet. Unde sapiens dicit : *Beatus vir qui in sapientia morabitur.* Eccli., 14, 22.

Sublimius autem est, quia per ipsum homo ad divinam similitudinem præcipue accedit, qui omnia in sapientia fecit. Unde quia similitudo causa est dilectionis, sapientiæ studium præcipue Deo per amicitiam conjungit ; propter quod dicitur quod *Sapientia est infinitus thesaurus, quo qui usi sunt, facti sunt participes amicitiae Dei.* Sap. 7, 14.

Utilius autem est, quia per ipsam sapientiam ad immortalitatis regnum pervenitur. Sap. 6, 21 : *Concupiscentia autem sapientiæ deducet ad regnum perpetuum.*

Jucundius autem est, quia *non habet amaritudinem conversatio illius, nec tædium convictus illius, sed lætitiā et gaudium.* Sap. 8, 16. (*Contr. I, c. II.*)

II. — Differentia notitiæ de Deo per scientias et per fidem. Notitia de Deo quæ habetur per alias scientias illuminat intellectum solum, ostendens quod Deus est causa prima, quod est unus et sapiens, etc. Sed notitia de Deo quæ habetur per fidem et illuminat intellectum, et delectat affectum, quia non solum dicit quod Deus est prima causa, sed quod est salvator noster, quod est redemptor, et quod diligit nos, quod est incarnatus pro nobis: quæ omnia affectum inflammant. Et ideo dicendum quod *odorem notitiæ suæ* id est notitiam suæ suavitatis, credenti *per nos in omni loco manifestat*, quia iste odor longe lateque diffunditur. Eccli., 24, 23 : *Ego quasi vitis fructificavi*, etc. Gen., 27, 27 : *Ecce odor Filii mei sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.* (*In II Cor., 2, 14.*)

III. — Semper proficiendum in studio sapientiæ.

Cum perfectio hominis consistat in conjunctione ad Deum, oportet quod homo ex omnibus quæ in ipso sunt quantum potest ad divina innitatur et adducatur, ut intellectus contemplationi et ratio inquisitioni divinorum vacet, secundum illud Ps. 72, 27 : *Mihi adhærere Deo bonum est.*

Cum vero Deus in infinitum a creatura distat, nulla creatura movetur in Deum ut ipsi adæquetur, vel recipiendo ab ipso, vel cognoscendo ipsum. Sed quælibet creatura movetur ad hoc quod Deo assimiletur plus et plus quantum potest, et sic etiam humana mens debet semper moveri ad cognoscendum de Deo plus et plus secundum modum suum. Unde dicit Hilarius : Qui pie infinita persequitur, etsi non continget aliquando, tamen proficiet prodeundo. (*In Boet. de Trinit.*)

11 Februarii

In festo Apparitionis B. V. Mariæ.

Benignitas et humanitas apparuit salvatoris nostri Dei. Tit. 3, 4.

I. — (Benignitas et humanitas Salvatoris apparuit in ipso Salvatore, et in B. Virgine). Plena enim gratia fuit B. Virgo.

1º Quantum ad refluentiam animæ ad carnem vel ad corpus. Nam magnum est in sanctis habere tantum de gratia quod sanctificet animam; sed

anima B. Virginis ita fuit plena quod ex ea refudit gratiam in carnem, ut de ipsa conciperet Filium Dei. Et ideo dicit Hugo de S. Victore: Quia in corde ejus amor Spiritus sancti singulariter ardebat, ideo in carne ejus mirabilia faciebat, in tantum quod de ea nasceretur Deus et homo. Luc., 1, 33: *Quod enim nascetur ex te Sanctum vocabitur Filius Dei.*

2º Quantum ad refusionem in omnes homines. Magnum enim est in quolibet sancto, quando habet tantum de gratia quod sufficit sibi ad salutem, sed majus quando habet tantum quod sufficit sibi ad salutem multorum; sed quando haberet tantum quod sufficeret sibi ad salutem omnium hominum de mundo, hoc esset maximum. Et hoc est in Christo et in Beata Virgine. Nam in omni periculo potes salutem obtinere ab ipsa Virgine gloriosa. Unde Cant., 4, 4: *Mille clypei, id est remedia contra pericula, pendent ex ea.* Item in omni opere virtutis potes eam habere in adiutorium, et ideo dicit ipsa Eccli., 24, 25: *In me omnis spes vitæ et virtutis. (Exp. Salut. angel.)*

II. — *Egredietur virga de radice Jesse.* Beata Virgo gratiosa est propter multas utilitates quæ sunt sex.

Prima, quia mare nobis divisit, id est mundum, ut transeamus. Exod., 14, 16: *Tu leva virgam, et percuties, etc.*

Secunda, quia de petra Christo nobis produxit aquam gratiæ, ut bibamus. Num. 20, 8 : *Tolle virgam... et loquere ad petram coram eis.*

Tertia, quia mel dat nobis devotionis, ut reficiamur. I Reg., 14, 27 : *Extendit summitatem virgæ, et intingit in favum mellis.*

Quarta, quia per ipsam diabolum superamus, II Reg., 23, 21 : *Cumque descendisset ad eum in virga, vi extorsit hastam de manu Ægyptii, id est diaboli.*

Quinta, quia per ipsam divinam clementiam impetramus. Esth., 5, 2 : *At ille ostendit ei virgam, in qua signum clementiæ monstrabatur.*

Sexta, quia per eam de manibus inimicorum omnium liberamur. Ps. 109, 2 : *Virgam virtutis tuæ emittet Dominus.* (Serm. in Annuntiat. B. Mariæ.)

12 Februarii

De statu peccatorum.

I. — *Similes estis sepulcris dealbatis.* Matth.,
xxii,

Sepulcrum dicitur ubi mortuum corpus quiescit. Mortua corpora sanctorum templum Dei sunt in quibus Deus habitat. I Cor., iii, 17 : *Templum Dei sanctum est quod estis vos.*

Corpus est habitaculum animæ, et anima est thronus Dei; ita sicut corpus est habitaculum animæ, ita anima Dei. Ps. x, 5 : *Dominus in templo sancto suo.* Corpus vero peccatoris est sepulcrum, quia mortuum continet, quia anima per peccatum moritur; ideo mali sepulcrum dicuntur. Ps. xiii, 3 : *Sepulcrum patens est guttur eorum.* In sepulcro est corpus mortuum intus, tantum aliquando exterius est aliqua imago quæ videtur in facie vivere. Apoc. iii, 1 : *Nomen habes quod vivas, et mortuus es.*

Et ideo dicitur : *Quæ foris apparent speciosa, propter decorem exterius appositum, intus autem plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia,* id est omni putredine et omni immunditia. Post hoc additur : *Sic et vos foris quidem apparetis hominibus justi,* id est homines vos judicant justos; *intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate.*

II. — *Væ vobis, scribæ et Pharisei, qui mundatis quod deforis est calicis et paropsidis.* Hieronymus vult quod sit figurativa locutio. Unde vult quod intelligatur munditia omnis quæ foris ostenditur. In paropside cibus ministratur, in calice potus. Homo autem paropsis dicitur. Cibus

autem in quo Deus delectatur sunt bona opera quæ facit. Joan., 4, 34 : *Cibus meus est ut faciam voluntatem Patris mei.* Constat quod usus calicis et paropsidis non est in superficie exteriori, sed interiori. Ille ergo mundat calicem exterius qui parat corpus suum exterius. Vos autem estis hujusmodi : *Intus autem pleni estis rapina et immunditia.*

Munda prius quod intus est calicis et paropsidis. Tota enim puritas exterior est a puritate interiori, ut habetur Matth., 6, 12 : *Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Ideo docet quod mundet cor; et sic erit totum mundum. Unde dicit *munda prius quod intus est*; quia quodcumque fiat exterius, dummodo fiat ex bona voluntate, totum bonum est. Prov. 4, 23 : *Omni diligentia serva cor tuum.*

(In Matth., xxiii.)

13 Februarii

De conversione non differenda.

Esto consentiens adversario tuo cito dum es cum eo in via, ne tradat te adversarius judici,

et judex tradat te ministro et in carcerem mittaris. Matth., v.

I. — Adversarius noster est Deus. Exod., 23, 7 : *Ego Dominus qui adversor impium*. Vel sermo divinus, qui adversatur peccare volentibus. II Tim. *Omnia scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum*. Vel conscientia remordens de qua Ps. 49, 21 : *Arguam te et statuam contra faciem tuam*. Et sic iterum omnibus istis modis exponitur.

Unde esto consentiens adversario tuo, id est Deo et divino sermoni quibus est consentiendum in spe promissi, in timore supplicii, in opere præcepti, in declinatione prohibiti. *Dum*, id est donec es cum eo in via, scilicet in statu merendi. Joan., 9, 4 : *Venit tempus quando non licet operari*. *Cum eo*, id est cum quo recte graderis in via scilicet Christi, sive mundi. *Cito*, id est sine mora ; Eccli., 5, 8 : *Ne tardes converti ad Dominum*.

II. — *Ne forte tradat te*, ne forte causa sit occasionaliter ut tradaris. Et dicit *forte*, ne auferatur pœnitentiæ locus. *Ne tradat te adversarius*, id est sermo divinus, vel Deus, vel conscientia remordens *judici*, in manus Christi. *Et judex*, id est, Christus *tradat te ministro*, id est, Angelo qui colligit zizania ad comburendum : vel *ministro*, id est, exactori diabolo.

Et in carcerem mittaris, id est in abyssum

infernī. Isa., 24, 22 : *Claudentur in carcere.*
 Apoc., 20, 3 : *Misit illum in abyssum et clausit.*
Amen dico tibi, quia non exies inde donec, id est
 nunquam. Unde Augustinus : *donec* non signifi-
 cat hic finem pœnæ, sed continuationem miseriæ,
 quasi dicat : semper solves, et nunquam persol-
 ves.

Reddas novissimum quadrantem, id est muni-
 tissima peccata, quia nihil remanebit impuni-
 tum.

(*In Matth., v.*)

14 Februarii

Christo adhærendum.

Ego sum via, veritas et vita. Joan., xiv.

Via est ipse Christus, nam per ipsum accessum
 habemus ad Patrem. Sed quia ista via non est
 distans a termino, sed conjuncta, addit : *veritas*
et vita. Et sic ipse simul est via et terminus : via,
 secundum humanitatem, terminus, secundum
 divinitatem. Sic ergo secundum quod homo dicit :

Ego sum via ; secundum quod Deus addit: *Veritas et vita*. Per quæ duo terminus hujus vitæ convenienter designatur. Nam terminus hujus viæ finis est desiderii humani : homo autem duo præcipue desiderat : veritatis cognitionem et sui esse continuationem. Christus autem est via perveniendi ad veritatis cognitionem, cum ipse sit veritas. Et est via perveniendi ad vitam, cum ipse sit vita.

II. — Sic igitur Christus seipsum designavit viam et conjunctam termino, quia ipse est terminus, habens in se quidquid desiderari potest, scilicet existens veritas et vita. Si ergo quæras qua transeas, accipe Christum, quia ipse est via. Is., 30, 21 : *Hæc est via, ambulate in ea*. Et Augustinus dicit : « Ambula per hominem, et pervenies ad Deum. » Melius est enim in via claudicare, quam præter viam fortiter ambulare. Nam qui in via claudicat, etiamsi parum proficiscatur, appropinquat ad terminum ; qui vero extra viam ambulat, quanto fortius currit, tanto magis a termino elongatur.

Si vero quæras quo vadis, adhære Christo, quia ipse est veritas, ad quam desideramus pervenire.

Si quæris quo permaneas, adhære Christo, quia ipse est vita. Prov., 8, 35 : *Qui me inveniet, inveniet vitam, et hauriet salutem a Domino*.

III. — Ibi securitas. Adhære ergo Christo si

vis esse securus ; non enim poteris deviare, quia ipse est via. Unde qui ei adhærent, non ambulant in invio, sed per viam rectam. Item non potest decipi, quia ipse est veritas, et docet omnem veritatem. Item non potest perturbari, quia ipse est vita et vitam dans. Joan., 10, 20 : *Ego veni ut vitam habeant, et abundantius habeant.* Nam, ut Augustinus asserit, Dominus dicit : *Ego sum via, veritas et vita*, tanquam diceret : qua vis ire? *Ego sum via.* Quo vis ire? *Ego sum veritas.* Ubi vis permanere? *Ego sum vita.* Non enim, ut Hilarius dicit, in erratica ducit ille qui est via, nec illudit per falsa qui veritas est, neque in mortis relinquit errore qui vita est.

Vel aliter. Tria sunt in homine quæ ad sanctitatem pertinent, scilicet actio et contemplatio et intentio : et ista perficiuntur a Christo. Nam activam exercentibus Christus via est ; in contemplativa vero perseverantibus Christus est veritas ; sed activorum et contemplantium intentionem dirigit ad vitam, scilicet æternam. Sic ergo Dominus est nobis via qua imus ad ipsum, et per ipsum ad Patrem.

(*In Joan.*, xiv.)

15 Februarii**De Christi dilectione erga discipulos.**

Sicut dilexit me Pater et ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Joan., xv.

I. — *Ly sicut* quandoque denotat æqualitatem naturæ, quandoque autem similitudinem actionis. Hic vero *sicut* dicit similitudinem gratiæ et dilectionis. Nam dilectio qua Filius diligit discipulos est quædam similitudo ejus dilectionis qua Pater diligit Filium. Cum enim diligere aliquem sit velle ei bonum, Pater diligit Filium secundum divinam naturam, in quantum vult illi infinitum suum bonum quod ipse habet. Joan., 5, 20: *Pater diligit Filium et omnia demonstrat ei quæ ipse facit.*

Diligit etiam eum secundum humanam naturam, et ad hoc scilicet ut simul esset Deus et homo.

Et ad nihil horum Filius dilexit discipulos. Nam neque ad hoc dilexit eos ut essent Deus per naturam, neque essent uniti Deo in persona ; sed

ad quamdam horum similitudinem eos dilexit, ut scilicet essent dii per participationem gratiæ. Ps. 81, 61: *Ego dixi, Dii estis.* II Petr., 1. 4: *Per quem magna nobis et pretiosa promissa donavit, ut divinæ per hoc efficiamur consortes naturæ.* Item ut assumerentur in unitatem affectus, quia qui adhæret Deo, unus spiritus est. I Cor., 17. Rom., 8, 39: *Quos præscivit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus.*

Sic ergo majus bonum Deus Pater posuit Filio secundum utramque naturam quam Filius discipulis, sed tamen simile.

II. — *Manete in dilectione mea*, quasi diceret: Ex quo tantum beneficium recepistis ex dilectione mea, *manete in ea*, ut scilicet me diligatis. Vel *manete in dilectione mea*, quia ego diligo vos, scilicet in gratia mea, ut non excidatis a bonis quæ præparavi vobis. Et hæc expositio magis congruit, ut sit sensus: perseveretis in hoc statu, ut scilicet diligamini a me per effectum gratiæ. I Cor., 7, 20: *Unusquisque in ea vocatione qua vocatus est, in illa permaneat.* I Joan., 4, 16: *Qui manet in caritate in Deo manet et Deus in eo.*

(*In Joan., xv.*)

16 Februarii

De mansione in Christo.

I. — *Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis.* Joan., xv.

Hic ostenditur quod inhæsiō ad Christum est necessaria ad fructificandum. Quasi diceret : Debetis in me manere ad hoc quod fructificetis, quia *sicut palmes*, ad litteram palmes materialis, *non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite*, ex cujus radice humor ad vegetationem palmitum ascendit, *ita et vos, supple, non potestis ferre fructum, nisi in me manseritis.* Mansio ergo in Christo est ratio fructificationis. Unde de his qui in Christo non manent dicitur Rom., 6, 21 : *Quem ergo fructum habuistis in his in quibus nunc erubescitis ?* Job., 13, 34 : *Congregatio hypocritarum sterilis.*

Hæc autem similitudo conveniens est, quia *ego sum vitis, et vos palmites.* Quasi diceret : talis est comparatio vestrum ad me, qualis palmitum ad vitem. De istis palmitibus dicitur in

Ps. 79, 12 : *Extendit palmites suos usque ad mare.*

II. — *Qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum.*

Hic ostenditur quod mansio in Christo sit efficax. Non solum igitur necessaria est hominis mansio in me ut fructificet, sed etiam est efficax : quia *qui manet in me*, credendo, obediendo, perseverando, et *ego in eo*, illuminando, subveniendo, perseverantiam dando, *hic*, non alius, *fert fructum multum*. Fert, inquam, triplicem fructum in vita ista. Primus est abstinere a peccatis ; secundus est vacare operibus sanctitatis ; tertius est vacare ædificationi aliorum. Ps. 103, 13 : *De fructu operum tuorum satiabitur terra*. Fert etiam quartum fructum in vita æterna. Hic est ultimus et perfectus fructus laborum nostrorum.

Et ratio hujus efficaciz est, *quia sine me nihil potestis facere*. Dicit igitur Dominus quod sine ipso non solum magna, sed nec minima, imo nihil facere possumus. Nec mirum, quia nec Deus sine ipso aliquid facit : *Sine ipso factum est nihil*. Opera enim nostra aut sunt virtute naturæ, aut ex gratia divina. Si virtute naturæ, cum omnes motus naturæ sint ab ipso Verbo Dei, nulla natura ad aliquid faciendum moveri potest sine ipso. Si vero virtute gratiæ, cum ipse sit

auctor gratiæ, quia *gratia et veritas per Jesum Christum facta est*, manifestum est quod nullum opus meritorium sine ipso fieri potest. II Cor., 3, 5 : *Non quod sufficientes simus aliquid cogitare ex nobis quasi ex nobis ; sed sufficientia nostra ex Deo est*. Si ergo nec etiam cogitare possumus nisi ex Deo, multo minus nec alia.

(*In Joan., xv.*)

17 Februarii

De vita in Christo.

Mihi vivere Christus est. Phil. 1.

I. — Christus vita, quia principium totius operationis nostræ.

Vita enim importat motionem quamdam. Illa enim vivere dicuntur, quæ ex se moventur. Et inde est quod illud videtur esse radicaliter vita hominis, quod est principium motus in eo. Hoc autem est illud cui affectus unitur sicut fini, quia ex hoc movetur homo ad omnia. Unde aliqui dicunt illud ex quo moventur ad operandum vitam suam, ut venatores venationem, et amici ami-

cum. Sic ergo Christus est vita nostra, quoniam totum principium vitæ nostræ et operationis est Christus. Et ideo dicit Apostolus : *Mihi enim vivere Christus est*, quia solus Christus movebat eum.

Et addebat *mori lucrum*, et hic proprie loquebatur. Quilibet enim sibi ad lucrum reputat, quando vitam quam habet imperfectam potest perficere. Sic infirmus ad lucrum reputat sanam vitam. Vita nostra Christus est. Col. 3 : *Vita vestra abscondita est cum Christo in Deo*. Sed hic est imperfecta. II Cor., 5 : *Quamdiu sumus in corpore, peregrinamur a Domino*, et ideo quando morimur corpore, perficitur nobis vita nostra, scilicet Christus, cui tunc præsentem sumus (*In Phil., 1*).

II. — Christus vita, quia in eo est totus affectus noster. *Vivo autem, jam non ego : vivit vero in me Christus*. Gal., 2. Homo quantum ad illud dicitur vivere, in quo principaliter firmat suum affectum, et in quo maxime delectatur. Unde et homines qui in studio seu in venationibus maxime delectantur, dicunt hoc eorum vitam esse. Quilibet autem homo habet quemdam privatum affectum quo quærit quod suum est. Dum ergo aliquis vivit quærens tantum quod suum est, soli ipsi vivit ; cum vero quærit bona aliorum, dicitur etiam illis vivere. Quia ergo Apostolus proprium affectum deposuerat per crucem Christi, dicebat

se mortuum proprio affectu, dicens : *Christo confixus sum cruci*, id est per crucem Christi remotus est a me proprius affectus sive privatus. Unde dicebat : *Vivo autem, jam non vivo ego*, quasi in affectu habens proprium bonum. *Sed vivit in me Christus*, id est tantum Christum habeo in affectu et ipse Christus est vita mea (*In Gal.*, 2.)

III. — Christus vita, quia finis est vitæ nostræ. *Pro omnibus mortuus est Christus, ut et qui vivunt jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, et resurrexit.*

Debet se quilibet reputare ac si esset mortuus sibi ipsi. *Ut et qui vivunt*, scilicet vita naturali, *jam non sibi vivant*, id est non propter seipsos et propter bonum suum tantum, *sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit*, scilicet Christo, id est totam vitam suam ordinent ad servitium et honorem Christi.

Et horum ratio est, quia unusquisque operans sumit regulam operis sui a fine. Unde si Christus est finis vitæ nostræ, vitam nostram debemus regulare, non secundum voluntatem nostram, sed secundum voluntatem Christi. Nota autem quod duo dicit : quod mortuus est Christus et quod resurrexit pro nobis, ubi duo exiguntur a nobis. Quia enim mortuus est pro nobis, et nos debemus mori nobisipsis, id est, pro ipso abnegare nosipsos. Quia vero resurrexit pro nobis, et nos debemus ita mori peccato, et veteri vitæ et

nobisipsis, quod tamen resurgamus ad novam vitam Christi. Et propter hoc Dominus non dixit solum *abneget semetipsum et tollat crucem suam*, sed addidit *et sequatur me*, scilicet in novitate vitæ proficiendo in virtutibus (*In II Cor.*, v).

18 Februarii

De pace et victoria per Jesum.

Hæc locutus sum vobis ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis. Sed confidite : ego vici mundum. Joan., xvi.

I. — Omnia quæ dixi vobis in sermone, vel omnia quæ in toto Evangelio locutus sum vobis est propter hoc, ut ad me redeuntes, *in me pacem habeatis*. Finis enim Evangelii est pax in Christo. Ps. 118, 165 : *Pax multa diligentibus nomen tuum*. Cujus ratio est quia pax cordis opponitur ejus perturbationi, quæ oritur ex malis supervenientibus et crescentibus. Si quis autem habeat aliquando luctum, sed gaudium superexcedens illa mala, patet quod perturbatio non manet. Et

inde est quod homines mundani, qui Deo per amorem non sunt conjuncti, habent tribulationes absque pace; sed sancti qui Deum per amorem habent in corde, etsi ex mundo habeant tribulationes, in Christo habent pacem, Ps. 147, 14 : *Qui posuit fines tuos pacem*. Finis enim noster hic debet esse ut pacem habeamus in Deo. Ps. 76, 3 : *Renuit consolari anima mea*, scilicet in rebus mundi, sed *ubi memor fui Dei, delectatus sum*.

II. — Necessitas hujus pacis est illata vexatio a mundo. Unde dicit : *In mundo pressuram habebitis*, id est a mundanis. I Joan., 3, 13 : *Nolite mirari si odit vos mundus*. Joan., 15, 19 : *Quia ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus*.

III. — Prænuntiata futura angustia, dat contra eam fiduciam. *Confidite, ego vici mundum*. Ipse enim liberat nos : quasi diceret : *Recurratis ad me et habebitis pacem, et hoc ideo quia ego vici mundum*, qui vos premit.

Vicit Christus mundum : 1° Auferendo ei arma quibus impugnat : hæc autem sunt ejus concupiscibilia. Quia scilicet divitias vicit per paupertatem. Ps. 85, 1 : *Inops et pauper sum ego* : honores per humilitatem et opprobria; voluptates per passiones et labores.

Qui ergo sic ista vincit, vincit mundum, et hoc est quod facit fides. I Joan., 5, 4 : *Hæc est victo-*

ria quæ vincit mundum, fides nostra ; quia cum sit substantia sperandarum rerum, quæ sunt bona spiritualia et æterna, facit nos contemnere bona carnalia et transitoria.

2º Vicit mundum, mundi principem excludendo. *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras.* Col. 2, 15 : *Expolians principatus et potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso.* Ex quo præbuit nobis diabolus ut a nobis vincendum. Job., 40, 24 : *Numquid illudes ei quasi avi, aut ligabis eum ancillis tuis ?* Ad litteram, post passionem Christi, juvenculæ ancillæ Christi et parvuli illudunt ei.

3º Homines mundi ad se convertendo. Mundus rebellabat movendo seditiones per homines mundi, quos Christus ad se traxit. *Ecce totus mundus post eum vadit.*

Sic ergo non debemus timere pressuras, quia victus est mundus.

(*In Joan., xvi.*)

19 Februarii

De angusta porta.

Intrate per angustam portam. Matth., vii.

I. — Ne forte crederet aliquis, eo quod Domi-

nus dixerat *Petite et accipietis*, quod homo totum haberet a Deo sine operibus bonis, ideo docet quod hoc etiam fit per bona opera. Dicit ergo *intrate* id est conemini ad intrandum.

Augustinus exponit dupliciter. Christus porta est. Joan., 10, 9 : *Ego sum ostium*, quia sine ipso non venit ad regnum. Hæc porta est angusta per humilitatem, quia humiliavit se usque ad mortem. Unde Is., 10, 23 ; *Verbum abbreviatum faciet Dominus super terram*. Unde *intrate per angustam portam*, id est per Christi humilitatem et passionem. *Oportuit enim Christum pati et ita intrare in gloriam suam* : et sic nos oportet. Unde per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

Item hæc porta dicitur caritas. Ps. 117, 20 : *Hæc porta Domini, justi intrabunt in eam*. Hæc est arctata lege divina, et per hanc debemus intrare servando legem et præcepta.

II. — Assignat rationem intrandi per angustam portam, quia *lata porta et spatiosa via est quæ ad perditionem*. Describit duas portas, unam latam, aliam strictam. Lata describitur, quia lata diabolus, lata præsumptio superbiæ. Hæc porta lata est, quia latum est quod omnes recipit ; non enim est quod eam repleat. Hæc porta dicitur iniquitas sive vitium. Et hæc est lata, quia multipliciter contingit. Ose., 4, 2 : *Maledictum et menda-*

cium et homicidium et furtum et adulterium inundaverunt.

Item est via lata, et hoc est opus peccati. Hæc via est spatiosa, quia in sui principio videtur esse lata, sed post angustatur, quia exitus ejus est ad perditionem, quia *stipendia peccati mors est. Et multi sunt qui intrant per eam.* Hic tangit numerum, quia ad litteram stultorum infinitus est numerus.

III. — *Angusta est porta et arcta via quæ ducit ad vitam.* Hæc est contraria præcedenti et est arcta quia arclata secundum regulam legis et est via contra viam. Videtur quod via caritatis sit lata. Prov. 11, 2 : *Ducam te per semitas æquitatis, quas cum ingressus fueris non arclabuntur gressus tui*; quod econtra via peccatorum est via stricta. Unde Sap., 7, 5 : *Ambulavimus vias difficiles.* Respondendum quod est via carnis et via rationis. Via caritatis in via carnis est stricta via, in via rationis econtra.

Et pauci sunt qui inveniunt eam. Difficilis et rara inventio in via spiritus, et in via carnis non. Et est ratio, quia via carnis est delectatio et hæc est in promptu, via vero spiritus est occulta. Ps. 30, 20 : *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te.* Quia enim est in occulto, ideo et pauci inveniunt eam. Sed et aliqui inveniunt et retrocedunt, de quibus dicitur Luc., 9, 62 : *Nemo mittens manum*

suam ad aratrum et aspiciens retro, aptus est regno Dei.

(In Matth., VII.)

20 Februarii

De temporalium abnegatione.

Abnegantes sæcularia desideria, sobrie et juste et pie vivamus in hoc sæculo. Tit. 2, 12.

I. — Homo est constitutus inter res mundi hujus et spiritualia bona, in quibus æterna beatitudo consistit, ita quod quanto plus inhæret uni eorum, tanto plus recedit ab altero, et e converso. Qui ergo totaliter inhæret rebus hujus mundi, ut in eis finem constituat, habens eas quasi rationes et regulas suorum operum, totaliter excidit a spiritualibus bonis, et ideo hujusmodi inordinatio tollitur per præcepta.

Sed quod homo totaliter ea quæ sunt mundi abjiciat, non est necessarium ad perveniendum in finem prædictum, quia potest homo utens rebus hujus mundi, dummodo in eis finem non consti-

tuat, ad beatitudinem æternam pervenire; sed melius et expeditius perveniet totaliter bona hujus mundi abdicando, et ideo de hoc dantur consilia evangelii.

Bona autem hujus mundi, quæ pertinent ad usum humanæ vitæ, in tribus consistunt, scilicet in divitiis exteriorum bonorum, quæ pertinent ad *concupiscentiam oculorum*, et in deliciis carnis, quæ pertinent ad *concupiscentiam carnis*, et in honoribus quæ pertinent ad *superbiam vitæ*. Hæc autem tria totaliter derelinquere, secundum quod possibile est, pertinet ad consilia evangelica. In quibus etiam tribus fundatur omnis religio quæ statum perfectionis profitetur. Nam divitiæ abdicantur per paupertatem, deliciæ carnis per perpetuam castitatem, superbia vitæ per obedientiæ servitutem.

II. — Hæc autem simpliciter observata pertinent ad consilia simpliciter proposita; sed observatio uniuscujusque eorum in aliquo speciali casu pertinet ad consilium secundum quid, scilicet in casu illo; puta, cum homo dat aliquam eleemosynam pauperi, quando dare non tenetur, consilium sequitur quantum ad factum illud. Similiter etiam quando aliquo tempore determinato a delectationibus carnis abstinet, ut orationibus vacet, consilium sequitur pro tempore illo. Similiter etiam quando aliquis non sequitur voluntatem suam in aliquo facto, quod licite posset facere,

consilium sequitur in illo casu, puta si bene faciat inimicis suis, quando non tenetur, vel si offensam remittat, cujus juste posset exigere vindictam. Et sic etiam omnia consilia particularia ad illa tria generalia et perfecta reducuntur.

(1. 2. q. 108, a. iv.)

Dom. Septuagesimæ

In vinea Domini laborandum.

Egressus circa horam tertiam invenit alios stantes in foro otiosos et dixit illis : Ite et vos in vineam meam et quod justum fuerit dabo vobis.
Matth., 20, 3.

In istis verbis quatuor notantur :

I. — Domini bonitas, *Egressus*, scilicet in salutem populi sui. Quod enim Christus exit ad conducendum homines in vineam justitiæ, actus fuit infinitæ bonitatis. Dicitur autem egredi quinque modis : in principio mundi, sicut seminator creaturas seminando ; *Exiit qui seminat seminare semen suum*. In nativitate, mundum illuminando.

Is., 62, 1 : *Donec egrediatur ut splendor justus ejus.* Joan., 16, 28 : *Exivi a Patre et veni in mundum.* In passione sua, suos a potestate diaboli et ab omnibus malis salvando. Is., 51, 5 : *Prope est justus meus et salvator meus egressus est.* Egreditur familiæ suæ et rebus providendo sicut paterfamilias. Matth., 20, 1 : *Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam.* Egredietur tandem in judicio, sicut visitator districtam inquisitionem super impios faciendo, sicut fortissimus pugil, rebelles suos devincendo, et sicut judex maleficos puniendo pro meritis.

II. — *Hominis stultitia.* Nihil enim stultius quam in præsentī vita ubi homo debet sibi operari ut in æternitate vivat, in otio vivere. *Invenit in foro otiosos.* Istud forum est vita præsens. Forum dicitur locus in quo litigatur et in quo venditur et emitur, et significat vitam præsentem quæ litigiis plena est, emptione et venditione, et in qua etiam pro bonis operibus venduntur gratiæ profectus et gloria cælestis. Et isti otiosi erant, quia jam partem vitæ suæ amiserant. Et dicuntur otiosi non solum qui male faciunt, sed etiam qui bonum non agunt. Et sicut otiosi non consequuntur finem, sic nec isti. Finis hominis est vita æterna. Qui ergo operatur eo modo quo debet, habebit eum, si otiosus non fuerit.

Magna igitur stultitia est vivere in otio in vita presenti, quia ab otiositate tanquam mala magistra, mala scientia addiscitur; quia egestas æterni boni per otium incurritur; quia labor æternus pro brevi otio acquiritur.

III. — Operandi in vinea Domini necessitas : *Ite et vos in vineam meam.* Vineam istam in qua mittuntur laborare justitia est in qua sunt tot palmites quot sunt virtutes. In ista vinea debemus laborare quinque modis, ipsam bonis operibus et virtutibus plantando; spinas, id est vitia eradicando et extirpando; superfluos palmites amputando. Joan., 15, 2 : *Omnem palmitem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat;* ab ipsa vulpeculas, id est, dæmones cohibendo; a furibus, id est, laudibus hominum et detractio-nibus custodiendo.

IV. — Laboris utilitas : *et quod justum fuerit dabo vobis.* Pretium laborantium in vinea ista est denarius qui valet mille argenteos. Et hoc est quod dicitur Cant., 8, 11. *Vinea fuit pacifico, vir ejus tradidit pro ea mille argenteos.* Mille argentei sunt mille gaudia æternitatis quæ significantur per denarium.

(*Serm. in Dom. Septuages.*)

Feria II infra Septuag.**De bono faciendo.**

Bonum facientes non deficiamus; tempore enim suo metemus non deficientes (Gal., 6, 9).

Tria facit Apostolus in verbis istis.

I. — Monet ut bonum faciamus. Debemus enim bonum facere, quia omnia naturaliter docent nos benefacere.

1º Quia omnia bona sunt. Gen., 1, 31 : *Vidit Deus cuncta quæ fecerat et erant valde bona.* Satis possunt erubescere peccatores in tanta multitudine creaturarum, quæ omnes bonæ sunt, et ipsi mali sunt.

2º Quia omnia naturaliter bonum faciunt. Quælibet enim creatura dat seipsam, quod est indicium bonitatis earum et Creatoris. Dionysius : Deus est bonum effusivum sui. Augustinus : Magnum est indicium bonitatis divinæ, quod quælibet creatura cogitur dare se ipsam.

3° Quia omnia naturaliter appetunt bonum, et ad bonum tendunt. Bonum est quod ab omnibus desideratur.

II. — Monet ut a bono opere non deficiamus. Tria vero sunt quæ maxime faciunt hominem perseverare in bono. 1° Assidua et devota oratio, qua homo implorat Dei auxilium ne in tentationibus succumbat. Matth., 26, 41 : *Vigilate et orate, ne intretis in tentationem.* 2° Continuus timor. Statim enim ut homo securus fit, a bona operatione deficit. Eccli., 27, 4 : *Si non timore Domini tenueris te instanter, cito subvertetur domus tua.* Timor Domini custodia vitæ ; alioquin cito id est ex improvise subvertetur domus tua, scilicet terrenum inhabitaculum. 3° Venialium vitatio, quæ sunt occasio ad mortale et frequenter subruunt ædificium bonorum operum. Augustinus : Vitasti grandia, cave ne obruaris arena. Eccli., 10, 1 : *Qui minima negligit, paulatim defluit.*

III. — Præmium ponit congruum, copiosum, et æternum. *Tempore enim suo metemus non deficientes.* Congruum, *tempore suo*, hoc est tempore congruo vel convenienti scilicet in die iudicii in quo recipiet unusquisque quod gessit : sicut agricola non statim de illo quod seminat, fructum colligit, sed tempore congruo : *Agricola expectat pretiosum fructum terræ patienter ferens,*

donec accipiat temporaneum et serotinum. Jac., 5, 7.

Copiosum : *Metemus* ; hic ponitur præmii copiositas. In messione abundantia notatur. II Cor., 9, 6 : *Qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet. Matth., 5, 12 : Merces vestra copiosa est in cœlis. (Serm. in Dom. XV post Pentec.)*

Æternum : *Metemus non deficientes*. Non ad horam tantum, sed semper debemus benefacere. *Bonum facientes non deficiamus* scilicet in bene operando, quia non deficiemus in metendo. Eccl., 9 : *Quodcumque facere potest manus tua, instanter operare*. Et merito non est deficiendum, quia expectamus remunerationem æternam et indeficientem. Unde dicit Augustinus : Si homo non imposuerit finem operi, nec Deus imponet remunerationi. (*In Gal., 6, 9.*)

Fer. III infra Septuag.

De oratione Domini in horto.

I. — *Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans et dicens : Pater mi. Matth., 26, 39.*

Hic triplex conditio orantis commendatur.

1° Sollicitudo, quia *progressus pusillum*, quia etiam ab illis quos elegerat se separavit. *Cum oraveris, intra in cubiculum tuum, et clauso ostio ora patrem tuum in abscondito.* Sed notate quod non multum, sed pusillum, ut ostenderet quod non longe est ab invocantibus eum, item ut viderent eum orantem, et formam acciperent.

2° Humilitas : *et procidit in faciem suam* : unde exemplum humilitatis ostendit. Et primo quia humilitas necessaria est ad orationem et quia Petrus dixerat : *Si oportuerit me mori tecum, non te negabo.* Ideo Dominus procidit ut signaret quod non debebat de sua virtute confidere.

3° Devotio, cum dicit : *Pater mi.* Necessarium enim est oranti ut ex devotione oret. Unde dicit *Pater mi*, quia ipse singulariter Filius, nos autem per adoptionem (*In Matth., 26*).

II. — *Si possibile est, transeat a me calix iste, verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* Hic ponitur tenor orationis. Christus oravit secundum sensualitatem, in quantum scilicet oratio ejus exprimebat sensualitatis affectum, tanquam sensualitatis advocata, orando proponens Deo quod erat in appetitu sensualitatis suæ. Et hoc ut nos de tribus instrueret :

1° Ut ostenderet se veram naturam humanam suscepisse cum omnibus naturalibus affectibus.

2º Ut ostenderet quod homini licet secundum naturalem affectum aliquid velle quod Deus non vult.

3º Ut ostendat quod proprium affectum debet homo divinæ voluntati subijcere. Unde Augustinus dicit : « Christus hominem gerens, ostendit privatam quamdam hominis voluntatem, cum dicit : *Transeat a me calix iste* : hæc enim erat humana voluntas proprium aliquid et tanquam privatum volens. Sed quia recto corde vult esse hominem et ad Deum dirigi, subdit : *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu* (3ª q. XXI, a. XI.)

Et in hoc docet exemplum qualiter affectiones debemus ordinare, ita quidem quod non a regula divina dissonent. Unde non est malum quod aliquis refugit quod grave est naturæ, dum tamen ordinet ad voluntatem divinam.

Duas habebat Christus voluntates, unam quam habebat a Patre, in quantum Deus, et aliam in quantum homo, et istam voluntatem in omnibus submittebat Patri, in hoc dans nobis exemplum quod voluntatem nostram voluntati Patris submittamus. Joan., 6, 38 : *Descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me, Patris. (In Matth., 26).*

Fer. IV infra Septuag.

De bonis operibus,

Si quis superædificat aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, uniuscujusque opus manifestum erit. I Cor., 3.

I. — Opera quibus homo innititur rebus spiritualibus et divinis comparantur auro, argento et lapidi pretioso, quæ sunt solida, clara, et pretiosa, ita tamen quod per aurum designentur ea quibus homo tendit in ipsum Deum per contemplationem et amorem. Apoc. 3 : *Suadeo tibi emere a me aurum ignitum*, id est sapientiam cum charitate. Per argentum significantur actus quibus homo adhæret spiritualibus credendis et amandis et contemplandis. Unde in Glossa refertur argentum ad dilectionem proximi. Sed per lapides pretiosos designantur opera diversarum virtutum, quibus anima humana ornatur.

Opera vero humana quibus homo intendit rebus corporalibus procurandis comparantur stipulæ quæ vilia sunt, namque fulgent et facile com-

buruntur. Habent tamen quosdam gradus prout quædam sunt aliis stabiliora, quædam vero facilius consumptibilia. Nam ipsi homines inter creaturas carnales et digniores sunt et per successionem conservantur : unde comparantur lignis. Caro autem hominis facilius corrumpitur per infirmitatem et mortem : unde comparatur sæno. Ea vero quæ pertinent ad gloriam hujusmodi facillime transeunt : unde stipulæ comparantur.

Sic ergo superædificare *aurum, argentum et lapides pretiosos* est superædificare fidei fundamento ea quæ pertinent ad contemplationem sapientiæ divinorum, et amorem Dei, et devotionem sanctorum, et obsequium proximorum, et ad exercitium virtutum. Superædificare vero *lignum, fœnum et stipulam* est superædificare ea quæ pertinent ad dispositionem humanarum rerum et ad curam carnis et ad exteriorem gloriam.

II. — Contingit autem hominem rebus corporalibus intendere tripliciter.

1° Ita quod in his finem constituat, et cum hoc sit peccatum mortale, per hoc homo non superædificat, sed everso fundamento aliud fundamentum collocat. Nam finis est fundamentum in rebus appetibilibus.

2° Aliquis intendit uti his rebus totaliter ordinans eas in gloriam Dei, et hoc non erit ædificare

lignum, fœnum et stipulam, sed aurum, argentum et lapides pretiosos.

3° Aliquis, licet in his finem non constituat, nec vellet propter ista contra Deum facere, afficitur tamen istis magis quam deberet, ita quod per hæc retardatur ab his quæ Dei sunt, quod est peccare venialiter. Et hoc proprie est superædificare lignum, fœnum, stipulam, quia opera ad temporalium curam pertinentia habent venialia adjuncta propter vehementiorem affectum ad ipsa ; quæ quidem affectio secundum quod magis et minus inhæret, ligno, fœno et stipulæ comparatur.

(*In I Cor., 3.*)

Fer. V. infra Septuag.

De mercede.

Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. I Cor., 3.

I. — Hæc merces communis est omnibus et propria singulorum.

I° — Communis, quia idem est quod omnes videbunt, et quo omnes fruuntur, Deus. Job., 22 : *Super omnipotentem deliciis afflues.* Is., 28 : *In illo die erit Dominus exercituum corona gloriæ et sertum exultationis populo suo.* Et ideo Matth., 28, omnibus laborantibus in vinea datur unus denarius.

II° — Propria vero merces erit singulorum, quia unus alio clarius videbit et plenius fruatur secundum determinatam sibi mensuram. Hinc est quod Joan., 14 dicitur : *In domo Patris mei mansiones multæ sunt ; propter quod etiam dicitur : Unusquisque propriam mercedem accipiet.*

Ostendit secundum quid attendatur mensura propriæ mercedis cum subdit : *Secundum suum laborem.* Non tamen propter hoc designatur æqualitas secundum quantitatem laboris ad mercedem, quia ut dicitur 2 Cor. 4 : *Quod in præsentia est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operabitur in nobis ;* sed æqualitatem designat proportionis; ut scilicet ubi est potior labor, ibi est potior merces.

III. — Potest autem intelligi labor esse potior tripliciter.

1° Secundum formam charitatis, cui respondet merces essentialis præmii, scil. fruitionis et vi-

sionis divinæ. Unde dicitur Joan. 14 : *Qui diligit me, diligetur a Patre meo, et ego diligam eum et manifestabo ei meipsum.* Unde qui ex majori charitate laborat, licet minorem laborem patiat, plus de præmio essentiali accipiet.

2º Ex specie operis. Sicut enim in rebus humanis ille magis præmiatur qui in digniori opere laborat, sicut architector magis quam artifex manualis, licet minus laboret corporaliter; ita etiam in rebus divinis ille qui in nobiliori opere occupatur, majus præmium accipiet quantum ad aliquam prærogativam præmii accidentalis, licet forte minus corporaliter laboret. Unde aureola datur doctoribus, virginibus et martyribus.

3º Ex quantitate laboris, quod quidem contingit dupliciter. Nam quandoque major labor majorem mercedem meretur, præcipue quantum ad remissionem pænæ, puta quod diutius jejumat vel longius peregrinatur, et etiam quantum ad gaudium quod percipiet de majori labore. Quandoque vero est major labor ex defectu voluntatis. In his enim quæ propria voluntate facimus, minorem laborem sentimus. Et talis magnitudo laboris non augebit, sed minuet mercedem. Unde dicitur Isa. 40 : *Assument pennas ut aquilæ, current et non laborabunt, volabunt et non deficient.* Et ibi præmittitur : *deficient pueri et laborabunt.*

(In I Cor. iii).

Fer. VI infra Septuag.

De necessitate cautelæ.

Itaque qui se existimat stare videat ne cadat.
I Cor. x.

I. — Exemplo Judæorum qui punitionis causa prostrati sunt in deserto monemur ut caveamus casum. Scriptura igitur implicat quatuor sollicitantia sapientem, scilicet multitudinem cadentium cum dicit *Itaque*; incertitudinem stantium cum subdit: *Qui se existimat stare*; necessitatem cautelæ cum addit *videat*; facilitatem ruinæ cum dicit *ne cadat*. Dicit ergo: *Itaque*, quasi dicat: illi, etsi beneficiis Dei usi sunt, nihilominus propter peccata perierunt, *itaque* ex eorum consideratione, *qui existimat* aliqua conjecturatione *se stare*, id est quod sit in gratia et charitate, *videat* diligenti attentione, *ne cadat* peccando vel alios faciendo peccare. Is., 14: *Quomodo cecidisti, Lucifer?* Ps. 90: *Cadent a latere tuo mille.* Ideo Eph., 5: *Videte quomodo caute ambuletis.*

II. — Notandum est quod multa ad casum nos impellunt.

1° Debilitas virium, sicut cadunt pueri, decrepiti, infirmi. Isa., 40 : *In infirmitate cadent.* Quod contingit per tepiditatem bene operandi et instabilitatem.

2° Onus peccatorum, sicut cadunt asini sub onere nimio. Ps. 35 : *Ceciderunt qui operantur iniquitatem.* Quod contingit per negligentiam pœnitendi, quia peccatum quod per pœnitentiam...

3° Multitudo trahentium, sicut arbor vel domus, multis trahentibus deorsum, cadit supra eosdem. Quod contingit per impulsus hostium.

4° Lubricitas viarum, sicut incauti cadunt in lubrico. Eccl., 28 : *Attende ne forte labaris in lingua et cadas.* Quod contingit per incautam custodiam sensuum.

5° Varietas offendiculorum, sicut avis capta in medio laqueorum. Prov. 24 : *Septies in die cadit justus.* Quod contingit per corruptionem creaturarum.

6° Ignorantia agendorum, sicut cæci cadunt de facili. Matth., 18 : *Si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* Quod contingit per negligentiam addiscendi necessaria.

7° Exempla cadentium, sicut angeli ad exemplum Luciferi. Prov., 25 : *Fons turbatus pede et vena corrupta, justus cadens coram impio.* Quod contingit per imitationem malorum.

8° Ponderositas corporum : corpus enim quod corrumpitur aggravat animam, sicut lapis in collo natantis. Job., 14 : *Mons cadens defluit.* Quod contingit per carnis fomentum superfluum.
(*In I Cor., x.*)

Sabb. infra Septuag.

De interna reformatione.

Nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis quæ sit voluntas Dei bona, et beneplacens et perfecta.
Rom., xii.

I. — Prohibetur sæculi conformitas : *Nolite conformari huic sæculo*, id est, rebus quæ temporaliter transeunt. Nam sæculum præsens est quædam mensura eorum quæ temporaliter labun-

tur. Rebus vero temporalibus homo conformatur per affectum eis amore inhærendo. Conformatur etiam huic sæculo qui vitam seculariter viventium imitatur. Eph. 4 : *Testificor in Domino, ut iam non amplius ambuletis sicut et gentes ambulat.*

II. — Mandatur interior mentis reformatio, cum dicitur : *Sed reformamini in novitate sensus vestri.* Sensus hominis hic dicitur ratio, secundum quod per eam homo judicat de agendis, hunc autem sensum homo in sua creatione habuit integrum et vigentem. Eccles. 17 : *Sensu implevit corda illorum, et bona et mala ostendit illis.* Sed per peccatum hic sensus est corruptus et quasi inveteratus. Et per consequens pulchritudinem et decorem suum amisit.

Monet ergo Apostolus ut reformemur, id est iterato formam et decorem mentis assumamus quem nostra mens habuit, quod quidem fit per gratiam Spiritus sancti, ad quam participando homo studium habere debet, ita scilicet ut qui eam nondum perceperunt eam percipiant, et qui illam perceperunt, in ea proficiant. Eph., 4 : *Renovamini spiritu mentis vestræ.* Vel aliter : *renovamini*, scilicet in exterioribus actibus, *in novitate sensus vestri*, id est secundum novitatem gratiæ quam mente percepistis.

III. — Ratio admonitionis prædictæ : *ut probe-*

tis quæ sit voluntas Dei. Considerandum est quod sicut homo qui habet gustum infectum non habet rectum iudicium de saporibus, sed ea quæ sunt suavia interdum abominatur, ea verò quæ sunt abominabilia appetit; qui autem habet gustum sanum, rectum iudicium de saporibus habet. Ita homo qui habet corruptum affectum quasi conformatum rebus sæcularibus, non habet rectum iudicium de bono, sed ille qui habet rectum et sanum affectum sensu ejus innovato per gratiam, rectum iudicium habet de bono. Ideo ergo dicitur : *Nolite conformari huic sæculo, sed renovamini in novitate sensus vestri, ut probetis, id est experimento cognoscatis.* Ps. 33 : *Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus.*

Quæ sit voluntas Dei, qua scilicet vult vos esse salvos. I Thess., 4 : *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra.* Bona, id est, vult bonum honestum nos velle, et ad hoc suis præceptis nos inducit. Mich., 6 : *Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum et quid Deus requirat a te. Et beneplacens, in quantum scilicet bene disposito est delectabile id quod Deus vult nos velle. Et non tantum utilis ad finem consequendum, sed etiam perfecta quasi conjungens nos fini.*

Talem ergo experiuntur Dei voluntatem illi qui non conformantur huic sæculo, sed reformantur in novitate sensus sui. Illi autem qui in vetustate permanent, sæculo conformati, judicant Dei vo-

luntatem non esse bonam, sed gravem et inutilem.

(*In Rom.*, xii.)

Dom. Sexagesimæ.

De semine.

Exiit qui seminat seminare semen suum.
Matth., 13.

I. — Seminantis studium. Qui exit Christus est. Exit tripliciter : ab occulto Patris, non mutans locum, a Judæa ad gentes, a profundo sapientiæ ad publicum doctrinæ. Christus seminat. Semen enim est principium fructus. Unde omnis bona operatio est a Deo. Quid seminat? *Semen suum*. Istud semen est Verbum Dei. Et quid facit? Similes ei a quo procedit, quia facit filios Dei.

II. — Seminis impedimenta. Tripliciter impeditur, quia tria requiruntur, scilicet quod memoria conservetur, quod radicetur per amorem, quod

habeatur sollicitudo. Hæc vero tria per tria tolluntur, memoria per vanitatem, amor sive caritas per duritiam, sollicitudo per germinationem vitiorum.

1° *Quædam ceciderunt secus viam.* Via patens est omni viatori, sic cor quod cuilibet exponitur cogitationi. Unde quando in corde vano et instabili cadit verbum Dei, cadit secus viam et subiacet duplici periculo. Matthæus non ponit nisi unum, scilicet *volucres cœli comederunt illud*. Lucas ponit duo, quia conculcatur, item rapitur a volueribus. Sic quoniam vani recipiunt verbum Dei, conculcatur per vanam cogitationem vel pravam societatem. Quare multum gaudet diabolus, quando potest auferre et conculcare semen istud.

2° Cordis duritia. Et hoc opponitur caritati, quia amoris est liquefacere. Durum enim est quod est in se constrictum, et propriis metis arcatum, dum amor facit transferre amantem in amatum, unde diffunditur. Dicit ergo : *Alia ceciderunt in petrosa loca*. Ezech., 36, 26 : *Auferam a vobis cor lapideum et dabo vobis cor carneum*. Aliqui enim sunt qui ita habent cor privatum omni amore quod omni carne carent; aliqui vero habent bonum affectum, sed parum habent, unde non habent profundum. Habere profundum est quum affectus est profundus. Ille ergo habet profundum amorem qui omnia diligit propter

Deum, et nihil præponit amoris Dei. Aliqui bene delectantur in Deo, sed magis in aliis rebus, et isti non sunt liquefacti, et tales non habent terram multam.

Sequitur : *Et continuo exorta sunt*, etc., quia illi qui profunde cogitant, diu cogitant, sed qui non profunde, statim in opus prorumpunt, unde cito exeunt. Ita cito audiunt, sed non radican- tur in illo, quia non habent altitudinem terræ amoris et caritatis.

3º Destructio fructus, quia si magis amat divitias, cum tempus venit tribulationis, accipit quod magis amat. Unde *sole orto æstuaverunt*, per impotentiam. Et *quia non habebant radicem, aruerunt*, quia Deus non erat radix. *Alia autem ceciderunt in spinas*, quæ sunt sollicitudines, iræ et huiusmodi. *Et creverunt spinæ et suffocaverunt ea.*

(*In Matth., xiii.*)

Fer. II infra Sexages.

De Dei bonitate.

Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? Rom., 8.

1. — Cum de multis filiis mentionem fecisset Apostolus, dicens : *Accepistis spiritum adoptionis filiorum*, ab omnibus illis hunc filium separat, dicens : *Proprio Filio suo*, id est non adoptato, sed naturali et coeterno, de quo Pater dicit Matth., 3 : *Hic est filius meus dilectus*.

Quod autem dicit : *Non pepercit*, intelligendum est quod eum a pœna non exemit. Nam culpa in eo non fuit, cui parci potuisset. Non tamen Deus Pater Filio suo non pepercit ut sibi aliquid accresceret, qui est per omnia Deus perfectus, sed propter nostram utilitatem eum passioni subjecit.

Et hoc est quod subdit : *Sed pro nobis omnibus tradidit illum*, id est, exposuit eum passioni pro expiatione peccatorum nostrorum. *Traditus est propter delicta nostra*. Isa., 53 : *Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum*. Tradidit eum Deus Pater in mortem, eum incarnari et pati statuendo, et humanæ ejus voluntati inspirando charitatis affectum, qua passionem spontaneus subiret. Unde ipse seipsum tradidisse dicitur, Eph., 5 : *Tradidit semetipsum pro nobis*. Tradidit etiam eum Judas et Judæi exterius aliquid operando.

Est autem notandum quod dicit : *Qui etiam proprio Filio suo*, quasi dicat : non solum alios sanctos pro salute hominum tribulationi exposuit, sed etiam proprium Filium suum.

II. — Unde eo tradito nobis, omnia sunt data

nobis, cum subdit : *Quomodo non etiam cum illo, scilicet dato nobis, omnia donavit nobis, ut scilicet omnia cedant in bonum nostrum, superiora quidem, scilicet divinæ personæ, ad fruendum, rationales spiritus ad convivendum; omnia inferiora ad utendum, non solum prospera, sed etiam adversa. I Cor., 3 : Omnia vëstra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei. Unde patet quod sicut in Psalmo dicitur : Nihil deest timen-*
tibus eum.

(*In Rom., viii.*)

Feria III infra Sexag.

De Passionis Domini Commemoratione.

Recogitate eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini animis vestris deficientes. Hebr.,
 XII.

I. — Monet ad diligentem considerationem. *Recogitate eum*, id est iterum cogitate. Prov., 3 : *In omnibus viis tuis cogita illum.* Et ratio, quia

in quacumque tribulatione invenitur ejus remedium in cruce. Ibi enim est obedientia ad Deum. Phil. 2: *Humiliavit semetipsum factus obediens.* Item pietatis affectus ad parentes. Unde ibi gessit curam de matre sua. Item charitas ad proximum, unde ibi pro transgressoribus oravit. Luc., 23. *Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.* Item fuit ibi patientia in adversis. Ps. 38: *Obmutui, et humiliatus sum, et silui a bonis et dolor meus renovatus est.* Item in omnibus finalis perseverantia, unde usque ad mortem perseveravit. Luc. 23: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.*

Unde in cruce invenitur exemplum omnis virtutis. August. Crux non solum fuit patibulum patientis, sed etiam cathedra docentis.

II. — Sed quid cogitandum? Tria :

1° Genus Passionis, unde *sustinuit contradictionem*, id est afflictionem in verbis. Unde dicebant: *Vah! qui destruis templum Dei.* Ps. 17: *Eripies me de contradictionibus populi.* Luc., 2: *In signum cui contradicetur. Et contradictio-nem talem*, id est tam gravem et ignominiosam. Thren., 1: *O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte si est dolor sicut dolor meus.*

2° A quibus passus est, quia *a peccatoribus*, pro quibus patiebatur. I Petr., 3: *Christus semel*

pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis.

3° Persona patientis. Ante Passionem enim ab origine mundi passus est in membris suis, sed tunc in propria persona. Unde dicit *adversus semetipsum*. I Petr., 2 : *Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.*

III. — Hujus considerationis utilitas ostenditur, cum dicit : *Ut non fatigemini*. Consideratio enim Passionis Christi facit nos non deficere. Greg. Si Passio Christi ad memoriam revocatur, nihil adeo durum, quod non æquanimiter toleretur. Unde non deficiatis, tanquam fatigati animo, a veritate fidei, nec deficiatis a bonis operibus.

Rationem autem ponit dicens : *Nondum enim usque ad sanguinem restitistis*. Quasi dicat : Non debetis deficere in tribulationibus vestris pro vobis, quia nondum tantum sustinuistis sicut Christus. Ipse enim sanguinem suum fudit pro nobis.

(*In Hebr., xii.*)

Fer. IV infra Sexag.

De necessitate vigilantie.

Vigilate, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit. Matth., xxiv.

I. — Dominus monet ad vigilantiam, ponens incertitudinem horæ mortis. Dicit ergo : dies est incertus, et nullus potest confidere de suo statu, quia de quolibet unus assumetur, et alter relinquetur ; ideo debetis esse diligentes et solliciti. *Vigilate ergo.* Et ut dicit Hieronymus, ideo voluit Dominus incertum ponere terminum, ut homo semper expectaret. In tribus enim homo delinquit : quia vacant ejus sensus, item quia vacat a motu, item jacet homo : ideo *vigilate*, ut sensus vestri eleventur per contemplationem. Cant., 5, 2 : *Ego dormio, et cor meum vigilat.* Item *vigilate*, ne in morte torpeatis. Ille enim vigilat qui se exercet in operibus bonis. I Petr.: *Sobrii estote et vigilate, quia adversarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret.* Item *vigilate*, ne jacealis per negligentiam. Prov., 6, 6 : *Usquequo, piger, dormies ?*

II. — *Quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.* Dicit Augustinus quod istud necessarium est et Apostolis, et eis qui ante nos erant et nobis, quia Dominus venit dupliciter. In fine mundi veniet ad omnes generaliter, item venit ad unumquemque in fine suo, scilicet in morte. Ergo duplex est adventus, in fine mundi, et etiam in morte. Et utrumque voluit esse incertum.

Et isti adventus sibi respondent, quia talis invenitur quis in secundo, qualis fuerit in primo.

Augustinus : Imparatum invenit illum mundi novissimus dies, quem imparatum invenit suus ultimus dies.

Item exponi potest de alio adventu scilicet invisibili, quando venit Dominus in mentem. Job., 9, 11 : *Si venerit ad me, non percipiam.* Unde ad multos venit, et non percipiunt. Unde multum debetis vigilare, ut si pulsaverit, aperiatis ei. Apoc., 3, 20 : *Ego sto ante ostium et pulso. Si quis aperuerit mihi, intrabo ad eum et cœnabo cum illo.*

(*In Matth., xxiv.*)

Fer. V infra Sexag.

Semper vigilandum.

Illud scitote quod si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret illa hora, et non sineret perfodi domum suam. Matth., xxiv.

Sed quia nescit qua hora, oportet quod tota nocte vigilet.

Domus anima est, In ista debet homo quiescere.

Sap., 8, 16 : *Intrans in domum meam, id est in conscientiam meam, conquiescam cum illa. Paterfamilias ratio est. Prov., 20, 8 : Rex qui sedet in solio, dissipat omne malum intuitu suo.*

Aliquando fur perfodit domum. Fur est aliqua persuasio falsæ doctrinæ vel tentatio aliqua. Et dicitur fur, sicut habetur Joan., 10, 1 : *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, ille fur est et latro.* Ostium proprie dicitur naturalis cognitio seu jus naturale. Quisquis ergo per rationem intrat, per ostium intrat; sed qui intrat per concupiscentiam vel iram vel hujusmodi, est fur.

Fures consueverunt in nocte venire. Unde si de die veniant, non timentur. Sic quando homo est in contemplatione divinorum, tunc non venit tentatio, sed quando remisit se habet, tunc venit. Ideo bene dicit Propheta, Ps. 60, 9 : *Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me.*

Unde debemus vigilare, quia nescimus quando veniet Dominus, scilicet ad judicium. Vel possumus referre ad diem mortis. I Thess., 5, 3 : *Cum enim dixerint pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus. Et vos igitur estote parati : quia qua hora non putatis, Filius hominis venturus est.* Dicit Chrysostomus quod homines solliciti circa temporalia, vigilant de nocte. Et si pro temporalibus vigilant, multo magis vigilandum est pro spiritualibus.

Notanda est quædam similitudo quam facit Augustinus. Ponamus tres servos qui diligunt ad-

ventum Domini. Unus dicat : Dominus meus cito veniet, et ideo vigilabo. Alius dicat : Dominus tardabit, sed volo vigilare. Alter dicat : Nescio quando veniet, et ideo volo vigilare. Quis istorum melius dicit ? Respondet Augustinus quod primus male decipitur, quia si putat quod cito veniat et postea tardat, est in periculo ne præ tædio dormiat. Secundus potest decipi, sed non est in periculo. Sed tertius bene facit, qui sub dubio semper expectat. Ideo malum est determinare aliquod tempus.

(*In Matth.*, xxiv.)

Fer. VI infra Sexag.

De Deo serviendo.

Non habebis deos alienos coram me. Ex., 20;
3.

Prohibemur non colere nisi unum Deum, et ad hoc inducimur quinque rationibus :

1º Ex Dei dignitate, quæ si auferatur, fit Deo injuria. Cuilibet enim dignitati debetur reveren-

tia. Unde proditor regis est qui aufert quod exhibere teneretur, et hoc quidam Deo faciunt. Rom., 1, 23 : *Mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis. Et hoc summe Deo displicet.*

2º Ex ejus largitate. Omne enim bonum habemus a Deo ; et hoc etiam ad dignitatem Dei pertinet quod factor et dator est omnium bonorum. Ps. 103, 28 : *Aperiente te manum tuam, omnia implebuntur bonitate.* Nimis ergo ingratus es, si ab illo tibi collatum non recognoscis ; imo facis tibi alium Deum, sicut filii Israel educti de Ægypto fecerunt idolum. Oseæ, 2, 5 : *Vadam post amatores meos.* Hoc etiam fit quando quis in alio quam in Deo spem ponit, hoc est, quando adjutorium ab alio petit. Ps. 33, 5 : *Beatus vir cujus est nomen Domini spes ejus.* Gal., 4, 9 : *Cum cognoveritis Deum, quomodo convertimini iterum ad infirma et egena elementa ?*

3º Ex promissi firmitate. Abrenuntiavimus enim diabolo et fidem promisimus soli Deo : unde non debemus ipsam infringere. Hebr., 10, 28 : *Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur, quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est et spiritui gratiæ contumeliam fecerit ?*

Rom., 7, 3 . *Vivente viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro ; et talis debet comburi. Væ ergo peccatori, ingredienti terram duabus viis, et claudicantibus in duas partes.*

4º Ex dominii diabolici gravitate. Jer., 16, 13 : *Servietis diis alienis die ac nocte, qui non dabunt vobis requiem. Non enim quiescit in uno peccato, sed potius nititur ad aliud ducere. Qui facit peccatum, servus est peccati : ideo non de facili quis egreditur de peccato. Gregorius : « Peccatum quod non diluitur per pœnitentiam, mox suo pondere in aliud trahit. » Contrarium est de dominio divino, quia prœcepta ejus gravia non sunt. Matth., 11, 30 : *Jugum meum suave est et onus meum leve. Satis enim reputatur quis facere, si tantum facit pro Deo quantum fecit pro peccato. Rom., 6, 19 : Sicut exhibuistis membra vestra servire immunditiæ et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire justitiæ in sanctificationem. Sed de servis diaboli dicitur. Sap., 5, 7 : Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis, et ambulavimus vias difficiles. Et Jer., 9, 5 : Ut inique agerent, laboraverunt.**

5º Ex præmii sive muneris immensitate. In nulla enim lege talia promittuntur præmia sicut in lege Christi. Saracenis enim promittuntur fluvii lactis et mellis, Judæis terra promissionis,

sed Christianis angelorum gloria. Matth., 22, 30 : *Erunt sicut angeli Dei in cælo*. Hoc considerans Petrus ait, Joan., 6, 69 : *Domine, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes*.

(*In Decalog.*, XII.)

Sabb. infra Sexag.

Quomodo serviendum Deo.

I. — Serviendum Deo et actibus exterioribus et actibus interioribus. Quia enim ex duplici natura compositi sumus, intellectuali et sensibili, duplicem adorationem Deo offerre debemus, spirituales, quæ consistit in interiori mentis devotione, et corporalem quæ consistit in exteriori corporis humiliatione. Et quia in omnibus actibus latriæ, id quod est exterius refertur ad id quod est interius, sicut ad principalius, ideo ipsa exterior adoratio fit propter interiorem; ut videlicet per signa humilitatis quæ corporaliter exhibemus, excitetur noster affectus ad subjiciendum se Deo, quia connaturale est nobis ut per sensibilia ad intelligibilia procedamus.

Sicut oratio primordialiter est quidem in mente, secundario verbis exprimitur, ita etiam adoratio principaliter in interiori Dei reverentia consistit; secundario autem in quibusdam corporalibus humilitatis signis, sicut genuflectimus nostram infirmitatem designantes in comparatione ad Deum, prosternimus autem nos, quasi proutentes nos nihil esse ex nobis (2, 2, q. LXXXIV, a. XI.)

II. — In actibus exterioribus discretio adhibenda. Aliter se habet homo justus ad interiores actus quibus Deo obsequitur et ad exteriores. Nam bonum hominis et justitia ejus principaliter in interioribus actibus consistit quibus scilicet homo credit, sperat et diligit. Unde dicitur Luc. 17 : *Regnum Dei intra vos est*. Non autem principaliter consistit in exterioribus actibus : *Non est regnum Dei esca et potus*. Unde interiores actus se habent per modum finis, qui secundum se quæritur; exteriores vero actus per quos Deo corpora exhibentur, se habent sicut ea quæ sunt ad finem. In eo autem quod quæritur tanquam finis, nulla mensura adhibetur, sed quanto majus fuerit, tanto melius se habet. In eo autem quod quæritur propter finem, adhibetur mensura secundum proportionem ad finem, sicut medicus sanitatem facit tantum quantum potest, medicinam autem non tantum dat quantum potest, sed quantum videt expèdire ad sanitatem consequendam.

Et similiter homo in fide, et spe et in charitate nullam mensuram debet adhibere, sed quanto plus credit, sperat et diligit, tanto melius est, propter quod dicitur Deut., 6 : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua.* Sed in exterioribus actibus est adhibenda discretionis mensura per comparisonem ad charitatem.

(In Rom., xii.)

Dom. Quinquag.

Quomodo Deo serviendum die dominica.

Memento ut diem sabbati sanctifices. Ex., xx, 8.

Homo diem festum debet sanctificare ; sanctum verodicitur duobus modis, quia et quod mundum est, et quod Deo consecratum est. A quibusdam operibus tali die abstinere debemus, et dicendum est etiam in quibus occupari debemus.

I. — In faciendis sacrificiis. Num., 28, 3. Dicitur quod Deus præcepit quod quolibet die unus

agnus mane, et alius vespere debeat offerri, sed in sabbato debent duplicari : et significat quod in sabbato debemus offerre Deo sacrificium et de omnibus quæ habemus.

1° Debemus ultro offerre animam nostram, dolendo de peccatis, et orando pro beneficiis. Ps. 140, 2 : *Dirigatur, Domine, oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo.* Factus est enim dies festus ad habendam spiritualem letitiam, quam facit oratio. Unde et tali die multiplicari debent preces.

2° Corpus nostrum. Rom., 12, 1 : *Obsecro vos, ut exhibeatis membra vestra hostiam viventem, Deo sanctam.* Laudando. Ps. 49, 23 : *Sacrificium laudis honorificabit me.* Unde in tali die cantus multiplicantur.

3° Res tuas, et hoc dando eleemosynas, et hoc in duplo magis quam in aliis diebus, quia tunc est communis lætitia.

II. — In verborum Dei studiis, sicut et Judæi faciebant. Act., 13, 27 : *Voces prophetarum, quæ per omne sabbatum leguntur.* Unde et Christiani, quorum justitia debet esse perfectior, debent tali die convenire ad prædicationes et ad officium Ecclesiæ. Item loqui utilia. Ista enim duo utilia sunt animæ peccatoris, quia immutant cor ejus in

melius. Eloquium enim Dei et instruit ignorantem et inflamat tepescentem.

III. — In divinorum exercitiis. Hoc autem perfectorum est. Ps. 33, 9 : *Vacate et videte quoniam suavis est Dominus*, et hoc propter quietem animæ. Sicut enim corpus fatigatum quietem desiderat, ita et anima. Locus autem animæ Deus est. Ps. 30, 3 : *Esto mihi in Deum protectorem et in locum refugii*. Hebr., 4, 9 : *Itaque relinquitur sabbatismus populo Dei ; qui enim ingressus est in requiem ejus, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis Deus*. Sap., 8, 16 : *Intrans in domum meam, quiescam cum illa*.

Sed antequam ad hanc quietem perveniat anima, oportet tres quietes præcedere. Prima ab inquietudine peccati. Isa., 57, 20 : *Cor autem impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest*.

Secunda a passionibus carnis ; quia caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem.

Tertia ab occupationibus mundi. Luc. 10, 41 : *Martha, Martha, sollicita es, et turbaris erga plurima*.

Et tunc post hæc anima libere quiescit in Deo. Is., 58, 14 : *Si vocaveris sabbatum delicatum, tunc delectaberis super Domino*. Propterea sancti omnia dimiserunt, quia hæc est pretiosa margarita, quam qui invenit homo abscondit, et

præ gaudio illius vadit, et vendit universa quæ habet, et emit eam. Hæc enim requies vita æterna et delectatio æterna est. Ps. 131, 14 : Hæc requies mea in sæculum sæculi ; hic habitabo quoniam elegi eam.

(In Decalog., xvii.)

Fer. II infra Quinquag.

De sanctitate.

Dicitur Luc. 1, 75 : *Serviamus illi in sanctitate et justitia.* Sed servire Deo pertinet ad religionem. Ergo religio est idem sanctitati.

Nomen sanctitatis duo videtur importare : 1° munditiam et huic significationi competit nomen græcum *αγιος*, quasi sine terra ; 2° firmitatem, unde apud antiquos sancta dicebantur quæ legibus erant munita, ut violari non deberent. Unde et dicitur aliquid esse sancitum, quia est lege firmatum.

Et utraque significatio competit ut sanctitas attribuaturs his quæ divino cultui applicantur, ita quod non solum homines, sed etiam templum et

vasa et alia hujusmodi sanctificari dicantur ex hoc quod cultui divino applicantur.

Munditia enim necessaria est ad hoc quod mens Deo applicetur, quia mens humana inquinatur ex hoc quod inferioribus rebus conjungitur; sicut quaelibet res ex immixtione peioris sordescit, ut argentum ex immixtione plumbi. Oportet autem quod mens ab inferioribus rebus abstrahatur, ad hoc quod supremæ rei possit conjungi. Et ideo mens sine munditia Deo applicari non potest. *Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam sine qua nemo videbit Deum.* Hebr., xii, 14.

Firmitas etiam exigitur ad hoc quod mens Deo applicetur; applicatur enim ei sicut ultimo fini et primo principio. Hujusmodi autem oportet maxime immobilia esse. Unde dicebat Apostolus: *Certus sum quod neque mors, neque vita... separabit me a charitate Dei.* Rom., viii, 38.

Sic ergo sanctitas dicitur per quam mens hominis seipsam et suos actus applicat Deo. Unde non differt a religione secundum essentiam, sed solum ratione. Nam religio dicitur, secundum quod exhibet Deo debitum famulatum in his quæ pertinent specialiter ad cultum divinum, sicut in sacrificiis, oblationibus et aliis hujusmodi. Sanctitas autem dicitur, secundum quod homo non solum hæc, sed aliarum virtutum opera refert in Deum, vel secundum quod homo se disponit per bona quædam opera ad cultum divinum.

(2, 2, q. LXXXI, a. viii.)

Fer. III infra Quinquag.

De Christi flagellatione.

Jesum vero flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur. Matth., xxvii.

Et quare flagellatum tradidit? Hieronymus dicit quia consuetudo erat Romanorum quod adjudicatus morti primo flagellabatur. Unde completur in eo quod habetur in Psalm. 37, 18: *Ego autem in flagella paratus sum*. Quidam dicunt quod flagellavit eum Pilatus ut moverentur ad pietatem et sic flagellatum dimitterent.

Tunc ergo apprehendit Pilatus Jesum et flagellavit. Joan., 19. Flagellavit non quidem propriis manibus, sed per milites. Et hoc ideo ut Judæi satiati ejus injuriis mitigarentur et usque ad ejus mortem sævire desisterent. Naturale est enim ut ira quiescat, si videat eum contra quem irascitur humiliatum et punitum. Quod quidem verum est in ira quæ quærit nocumentum proximi cum mensura, sed non in odio, quod totaliter quærit exitium ejus qui habetur odio. Eccli., 12, 16: *Inimicus si inveniet tempus, non*

satiabitur sanguine. Isti autem ex odio movebantur ad Christum, et ideo flagellatio non sufficiebat. Psal. 72, 14: Fui flagellatus tota die. Isa., 50, 6: Dedi corpus meum percutientibus.

Sed numquid hæc intentio Pilatum excusat a flagellatione? Non quidem: quia in omnibus quæ sunt per se mala, nullum eorum potest fieri totaliter bonum per bonam intentionem. Affligere autem innocentem et præcipue Dei Filium est maxime per se malum, et ideo nulla intentione excusari potest (*In Joan.*, xix).

In die Cinerum.

De morte.

Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit et per peccatum mors. Rom., 5, 12.

1º Si aliquis propter culpam suam privetur aliquo beneficio sibi dato, carentia illius beneficii est pœna culpæ illius. Homini autem in sua prima institutione hoc beneficium fuit collatum divinitus, ut quamdiu mens ejus esset Deo subjecta, inferior-

res vires animæ subjicerentur rationali menti, et corpus animæ subjiceretur. Sed quia mens hominis per peccatum a divina subjectione recessit, consecutum est ut nec inferiores vires totaliter subjicerentur rationi. Unde tanta consecuta est rebellio carnalis appetitus ad rationem, ut nec etiam corpus totaliter subjiceretur animæ. Unde consequuntur mors et alii corporales defectus. Vita enim et incolumitas corporis consistit in hoc quod subjiciatur animæ sicut perfectibile suæ perfectioni. Unde per oppositum mors et ægritudo, et quilibet corporalis defectus pertinens ad defectum subjectionis corporis ad animam.

Unde patet quod sicut rebellio carnalis appetitus ad spiritum est pœna peccati primorum parentum, ita etiam et mors et omnes corporales defectus.

2° Anima quidem rationalis est de se immortalis et ideo mors non est naturalis homini ex parte suæ animæ, sed ad corpus, quum sit ex contrariis compositum, sequitur ex necessitate corruptibilitas, et quantum ad hoc mors est homini naturalis. Deus autem qui est conditor hominis omnipotens est. Unde ademit suo beneficio ab homine primitus instituto necessitatem moriendi ex tali materia consequentem. Quod tamen beneficium subtrahuntum est per peccatum primorum parentum. Et sic mors et est naturalis propter conditionem materiæ, et est pœnalis propter amissionem divini

beneficii præservantis a morte. (2, 2. q. CLXIV, a. 1).

3° Culpa originalis et actualis removetur a Christo, id est ab eodem aquo etiam removentur et corporales defectus secundum illud Rom. 8, 11 : *Vivificabit mortalia corpora vestra per inhabitantem Spiritum ejus in vobis*. Sed utrumque fit secundum ordinem divinæ sapientiæ congruo tempore. Oportet enim quod ad immortalitatem et impassibilitatem gloriæ quæ in Christo inchoata est, et per Christum nobis acquisita, perveniamus conformati prius passionibus ejus. Unde oportet quod ad tempus ejus passibilitas in nostris corporibus remaneat ad impassibilitatem gloriæ promerendam conformiter Christo. (1, 2, q. LXXXV, a. v, 2um.)

Fer. V post Cineres.

De jejunio.

I. — Assumitur jejunium principaliter ad tria :

1° Ad concupiscentias carnis reprimendas. Unde Apostolus 2 Cor., 6, 5, dicit : *in jejuniis*,

in castitate, quia per jejunia castitas conservatur. Ut enim Hieronymus dicit : Sine Cerere et Baccho friget Venus, id est per abstinentiam cibi et potus tepescit luxuria.

2° Assumitur ad hoc quod mens liberius elevetur ad sublimia contemplanda. Unde dicitur Dan., 10, quod post jejunium trium hebdomadarum revelationem accepit a Deo.

3° Ad satisfaciendum pro peccatis. Unde dicitur Joel., 2, 12 : *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, in fletu et planctu*. Et hoc est quod Augustinus dicit : Jejunium purgat animam, mentem sublevat, propriam carnem spiritui subjicit, cor facit contritum et humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verum lumen accendit.

II. — Jejunium est in præcepto. Utile est enim jejunium ad deletionem et cohibitionem culpæ, et ad elevationem mentis in spiritualia. Unusquisque autem ex naturali ratione tenetur tantum jejuniis uti quantum sibi necessarium est ad prædicta. Et ideo jejunium in communi cadit sub præcepto legis naturæ, sed determinatio temporis et modi jejunandi secundum convenientiam et utilitatem populi christiani cadit sub præcepto juris positivi, quod est a prælatis Ecclesiæ institutum, et hoc est jejunium Ecclesiæ ; aliud vero est jejunium naturæ.

III. — Convenienter determinantur tempora jejunii Ecclesiæ. Jejunium ad duo ordinatur, ad deletionem culpæ et ad elevationem mentis in superna. Et ideo illis temporibus specialiter fuerunt jejunia indicenda, in quibus oportebat homines a peccato purgari et mentem fidelium elevari in Deum per devotionem.

Quæ quidem præcipue imminent ante paschalem solemnitatem in qua et culpæ per baptismum relaxantur, qui solemniter in vigilia Paschæ celebratur, quando recolitur Dominica sepultura, quia per baptismum consepelimur Christo in mortem. In festo etiam Paschæ oportet maxime mentem hominis per devotionem elevare ad æternitatis gloriam, quam Christus resurgendo inchoavit. Et ideo immediate ante solemnitatem paschalem Ecclesia statuit esse jejunandum; et eadem ratione in vigiliis præcipuarum festivitatum, in quibus præparari nos oportet ad festa futura devote celebranda.

(2, 2, q. CXLVII, a. 1, III, v.)

Fer. VI post Cineres.

De Corona spinea.

Egredimini et videte, filiæ Sion, regem Salomonem in diademate quo coronavit eum mater

sua, in die desponsationis illius et in die lætitiæ cordis ejus. Cant., iii, 11.

Vox Ecclesiæ invitantis animas fidelium ad intuendum quam mirabilis et speciosus sit sponsus suus. Filiæ namque Sion eædem sunt quæ et filiæ Jerusalem, sanctæ animæ, supernæ illius civitatis cives, quæ et perpetua cum Angelis pace fruuntur, et per consequens gloriam Domini speculantur.

I. — *Egredimini*, hoc est, exite de turbulenta hujus sæculi conversatione, ut mente expedita, eum quem diligitis, contemplari possitis. *Et videte regem Salomonem*, hoc est verum pacificum Christum. *In diademate quo coronavit eum mater sua*; ac si diceret: considerate Christum pro nobis carnem indutum, quam carnem de carne Virginis Matris suæ assumpsit. Diadema namque vocal carnem, quam Christus assumpsit pro nobis, in qua mortuus, destruxit mortis imperium; in qua etiam resurgens, resurgendi nobis spem contulit.

De hoc diademate Apost. dicit Hebr., ii, 9: *Videmus Jesum per passionem mortis gloria et honore coronatum*. Mater vero illius eum coronasse dicitur, quia Virgo Maria illi de sua carne carnis materiem præbuit.

In die desponsationis illius, hoc est in tempore Incarnationis ejus, quando sibi conjunxit

Ecclesiam non habentem maculam aut rugam, vel quando Deus homini conjunctus est. *Et in die lætitiæ cordis ejus.* Lætitia enim et gaudium Christi salus est et redemptio generis humani. Luc., xv, 6 : *Et veniens domum convocat amicos et vicinos dicens : Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat.*

II. — Potest vero hoc et simpliciter totum ad Passionem Christi referri, juxta litteram. Prævidens enim Salomon in spiritu Passionem Christi longe ante, præmonebat filias Sion, id est plebem Israeliticam. *Egredimini et videte regem Salomonem,* id est Christum, in diademate, id est in spinea corona qua coronavit eum mater sua Synagoga, *in die desponsationis ejus,* quando sibi junxit Ecclesiam, *et in die lætitiæ cordis ejus,* in quo gaudebat per suam passionem redimere mundum de diaboli potestate.

Egredimini ergo, et exite a tenebris infidelitatis, et *videte,* hoc est intelligite mente, quia ille qui ut homo patitur verus est Deus. Vel etiam *egredimini* extra portam civitatis vestræ, ut eum in Golgotha monte crucifixum videatis.
(*In Cant., iii.*)

Sabbato post Cineres.**De grano frumenti.**

I. — *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet.* Joan., xii, 24.

Grano frumenti utimur ad duo ; ad panem et ad semen. Hic intelligitur de frumento secundum quod est semen, non prout est materia panis, quia secundum hoc nunquam pullulat, ut faciat fructum. Dicit autem *mortuum fuerit*, non quod amittat virtutem seminativam, sed quia mutatur in aliam speciem. I Cor., xv, 36 : *Tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur.*

Sicut autem Verbum Dei est semen in anima hominis, secundum quod est voce sensibili inductum, ad fructum bonæ operationis producendum ; Luc., viii, 2 : *Semen est Verbum Dei* ; ita Verbum Dei carne indutum est semen missum in mundum, ex quo maxima seges pullulare debebat, unde et grano sinapis comparatur. Matth., xiii. Dicit ergo : Ego veni ut semen ad fructificandum, et ideo vere dico vobis ; *Nisi*

granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, id est nisi ego moriar, fructus conversionis gentium non sequetur. Ideo autem grano frumenti se comparat, quia ad hoc venit ut reficeret et sustentaret mentes humanas : hoc autem præcipue efficit panis frumenti. Ps. 103, 15 : Panis cor hominis confirmat. Joan, vi, 52 : Panis quem ego dabo vobis, caro mea est pro mundi vita.

II. — *Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.*

Utilitas passionis hic ponitur, quasi diceret : Nisi cadens in terram per passionis humilitatem, nulla utilitas sequitur, quia *ipsum solum manet*. Sed *si mortuum fuerit, id est mortificatus et occisus a Judæis, multum fructum affert :*

1º Fructum remissionis peccati. Ps. 27, 9 : *Hic est omnis fructus ut tollatur peccatum. Quem fructum attulit passio Christi secundum illud I. Petr., ii, 18 : Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo.*

2º Fructum conversionis Gentium ad Deum. Joan., xv, 16 : *Posui vos ut eatis et fructum afferatis, et fructus vester maneat. Quem fructum attulit passio Christi. Si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum,*

3° Fructum gloriæ. Sap., iii, 15 : *Bonorum laborum gloriosus est fructus*. Et hunc fructum etiam attulit passio Christi : *Habemus fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, qui initiavit vobis viam novam et viventem per velamen, id est carnem suam*.

(*In Joan, xii.*)

Dom. I Quadragesimæ.

Quod conveniens fuerit Christum tentari.

Ductus est Jesus a Spiritu in desertum, ut tentaretur a diabolo. Matth., iv, 1.

Christus tentari voluit :

1° Ut nobis contra tentationes auxilium ferret. Unde Gregorius dicit : Non erat indignum Redemptori nostro quod tentari voluit, qui venerat occidi. Justum quippe erat ut sic tentationes nostras suis tentationibus vinceret, sicut mortem nostram venerat sua morte superare.

2° Propter nostram cautelam, ut nullus quantumcumque sanctus, se æstimet securum et immunem a tentatione. Unde et post baptismum tentari voluit, quia sicut Hilarius dicit : In sanctificatis nobis maxime diaboli tentamenta grassantur, quia victoria magis est ei exoptata de cœlis. Unde Eccli. II, 1, dicitur : *Fili, accedens ad servitutem Dei, sta in justitia et timore, et præpara animam tuam ad tentationem.*

3° Propter exemplum, ut scilicet nos instrueret qualiter diaboli tentationes vincamus. Unde Augustinus dicit quod Christus diabolo se tentandum præbuit, ut ad superandas tentationes ejus mediator esset, non solum per adjutorium, verum etiam per exemplum.

4° Ut nobis fiduciam de sua misericordia largiretur. Unde dicitur Hebr., IV, 15 : *Non habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato.*

(3^a. q. XLI, a. 1.)

Fer. II infra Dom. I Quad.

Christus in deserto tentari debuit.

Erat Jesus in deserto quadraginta diebus et quadraginta noctibus et tentabatur a Satana.
Marc. I, 13.

I. — Christus propria voluntate se diabolo exhibuit ad tentandum, sicut etiam propria voluntate membris ejus se exhibuit ad occidendum : alioquin diabolus ad eum venire non auderet. Diabolus autem magis attentat aliquem cum est solitarius, quia, ut dicitur Eccle., iv, 12 : *si quispiam prævaluerit contra unum, duo resistunt ei.* Et inde est quod Christus in desertum exivit, quasi ad campum certaminis, ut ibi a diabolo tentaretur. Unde Ambrosius dicit quod Christus agebatur in desertum consilio ut diabolum provocaret. Nam nisi ille certasset scilicet diabolus, non iste mihi vicisset, id est Christus.

Addit autem et alias rationes, dicens hoc Christum fecisse mysterio, ut Adam de exilio liberaret, qui de paradiso in desertum ejectus est, et exemplo, ut ostenderet nobis diabolum ad meliora tentantibus invidere.

II. — Christus quidem tentationi se exposuit,

dicente Chrysostomo quod tunc maxime instat diabolus ad tentandum, cum viderit solitarios, unde et in principio mulierem tentavit, sine viro eam inveniens; non tamen ex hoc sequitur quod homo debeat se ingerere indiscriminatim ad tentationes suscipiendas.

Duplex est enim tentationis occasio. Una quidem ex parte hominis, puta cum aliquis se peccato propinquum facit, occasiones peccandi non evitans, et talis occasio tentationis est vitanda, sicut dictum est Loth, Gen., xix, 17 : *Ne steteris in omni regione circa Sodomam.*

Alia vero tentationis occasio est ex parte diaboli qui semper invidet ad meliora tendentibus, ut Ambrosius dicit, et talis tentationis occasio non est vitanda. Unde dicit Chrysostomus quod non solum Christus ductus est in desertum a Spiritu, sed omnes filii Dei habentes Spiritum sanctum; non enim sunt contenti sedere otiosi, sed Spiritus sanctus urget eos aliquod magnum apprehendere opus: quod est esse in deserto quantum ad diabolum, quia non est ibi injustitia, in qua diabolus delectatur. Omne etiam bonum opus est desertum, quantum ad carnem et mundum, quia non est secundum voluntatem carnis et mundi.

Talem autem occasionem tentationis dare diabolo non est periculosum, quia magis est consilium Spiritus sancti, qui est perfecti operis motor, quam impugnatio diaboli invidentis.

(3^a p. q. XLI, a. xxi).

Fer. III infra Dom. I Quad.

**Qualiter Christus omnes passiones
sustinuerit.**

Passiones humanæ possunt considerari dupliciter, uno modo quantum ad speciem, et sic non oportuit Christum pati omnem passionem, quia multæ passionum species sibi invicem contrariantur, sicut combustio in igne et submersio in aqua : loquimur enim nunc de passionibus ab extrinseco illatis, quia passiones ab intrinseco causatas, sicut sunt ægritudines corporales, non decuit eum pati.

Sed secundum genus passus est omnem passionem humanam. Quod quidem potest considerari tripliciter :

1° Ex parte hominum a quibus passus est. Passus est enim aliquid et a gentilibus et a Judæis, et a masculis, et a feminis, ut patet de ancillis accusantibus Petrum. Passus est etiam et a principibus et a ministris eorum et a popularibus, secundum illud Ps. II, 1 : *Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania ? Astiterunt reges ter-*

ra, et principes convenerunt in unum adversus Dominum, et adversus Christum ejus. Passus est etiam a familiaribus et notis, sicut patet de Juda eum prodente et Petro ipsum negante.

2° Ex parte eorum in quibus homo potest pati. Passus est enim Christus in suis amicis eum deserentibus; in fama per blasphemias contra eum prolatas; in honore et gloria per irrisiones et contumelias ei illatas; in rebus per hoc quod etiam vestibus spoliatus est; in anima, per tristitiam, tædium et timorem; in corpore, per vulnera et flagella.

3° Quantum ad corporis membra. Passus est enim Christus in capite pungentium spinarum coronam; in manibus et pedibus fixationem clavorum; in facie alapas et sputa; et in toto corpore flagella.

Fuit etiam passus secundum omnem sensum corporeum; secundum tactum quidem, flagellatus et clavis confixus; secundum gustum, felle et aceto potatus; secundum olfactum, in loco fetido cadaverum mortuorum qui dicitur calvariae, appensus patibulo; secundum auditum, lacessitus vocibus blasphemantium et iridentium; secundum visum, videns Matrem et discipulum quem diligebat, flentes.

Secundum sufficientiam quidem una minima passio Christi suffecisset ad redimendum genus

humanum ab omnibus peccatis; sed secundum convenientiam debuit pati omnia genera passionum.

(3^a q. XLVI, a. v).

Fer. IV infra Dom. I Quad.

Quantus fuerit dolor Christi in Passione.

Attendite et videte si est dolor sicut dolor meus.
Thren., 2.

In Christo patiente fuit verus dolor et sensibilis qui causatur ex corporali nocivo, et dolor interior qui causatur ex apprehensione alicujus nocu-menti, qui tristitia dicitur. Uterque dolor in Christo fuit maximus inter dolores præsentis vitæ. Quod quidem contigit propter quatuor :

1° Propter causas doloris. Nam doloris sensibilis causa fuit læsio corporalis, quæ acerbitatem habuit, tum propter generalitatem passionis, tum etiam ex genere passionis, quia mors crucifixorum in cruce est acerbissima, quia configuntur in locis

nervosis et maxime sensibilibus, scilicet in manibus et pedibus, et ipsum pondus corporis pendens continue auget dolorem; et cum hoc etiam est doloris diuturnitas, quia non statim moriuntur, sicut hi qui gladio interficiuntur.

Doloris autem interioris causa fuit: 1° quidem omnia peccata humani generis, pro quibus satisfacerebat patiendo, unde ea quasi sibi adscribit, dicens, Ps. xxi: *Verba delictorum meorum*; 2° specialiter casus Judæorum et aliorum in ejus morte delinquentium et præcipue discipulorum, qui scandalum passi sunt in Christi Passione; 3° amissio vitæ corporalis, quæ naturaliter est horribilis humanæ naturæ.

2° Potest magnitudo doloris ejus considerari ex perceptibilitate patientis et secundum animam et secundum corpus. Secundum corpus erat optime complexionatus, cum corpus ejus fuerit formatum miraculose operatione Spiritus sancti, et ideo in eo maxime viguit sensus tactus, ex cujus perceptione sequitur dolor.

Anima etiam secundum vires interiores efficacissime apprehendit omnes causas tristitiæ.

3° Magnitudo doloris Christi potest considerari ex doloris et tristitiæ puritate. Nam in aliis patientibus mitigatur tristitia interior et etiam dolor exterior ex aliqua consideratione rationis, per quamdam derivationem seu redundantiam a su-

perioribus viribus ad inferiores : quod in Christo patiente non fuit, quia unicuique virium permisit agere quod est ei proprium.

4° Potest considerari magnitudo doloris Christi patientis ex hoc quod passio illa et dolor a Christo fuerunt assumpta voluntarie, propter finem liberationis hominum a peccato. Et ideo tantam quantitatem doloris assumpsit, quæ esset proportionata magnitudini fructus qui inde sequebatur.

Ex his igitur omnibus causis simul consideratis manifeste apparet quod dolor Christi fuerit maximus.

(3^a p., q. XLVI, a. vi.)

Fer. V infra Dom. I Quad.

Quod conveniens fuerit Christum cum latronibus crucifigi.

Christus inter latrones crucifixus est alia quidem ratione quantum ad intentionem Judæorum, alia vero quantum ad Dei ordinationem.

1° Quantum enim ad intentionem Judæorum,

duos latrones utrinque crucifixerunt, ut eorum suspicionis fieret particeps. Sed non ita evenit. Nam de illis nihil dicitur; hujus autem ubique crux honoratur. Reges diademata deponentes assumunt crucem in purpuris, in diadematibus, in armis, in mensa sacrala; ubique terrarum crux emicat.

Quantum vero ad Dei ordinationem, Christus cum latronibus crucifixus est, quia sicut pro nobis maledictum crucis factus est Christus, sic pro omnium salute inter noxios quasi noxius crucifigitur.

2º Ut dicit Leo papa, duo latrones, unus ad dexteram, et alius ad sinistram, crucifiguntur, ut in ipsa patibuli specie monstraretur illa quæ in judicio ipsius hominum omnium facienda est discretio. Et Augustinus dicit: Ipsa crux, si attendas, tribunal fuit; in medio enim judice constituto, unus qui credidit, liberatus, alter qui insultavit, damnatus est. Jam significabat quid factururus est de vivis et mortuis, alios positurus ad dexteram, alios vero ad sinistram.

3º Secundum Hilarium, duo latrones lævæ ac dexteræ affiguntur, omnem humani generis universitatem vocari ad sacramentum passionis Domini ostendentes. Sed quia per diversitatem fidelium ac infidelium fit omnium secundum dexteram sinistramque divisio, unus ex duobus ad dexteram ejus situs fidei justificatione salvatur.

4° Ut Beda dicit, latrones qui cum Domino crucifixi sunt, significant eos qui sub fide et confessione Christi vel agonem martyrii, vel quælibet arctioris disciplinæ instituta subeunt ; sed qui hoc pro æterna gloria gerunt, dextri latronis fide designantur ; qui vero humanæ laudis intuitu, sinistri latronis mentem imitantur et actus.

Sicut Christus debitum mortis non habuit, sed mortem voluntarie subiit, ut sua virtute vinceret mortem ; ita etiam non habuit meritum ut cum latronibus poneretur ; sed voluit cum iniquis deputari, ut sua virtute iniquitatem destrueret. Unde Chrysestomus dicit quod latronem in cruce convertere et in paradisum inducere non minus fuit quam concutere petras.

(3^a. q. XLVI; a. xi).

Feria VI infra Dom. I Quadragesimæ.

In festo Lanceæ et Clavorum D. N.

Unus militum lancea latus ejus aperuit et continuo exivit sanguis et aqua. Joan., xix.

I. — Signanter dicit Scriptura *aperuit*, non

vulneravit, quia per hoc latus aperitur nobis ostium vitæ æternæ. Apoc., 4, 1 : *Post hoc vidi ostium apertum*. Hoc est ostium in latere arcæ, per quod intrant animalia diluvio non peritura.

II. — Sed hoc ostium est causa salutis. Unde *continuo exivit sanguis et aqua*, quod est valde miraculosum, ut de corpore mortui in quo est congelatus sanguis, sanguis exeat.

Hoc factum est ad ostendendum quod per Passionem Christi plenam ablutionem consequimur, a peccatis scilicet et a maculis. A peccatis quidem per sanguinem qui est pretium nostræ redemptionis. I Petr. I, 18 : *Non corruptibilibus auro et argento redempti estis de vana vestra conversatione, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati et immaculati Christi*; a maculis vero, per aquam quæ est lavacrum nostræ regenerationis. Ezech., 36, 25 : *Effundam super vos aquam mundam, et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris*. Zach., 13, 1 : *Erit fons patens domui David et habitatoribus Jerusalem in ablutionem peccatoris et menstruatæ*.

Et ideo hæc duo specialiter pertinent ad duo sacramenta, aqua ad sacramentum baptismi, ad eucharistiam sanguis. Vel utrumque pertinet ad eucharistiam, quia in sacramento eucharistiæ miscetur aqua cum vino; quamvis aqua non sit de substantia sacramenti.

Competit etiam hoc figuræ, quia sicut de latere

Christi dormientis in cruce fluxit sanguis et aqua, quibus consecratur Ecclesia, ita de latere Adæ dormientis formata est mulier, quæ ipsam Ecclesiam præfigurabat.

(In Joan., XIX.)

Sabb. infra Dom. I Quadr.

De charitate Dei in Passione Christi.

Commendat charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Rom., v.

I. — Christus pro impiis mortuus est. Hoc magnum est si consideremus quis mortuus sit; magnum etiam est, si consideremus pro quibus est mortuus. *Vix enim pro justo quis moritur*, id est vix aliquis moritur pro homine justo liberando, quinimo, ut dicitur : *Justus perit, et non est qui recogitet in corde suo. Et ideo vix moritur.* Nam forsitan quis, id est aliquis rarus ex zelo virtutis audeat mori pro bono homine. Rarum enim est, propter hoc quod est maximum,

ut enim dicitur Joan., 15, 13 : *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Illud autem quod Christus fecit, ut quis moriatur pro impiis et injustis, nunquam invenitur. Et ideo merito admirandum est quare Christus hoc fecerit.

II. — Si vero quærat^{ur} quare Christus pro impiis mortuus est, ad hoc est responsio, quia per hoc Deus suam charitatem commendat in nobis, id est per hoc ostendit se nos maxime diligere, quoniam, *cum adhuc peccatores essemus, Christus mortuus est pro nobis.*

Ipsa autem mors Christi pro nobis charitatem ostendit Dei, quia dedit Filium suum, ut pro nobis satisfaciens moreretur. Joan., 3, 16 : *Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret.* Et ita, sicut charitas Dei Patris ad nos ostenditur per hoc quod Spiritum suum dedit nobis, ita et per hoc quod dedit Filium suum.

Sed in hoc quod dicit *commendat*, immensitatem quamdam divinæ charitatis assignat, quæ quidem ostenditur tum ex ipso facto, quia scilicet dedit Filium suum ut moreretur pro nobis, tum ex parte nostræ conditionis, quia hoc non fecit provocatus nostris meritis, *cum adhuc peccatores essemus.* Eph., 2, 4 : *Deus qui dives est in misericordia, propter nimiam charitatem qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo.* (In Rom., v.)

III. — Hæc omnia vix credibilia. Habac., 1, 5 : *Opus factum est in diebus vestris quod nemo credet cum narrabitur*. Hoc enim quod Christus pro nobis est mortuus, ita est arduum, quod vix potest intellectus noster capere; imo nullo modo cadit in intellectu nostro. Et hoc est quod dicit Apostolus, Act. 13, 41 : *Opus operor ego in diebus vestris, opus quod non credetis si quis enarraverit vobis*.

Tanta est enim gratia Dei et amor ad nos, quod plus ipse fecit nobis quam nos possumus credere vel capere. (*In Symb.*)

Dom. II Quadragesimæ.

**Quod Deus Pater Christum tradiderit
Passioni.**

Proprio Filio suo non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Rom., viii, 32.

Christus passus est voluntarie ex obedientia Patris. Unde secundum tria Deus Pater tradidit Christum Passioni :

1° Secundum quod sua æterna voluntate præordinavit Passionem Christi ad humani generis liberationem, secundum illud quod dicitur Isa., 53, 6 : *Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum* ; et iterum : *Dominus voluit conterere eum in infirmitate.*

2° In quantum inspiravit ei voluntatem patiendi pro nobis, infundendo ei charitatem, ex qua pati voluit. Unde ibidem sequitur : *Oblatus est quia ipse voluit.*

3° Non protegendo eum a Passione, sed exponendo persequentibus. Unde et legitur Matth., xxvii, 46, quod pendens in cruce Christus dicebat : *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Quia scilicet potestati persequentium eum exposuit.

Innocentem hominem passioni et morti tradere contra ejus voluntatem, quasi cogendo ipsum mori, esset quidem impium et crudele. Sic autem Deus Pater Christum non tradidit, sed inspirando ei voluntatem patiendi pro nobis. In quo ostenditur et Dei severitas, qui peccatum sine pœna dimittere noluit, quod signat Apostolus dicens Rom., viii, 32 : *Proprio Filio suo non pepercit* ; et bonitas ejus in eo quod cum homo sufficienter satisfacere non posset per aliquam pœnam quam pateretur, ei satisfactorem dedit : quod signavit Apostolus dicens : *Pro nobis omnibus tradidit*

illum, et Rom., III, 25, dicit : *Quem*, scilicet Christum, *proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius*.

Eadem actio diversimode judicatur in bono vel in malo, secundum quod ex diversa radice procedit. Pater enim tradidit Christum, et ipse semetipsum ex charitate, et ideo laudantur. Judas autem tradidit ipsum ex cupiditate, Judæi autem ex invidia, Pilatus ex timore mundano quo timuit Cæsarem, et ideo ipsi vituperantur. (3^a. q. XLVII, a. III.)

Christus igitur non fuit debitor mortis ex necessitate, sed ex charitate ad homines, qua hominum salutem voluit, et ex charitate ad Deum, qua ejus voluntatem implere voluit, sicut dixit Matth., 26 : *Non sicut ego volo, sed sicut tu*. (2, Dist. 20, q. I, a. v.)

Fer. II infra Dom. II Quad.

Conveniens fuit Christum pati a gentilibus.

Tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum et crucifigendum. Matth. xx, 19.

In ipso modo Passionis Christi præfiguratus est

effectus ipsius; primo enim Passio Christi effectum salutis habuit in Judæis, quorum plurimi in morte Christi baptizati sunt. Secundo vero Judæis prædicantibus, effectus Passionis Christi transivit ad gentes. Et ideo conveniens fuit ut Christum a Judæis pati inciperet, et postea Judæis tradentibus, per manus gentilium ejus passio finiretur.

Christus ad ostendendam abundantiam charitatis suæ ex qua patiebatur, in cruce positus veniam pro persecutoribus postulavit. Et ideo, ut hujus petitionis fructus ad Judæos et gentiles perveniret, voluit Christus ab utrisque pati.

Figuralia quidem sacrificia veteris legis non gentiles, sed Judæi offerebant. Passio vero Christi fuit sacrificii oblatio, in quantum Christus propria voluntate mortem sustinuit ex charitate; in quantum autem a persecutoribus est passus, non fuit sacrificium, sed peccatum gravissimum.

Quum autem Judæi dicerent: *Nobis non licet interficere quemquam*, intellexerunt non sibi licere interficere quemquam propter festi diei sanctitatem, quam celebrare jam cœperant: vel quia volebant eum occidi, non tanquam transgressorem legis, sed tanquam publicum hostem, quia se regem fecerat de quo non erat eorum judicare: vel quia non licebat eis crucifigere, quod cupiebant, sed lapidare quod in Stephano fecerunt; vel melius dicendum quod per Romanos quibus erant subjecti, erat eis potestas occidendi interdicta.

(3^a q. XLVII, a. iv.)

Fer. III infra Dom. II Quad.

**Quod Passio Christi causaverit nostram
salutem per modum meriti.**

I. — Christo data est gratia non solum sicut singulari personæ, sed in quantum est caput Ecclesiæ, ut scilicet ab ipso redundaret ad membra; et ideo opera Christi hoc modo se habent tam ad se quam ad sua membra, sicut se habent opera alterius hominis in gratia constituti ad ipsum.

Manifestum est autem quod quicumque in gratia constitutus propter justitiam patitur, ex hoc ipso meretur sibi salutem, secundum illud Matth. v, 10: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam.* Unde Christus per suam Passionem non solum sibi, sed etiam omnibus membris suis meruit salutem.

Christus quidem a principio suæ conceptionis meruit nobis salutem æternam; sed ex parte nostra erant quædam impedimenta, quibus impediabamur consequi effectum præcedentium meritorum. Unde ad removendum illa impedimenta, oportuit Christum pati.

Et quamvis charitas Christi non fuerit magis augmentata in passione quam ante, Passio Christi tamen habuit aliquem effectum quem non habuerunt præcedentia merita, non propter maiorem charitatem, sed propter genus operis quod erat conveniens tali effectui, ut patet ex rationibus supra inductis de convenientia Passionis Christi. (3^a q. XLVIII, a. 1.)

Membra et caput ad eamdem personam pertinent. Unde cum Christus fuerit caput nostrum propter divinitatem et plenitudinem gratiæ in alios redundantem, nos autem simus membra ejus, meritum ejus non est extraneum a nobis, sed in nos redundat propter unitatem corporis mystici. (3. *Dist.* 18, a. vi.)

II. — Sciendum vero quod quamvis Christus sufficienter pro genere humano sua morte meruerit, sunt tamen unicuique remedia propriæ salutis quærenda. Mors enim Christi est quasi quædam universalis causa salutis, sicut peccatum primi hominis fuit quasi universalis causa damnationis. Oportet autem universalem causam applicari ad unumquodque specialiter, ut effectum universalis causæ participet.

Effectus igitur peccati primi parentis pervenit ad unumquemque per carnis originem; effectus autem mortis Christi pertinet ad unumquemque per spiritualem regenerationem, per quam homo Christo quodammodo conjungitur et incorporatur.

Et ideo oportet quod unusquisque quærat regenerari per Christum, et alia suscipere in quibus virtus mortis Christi operatur. (*Contr.* 4, 55.)

Fer. IV infra Dom. II Quad.

Quod Passio Christi causaverit nostram salutem per modum satisfactionis.

Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi. I Joan., II, 2.

I. — Ille proprie satisfacit pro offensa qui exhibet offenso id quod æque vel magis diligit quam oderit offensam. Christus autem ex charitate et obedientia patiendo, majus aliquid Deo exhibuit quam exigeret recompensatio totius offensæ humani generis, primo quidem propter magnitudinem charitatis ex qua patiebatur; secundo, propter dignitatem vitæ suæ quam pro satisfactione ponebat, quæ erat vita Dei et hominis; tertio, propter generalitatem passionis et magnitudinem doloris assumpti.

Et ideo Passio Christi non solum sufficiens, sed etiam superabundans satisfactio fuit pro peccatis humani generis.

Ejusdem quidem videtur esse satisfacere, cujus est peccare; sed caput et membra sunt quasi una persona mystica, et ideo satisfactio Christi ad omnes fideles pertinet sicut ad sua membra. In quantum etiam duo homines sunt unum in charitate, unus pro alio satisfacere potest. (3^a. q. XLVIII, a. ii.)

II. — Quamvis autem Christus pro peccato originali sua morte sufficienter satisfecerit, non est tamen inconveniens quod pœnalitates ex peccato originali consequentes remaneant adhuc in omnibus qui etiam redemptionis Christi participes fiunt. Hoc enim congruenter et utiliter factum est, ut pœna remaneret, etiam culpa sublata.

1° Ut esset conformitas fidelium ad Christum, sicut membrorum ad caput. Unde sicut Christus prius multas passiones sustinuit, et sic ad immortalitatis gloriam pervenit, sic decuit ut fideles ejus prius subjacerent passionibus, et sic ad immortalitatem pervenirent, quasi portantes in seipsis insignia Passionis Christi, ut similitudinem gloriæ ejus consequerentur.

2° Quia si homines venientes ad Christum statim immortalitatem impassibilitatemque conse-

querentur, plures homines ad Christum accederent magis propter hæc corporalia beneficia quam propter spiritualia bona : quod est contra intentionem Christi venientis in mundum, ut homines ab amore corporalium ad spiritualia transferret.

3° Quia si accedentes ad Christum statim impassibiles et immortales redderentur, hoc quodammodo compelleret homines ad fidem Christi suscipiendam, et sic meritum fidei minueretur. (*Contr.* 4, 55.)

Fer. V infra Dom. II Quad.

**Quod Passio Christi operata sit per
modum sacrificii.**

I. — Sacrificium proprie dicitur aliquid factum in honorem proprie Deo debitum, ad eum placandum, et inde est quod Augustinus dixit : Verum sacrificium est omne opus quod agitur ut sancta societate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati esse possumus. Christus autem seipsum obtulit in Passione

pro nobis ; et hoc ipsum quod voluntarie passionem sustinuit, Deo maxime acceptum fuit, utpote ex charitate maxima proveniens. Unde manifestum est quod Passio Christi fuerit verum sacrificium.

Et sicut ipse postea subdit : hujus veri sacrificii multiplicia variaque signa erant sacrificia prisca sanctorum, cum hoc unum per multa figuraretur, tanquam verbis multis res una diceretur, ut sine fastidio multum commendaretur. Ut cum quatuor considerentur in omni sacrificio, ut Augustinus dicit, scilicet cui offeratur, a quo offeratur, quid offeratur, pro quibus offeratur, idem ipse unus verusque mediator per sacrificium pacis reconcilians nos Deo, unum cum illo maneret cui offerebat, unum in se faceret pro quibus offerebat, unus ipse esset qui offerebat et quod offerebat.

II. — In sacrificiis quidem veteris legis quæ erant figuræ Christi, nunquam offerebatur caro humana, sed ex hoc non sequitur Passionem Christi non fuisse sacrificium. Licet enim veritas respondeat figuræ quantum ad aliquid, non tamen quantum ad omnia, quia oportet quod veritas figuram excedat. Et ideo convenienter figura hujus sacrificii quo caro Christi offertur pro nobis, fuit caro non hominum, sed aliorum animalium significantium carnem Christi, quæ est perfectissimum sacrificium.

1° Quidem quia ex eo quod est humanæ naturæ

caro, congrue pro hominibus offertur et ab eis sumitur sub sacramento.

2° Quia ex eo quod erat passibilis et mortalis, apta erat immolationi.

3° Quia per hoc quod erat sine peccato, efficax erat ad emundanda peccata.

4° Quia ex eo quod erat caro ipsius offerentis, erat Deo accepta propter ineffabilem charitatem suam carnem offerentis.

Unde Augustinus dicit: Quid tam congruenter ab hominibus sumeretur quod pro eis offerretur, quam humana caro, et quid tam aptum huic immolationi quam caro mortalis? Et quid tam mundum pro mundandis vitiis mortalium, quam sine contagione carnis concupiscentiæ caro nata in utero et ex utero virginali? Et quid tam grate offerri et suscipi posset, quam caro sacrificii nostri, corpus effectum sacerdotis nostri?

(3^a q. XLVIII, a. III.)

Fer. VI infra Dom. II Quad.

In festo SS. Sindonis.

Et accepto corpore, Joseph involvit illud in

sindone munda, et posuit eum in monumento suo novo. Matth., xxvii.

I. — Per istam sindonem secundum mysterium tria signantur.

1° Caro Christi munda. Fit enim de lino, quod per multam pressuram dealbatur, sic caro Christi per multam pressuram ad candorem resurrectionis pervenit. Luc. : *Sic oportuit Christum pati et resurgere a mortuis tertia die.*

2° Signatur Ecclesia non habens maculam neque rugam. Et hoc signatur per istud linteum quod ex diversis filis est contextum.

3 Signatur munda conscientia, ubi Christus quiescit.

II. — *Et posuit eum in monumento suo novo.*

Dicit primo quod erat suum. Et satis conveniebat quod qui pro peccatis aliorum mortuus erat, in monumento aliorum sepeliretur.

Item dicit *novo*, quia si alia corpora posita fuissent, nesciretur quis surrexisset. Alia ratio est, quia qui est de virgine intacta natus, congrue fuit in sepulcro novo sepultus, ut sicut in utero Mariæ nemo ante eum, nemo post eum fuit, ita et in hoc monumento. Similiter ut daretur intelligi quod reconditur per fidem in animo innovato.

Eph., iii, 17 : *Habitare etiam Christum per fidem in cordibus nostris.*

Et additur Joan., xix : *Erat in loco ubi crucifixus est hortus, et in horto monumentum novum.* Ubi notandum quod Christus in horto captus, et in horto passus et in horto sepultus fuit, ad designandum quod per suæ passionis virtutem liberamur a peccato quod Adam in horto deliciarum commisit, et quod per eum Ecclesia consecratur, quæ est sicut hortus conclusus.

(*In Matth., xxvii.*)

Sabb. infra Dom. II Quad.

Quod Passio Christi operata sit nostram salutem per modum redemptionis.

Dicitur I Petr., i, 8 : *Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis sed pretioso sanguine quasi agni immaculati et incontaminati Christi.* Et Gal. iii, dicitur : *Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* Dicitur autem pro nobis maledictum, in quantum pro

nobis passus est in ligno. Ergo per Passionem suam nos redemit.

Per peccatum quidem dupliciter homo obligatus erat :

1° Servitute peccati, quia *qui facit peccatum servus est peccati*, Joan., viii, 34 : *A quo quis superatus est, hujus et servus est*. Quia igitur diabolus hominem superaverat, inducendo eum ad peccatum, homo servituti diaboli addictus erat.

2° Quantum ad reatum pœnæ, quo homo erat obligatus secundum Dei justitiam ; et hoc etiam est servitus quædam ; ad servitutem enim pertinet quod aliquis patiatur quod non vult, cum liberi hominis sit uti seipso ut vult.

Quia igitur Passio Christi fuit sufficiens et superabundans satisfactio pro peccato et reatu pœnæ generis humani, ejus Passio fuit quasi quoddam pretium, per quod liberati sumus ab utraque obligatione. Nam ipsa satisfactio qua quis satisfacit sive pro se, sive pro alio, pretium quoddam dicitur quo seipsum vel alium redimit a peccato et a pœna, secundum illud Dan., iv, 24 : *Peccata tua eleemosynis redime*. Christus autem satisfecit, non quidem pecuniam dando aut aliquid hujusmodi, sed dando id quod fuit maximum, seipsum scilicet

pro nobis. Et ideo Passio Christi dicitur esse nostra redemptio.

Homo peccando obligatus erat et Deo et diabolo. Quantum ad culpam Deum offenderat et diabolo se subdiderat, ei consentiens : unde ratione culpæ non erat factus servus Dei, sed potius a Dei servitute recedens, diaboli servitutem incurrerat, Deo juste hoc permittente, propter offensam in se commissam. Sed quantum ad pœnam, principaliter homo erat Deo obligatus sicut summo judici, diabolo autem tanquam tortori, secundum illud Matth., v, 25 : *Ne forte tradat te adversarius tuus judici, et iudex tradat te ministro*, id est angelo pœnarum crudeli. Quamvis igitur diabolus injuste, quantum in ipso erat, hominem sua fraude deceptum sub servitute teneret et quantum ad culpam, et quantum ad pœnam, justum tamen erat hoc hominem pati, Deo permittente hoc quantum ad culpam, et ordinante quantum ad pœnam. Et ideo per respectum ad Deum justitia exigebat quod homo redimeretur, non autem per respectum ad diabolum. Et pretium non erat solvendum diabolo sed Deo.

(3^a q. XLVIII, a. IV).

Dom. III Quad.

**Per Passionem Christi liberati sumus
a peccato.**

Dilexit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Apoc., i, 5.

Passio Christi est propria causa remissionis peccatorum tripliciter :

1° Per modum provocantis ad charitatem, quia ut Apostolus dicit Rom., v, 8 : *Commendat Deus suam charitatem in nobis, quoniam cum adhuc inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Per charitatem autem consequimur veniam peccatorum, secundum illud Luc., vii, 47 : *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.*

2° Passio Christi causat remissionem peccatorum per modum redemptionis. Quia enim ipse est caput nostrum per Passionem suam, quam ex charitate et obedientia sustinuit, liberavit nos tanquam membra sua a peccatis, quasi per pretium suæ Passionis ; sicut si homo per aliquod opus meritorium quod manu exerceret, redimeret se a peccato quod pedibus commisisset. Sicut enim naturale corpus est unum ex membrorum diversitate consistens, ita tota Ecclesia, quæ est mysticum corpus Christi, computatur quasi una persona cum suo capite, quod est Christus.

3° Per modum efficientiæ, in quantum caro secundum quam Christus Passionem sustinuit, est instrumentum divinitatis, ex quo ejus passiones et actiones operantur in virtute divina ad expellendum peccatum.

Christus quidem sua Passione nos a peccatis liberavit causaliter, id est instituens causam nostræ liberationis, ex qua possent quæcumque peccata quandoque remitti vel præterita, vel præsentia, vel futura; sicut si medicus faciat medicinam ex qua possint quicumque morbi sanari, etiam in futurum.

Quia autem Passio Christi præcessit ut causa quædam universalis remissionis peccatorum, necesse est quod singulis adhibeatur ad deletionem propriorum peccatorum. Hoc autem fit per baptismum et pœnitentiam et alia sacramenta, quæ habent virtutem ex Passione Christi.

Per fidem etiam applicatur nobis Passio Christi ad percipiendum fructum ipsius, secundum illud Rom., III, 25: *Quem proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ejus*. Fides autem per quam a peccato mundamur, non est fides informis quæ potest esse cum peccato, sed est fides formata per charitatem: ut sic Passio Christi nobis applicetur non solum quantum ad intellectum, sed etiam quantum ad affectum. Et per hunc etiam modum peccata dimittuntur ex virtute Passionis Christi.

(3^a q. XLIX, 1.)

Fer. II infra Dom. III Quad.**Per Passionem Christi liberati sumus a potestate diaboli.**

Dominus dicit Joan., xii, 31, imminente Passione : *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras, et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum.* Est autem exaltatus a terra per crucis Passionem. Per eam igitur diabolus est a potestate hominum ejectus.

Circa potestatem quam diabolus in homines exercebat ante Christi Passionem, tria sunt considerata.

Primum ex parte hominis, qui suo peccato meruit ut in potestatem traderetur diaboli, per cujus tentationem fuerat superatus. Aliud autem ex parte Dei, quem homo peccando offenderat, qui per suam justitiam hominem reliquerat potestati diaboli. Tertium est ex parte diaboli, qui sua nequissima voluntate hominem a consecutione salutis impediabat.

Quantum ergo ad primum, homo est a potestate diaboli liberatus per Passionem Christi, in quantum Passio Christi est causa remissionis pec-

catorum. Quantum ad secundum, Passio Christi nos a potestate diaboli liberavit, in quantum nos Deo reconciliavit. Quantum vero ad tertium, Passio Christi nos a diabolo liberavit, in quantum in Passione Christi excessit modum potestatis sibi traditæ a Deo, machinando in mortem Christi, qui non habebat meritum mortis cum esset absque peccato. Unde Augustinus dicit : Justitia Christi victus est diabolus ; quia cum in eo nihil morte dignum inveniret, occidit eum tamen. Et utique justum est ut debitores quos tenebat liberi dimittantur, in eum credentes, quem sine ullo debito occidit.

Diabolus quidem etiam nunc potestatem suam in homines exercet ; potest enim Deo permittente eos tentare quantum ad animam, et vexare quantum ad corpus ; sed tamen præparatum est homini remedium ex Passione Christi, quo se potest tueri contra hostis impugnationes, ne deducatur in interitum mortis æternæ. Et quicumque ante Passionem Christi diabolo resistebant, per fidem Passionis Christi hoc facere poterant, licet Passione Christi nondum peracta. Quantum autem ad aliquid, nullus poterat diaboli manus evadere, ut scilicet non descenderet in infernum, a quo post Passionem Christi se possunt homines ejus virtute tueri.

Deus equidem permittit diabolo decipere homines in certis personis, temporibus et locis, secundum occultam rationem judiciorum suorum, ut

erit tempore Antichristi ; semper tamen per Passionem Christi est paratum hominibus remedium se tuendi contra nequitias dæmonum, etiam tempore Antichristi. Sed si aliqui hoc remedio uti negligent, nil deperit efficaciam Passionis Christi,
 (3^a. q. XLIX, a. II.)

Fer. III infra Dom. III Quad.

De Christo vero Redemptore.

Redempti estis pretioso sanguine agni immaculati. I Petr., 1.

Per peccatum primi parentis totum humanum genus alienatum erat a Deo, ut dicitur Eph., 2, non quidem a potestate Dei, sed a visione faciei Dei ad quam filii et domestici admittuntur. Et iterum in potestatem diaboli usurpatam devenimus, cui consentiendo homo se subdiderat, quantum in ipso erat, quamvis donare se non posset, quia suus non erat, sed alterius.

Et ideo per suam Passionem Christus duo fecit. Liberavit enim nos a potestate hostis, vincendo

ipsum per contraria eorum quibus hominem vicerat, scilicet humilitatem, obedientiam et austeritatem pœnæ quæ delectationi cibi vetiti opponitur. Et iterum satisfaciendo pro culpa, Deo conjunxit, et domesticos Dei et filios fecit.

Unde ista liberatio duas rationes habuit emptionis. In quantum enim nos a potestate diaboli eripuit, dicitur nos redemisse, sicut rex regnum occupatum ab adversario per laborem certaminis redimit. In quantum vero Deum nobis placavit, dicitur nos redemisse, sicut pretium solvens suæ satisfactionis pro nobis, ut a pœna et a peccato liberemur.

Pretium vero sanguinis sui non diabolo sed Deo obtulit, ut pro nobis satisfaceret; a diabolo autem nos per victoriam suæ Passionis eripuit.

Et quamvis diabolus nos injuste usurpaverit, nos tamen juste in ejus potestatem devenimus ex quo ab eo victi sumus; et ideo oportuit etiam ut ipse vinceretur per contraria eorum quibus vicit; non enim violenter vicit, sed ad peccatum fraudulenter inducens.

Dicendum autem quod iteratio importata per præpositionem non refertur ad actum emptionis quasi alias empti fuerimus, sed ad terminum actus, quia alias sui fueramus in statu innocentiae; emere enim est aliquid suum facere. Vel dicendum quod dicitur *redemptio*, habito respectu ad illam venditionem, qua nos diabolo per consen-

sum peccati vendideramus, a qua venditione hæc emptio secunda est.

(3. *dist.* 19 q. 1, a. 1v.)

Fer. IV infra Dom. III Quad.

De pretio redemptionis nostræ.

Empti enim estis pretio magno. I Cor., 6, 20.

Injuria vel passio alicujus mensuratur ex dignitate personæ: majorem enim injuriam patitur rex si percutiatur in facie, quam aliqua privata persona. Sed dignitas personæ Christi est infinita, quia est persona divina. Ergo quælibet passio ejus, quantumcumque sit minima, est infinita. Quælibet ergo passio ejus suffecisset ad redemptionem humani generis, etiam sine morte.

Præterea Bernardus dicit quod minima gutta sanguinis Christi suffecisset ad redemptionem humani generis. Potuisset autem aliqua gutta sanguinis Christi effundi sine morte. Ergo etiam sine morte potuisset per aliquam passionem humanum genus redimere.

Dicendum quod ad emptionem duo requiruntur, quantitas pretii, et deputatio ejus ad aliquid emendum. Si enim aliquis det pretium non æquivalens ad rem aliquam acquirendam, non dicitur esse simpliciter emptio, sed partim emptio, partim donatio : puta si aliquis emat librum qui valet viginti libras pro decem libris, partim emeret librum, et partim ipsi daretur. Rursus si daret etiam majus pretium et non deputeret ad emendum, non diceretur emere librum.

Si ergo loquamur de redemptione humani generis quantum ad quantitatem pretii, sic quælibet passio Christi etiam sine morte suffecisset, propter infinitam dignitatem personæ. Si autem loquamur quantum ad deputationem pretii, sic dicendum quod non sunt deputatæ ad redemptionem humani generis a Deo Patre et a Christo aliæ passionēs Christi absque morte. Et hoc triplici ratione :

1° Ut pretium redemptionis humani generis non solum esset infinitum valore, sed etiam esset ejusdem generis, ut scilicet nos de morte per mortem redimeret.

2° Ut mors Christi non solum esset pretium redemptionis, sed etiam exemplum virtutis, ut videlicet homines non timerent pro veritate mori. Et has duas causas assignat Apostolus Hebr., 2, dicens : *Ut per mortem destrueret eum qui habe-*

bat mortis imperium, quantum ad primum, et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti, quantum ad secundum.

3º Ut mors Christi esset etiam sacramentum salutis; dum nos virtute mortis Christi morimur peccato, et carnalibus concupiscentiis et proprio affectui. Et hæc causa assignatur I Petr., 3: *Christus semel pro peccatis nostris mortuus est justus pro injustis, ut nos offerret Deo mortificatos quidem carne, vivificatos autem spiritu.*

Et ideo humanum genus non est redemptum per aliam passionem absque morte Christi.

Sed revera Christus non solum dando vitam suam, sed etiam quantamcumque passionem patiundo, sufficiens pretium exsolvisset pro redemptione humani generis, si minor passio ad hoc divinitus deputata fuisset et hoc propter infinitam dignitatem personæ Christi.

(Quodl. II, q. I, a. II.)

Fer. V infra Dom. III Quad.

De mulieris Samaritanæ prædicatione.

Reliquit hydriam suam mulier et abiit in civitatem. Joan., IV.

Hæc mulier, postquam a Christo edocta fuerit, officium apostolorum assumit, et ponuntur tria quæ colligi possunt ex dictis et factis ejus :

I. — Devotionis affectus, qui apparet ex duobus. Primo ex hoc quod præ magnitudine devotionis illud pro quo specialiter venerat ad fontem, quasi oblita, dereliquit aquam et hydriam. Unde dicit quod *reliquit mulier hydriam suam et abiit in civitatem*, annuntiare scilicet magnalia de Christo, non curans de corporeo commodo propter utilitatem aliorum, in quo sequitur Apostolorum exemplum, qui, *relictis retibus, secuti sunt Dominum*. Per hydriam intelligitur cupiditas sæculi, per quam de profundo tenebrarum cujus imaginem puteus gerit, id est de terrena conversatione, homines hauriunt voluptates. Qui ergo cupiditates sæculi propter Deum derelinquunt, hydriam derelinquunt.

Secundo apparet affectus ex multitudine eorum quibus annuntiat, quia non uni tantum, nec duobus vel tribus, sed toti civitati. Unde *abiit in civitatem*.

II. — Prædicationis modus : *Et dicit illis hominibus : Venite et videte hominem*. 1º Invitat ad Christi visionem : *Venite, et videte hominem*. Non statim dixit quod venirent ad Christum, ne daret occasionem blasphemandi, sed dixit a principio ea de Christo quæ credibilia erant et in

propatulo, scilicet quod esset homo. Nec dixit : credite, sed *venite et videte* quia noverat quod si gustarent de illo fonte, eum videndo, eadem paterentur quæ et ipsa. Et veri prædicatoris imitatur exemplum, non ad se homines, sed ad Christum vocando.

2º Ponit divinitatis Christi indicium, cum dicit : *Qui dixit mihi omnia quæcumque feci*, scilicet quot viros habuerat. Quæ ad confusionem suam erant non est verecundata referre, quia anima cum ignita fuerit igne divino, ad nihil eorum quæ sunt in terra respicit, neque ad gloriam, neque ad verecundiam, sed ad illam solam quæ detinet eam, flammam.

3º Concludit Christi majestatem, dicens : *Numquid ipse est Christus ?* Non est ausa asserere quod esset Christus, ne videretur alios velle docere, et ipsi ex hoc irati exire ad eum nollent. Neque totaliter hoc siluit, sed sub quæstione proposuit, quasi hoc eorum iudicio committens. Hic enim facilius modus est suadendi.

III. — Prædicationis fructus. *Et exierunt de civitate et veniebant ad Christum* : in quo datur intelligi quod si ad Christum ire volumus, oportet nos exire de civitate, id est amorem carnalis cupiditatis deponere. Hebr., xii : *Exeamus ad eum extra castra.*

(In Joan., iv.)

Fer. VI infra Dom. III Quad.

**Per Passionem Christi liberati sumus a
pœna peccati.**

Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit. Isa., 53, 4.

Per Passionem Christi liberati sumus a reatu pœnæ dupliciter : 1° directe, in quantum scilicet Passio Christi fuit sufficiens et superabundans satisfactio pro peccatis totius humani generis; exhibita autem satisfactione sufficienti, tollitur reatus pœnæ : 2° indirecte, in quantum Passio Christi est causa remissionis peccati, in quo fundatur reatus pœnæ.

Damnati quidem non sunt per Passionem Christi liberati, quia Passio Christi sortitur effectum suum in illis quibus applicatur per fidem et charitatem et per fidei sacramenta. Et ideo damnati in inferno qui prædicto modo Passioni Christi non conjunguntur, effectum ejus percipere non possunt.

Et quamvis a reatu pœnæ simus liberati, nobis

tamen pœnitentibus injungitur pœna satisfactoria. Nam ad hoc quod consequamur effectum Passionis Christi, oportet nos ei configurari. Configuramur autem ei in baptismo sacramentaliter, secundum illud Rom., vi, 4 : *Consepulti sumus ei per baptismum in mortem*, Unde baptizatis nulla pœna satisfactoria imponitur, quia sunt totaliter liberati per satisfactionem Christi. Quia vero *Christus semel tantum pro peccatis nostris mortuus est*, ut dicitur I Petr. iii., 18, ideo non potest homo secundo configurari morti Christi per sacramentum baptismi. Unde oportet quod illi qui post baptismum peccant, configurentur Christo patienti per aliquid pœnalitatis vel passionis quam in se ipsis sustineant.

Si vero mors quæ est pœna peccati adhuc subsistit, hoc est quia satisfactio Christi habet effectum in nobis, in quantum incorporamur ei, ut membra suo capiti, membra autem oportet capiti conformari. Et ideo sicut Christus primo habuit gratiam in anima cum passibilitate corporis, et per Passionem ad gloriam immortalitatis pervenit; ita et nos, qui sumus membra ejus, per Passionem ipsius liberamur quidem a reatu cujuslibet pœnæ, ita tamen quod primo recipiamus in anima spiritum adoptionis filiorum, quo adscribimur ad hæreditatem gloriæ immortalis, adhuc corpus passibile et mortale habentes; postmodum vero configurati passionibus et morti Christi, in gloriam immortalem perducimur, secundum illud

Apostoli, Rom., viii, 17 : *Si filii et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi, si tamen compatimur ut et conglorificemur.*

(3^a, q. XLIX, a. iii.)

Sabbato infra Dom. III Quad.

**Per Passionem Christi sumus Deo
reconciliati.**

Reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus.
Rom., v, 10.

I. — Passio Christi est causa reconciliationis nostræ ad Deum dupliciter : uno modo in quantum removet peccatum, per quod homines constituuntur inimici Dei, secundum illud Sap., xiv, 9 : *Similiter odio sunt Deo impius et impietas ejus*, et Ps. 5, 7 : *Odisti omnes qui operantur iniquitatem.*

Alio modo in quantum est sacrificium Deo acceptissimum. Est enim hoc proprie sacrificii effectus ut per ipsum placetur Deus : sicut etiam

homo offensam in se commissam remittit propter aliquod obsequium acceptum quod ei exhibetur. Unde dicitur I Reg. xxvi, 19 : *Si Dominus incitat te adversum me, odoretur sacrificium*. Et similiter tantum bonum fuit quod Christus voluntarie passus est, quod propter hoc bonum in natura humana inventum, Deus placatus est super omni offensa generis humani, quantum ad eos qui Christo passo conjunguntur secundum fidem et charitatem.

Passio Christi non dicitur quantum ad hoc nos Deo reconciliasse quod de novo nos amare inciperet, cum scriptum sit Jer., xxxi, 3 : *In charitate perpetua dilexi te* ; sed quia per Passionem Christi sublata est odii causa, tum per ablationem peccati, tum per recompensationem acceptabilioris boni. (3^a, q. XLIX, a. iv.)

II. — Passio Christi ex parte occisorum fuit quidem causa indignationis. Sed major fuit charitas Christi patientis quam iniquitas occisorum. Et ideo Passio Christi magis valuit ad reconciliandum Deum toti humano generi quam ad provocandum ad iram.

Dilectio enim Dei ad nos secundum effectum indicatur. Aliquos dicitur diligere, secundum quod eos suæ bonitatis participes facit. Ultima autem et completissima participatio suæ bonitatis consistit in visione essentiae ipsius, secundum quam ei convivimus socialiter, quasi amici, cum

in ea suavitate beatitudo consistat. Unde illos dicitur simpliciter diligere, quos admittit ad dictam visionem, vel secundum rem vel secundum causam, sicut patet in illis, quibus dedit Spiritum sanctum quasi pignus illius visionis. Ab hac igitur participatione divinæ bonitatis scilicet a visione essentiæ ipsius, homo per peccatum amotus erat, et secundum hoc homo dicebatur privatus Dei dilectione. Et ideo in quantum Christus per Passionem suam satisfaciens pro nobis, ad visionem Dei homines admitti impetravit, secundum hoc dicitur nos Deo reconciliasse. (2. *Dist.* 19, q. 1, a. v.)

Dom. IV Quadragesimæ.

**Christus sua Passione nobis aperuit januam
cœli.**

Habemus fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi. Hebr., x, 19.

Clausio januæ est obstaculum quoddam prohibens homines ab ingressu. Prohibentur autem homines ab ingressu regni cœlestis propter peccatum, quia sicut dicitur Isa., xxxv, 8 : *Via illa san-*

cta vocabitur et non transibit per eam pollutus.

Est autem duplex peccatum impediens ab ingressu regni cœlestis. Unum quidem commune totius humanæ naturæ quod est peccatum primi parentis : et per hoc peccatum præcludebatur homini aditus regni cœlestis. Unde legitur Gen., iii, 24, quod post peccatum primi parentis *collocavit Deus Cherubim et flammeum gladium atque versatilem, ad custodiendam viam ligni vitæ.* Aliud autem est peccatum speciale uniuscujusque personæ, quod per proprium actum committitur uniuscujusque hominis.

Per Passionem vero Christi liberati sumus non solum a peccato communi totius humanæ naturæ et quantum ad culpam et quantum ad reatum pœnæ, ipso solvente pretium pro nobis, sed etiam a peccatis propriis singulorum, qui communicant ejus Passioni per fidem et charitatem et fidei sacramenta. Et ideo per Passionem Christi aperta est nobis janua regni cœlestis. Et hoc est quod Apostolus dicit, Hebr., ix, 2 : quod *Christus assis-tens pontifex futurorum bonorum, per proprium sanguinem, introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa.* Et hoc figuratur Num., xxxv, 25, ubi dicitur quod *homicida manebit ibi, scilicet in civitate refugii, donec sacerdos magnus, qui oleo sancto unctus est, moriatur; quo mortuo poterit in domum suam redire.*

Sancti quidem patres operando opera justitiæ

meruerunt introitum regni cœlestis per fidem Passionis Christi, secundum illud Hebr., xi, 33 : *Sancti per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam* : per quam etiam unusquisque a peccato purgabatur, quantum pertinet ad emundationem propriæ personæ. Non tamen alicujus fides vel justitia sufficiebat ad removendum impedimentum quod erat per reatum totius humanæ creaturæ; quod quidem remotum est pretio sanguinis Christi. Et ideo ante Passionem Christi nullus intrare poterat regnum cœleste, adipiscendo beatitudinem æternam quæ consistit in plena Dei fruitione.

Christus sua Passione meruit nobis introitum regni cœlestis et impedimentum removit; sed per suam ascensionem nos quasi in possessionem regni cœlestis introduxit. Et ideo dicitur quod *ascendit pandens iter ante eos.* (3^a, q. XLIX, a. v.)

Fer. II infra Dom. IV Quad.

**Christus per suam Passionem meruit
exaltari.**

Factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod et Deus exaltavit illum. Phil. 11., 8.

Meritum importat quamdam æqualitatem justitiæ : unde et Apostolus dicit Rom., iv, 4, quod *ei qui operatur merces imputatur secundum debitum*. Cum autem aliquis ex sua injusta voluntate sibi attribuit plus quam sibi debeatur, justum est ut diminuatur etiam quantum ad id quod sibi debebatur ; sicut cum furatur quis unam ovem, reddet quatuor, ut dicitur Exod., xxii. Et hoc dicitur mereri in quantum per hoc punitur ejus iniqua voluntas. Ita etiam cum aliquis sibi ex justa voluntate subtrahit quod debebat habere, meretur ut sibi amplius superaddatur, quasi merces justæ voluntatis. Et inde est quod sicut dicitur Luc., xiv, 2 : *Qui se humiliat exaltabitur*.

Christus autem in sua Passione seipsum humiliavit infra suam dignitatem quantum ad quatuor :

1° Quantum ad passionem et mortem, cujus debitor non erat.

2° Quantum ad locum, quia corpus ejus positum est in sepulcro et anima in inferno.

3° Quantum ad confusionem et opprobria quæ sustinuit.

4° Quantum ad hoc quod est traditus humanæ potestati, secundum quod ipse dicit Pilato : *Non haberes in me potestatem, nisi datum tibi esset desuper*. Joan., xix, 2.

Et ideo per suam Passionem meruit exaltationem quantum ad quatuor :

1° Quantum ad resurrectionem gloriosam. Unde dicitur Ps. 138, 1 : *Tu cognovisti sessionem meam, id est, humilitatem meæ Passionis, et resurrectionem meam.*

2° Quantum ad ascensionem in cœlum. Unde dicitur Eph., iv, 9 : *Descendit primum in inferiores partes terræ : qui autem descendit, ipse est et qui ascendit super omnes cœlos.*

3° Quantum ad consessum paternæ dexteræ et manifestationem divinitatis ipsius, secundum illud Isa., 52, 13 : *Exaltabitur et elevabitur, et sublimis erit valde : sicut obstupuerunt super te multi, sic inglorius erit inter viros aspectus ejus.* Et Phil., i, 8, dicitur : *Factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis : propter quod et Deus exaltavit illum, et dedit illi nomen quod est super omne nomen, ut scilicet ab omnibus nominetur Deus, et omnes ei reverentiam exhibeant sicut Deo.* Et hoc est quod subditur : *Ut in nomine Jesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium et infernorum.*

4° Quantum ad judiciariam potestatem. Dicitur enim Jac., xxxvi, 17 : *Causa tua quasi impii judicata est, causam judiciumque recipies.*

(3^a q. XLIX, a. vi.)

Fer. III infra Dom. IV Quad.

De exemplo Christi crucifixi.

Christus humanam naturam assumpsit ad lapsum hominis reparandum. Ea ergo oportuit Christum pati et agere secundum humanam naturam, quæ remedium adhiberi possent contra lapsum peccati.

Peccatum autem hominis in hoc consistit quod homo corporalibus adhærendo, spiritualia bona prætermittat. Hoc ergo decuit Dei Filium in assumpta hominis natura ostendere per ea quæ fecit et passus est, ut homines temporalia bona vel mala pro nihilo ducerent, ne ab eorum inordinato affectu impediti, spiritualibus minus dediti essent.

Unde Christus pauperes parentes elegit, et tamen virtute perfectos, ne quis de sola carnis nobilitate et parentum divitiis gloriatur.

Pauperem vitam gessit, unde divitias doceret contemnere.

Privatus absque dignitate vixit, ut homines ab inordinato honorum appetitu revocaret.

Laborem, sitim, famem, et corporis flagella sustinuit, ne homines voluptatibus et deliciis intenti, propter asperitates hujus vitæ retraherentur a bono virtutis.

Ad extremum sustinuit mortem, ne propter mortis timorem aliqui veritatem desererent. Et ne aliquis pro veritate vituperabilem mortem timeret, exprobratissimum genus mortis elegit, scilicet crucis.

Sic quoque conveniens fuit Filium Dei hominem factum mortem pati, ut sui exemplo homines provocaret ad virtutem, ut sic verum sit quod Petrus dicit: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus.* (Contra Armen. Sarac., vii).

Christus vero passus est pro nobis, relinquens exemplum tribulationis, contumeliarum, flagellorum, crucis, mortis, ut sequamur vestigia ejus. Si sustinebimus pro Christo tribulationes et passionem, et conregnabimus cum illo in æterna beatitudine. Bernardus: Quoniam pauci, Domine, post te ire volunt, cum tamen pervenire ad te nemo sit qui nolit, hoc scientibus cunctis quod delectationes in dextera tua usque in finem; propterea omnes volunt te frui, at te non ita imitari volunt; conregnare cupiunt, sed non compati; non curant quærere, quem tamen desiderant invenire, cupientes consequi, sed non sequi. (*De humanitate Christi, cap. 47.*)

Fer. IV infra Dom. IV Quad.

De Amico divino.

Miserunt sorores ejus ad eum dicentes : Domine, ecce quem amas infirmatur. Joan, xi.

Hic tria considerata occurrunt :

Unum est quod amici Dei quandoque corporaliter affliguntur. Unde non est signum quod aliquis non sit amicus Dei si aliquando corporaliter affligatur, sicut Eliphaz contra Job falso arguit : *Recordare, obsecro, quis unquam innocens periit aut quando recti deleti sunt. Job., iv, 7.* Et ideo dicunt : *Domine, ecce quem amas infirmatur. Prov., iii, 12 : Quem diligit Dominus corripit, et quasi pater in filio complacet sibi.*

Secundum est quod non dicunt : Domine, veni, sana eum ; sed tantum infirmitatem exponentes dicunt : *Infirmatur.* In quo signatur quod sufficit amico tantum necessitatem exponere, absque alicujus petitionis additamento ; nam amicus, cum velit bonum amici sicut bonum suum, sicut sollicitus est ad repellendum malum suum ita et ad

repellendum malum amici sui. Et hoc maxime verum est de eo qui verissime diligit. Ps. 144, 6: *Custodit Dominus diligentes se.*

Tertium est quod istæ duæ sorores desiderantes curationem fratris languidi, non venerunt personaliter ad Christum, sicut paralyticus et centurio, et hoc propter confidentiam quam habebant ad Christum ex speciali dilectione et familiaritate quam Christus erga eas ostenderat : et forte a luctu detinebantur, ut Chrysostomus dicit. Eccli., vi, 21: *Amicus si permanserit fixus erit tibi coequalis, et in domesticis tuis fiducialiter aget.*

(In Joan., xi.)

Fer. V infra Dom. IV Quad.

De morte Lazari.

I. — *Lazarus amicus noster dormit.* Joan., xi, 11.

Amicus scilicet propter multa beneficia et obsequia quæ nobis exhibuit, et ideo non debemus in necessitate deficere.

Dormit. Unde oportet quod ei subveniatur. Prov., xvii, 16 : *Frater in angustiis comprobatur. Dormit, inquam, ut dicit Augustinus, Domino ; sed mortuus erat hominibus qui eum suscitare non poterant.*

Somnus accipitur multis modis : pro somno naturæ, pro negligentia, pro somno culpæ, pro quiete contemplationis, pro quiete futuræ gloriæ — et quandoque pro morte. I Thess., iv, 12 : *Nolumus vos ignorare de dormientibus, ut non contristemini, sicut et cæteri qui spem non habent.*

Mors autem dicitur somnus propter spem resurrectionis, et ideo mors consuevit appellari dormitio, ab eo tempore quo Christus mortuus est et resurrexit : *Ego dormivi et soporatus sum.* Ps. iii, 6.

II. — *Sed vado ut a somno excitem eum.* In quo Jesus dat intelligere quod tanta facilitate poterat excitare Lazarum de sepulcro, quanta excitas dormientem in lecto. Nec mirum : quia ipse est qui suscitatur mortuos et vivificat. Unde ipse dicit : *Venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem Filii Dei.*

III. — *Eamus ad eum.* In quo ostenditur Dei clementia, in quantum homines in peccatis existentes et quasi mortuos per se ad eum accedere non valentes, misericorditer præveniando attrahit, secundum illud Jer., xxxi, 3 : *In caritate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans.*

IV. — *Venit itaque Jesus et invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem.* Secundum Augustinum, Lazarus quatrduanus hominem peccatorem significat morte quadruplicis peccati detentum, 1° originalis peccati, 2° peccati actualis contra legem naturæ; 3° peccati actualis contra legem scriptam; 4° peccati actualis contra legem evangelii et gratiæ.

Vel aliter, primus dies est peccatum cordis. Isa., i, 16 : *Auferte malum cogitationum vestrarum.* Secundus dies est peccatum oris. Eph., iv, 19 : *Omnis sermo malus de ore vestro non procedat.* Tertius dies est peccatum operis, de quo Is., i, 16 : *Quiescite agere perverse.* Quartus dies est peccatum perversæ consuetudinis.

Qualitercumque exponatur, Dominus quandoque sanat mortuos quatuor dies habentes, id est legem evangelii transgredientes et in consuetudine peccati detentos.

(*In Joan.*, xi.)

Feria VI infra Dom. IV Quad.

De pretiosissimo Sanguine Domini.

I. — Per Christi sanguinem confirmatum est novum Testamentum. *Hic calix novum testa-*

mentum in meo sanguine, I Cor., xi. Testamentum dupliciter sumitur, uno modo communiter pro quolibet pacto. Deus vero dupliciter sic pactum iniit cum humano genere. Uno modo promittendo bona temporalia, a malis temporalibus liberando, et hoc vocatur vetus testamentum. Alio modo promittendo bona spiritualia et a malis oppositis liberando, et hoc vocatur testamentum novum. Jer., 32 : *Feriam domui Israel et domui Juda fœdus novum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris, ut educerem eos de terra Ægypti; sed hoc erit pactum : dabo legem meam in visceribus eorum, et ero eis in Deum*. Apud antiquos autem erat consuetudo ut alicujus victimæ sanguinem funderent ad confirmationem pacti. Sic Moyses sumptum sanguinem respersit in populum et ait : *Hic est sanguis fœderis quod pepigit Dominus vobiscum*. Sicut ergo vetus testamentum seu pactum confirmatum est in sanguine figurali taurorum, ita novum testamentum seu pactum confirmatum est in sanguine Christi qui per passionem est effusus.

· Alio modo testamentum accipitur magis stricte pro dispositione hæreditatis percipiendæ. Non autem testamentum sic acceptum confirmatur nisi per mortem, quia ut dicit apostolus : *Testamentum in mortuis confirmatum est, alioquin nondum valet dum vivit qui testatus est*. Deus autem primo dispositionem fecerat de æterna

hæreditate percipienda, sed sub figura temporalium honorum, quod pertinet ad vetus testamentum. Sed postmodum fecit novum testamentum expresse promittens hæreditatem æternam, quod quidem confirmatum est per sanguinem mortis Christi. Et ideo Dominus de hoc dicit : *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine*, quasi dicat : Per id quod in hoc calice continetur, commemoratur novum testamentum per Christi sanguinem confirmatum. (In I Cor., xi.)

II. — Aliæ sunt utilitates sanguinis Christi.

1° Peccatorum nostrorum ac sordium emundatio. Apoc., 1, 5 : *Qui dilexit nos et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo*. 2° Nostra redemptio. Apoc., v. 9 : *Redemisti nos, Domine, in sanguine tuo*. 3° Nostra cum Deo et angelis pacificatio. Col. 1, 20 : *Pacificans omnia per sanguinem suum sive quæ in terris sive quæ in cœlis sunt*. 4° Sumentium potatio et inebriatio. Matth., 26, 28 : *Bibite ex hoc omnes*. Deut., 32, 34 : *Ut sanguinem uvæ biberent meracissimum*. 5° Januæ cœlestis apertio. Hebr., 10, 19 : *Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi*, id est continua pro nobis ad Deum oratio. Clamat enim quotidie pro nobis sanguis ad Patrem. Hebr., 12, 24 : *Sed accessistis ad sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel*. Sanguis Abel clamavit

vindictam, sanguis Christi clamat indulgentiam.
6° De inferno sanctorum eductio. Zach., 9, 11 :
Tu autem in sanguine tuo eduxisti vinctos de lacu, in quo non est aqua. (Serm. in Dom. de Passione.)

Sabb. infra Dom. IV Quad.

Quod non fuerit modus convenientior ad liberationem humani generis quam per Passionem Christi.

Tanto aliquis modus convenientior est ad assequendum finem, quanto per ipsum plura concurrunt quæ sunt expedientia fini. Per hoc autem quod homo per Christi Passionem est liberatus, multa concurrerunt ad salutem hominis pertinentia præter liberationem a peccato.

1° Per hoc homo cognoscit quantum Deus hominem diligat, et per hoc provocatur ad eum diligendum, in quo perfectio humanæ salutis consistit. Unde Apostolus dicit Rom., v, 8 : *Commendat suam charitatem Deus in nobis, quo-*

niam cum inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est.

2° Per hoc dedit nobis exemplum obedientiae, humilitatis, constantiae, justitiae et ceterarum virtutum in Passione Christi ostensarum, quae sunt necessariae ad humanam salutem. Unde dicitur I Petr., II, 21 : *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.*

3° Christus per Passionem suam non solum hominem a peccato liberavit, sed etiam gratiam justificantem et gloriam beatitudinis ei promeruit.

4° Per hoc est homini inducta major necessitas se immunem a peccato conservandi, qui se sanguine Christi redemptum cogitat a peccato, secundum illud I Cor., VI, 20 : *Empti enim estis pretio magno : glorificate et portate Deum in corpore vestro.*

5° Hoc ad majorem dignitatem hominis cessit, ut sicut homo victus fuerat et deceptus a diabolo, ita etiam homo esset qui diabolum vinceret ; et sicut homo mortem meruit, ita homo moriendo mortem superaret. Unde dicitur I Cor., XV, 57 : *Deo gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum.*

(3^a, q. XLVI, a. III.)

Dominica Passionis.**De Christi Passione.**

Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. Joan., 3.

Tria sunt hic consideranda.

1º Passionis figura : *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto.* Populo Judæorum dicenti : *Nauseat anima nostra super hoc cibo levissimo,* in ultionem misit Dominus serpentes, postea mandavit in remedium fieri serpentem æneum, qui fuit in remedium contra serpentes et in figuram Passionis. Proprium serpentis est habere venenum, sed serpens æneus venenum non habuit, sed figura fuit serpentis venenosi. Ita Christus non habuit peccatum quod est venenum, sed habuit similitudinem peccati. *Misit Filium suum in similitudinem carnis peccati.* Rom., VIII, 3. Ideo Christus habuit effectum serpentis contra motum concupiscentiarum ignitarum.

2° Passionis modus : *Sic exaltari oportet Filium hominis*, quod intelligitur de exaltatione crucis. Voluit autem mori exaltatus :

Ut purgaret cœlestia. Jam per sanctitatem suæ conversationis purgaverat terram, restabat per mortem purgare aerea.

Ut triumpharet de dæmonibus qui in aere bellum præparant.

Ut corda nostra ad se traheret. *Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum.*

Quia in morte crucis fuit exaltatus, in quantum de inimicis ibi triumphavit, unde mors non vocatur, sed exaltatio. *De torrente in via bibet, propterea exaltabit caput*, Ps. 109.

Quia crux fuit causa exaltationis ejus. *Factus est obediens usque ad mortem, propter quod et Deus exaltavit illum*. Phil., II, 8.

3° Passionis fructus. Fructus est vita æterna. Unde dicit : *Ut omnis qui credit in ipsum bene operando, non pereat, sed habeat vitam æternam*. Et respondet hic fructus fructui figuræ serpentis. Quicumque enim respiciebant serpentem æneum, liberabantur a veneno et præservabantur vitæ. Ille autem respicit Filium hominis exaltatum qui credit Christo crucifixo, et sic liberatur a veneno et a peccato et præservatur ad vitam æternam.

(*In Joan.*, III.)

Fer. II infra Dom. Passionis.

Passio Christi est remedium contra peccata.

Contra omnia mala quæ incurrimus per peccatum, invenimus remedium per Passionem Christi. Incurrimus autem quinque mala per peccatum :

1° Maculam : homo enim cum peccat, deturpat animam suam, quia sicut virtus animæ est pulchritudo ejus, ita peccatum est macula ejus. Bar., III, 10 : *Quid est Israel quod in terra inimicorum es... coinquinatus es cum mortuis.* Sed hoc removet Passio Christi. Nam Christus sua Passione fecit balneum de sanguine suo, quo peccatores lavaret. Lavatur autem anima sanguine Christi in baptismo, quia ex Christi sanguine virtutem habet regenerativam. Et ideo cum aliquis se inquinat per peccatum, facit Christo injuriam, et magis peccat quam ante.

2° Offensam Dei. Nam sicut homo carnalis diligit carnalem pulchritudinem, ita Deus spiritua-lem quæ est pulchritudo animæ. Quando ergo ani-

ma per peccatum inquinatur, Deus offenditur, et odio habet peccatorem. Sed Christi Passio hoc removet, qui Deo Patri satisfacit pro peccato, pro quo ipse homo satisfacere non poterat. Cujus caritas fuit major et obedientia quam peccatum primi hominis et prævaricatio.

3° Infirmiorem. Nam homo semel peccando credit postmodum a peccato posse continere; sed totum contrarium accidit; quia per primum peccatum debilitatur et fit pronior ad peccandum, et peccatum magis dominatur homini, et homo quantum de se est, ponit se in tali statu ut non surgat, sicut qui in puteum se projicit, nisi divina virtute relevetur. Unde postquam homo peccavit, natura nostra fuit debilitata et corrupta; et tunc homo fuit pronior ad peccandum.

Sed Christus hanc infirmitatem et debilitatem diminuit, licet non totam deleverit; tamen ita est homo ex Christi passione confortatus, et peccatum debilitatum, quod non tantum dominatur ei; et potest homo conari adjutus gratia Dei quæ confertur in sacramentis quæ ex Christi Passione efficaciam habent, ita quod potest resilire a peccatis. Ante Passionem Christi pauci inventi sunt sine peccato mortali viventes, sed post, sine peccato mortali multi vixerunt et vivunt.

4° Reatum pœnæ. Hoc enim exigit justitia Dei, ut quicumque peccat, puniatur. Pœna autem

pensatur ex culpa. Unde cum culpa peccati mortalis sit infinita, utpote contra bonum infinitum, scilicet Deum cujus præcepta peccator contemnit, pœna debita peccato mortali est infinita.

Sed Christus per suam Passionem abstulit nobis pœnam hanc, et sustinuit ipse. I Petr., II : *Peccata nostra*, id est pœnam peccati *pertulit in corpore suo*. Nam Passio Christi fuit tantæ virtutis quod sufficit ad expiandum omnia peccata totius mundi, etiamsi essent centum millia. Et inde est quod baptizati ab omnibus peccatis laxantur ; inde est etiam quod sacerdos peccata dimittit ; inde est quod quicumque magis Passioni Christi se conformat et ad ipsam afficitur, majorem consequitur veniam et plus meretur de gratia.

5° Incurrimus exilium regni. Nam qui offendunt reges, exulare coguntur a regno : sic et homo propter peccatum expellitur de paradiso. Inde est quod Adam statim post peccatum est ejectus de paradiso et clausa est janua paradisi.

Sed Christus sua Passione januam illam aperuit et ad regnum exules revocavit. Aperto enim latere Christi, aperta est janua paradisi, et fuso sanguine ejus, deleta est macula, placatus est Deus, ablata est debilitas, expiata est pœna, exules revocantur ad regnum. Et inde est quod statim latroni dicitur, Luc., xxiii, 43 : *Hodie mecum eris in paradiso*. Hoc non est dictum olim : Non enim dictum fuit alicui, non Adæ, non Abrahæ, non David. Sed

hodie, scilicet quando aperta est janua, latro veniam petit et invenit. Hebr., x, 19 : *Habentes fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi.*

(*In Symb.*)

Fer. III infra Dom. Passionis.

De Christi sepultura.

Opus bonum operata est in me ; mittens enim hoc unguentum in corpus meum, ad sepeliendum me fecit. Matth., xxvi, 10.

Conveniens fuit Christum sepeliri :

1° Ad comprobandum veritatem mortis ; non enim in sepulcro aliquis ponitur, nisi quando jam de veritate mortis constat. Unde et Marc., xv, legitur quod Pilatus, antequam concederet Christum sepeliri, diligenti inquisitione cognovit eum mortuum esse.

2° Quia per hoc quod Christus de sepulcro resurrexit, datur spes resurgendi per ipsum, his qui

sunt in sepulcro, secundum illud Joan., v, 28 : *Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filii Dei, et qui audierint vivent.*

3° Ad exemplum eorum qui per mortem Christi spiritualiter moriuntur peccatis, qui scilicet absconduntur a conturbatione hominum. Unde dicitur Col., iii, 3 : *Mortui estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.* Unde et baptizati, qui per mortem Christi moriuntur peccatis, quasi consepeliuntur Christo per immersionem, secundum illud Rom., vi, 4 : *Consepulti sumus cum Christo per baptismum in mortem.*

Sicut mors Christi efficienter operata est nostram salutem, ita etiam et ejus sepultura. Unde Hieronymus dicit : sepultura Christi resurgimus, et super illud Isa., 53 : *Dabit impios pro sepultura,* dicit Glossa : id est gentes quæ sine pietate erant Deo Patrique dabit : quia mortuus et sepultus eos acquisivit.

Dicitur Ps. 87, 6 : *Factus est sicut homo sine adjutorio, inter mortuos liber.* Christus enim sepultus se inter mortuos liberum fuisse ostendit, in hoc quod per inclusionem sepulcri non potuit impediri quin ab eo resurgendo exiverit.

(3^a q. LI, a. i.)

Fer. IV infra Dom. Passionis.

De sepultura spirituali.

Per sepulchrum cœlestis contemplatio significatur. Unde super illud Job., 3, 22 : *Gaudent vehementer cum invenerint sepulchrum*, dicit Gregorius : sicut in sepulchro corpus, ita in divina contemplatione anima absconditur mundo mortua, ubi ab omni strepitu sæculi quasi trina immersione per triduum sepulturæ est quieta. Ps. 30, 21 : *Abscondes eos in abscondito faciei tuæ a conturbatione hominum*. Tribulati, et opprobriis hominum vexati, mente intrantes ad vultum Dei, non turbantur.

Sunt autem tria necessaria ad hanc sepulturam spiritualem Dei, scilicet ut mens virtutibus exerceatur, ut tota munda et candida efficiatur, ut huic mundo funditus moriatur, quæ circa Christi sepulturam mystice sunt demonstrata.

Primum signatum est Marc., 14, 8, ubi legitur quod Maria Magdalena prævenit ungere corpus Jesu in sepulturam, quia unguentum nardi pistici propter sui pretiositatem virtutes designat,

quibus in hac vita nihil est pretiosius. Ideo sancta anima debet prius per exercitium virtutis inungi, quæ vult in divina contemplatione sepeliri. Unde Job., 5, 26 : *Ingredieris in abundantia sepulchrum* : Glossa : divinæ contemplationis. *Sicut infertur acervus tritici in tempore suo* : Glossa : quia tempus actionis præmium est æternæ contemplationis ; et necesse est ut perfectus prius mentem virtutibus exerceat, et eam post in horreum quietis condat.

Secundum signatum est Marc., 15, 46 : ubi legitur quod Joseph mercatus est sindonem, quia sindon est pannus lineus et cum magno labore ad candorem perducitur. Unde significat internum mentis candorem, ad cuius perfectionem cum magno labore pervenitur. Apoc., 22, 11 : *Qui justus est, justificetur adhuc*. Rom., 6, 4 : *In novitate vitæ ambulemus*, de bono in melius proficiendo per justitiam fidei in spem gloriæ. Igitur homines internæ candore munditiæ debent in sepulcro divinæ contemplationis recondi. Unde super illud Matth., 5, 8 : *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*, dicit Hieronymus : Mundus Dominus a mundo corde conspicitur.

Tertium signatum est Joan., 19, 39, ubi subjungit : *Venit Nicodemus ferens mixturam myrrhæ et aloes, quasi libras centum*, quia per libras centum myrrhæ et aloes, quibus caro

mortua incorrupta conservatur, perfecta mortificatio sensuum exteriorum designatur : qua mens mundo mortua conservatur, ne a vitiis corrumpatur, secundum illud II Cor., 4, 16 : *Licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renovatur de die in diem*, id est assidue purior efficitur a vitiis per ignem tribulationis.

Igitur mens hominis prius debet cum Christo huic mundo mortificari, et postea in secreto divinæ contemplationis cum ipso tumulari. Unde Col., 3, 3 : *Mortui estis cum Christo, vanis et caducis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo.*

(*De humanit. Christi*, cap. XLII).

Fer. V infra Dom. Passionis.

De majori signo dilectionis Christi.

Videtur quod Christus majus dilectionis signum nobis ostendit, tradendo corpus suum in cibum, quam patiendo pro nobis. Charitas enim patriæ perfectior est quam charitas viæ. Sed beneficium illud quod nobis Christus contulit, cor-

pus suum dando nobis in cibum, magis assimilatur charitati patriæ in qua plene fruemur Deo. Passio autem quam pro nobis subiit, magis assimilatur charitati viæ in qua nobis pro Christo imminet patiendum. Ergo majus est dilectionis signum, quod Christus corpus suum tradidit nobis in cibum, quam quod Christus passus est pro nobis.

Sed contra est quod dicitur Joan., 15 : *Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.*

Potissimum in genere amoris hominum est amor quo quis amat seipsum. Et ideo ex hoc amore necesse est mensuram accipere omnis amoris, quo quis alium amat. Pertinet autem ad amorem quo quis amat seipsum ut velit sibi bonum. Unde tanto aliquis alium magis amare probatur, quanto magis bonum quod sibi vult, propter amicum prætermittit, secundum illud Prov., 12 : *Qui negligit damnum propter amicum, justus est.*

Vult autem homo sibi triplex bonum particulare, quæ sunt anima, corpus et res exteriores. Est ergo aliquod signum amoris, quod aliquis in rebus exterioribus propter alium detrimentum patiatur.

Majus autem amoris signum, si etiam corporis proprii detrimentum patiatur, vel labores vel verbera pro amico sustinendo.

Maximum autem dilectionis signum, si etiam

animam suam deponere velit pro amico, moriendo.

Quod ergo Christus pro nobis patiendo animam suam posuit, maximum fuit dilectionis signum. Quod autem corpus suum dedit in cibum sub sacramento, ad nullum detrimentum ipsius pertinet. Unde patet quod primum est majus dilectionis signum. Unde et hoc sacramentum est memoriale quoddam et figura Passionis Christi. Veritas autem præeminet figuræ et res memoriali.

Exhibitio quidem corporis Christi in sacramento habet figuram quamdam charitatis qua diligit nos Deus in patria; sed Passio ejus pertinet ad ipsam Dei dilectionem nos a perditione ad patriam revocantem. Dilectio autem Dei non est major in patria quam sit in præsentia.

(*Quodl. V, q. III, a. II.*)

Fer. VI infra Dom. Passionis.

De Compassione B. Virginis.

Tuam ipsius animam pertransibit gladius.
Luc. II, 35.

Notatur his verbis magna beatæ Virginis ad Christum compassio. Et sciendum quod quatuor

maxime fecerunt amaram Passionem Christi beatæ Virgini.

Primum Filii bonitas, I Petr., II, 22 : *Qui peccatum non fecit...*; secundum, crucifigentium crudelitas, quod vel ex eo patet quod morienti saltem aquam dare noluerunt, nec a matre quæ diligenter dedisset, dari permiserunt; tertium, pœnæ vilitas, Sap., II, 20 : *Morte turpissima condemnemus eum*; quartum tormenti crudelitas. Thren., I, 12 : *O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte si est dolor sicut dolor meus.* (Serm.)

Illud verbum Simeonis, *tuam ipsius animam pertransibit gladius*, Origenes et quidam alii doctores exponunt de dolore quem passa est B. Virgo in Christi Passione. Ambrosius autem per gladium dicit significari prudentiam Mariæ non ignaram mysterii cœlestis. Vivum est enim Verbum Dei, et validum, et acutius omni gladio acutissimo.

Quidam vero per gladium dubitationem intelligunt, dicit enim Augustinus quod B. Virgo in morte Domini stupore quodam dubitavit; quæ tamen non est intelligenda dubitatio infidelitatis, sed admirationis et discussionis. Dicit enim Basiliius quod B. Virgo assistens cruci et aspiciens singula, post testimonium Gabrielis, post ineffabilem divinæ conceptionis notitiam, post ingentem miraculorum ostensionem, animo fluctuabat, ex una scilicet parte videns eum pati abjecta,

et ex alia parte considerans ejus mirifica (3^a, q. XXVII, a. iv, 2um.)

... Quamvis sciret per fidem Deum velle Christum pati et conformaret voluntatem suam divinæ in volito, sicut faciunt perfecti, tristitia tamen erat in Beata Virgine de morte Christi secundum quod inferior voluntas particulari volito repugnaret, et hoc non est perfectioni contrarium. (1 Dist. 48, q. unica, a. iii.)

Sabbato infra Dom. Passionis.

Quomodo alter alterius pedes lavare debemus.

Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus et Magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes. Joan., xiii.

Dominus vult quod exemplum suum discipuli imitentur. Dicit ergo: *Si ego qui sum major, quia magister et Dominus, lavi pedes vestros, et vos multo magis qui estis minores, qui estis discipuli et servi, debetis alter alterius lavare pedes. Matth., xx, 26: Qui major est vestrum, sit vester*

minister... Nam Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare.

Secundum Augustinum, omnis homo debet lavare pedes alterius vel corporaliter vel spiritualiter. Et multo melius est et sine controversia verius, ut aliquis faciat opere, ne dedignetur quod fecit Christus, facere Christianus. Cum enim ad pedes fratris inclinatur corpus, etiam in corde ipso excitatur, vel si jam inerat, confirmatur humanitatis affectus. Quod si non fiat opere, saltem hoc corde facere debemus. In lotionem enim pedum datur intelligi lotio macularum. Tunc ergo spiritualiter lavas pedes fratris tui, cum quantum in te est, abluis maculas ejus.

Et hoc fit tripliciter :

1° Remittendo ei offensam, secundum illud Coloss., III, 13 : *Donantes invicem vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam ; sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos.*

2° Orando pro peccatis ejus, secundum illud Jac. : *Orate pro invicem ut salvemini.* Et iste duplex lavandi modus communis est omnibus fidelibus.

3° Tertius vero modus pertinet ad praelatos, qui lavare debent remittendo peccata auctoritate clavium, secundum illud : *Accipite Spiritum sanctum ; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.*

Possumus etiam dicere quod hoc in facto Dominus ostendit omnia opera misericordiæ. Nam qui dat panem esurienti, pedes ejus lavat, similiter qui eum hospitio recipit, et qui operit nudum, et sic de aliis. Rom., xii, 13 : *Necessitatibus sanctorum communicantes.*

(*In Joan., xiii.*)

Dominica Palmarum.

De utilitate Passionis Christi quantum ad exemplum.

Passio Christi sufficit ad informandum totaliter vitam nostram. Quicumque enim vult perfecte vivere, nihil aliud faciat nisi quod contemnat quæ Christus in cruce contempsit, et appetat quæ Christus appetiit. Nullum enim exemplum virtutis abest a cruce.

Si quæris exemplum caritatis, *majorem caritatem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis*, Joan., xv, et hoc in cruce fecit Christus. Et ideo si pro nobis animam suam dedit, non debet nobis esse grave quæcumque mala

sustinere pro ipso. Ps. 115, 12 : *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi ?*

Si quæris exemplum patientiæ, excellentissima in cruce invenitur. Patientia enim ex duobus magna ostenditur : aut cum quis magna patienter suffert, aut cum ea suffert quæ vitare posset et non vitat. Christus autem magna in cruce pertulit. Thren., 1, 12 : *O vos omnes, qui transitis per viam, attendite et videte si est dolor sicut dolor meus ; et patienter, quia, cum pateretur, non comminabatur. Sicut ovis ad occisionem ducetur, et quasi agnus coram tondente se obmutescet.* Item vitare potuit et non vitavit. Matth., xxvi, 53 : *An putas quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones angelorum ?* Patientia igitur Christi in cruce fuit maxima. Hebr., xii, 1 : *Per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Jesum, qui, proposito sibi gaudio, sustinuit crucem confusione contempta.*

Si quæris exemplum humilitatis, respice crucifixum. Nam Deus judicari voluit sub Pontio Pilato et mori. Job., 36, 17 : *Causa tua quasi impii judicata est. Vere impii : quia morte turpissima condemnemus eum. Dominus pro servo, et vita Angelorum pro homine mori voluit.*

Si quæris exemplum obedientiæ, sequere eum qui factus est obediens usque ad mortem. Rom., v, 19 : *Sicut per inobedientiam unius hominis*

peccatores constituti sunt multi, ita per unius obedientiam iusti constituentur multi.

Si quæris exemplum contemnendi terrena, sequere eum qui est Rex regum et Dominus dominantium, in quo sunt thesauri sapientiæ ; in cruce tamen nudatum, illusum, computum, cæsum, spinis coronatum, et felle et aceto potatum et mortuum. Falso enim afficeris ad vestes et ad divitias : *Diviserunt sibi vestimenta mea*, Ps. xxi, 19 ; falso ad honores, quia ego ludibria et verbera expertus sum ; falso ad dignitates, quia *Plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti meo*, Matth., xxvii, 29 ; falso ad delicias, quia *In siti mea potaverunt me aceto*. Ps. 68, 22.

(*In Symb.*)

Fer. II infra Dom. Palm.

De necessitate perfectæ mundationis.

I. — *Si non laverō te, non habebis partem mecum.* Nullus enim æternæ hæreditatis particeps fieri potest et Christi cohæres, nisi spiritualiter sit mundatus, quia hoc dicitur Apoc., xxi, 27 :

Nihil coinquinatum intrabit. Ps. xiv : Domine quis habitabit in tabernaculo tuo? Innocens manibus et mundo corde. Quasi ergo dicat : Si non laverō te, non eris mundus, et si non es mundus, non habebis partem mecum.

II. — *Dixit ei Simon Petrus : Domine, non tantum pedes meos, sed et manus et caput.* Petrus territus totum se offert ad abluendum, amore turbatus et timore. Ut enim legitur in Itinerario Clementis, Petrus adeo afficiebatur ad Christi corporalem præsentiam quam ferventissime dilexerat, quod post Christi ascensionem cum dulcissimæ præsentiae et sanctissimæ conversationis memor erat, totus resolvebatur in lacrymas, ita ut genæ ejus viderentur adustæ.

Sciendum quod in homine tria sunt : caput quod est summum ; pedes qui sunt infimi ; manus quæ sunt mediæ. Et similiter in interiori homine scilicet in anima, est caput, ratio superior, qua anima inhæret Deo ; manus autem, id est inferior ratio quæ vacat operibus activæ ; pedes autem, sensualitas. Sed Dominus sciebat discipulos suos mundos quantum ad caput, quia Deo conjuncti erant per fidem et caritatem ; et quantum ad manus, quia eorum sancta opera ; sed quantum ad pedes, aliquos affectus terrenorum ex sensualitate habebant.

Petrus vero timens Christi comminationem consentit non solum ad ablutionem pedum, sed

etiam manus et capitis, dicens: *Domine, non tantum pedes meos, sed et manus et caput*. Quasi dicat: Nescio an indigeam ablutione manus et capitis; *nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum*. Et ideo paratus sum lavare *non tantum pedes, id est affectus inferiores, sed et manus, id est opera, et caput, id est rationem superiorem*.

III. — *Dixit ei Jesus: qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet. Et vos mundi estis*. Origenes dicit quod mundi erant, sed adhuc majori mundatione opus erat; quia semper ratio æmulari debet charismata meliora, semper debet virtutum alta conscendere, justitiæ candore nitescere. Apoc. ult. 2: *Qui sanctus est sanctificetur adhuc*.

(*In Joan., xiii.*)

Fer. III infra Dom. Palm.

De præparatione Christi ad pedum ablutionem.

Surgit a cœna et ponit vestimenta sua, et cum accepisset linteum præcinxit se. Joan., xiii, 4.

I. — Christus in humilitatis obsequio se ministrum exhibet, secundum illud Matth., xx, 28 : *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, et dare animam suam redemptionem pro multis.*

Ad bonum autem ministrum tria requiruntur :

1° Quod sit circumspectus ad omnia videnda quæ deesse possunt ministerio ; et hoc maxime impediretur, si sederet vel jaceret ; unde ministrorum est stare ; et ideo dixit : *Surgit a cæna.* Luc., xx, 27 : *Quis major est, qui recumbit an qui ministrat ?*

2° Quod sit expeditus ut possit omnia congrue peragere quæ necessaria sunt ministerio ; et ad hoc multum impedit vestium multitudo : et ideo Dominus *ponit vestimenta sua.* Quod quidem significatum est Gen., xvii, quod Abraham elegit expeditos vernaculos.

3° Quod sit promptus ad serviendum, ut scilicet omnia habeat quæ ad ministerium necessaria sunt. Luc., x, 40, dicitur de Martha quod *satagebat circa frequens ministerium.* Et inde est quod Dominus *cum accepisset linteum, præcinxit se,* ut sic paratus esset non solum ad lavandum pedes, sed etiam ad tergendum. Ex quo universum conculcat tumorem, dum is qui ad Deum vadit et a Deo exivit, pedes lavit.

II. — *Deinde misit aquam in pelvim et cœpit lavare.* Hic ponitur Christi obsequium; in quo commendatur ejus humilitas quantum ad tria.

1° Quantum ad obsequii genus, quod fuit valde humile; ut Dominus majestatis se ad lavandum pedes servorum inclinaret.

2° Quantum ad obsequii multitudinem, quia misit aquam in pelvim, lavit pedes, et tersit, etc.

3° Quantum ad faciendi modum, quia non per alios, nec aliorum subsidio, sed per seipsum. Eccli., III, 20 : *Quanto major es, humilia te in omnibus.*

(*In Joan., XIII.*)

Fer. IV infra Dom. Palm.

De tribus mystice intelligendis in ablutione pedum.

Misit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo quo erat præcinctus. Joan., XIII.

Mystice per hæc, tria possunt intelligi.

1° Per hoc quod aquam misit in pelvim, signatur effusio sanguinis ejus in terram. Sanguis enim Jesu aqua dici potest, quia habet vim ablutivam. Et inde est quod simul exivit aqua et sanguis de latere ejus, ut daretur intelligi quod sanguis ille peccatorum ablutivus esset. Vel per aquam potest intelligi Passio Christi. *Misit ergo aquam in pelvim*, id est, memoriam Passionis fidelium animabus impressit per fidem et devotionem. Thren., iii, 19: *Recordare paupertatis meæ et transgressionis meæ, absinthii et fellis.*

2° Per hoc quod dixit : *et cœpit lavare*, insinuat humana imperfectio. Nam Apostoli post Christum perfectiores erant, et tamen lotionem indigebant aliquas habentes immunditias : ut sic detur intelligi quod quantumcumque homo sit perfectus, nihilominus magis perfici indiget, et aliquas immunditias contrahit, secundum illud Prov., xx, 9 : *Quis potest dicere : Mundum est cor meum et purus sum a peccato ?* Sed tamen hujusmodi immunditias habent in pedibus tantum.

Quidam autem non solum in pedibus, sed etiam totaliter sunt infecti. Illi enim totaliter terrenis immunditiis sordidantur qui supra eas jacent : unde qui totaliter et secundum affectum et se-

cundum sensum amoris terrenorum inhærent, totaliter immundi sunt.

Sed illi qui stant, id est mente et desiderio tendunt ad cœlestia, immunditiam contrahunt solum in pedibus. Sicut enim hominem stantem oportet ad minus pedibus terram contingere, ita quandiu vivimus in hac vita mortali quæ rebus terrenis ad sustentationem corporis indiget, ad minus ex parte sensualitatis aliquid contrahimus. Et ideo Dominus præcepit discipulis Luc., ix. quod excuterent pulverem de pedibus eorum. Dixit autem *cœpit lavare*, quia ablutio affectuum terrenorum hic incipit, et in futuro consummatur.

Sic ergo apparet sanguinis ejus effusio per hoc quod misit aquam in pelvim; et peccatorum nostrorum ablutio per hoc quod cœpit lavare pedes discipulorum.

3º Apparet pœnarum nostrarum in seipso susceptio. Non enim solum maculas nostras lavit, sed pœnas pro eis debitas in seipso assumpsit. Non enim pœnæ et pœnitentiæ nostræ sufficerent, nisi fundarentur in merito et virtute Passionis Christi. Quod quidem apparet in hoc quod extersit pedes discipulorum linteo, scilicet corporis sui.

(*In Joan.*, xiii.)

Fer. V Maj. Hebd.

De Cœna Domini.

Convenienter sacramentum Dominici corporis institutum fuit in cœna.

1° Ratione continentiae hujus sacramenti. Continetur enim ipse Christus. Quando Christus in propria specie a discipulis discessurus erat, in sacramentali specie seipsum eis reliquit, sicut in absentia imperatoris exhibetur ejus imago. Unde Eusebius dicit : Quia corpus assumptum ablaturus erat ab oculis corporalibus et illaturus sideribus, necesse erat ut die cœnæ sacramentum corporis et sanguinis sui consecraret nobis, ut coleretur jugiter per mysterium quod semel offerebatur in pretium.

2° Quia sine fide Passionis nunquam potuit esse salus ; et ideo oportuit omni tempore apud homines esse aliquod repræsentativum dominicæ Passionis, cujus præcipuum erat in veteri lege Agnus paschalis. Successit autem ei in novo testamento

eucharistiæ sacramentum, quod est rememorativum præteritæ Dominicæ Passionis, sicut et illud fuit futuræ præfigurativum. Et ideo conveniens fuit imminente Passione, celebrato priori sacramento, novum instituere.

3° Quia ea quæ ultimo dicuntur ab amicis recedentibus, magis memoriæ commendantur, præsertim quia tunc magis inflammatur affectus ad amicos : ea vero quæ magis afficiuntur, profundius animo imprimuntur. Quia igitur nihil in sacrificiis potest esse majus quam corpus et sanguis Christi, nec oblatio hac potior, ideo ut in majore veneratione haberetur, Dominus in ultimo discessu suo a discipulis hoc sacramentum instituit. Et hoc est quod Augustinus dicit : Salvator, quo vehementius commendaret illius mysterii altitudinem, ultimum hoc voluit infigere cordibus et memoriæ discipulorum, a quibus per Passionem erat discessurus.

Notandum vero quod hoc sacramentum triplicem habet significationem.

1° Respectu præteriti, in quantum scilicet est commemorativum Dominicæ Passionis, quæ fuit verum sacrificium, et secundum hoc nominatur sacrificium.

2° Respectu rei præsentis, scilicet ecclesiasticæ unitatis, et ut homines per hoc sacramentum con-

gregentur, et secundum hoc nominatur communio. Damascenus dicit quod dicitur communio, quia communicamus per ipsum Christo, et quia participamus ejus carni et divinitati, et quia communicamur et unimur ad invicem per ipsum.

3° Respectu futuri, in quantum præfigurativum fruitionis Dei, quæ erit in patria, et secundum hoc dicitur viaticum quia præbet nobis viam illuc perveniendi. Et secundum hoc etiam dicitur Eucharistia, id est bona gratia, quia *gratia Dei vita æterna est*, vel quia realiter continet Christum, qui est plenus gratia. Dicitur etiam in græco metalipsis, id est assumptio, quia per hoc Filii Dei divinitatem assumimus.

(*De Humanitate Christi.*)

Fer. VI maj. Hebd.

De morte Christi.

Expediens fuit Christum mori.

1° Propter nostræ redemptionis complementum, quia licet Passio Christi habuit infinitam virtu-

tem propter divinitatis unionem, non tamen per quamlibet passionem completa fuisset humani generis redemptio, sed per mortem. Unde Spiritus sanctus per os Caïphæ dicit : *Expedi vobis ut unus moriatur homo pro populo*. Unde Augustinus : Admiremur, gratulemur, jucundemur, amemus, laudemus, adoremus, quoniam per redemptoris nostri mortem de tenebris ad lucem, de morte ad vitam, de exilio ad patriam, de luctu ad gaudium vocati sumus.

2° Propter fidei, spei et caritatis augmentum. De augmento fidei dicitur Ps. 140, 10 : *Singulariter sum ego donec transeam*, de mundo ad Patrem. Cum autem transiero ad Patrem, tunc multiplicabor. *Nisi granum frumenti mortuum fuerit, ipsum solum manet*. De augmento spei dicitur Rom., 8, 32 : *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non cum illo omnia nobis donavit ?* Non potest hoc negare, quia minus est omnia donare, quam nostri causa illum morti tradere. Bernardus : Quis non rapiatur ad spem impetrandi fiduciam, qui attendit crucifixi corporis positionem, videlicet caput inclinatum ad osculandum, brachia extensa ad amplexandum, manus perforatas ad largiendum, latus apertum ad diligendum, pedes affixos ad nobiscum manendum. Cant., 2, 13 : *Veni, columba mea, in foraminibus petræ*. In vulneribus Christi Ecclesia sedet et nidificat,

cum in Passione Domini spem salutis suæ ponit et per hoc ab insidiis accipitris, id est diaboli, se tutandam confidit.

De augmento caritatis dicitur Eccli., 43, 3 : *In meridiano exurit terram*, id est in Passionis fervore accendit terrenos ad amorem. Bernardus : Super omnia te reddit amabilem mihi, bone Jesu, calix quem bibisti. Opus nostræ redemptionis omnino amorem nostrum facile sibi vindicat totum : hoc est quod nostram devotionem et blandius allicit, et justius erigit, et arctius stringit, et afficit vehementius.

3° Propter sacramentum salutis nostræ, ut ad similitudinem mortis ejus huic mundo moreremur. Job. 7, 15 : *Suspendium elegit anima mea, et mortem ossa mea*. Gregorius : « Anima est intentio mentis, ossa fortitudo carnis. Quod suspenditur ab imo elevatur. Anima ergo suspenditur ad æterna, ut moriantur ossa, quia amore æternæ vitæ omnem fortitudinem exterioris vitæ in se necat. » Hujus autem mortis signum est si a mundo quis despicitur. Unde dicit Gregorius : Mare viva corpora in se retinet, et mortua mox ex se pellit.

(*De humanit. Christi*, cap. 47.)

Sabbato sancto.**Utilitates descensus Christi ad inferos.**

Ex descensu Christi ad inferos quatuor possumus accipere ad instructionem nostram :

1° Spem firmam de Deo. Nam quantumcumque homo sit in afflictione, semper tamen debet sperare de Dei adjutorio et in eo confidere. Nihil enim ita grave invenitur sicut esse in inferno. Si ergo Christus illos qui erant in inferno liberavit, multum debet quilibet, si est amicus Dei, confidere ut liberetur ab eo a quacumque angustia. Sap., x, 13 : *Hæc, scilicet sapientia, venditum justum non dereliquit, descenditque cum illo in foveam, et in vinculis non dereliquit eum.* Et quia specialiter Deus juvat servos suos, multum debet esse securus ille qui servit Deo. Eccli., xxxiv, 16 : *Qui timet Deum nihil trepidabit, et non pavebit, quoniam ipse est spes ejus.*

2° Debemus concipere timorem, et propellere præsumptionem. Nam licet Christus passus sit

pro peccatoribus et ad infernum descenderit, non tamen liberavit omnes, sed illos tantum qui sine peccato mortali erant; illos vero qui in mortali decesserant, dimisit. Et ideo nullus qui cum peccato mortali illuc descendit, speret veniam: sed tantum in inferno erit quantum sancti Patres in paradiso, scilicet in æternum.

3° Debemus habere sollicitudinem. Nam Christus descendit ad inferos pro salute nostra, et nos frequenter debemus solliciti esse illuc descendere, considerando scilicet pœnas illas, sicut faciebat ille sanctus Ezechias dicens, Is., xxxviii, 10: *Ego dixi in dimidio dierum meorum: vadam ad portas inferi*. Nam qui ibi frequenter per cogitationem descendit in vita, non descendit de facili in morte: quia hujusmodi consideratio impedit a peccato et retrahit ab eodem. Videmus enim quod homines hujus mundi cavent sibi a maleficiis propter temporalem pœnam: quanto ergo magis debent sibi cavere propter pœnam inferni, quæ major est et quantum ad diuturnitatem, et quantum ad acerbitatem, et quantum ad multiplicitatem? Eccli., vii, 40: *Memorare novissima tua et in æternum non peccabis*.

4° Provenit nobis ex hoc exemplum dilectionis. Christus enim descendit ad inferos, ut liberaret suos; et ideo debemus illuc descendere, ut subveniamus nostris. Ipsi enim nihil possunt, et

ideo debemus eis subvenire qui sunt in purgatorio. Nimis esset durus qui non subveniret caro suo qui esset in carcere terreno ; multo ergo magis est durus qui non subvenit amico qui est in purgatorio, cum nulla sit comparatio pœnarum mundi ad illas. Job., xix, 21 : *Miseremini mei.*

Subvenitur autem eis præcipue per tria, scilicet per missas, orationes et eleemosynas. Nec est mirum ; quia etiam in mundo isto potest amicus satisfacere pro amico.

(*In symb.*)

In festo Paschæ.

De necessitate resurrectionis Christi.

Oportebat Christum pati et resurgere a mortuis. Luc., xxiv, 46.

Necessarium fuit Christum resurgere propter quinque :

1º Ad commendationem divinæ justitiæ, ad quam pertinet exaltare illos qui se propter Deum

humiliant, secundum illud Luc., i, 52 : *Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles*. Quia igitur Christus propter charitatem et obedientiam Dei se humiliavit usque ad mortem crucis, oportebat quod exaltaretur a Deo usque ad gloriosam resurrectionem. Unde ex ejus persona dicitur Ps. cxxxviii, 1 : *Tu cognovisti*, id est approbasti, *sessionem meam*, id est humilitatem et passionem, et *resurrectionem meam*, id est glorificationem in resurrectione.

2º Ad fidei nostræ instructionem, quia per ejus resurrectionem confirmata est fides nostra circa divinitatem Christi, quia ut dicitur II Cor. : *Etsi crucifixus est ex infirmitate, sed vivit ex virtute Dei*. Et ideo, I Cor., xv, 14 dicitur : *Si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostrâ, inanis est et fides vestra*. Et Ps. xxix, 10, dicitur : *Quæ utilitas in sanguine meo*, id est in effusione sanguinis mei, *dum descendo*, quasi per quosdam gradus malorum, *in corruptionem?* quasi dicat : nulla. Si enim statim non resurgo, corruptumque fuerit corpus meum, nemini annuntiabo, nullum lucrabor, ut Glossa exponit.

3º Ad sublevationem nostræ spei, quia dum videmus Christum resurgere, qui est caput nostrum, speramus et nos resurrecturos. Unde dicitur, I Cor., xv, 12 : *Si Christus prædicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt*

in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? Et Job., xix, 25, dicitur : Scio, scilicet per certitudinem fidei, quod redemptor meus, id est Christus, vivit a mortuis resurgens, et ideo in novissimo die de terra surrecturus sum : reposita est hæc spes mea in sinu meo.

4° Ad informationem vitæ fidelium, secundum illud Rom., vi, 4 : *Quomodo Christus resurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus ; et infra : Christus resurgens ex mortuis jam non moritur ; ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo.*

5° Ad complementum nostræ salutis, quia sicut per hoc quod mala sustinuit et humiliatus est moriendo, ut nos liberaret a malis ; ita glorificatus est resurgendo, ut nos promoveret ad bona, secundum illud Rom., iv, 25 : *Traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram.* Passio Christi operata est nostram salutem quantum ad remotionem malorum ; resurrectio autem quantum ad inchoationem et exemplar bonorum.

(3^a q. LIII, a. 1.)

Fer. II infra Oct. Paschæ.

De utilitatibus Resurrectionis Domini.

Ex mysterio Resurrectionis Domini possumus quatuor ad nostram eruditionem accipere.

1° Ut studeamus resurgere spiritualiter a morte animæ quam incurrimus per peccatum ad vitam justitiæ quæ habetur per pœnitentiam. Eph., v, 14 : *Surge qui dormis et exurge a mortuis ; et illuminabit te Christus.* Et hæc est resurrectio prima. Apoc., xx, 6 : *Beatus qui habet partem in resurrectione prima.*

2° Quod non differamus resurgere usque ad mortem, sed cito ; quia Christus resurrexit tertia die. Eccl., v, 8 : *Ne tardes converti ad Dominum, et ne differas de die in diem,* quia non poteris cogitare quæ pertinent ad salutem infirmitate gravatus, et quia etiam perdis partem omnium bonorum quæ fiunt in Ecclesia, et multa mala incurris ex perseverantia in peccato. Diabolus etiam quanto diutius possidet, tanto difficilius dimittit, ut dicit Beda,

3° Ut resurgamus ad vitam incorruptibilem ; ut scilicet non iterum moriamur, id est in tali proposito quod ultra non peccemus. Rom., vi, 9 : *Christus resurgens ex mortuis. jam non moritur ; mors illi ultra non dominabitur.* Et infra, 11, 13 : *Ila et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo in Christo Jesu. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentiis ejus ; sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo tanquam ex mortuis viventes.*

4° Ut resurgamus ad vitam novam et gloriosam : ut scilicet vitemus omnia quæ prius fuerant occasiones et causa mortis et peccati. Rom., vi, 4 : *Quomodo Christus resurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus.* Et hæc nova vita est vita justitiæ, quæ innovat animam et perducit ad vitam gloriæ.

(*In Symbol.*)

Fer. III infra Oct. Paschæ.

De Christi resurgentis cicatricibus.

Infer digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum, et

noli esse incredulus, sed fidelis. Joan., xx, 27.

Conveniens fuit animam Christi in resurrectione corpus cum cicatricibus resumere.

1° Propter gloriam ipsius Christi. Dicit enim Beda quod non ex impotentia curandi cicatrices servavit, sed ut in perpetuum victoriæ suæ circumferat triumphum. Unde et Augustinus dicit quod fortassis in illo regno in corporibus martyrum videbimus vulnerum cicatrices quæ pro Christi nomine pertulerunt; non enim deformitas in eis, sed dignitas erit; et quædam, quamvis in corpore, non corporis sed virtutis pulchritudo fulgebit.

2° Ad confirmanda corda discipulorum circa fidem suæ resurrectionis.

3° Ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat.

4° Ut sua morte redemptis quam misericorditer sint adjuti, propositis ejusdem mortis indiciis, insinuet.

Postremo ut in judicio quam juste damnentur, ibidem denuntiet. Unde sicut Augustinus dicit: Sciebat Christus, quare cicatrices in suo corpore servaret. Sicut enim demonstravit Thomæ non credenti nisi tangeret et videret, ita etiam inimicis vulnera demonstraturus est sua, ut convin-

cens eos veritas dicat : Ecce hominem quem crucifixistis ; videtis vulnera quæ infixistis ; agnoscitis latus quod pupugistis, quoniam per vos et propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis.

Cicatrices igitur illæ non pertinent ad corruptionem vel ad defectum, sed ad majorem cumulum gloriæ, in quantum sunt quædam virtutis insignia, et in illis locis vulnorum quidam specialis decor apparebit. Et semper in Christi corpore remanebunt, quia, ut Augustinus dicit : Domini corpus in cœlo esse credo ut erat quando ascendit in cœlum.

(3^a q. LIV, a. iv.)

Fer. IV infra Oct. Paschæ.

Christus resurrectio et vita.

I. — *Ego sum resurrectio et vita.* Dominus ostendit virtutem et potestatem suam, quæ est vivificativa. Sciendum quod effectum vitæ aliqui participare indigent, quidam, quia vitam amiserunt, quidam non quia ipsam amiserunt, sed ut

jam habitam conservent. Sic ergo quantum ad primum dicit : *Ego sum resurrectio*, quia qui vitam per mortem amiserunt, reparantur. Quantum ad secundum dicit : *Et vita*, qua scilicet vi-ventes conservantur.

Sciendum est autem quod quando dicit : *Ego sum resurrectio*, est quasi dicat : ego sum resurrectionis causa. Et Christus revera est tota causa resurrectionis nostræ, tam animarum quam corporum. Et ideo cum dicit : *Ego sum resurrectio*, est quasi dicat : Totum hoc quod resurgent in animabus et in corporibus per me erit. I Cor., xv. 21 : *Quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum*. Hoc, inquam, quod *sum resurrectio*, est mihi per hoc quod *sum vita* ; nam vitæ est quod aliqui reparentur ad vitam ; sicut ignis est quod aliquod extinctum reignitur. Joan., 1, 4 : *In ipso vita erat, et vita erat lux hominum*.

II. — Sequitur duplex effectus. 1º Mortuos vivificat. *Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet. Ego sum resurrectio*, id est resurrectionis causa, et hujus causæ effectum aliquis consequitur credendo in me. Unde dicit : *Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit vivet*. Nam per hoc quod credit, habet me in se : *Habitare Christum per fidem in cordibus vestris*. Eph., iii, 17. Qui autem habet me, habet resurrectionis causam : ergo *qui credit in me, vivet*, vita scilicet spirituali, resur-

gens de morte culpæ, et etiam vita naturali, resurgens de morte pœnæ.

2º Quia est vita, viventes conservat in vita. Unde dicit : *Et omnis qui vivit et credit in me, vita justitiæ de qua Hab , ii, 4 : Justus meus ex fide vivit, non morietur in æternum*, id est morte æterna, sed habebit vitam æternam. *Hæc est voluntas Patris mei, ut omnis qui videt Filium et credit in eum, habeat vitam æternam.* Joan., vi, 40.

Et hoc non est intelligendum quin moriatur ad tempus morte carnis ; sed quod aliquando sic morietur, ut tamen resuscitatus vivat in æternum in anima, donec resurgat caro nunquam postea moritura. Unde subdit : *Et ego resuscitabo eum in novissimo die.*

(*In Joan., xi.*)

Fer. V infra Oct. Paschæ.

De tribus mortuis a Christo suscitatis.

I. — Sciendum est Christum tres mortuos suscitasse, puellam archisynagogi, Matth., ix, filium viduæ qui efferebatur extra portam, ut habetur

Luc. x, et Lazarum quatuor dies habentem in monumento ; sed puellam quidem in domo, juvenem extra portam, Lazarum in monumento. Item puellam suscitavit paucos arbitros secum habens, patrem videlicet et matrem puellæ, et tres ex discipulis, Petrum, Jacobum et Joannem ; juvenem vero, magna turba præsentem ; sed Lazarum assistente multitudine et cum gemitu.

Nam per hos tres suscitatos tria genera peccatorum intelliguntur. Quidam enim peccant per consensum peccati mortalis in corde ; et isti signantur per puellam mortuam in domo.

Alii vero sunt qui per exteriora signa et actus peccant ; et signantur per mortuum qui effertur extra portam.

Sed quando per consuetudinem in peccato firman-
tury tunc clauduntur in monumento.

Et tamen Dominus omnes resuscitat. Sed illi qui per consensum solum peccant, et mortaliter peccando moriuntur, facilius suscitantur. Et quia secretum est peccatum, secreta emendatione curatur. Quando autem peccatum procedit extra, tunc publico indiget remedio.

II. — *Venit hora et nunc est, quando mortui audient vocem Filii Dei, et qui audierint vivent.*

1º Potest exponi ut referatur ad resurrectionem corporis. *Venit hora et nunc est*, quasi dicat : verum est quod omnes finaliter resurgent, sed etiam nunc est hora, quando aliqui quos resusci-

taturus erat Dominus audient vocem ejus. Sic audivit Lazarus quando dictum est ei : *Veni foras*, sic audivit filia Archisynagogi, et filius viduæ. Et ideo dicit signanter : *Et nunc est*, quia per me jam incipiunt mortui resuscitari.

2º Potest exponi ut refertur ad resurrectionem animæ. Nam duplex est resurrectio, corporum quæ erit et hoc nondum est, sed erit in judicio futuro; alia est animarum de morte infidelitatis ad vitam fidei, et injustitiæ ad justitiam, et hoc jam *nunc est*. Et ideo dicit : *Venit hora et nunc est quando mortui*, scilicet infideles et peccatores *audient vocem Filii Dei*, et qui audierint vivent, secundum veram fidem.

(*In Joan.*, v.)

Fer. VI infra Oct. Paschæ.

De nova vita.

Quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus. Rom., vi, 4.

Notandum quod vetus vita est vita terrestris

vetustate peccatorum consumpta, juxta illud Thren. iii, 4 : *Vetustam fecit pellem et carnem meam.* Glossa : Inde gemit anima, dum exterius quasi pellis inveteratur, et conscientia interius decora quasi caro, corrupta tabe peccati, consumitur. Sed nova vita est vita cœlestis per gratiam de die in diem renovanda, secundum illud Ephes., iv, 28 : *Renovamini spiritu mentis vestræ.* Et Rom., vi, 4 : *Quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos.* Quomodo autem Christus surrexit, subjungitur, Rom., vi, 9 : *Christus resurgens ex mortuis, jam non moritur.* Et infra ii : *Ita et vos æstimate vos mortuos esse peccato, viventes autem in Christo Jesu Domino nostro.*

Nota : sicut Christus mortuus est semel, ita peccatum in nobis moriatur semel, et non oportet iterari. Sicut Christus semper vivit, ita et vos semper vivatis virtutibus, et hoc in Christo Jesu Domino nostro : alibi nulla spes est.

Sciendum vero quod vita per motum manifestatur, unde vita vetus per motum terrenæ operationis ostenditur, de qua dicitur in Ps. xvi, 11 : *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Vita vero nova per motum cœlestis operationis declaratur, de qua dicitur Col. iii, 1 : *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite.* Glossa : Cogitate, inventa autem cum jucunditate tenete, et hoc est quod subdit : *Quæ sursum sunt sapite.* (*De Humanit. Christi.*)

Sabb. infra Oct. Paschæ.

De resurrectionis spiritualis probatione.

Sicut Christus resurrectionem suam probavit tripliciter : videlicet aspectu ; Luc. ult. 39 : *Videte manus meas et pedes meos* ; tactu : unde sequitur : *Palpate et videte quia spiritus carnem non habet* ; gustu : adhuc illis dubitantibus et mirantibus præ gaudio, dixit : *Habetis hic aliquid quod manducetur ?* Sic etiam resurrectio spiritualis demonstratur.

I. — Aspectu sanctitatis. Matth. 5, 16 : *Sic luceat lux vestra coram hominibus*. Augustinus : Non ibi finem constituat homo, sed referat ad laudem Dei ; unde sequitur : *Ut glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est*. Quod autem Dominus ostendit manus et pedes, sic designat quod resurrectio spiritualis per affectum divinæ dilectionis et effectum bonæ operationis declaratur. Apoc. 3, 1 : *Nomen habes quod vivas, et mortuus es* : scilicet propter defectum divinæ dilectionis et defectum bonæ operationis.

II. — Tactu adversitatis. Eccli., 27, 6 ; Prov., 27, 21 : *Aurum probat fornax*, id est homo tentatur tribulatione. Gen., 27, 21 : *Accede ad me, fili mi, tangam te. Quæ prius nolebat tangere anima mea*, etc. Glossa : « Mœsta sæculi nunc præ angustia cibi mei sunt. Jam dulces cibi sunt præ amore et desiderio cœli. » Quod autem Deus dixit : *Palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet*, mystice designat quod spiritualis homo carnalibus consolationibus non innititur, sed spe cœlestis patriæ etiam aspera pati non formidat. Job., 6, 10 : *Et hæc sit mihi consolatio, ut affligens me doloribus non parcat.*

III. — Gustu internæ et æternæ suavitatis. Col. 3, 2 : *Quæ sursum sunt sapite*. Unde Bernardus : Quicumque post lamenta pœnitentiæ non ad carnales redit consolationes, sed in fiducia quadam divinæ miserationis excedit, et ingreditur devotionem quamdam et gaudium in Spiritu sancto, nec tam compungitur præteritorum recordatione peccatorum, quam delectatur memoria et inflammatur æternorum desiderio præmiorum, is plane est qui cum Christo resurget : quia præoccupatum sæcularibus desideriis animum delectatio sancta declinat. Nec misceri possunt vera vanis, æterna caducis, spiritualia carnalibus, ima summis, ut pariter sapias quæ sursum sunt et quæ super terram.

Quod autem Dominus comedit partem piscis

assi et favum mellis, mystice designat quod spiritualiter resuscitati debent dulcedinem divinitatis et humanitatis ipsius prægustare, quæ quidem per piscem assum et favum mellis designantur. Gregorius : Quid significare credimus piscem assum, nisi mediatorem Dei et hominum passum ? Ipse enim latere dignatus est in aquis generis humani, capi voluit laqueo mortis nostræ, et quasi tribulatione assatus est tempore passionis suæ. Sed qui piscis in passione fieri dignatus est, favus mellis in resurrectione nobis extitit ; et qui in pisce asso figurari voluit tribulationem passionis suæ, in favo mellis utramque naturam exprimere voluit personæ suæ : favus quippe mel in cera est : mel in cera divinitas in humanitate.

(*De Humanit. Christi. LVII.*)

Dom. in Oct. Paschæ.

De Christi apparitione in octava Paschæ.

Cum... fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati venit Jesus et stetit in medio et dixit eis : Pax vobis. Joan., xx, 19.

1° Secundum quosdam intrare januis clausis est de proprietate corporis gloriosi, quia dicunt per quamdam conditionem sibi inhærentem posse esse cum alio corpore simul in eodem loco, in quantum est gloriosum, et hoc factum esse et fieri posse sine miraculo. Sed hoc non potest stare. Et ideo dicendum est quod hoc miraculose Christus fecit virtute suæ divinitatis.

Dicit Augustinus : « Quæris quomodo per ostia clausa intrare potuit? Si comprehendis modum, non est miraculum. Ubi deficit ratio, ibi est fidei ædificatio. » Et subdit : » Ille quippe eis non apertis intrare potuit, quo nascente virginitas matris inviolata permansit. » Sicut ergo ortus ejus ex virgine matre virtute suæ divinitatis miraculosus fuit, sic introitus iste.

Mystice autem per hoc datur intelligi quod Christus nobis apparet quando fores, id est sensus exteriores, sunt clausi in oratione. Matth., 6, 6 : *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum, et clauso ostio, ora Patrem tuum.*

Dispositio vero discipulorum describitur imitanda, quia congregati erant : quod quidem non vacat a mysterio. Christus enim ad congregatos venit, Spiritus sanctus ad congregatos descendit, quia Christus et Spiritus sanctus non nisi in caritate congregatis adsunt. Matth., 18, 20 : *Ubicumque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.*

2° *Venit Jesus et stetit in medio discipulorum.* Venit personaliter ipse, sicut eis promiserat: *Vado et venio ad vos. Stetit in medio*, ut omnes certitudinaliter agnoscerent. Item ut ostendat conformitatem humanæ naturæ quam habet ad eos. Item *stetit in medio* per condescensionem, quia inter eos conversatus est sicut unus ex eis. Item ad designandum quod nos debemus esse in medio virtutis.

3° *Et dixit : Pax vobis.* Hæc salutatio fuit necessaria. Erat enim eorum pax multipliciter perturbata.

Et quantum ad Deum, contra quem peccaverunt quidam negando, quidam fugiendo. Matth., 26, 31 : *Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim : Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis.* Et contra hoc proposuit eis pacem reconciliationis ad Deum. Rom., 5, 10 : *Reconciliati sumus Deo per mortem Filii ejus ;* hanc enim per Passionem fecit.

Item quantum ad seipsos, quia tristes erant et in fide dubii, et hanc etiam pacem proposuit : Ps. 118 : *Pax multa diligentibus legem tuam.*

Item quantum ad exteriores, quia a Judæis persecutiones patiebantur, et contra hoc dicit eis : *Pax vobis.*

(In Joan., xx.)

Fer. II infra Dom. I Paschæ.

De Christi pace.

Pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis. Joan. XIV. 27.

I. — Pax nihil aliud est quam tranquillitas ordinis. Tunc enim aliqua dicuntur pacem habere quando eorum ordo inturbatus manet. In homine est triplex ordo, hominis ad seipsum, hominis ad Deum, et hominis ad proximum, et sic est triplex pax in homine : quædam per quam pacificatur sibi ipsi, absque perturbatione virium ; alia per quam homo pacificatur Deo, totaliter ejus ordinationi subjectus ; tertia ad proximum.

Notandum quod in nobis tria ordinari debent, intellectus, voluntas et appetitus sensitivus, ut videlicet voluntas dirigatur secundum mentem, seu rationem ; appetitus vero sensitivus secundum intellectum et voluntatem. Et ideo Augustinus pacem sanctorum definiens dicit : « Pax est serenitas mentis, tranquillitas animæ, simplicitas cordis, amoris vinculum, consortium caritatis », ut serenitas mentis referatur ad rationem quæ debet esse

libera, non ligata, nec absorpta aliqua inordinata affectione; tranquillitas animi referatur ad sensitivam, quæ debet a molestatione passionum quiescere; simplicitas cordis referatur ad voluntatem, quæ debet in Deum, objectum suum, totaliter ferri; amoris vinculum referatur ad proximum, consortium caritatis ad Deum.

Hanc autem pacem hic sancti habent et habebunt in futuro, sed hic quidem imperfecte, quia nec ad nos, nec ad Deum nec ad proximum pacem sine perturbatione aliqua possumus habere; sed in futuro habebimus eam perfecte, quando sine hoste regnabimus, ubi nunquam poterimus dissentire.

II. — Cum dicit: *Non quomodo mundus dat, ego do vobis*, suam pacem a pace mundi distinguit. Distinguitur autem pax sanctorum a pace mundi quantum ad tria:

1º Quantum ad intentionem. Nam pax mundi ordinatur ad quietam et pacificam fruitionem temporalium, quo fit ut quandoque cooperetur hominibus ad peccandum. Sed pax sanctorum ordinatur ad bona æterna. Est ergo sensus: *Non quomodo mundus dat, ego do*, id est non ad eundem finem, quia mundus dat quantum ad exteriora quiete possidenda; ego vero do quantum ad æterna adipiscenda.

2° Quantum ad simulationem et veritatem, quia pax mundi est simulata, quia tantum exterius. Ps. 37, 3 : *Loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum* : pax vero Christi est vera, quia est interius et exterius. *Non igitur quomodo mundus dat, id est simulatam pacem do, sed veram.*

3° Quantum ad perfectionem, quia pax mundi est imperfecta, cum sit tantum quantum ad quietem exterioris hominis et non interioris, sed pax Christi quietat interius et exterius. *Pax multa diligentibus legem tuam.* Ps. 118.

(*In Joan.*, xiv, 27.)

Fer. III infra Dom. I Paschæ.

De sapiendis cœlestibus.

Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt sapite, ubi Christus est in dextera Dei sedens : quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Col. 3.

Beneficium est quod surreximus cum Christo

resurgente, et hoc dupliciter : uno modo per spem corporalis resurrectionis. Item cum eo resurgente reparamur ad vitam justitiæ. Rom., 4 : *Traditus est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram.*

I. — Consequenter instruimur de habenda recta intentione finis, et primo vult apostolus ut finem principaliter aliquis intendat. Dicit ergo : *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite.* Matth., 6 : *Primum quærite regnum Dei et justitiam ejus,* etc. Hic enim est finis. Ps. 26 : *Unam petii a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini.* Et ideo hoc quærite ubi Christus sedet in dextera. Christus sedet in dextera, quia secundum quod homo, in potioribus bonis Patris est, sed secundum quod Deus, in æqualitate ejus est. Et sic sit ordo in vobis, ut quia Christus est mortuus et surrexit, et sic est assumptus a dextris Dei, ita et vos moriamini peccato, ut postea vivatis vita justitiæ et sic assumamini ad gloriam.

Vel nos resurreximus per Christum, ipse autem ibi sedet. Ergo desiderium nostrum debet esse ad ipsum. Matth., 24 : *Ubi fuerit corpus, illuc congregabuntur aquilæ :* et Matth., 6 : *Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum.*

II. — Oportet secundum finem de aliis judicare ; et ideo dicit : *Quæ sursum sunt sapite.* Sa-

pit autem quæ sursum sunt qui secundum supernas rationes ordinat vitam suam, et de omnibus judicat secundum eas. Jac., 3 : *Hæc est sapientia desursum descendens*. Sapit vero quæ sunt super terram, qui secundum terrena bona omnia ordinat et judicat, judicans ea summa bona. Phil., 3 : *Et gloria in confusione eorum qui terrena sapiunt*.

Et dat rationem cum dicit : *Mortui estis et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo*. Quasi diceret : Non sapite quæ sunt terrena, quia mortui estis terrenæ conversationi. Mortuus enim huic vitæ non sapit ea quæ sunt hujus mundi, ita et vos, si mortui estis cum Christo, ab elementis hujus mundi. Rom., 6 : *Existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo*.

Est igitur alia vita occulta. Unde dicit : *Et vita vestra abscondita est*. Hanc vitam acquirimus nobis per Christum. I Petr., 3 : *Christus pro peccatis nostris mortuus est*. Quia vero hæc vita est per Christum, Christus autem est occultus a nobis, quia est in gloria Dei Patris, et similiter vita quæ per eum nobis datur est in occulto, ubi scilicet Christus est in gloria Dei Patris. Ps. 30 : *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, quam abscondisti timentibus te*. Ideo cum dicit *cum autem Christus apparuerit vita vestra*, ostendit quomodo manifestatur, scilicet sicut et Christus. *Cum autem apparuerit Christus vita vestra*, quia ipse est auctor vitæ vestræ, et quia in amore ejus et cognitione consistit vita vestra, *tunc et vos*

apparebitis. I Joan., 3 : Cum apparuerit, similes ei erimus.

(In Col. iii.)

Fer. IV infra Dom. I Paschæ.

De principio novæ vitæ seu de Gratia.

I. — Quia ultimus finis creaturæ rationalis (qui est ipse Deus in sua essentia videndus), facultatem naturæ ipsius excedit, ea vero quæ sunt ad finem debent esse fini proportionata secundum rectum providentiæ ordinem, consequens est ut creaturæ rationali etiam adjutoria divinitus conferantur, non solum quæ sunt proportionata naturæ, sed etiam quæ facultatem naturæ excedant. Unde supra naturalem facultatem rationis imponitur homini divinitus lumen gratiæ, per quod interius perficitur ad virtutem et quantum ad cognitionem, dum elevatur mens hominis per lumen hujusmodi ad cognoscendum ea quæ rationem excedunt, et quantum ad actionem et affectionem, dum per lumen hujusmodi affectus hominis supra creata omnia elevatur ad Deum

diligendum et sperandum in ipso, et ad agendum ea quæ talis amor requirit.

II. — Hujusmodi autem dona sive auxilia supernaturaliter homini data, gratuita vocantur duplici ratione.

1° Quia gratis divinitus dantur. Non enim potest in homine aliquid inveniri cui condigne hujusmodi auxilia debeantur, cum hæc facultatem humanæ naturæ excedant.

2° Quia speciali quodam modo per hujusmodi dona homo efficitur Deo gratus. Cum enim dilectio Dei sit causa bonitatis in rebus non a præexistente bonitate provocata, sicut est dilectio nostra, necesse est quod quibus aliquos speciales effectus bonitatis largitur, respectu horum specialis ratio dilectionis divinæ consideretur. Unde eos maxime et simpliciter diligere dicitur quibus tales bonitatis affectus largitur per quos ad ultimum finem veniant, quod est ipse, qui est fons bonitatis. (*Ad Regin.*)

III. — Solus Deus dat gratiam. *Gratiam et gloriam dabit Dominus*, Ps. 83. Donum enim gratiæ excedit omnem facultatem naturæ creatæ, cum nihil aliud sit quam quædam participatio divinæ naturæ. Et ideo impossibile est quod aliqua creatura causet gratiam. Sic enim necesse est quod

solus Deus deificet, communicando consortium divinæ naturæ per quamdam similitudinis participationem, sicut impossibile est quod aliquid igniat nisi solus ignis.

Humanitas vero Christi est sicut quoddam organum Divinitatis ejus. Instrumentum autem non agit actionem agentis principalis propria virtute, sed virtute principalis agentis. Et ideo humanitas Christi non causat gratiam propria virtute, sed virtute Divinitatis adjunctæ, ex qua actiones humanitatis Christi sunt salutare. Et ita in Sacramentis novæ legis, causatur gratia, instrumentaliter per ipsa sacramenta, sed principaliter per virtutem Spiritus sancti in sacramentis operantis. (1, 2, q. CII, a. II.)

Fer. V infra Dom. I Paschæ.

De aqua viva.

Dedisset tibi aquam vivam. Joan., IV.

I. — Per aquam intelligitur gratia Spiritus sancti. Quæ quidem quandoque dicitur ignis,

quandoque aqua, ut ostendatur, quod nec hoc nec illud dicitur secundum substantiæ proprietatem, sed secundum similitudinem actionis.

Nam ignis dicitur, quia elevat cor per fervorem et calorem ; *Spiritu ferventes*, Rom., xii, 6, et quia consumit peccata : *Lampades ejus lampades ignis atque flammarum*. Cant., viii.

Aqua vero dicitur propter purgationem. *Effundam super vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris*. Ezech., 36, 25. Et propter refrigerationem ab æstibus tentationum. Eccli., iii, 33. *Ignem ardentem exstinguit aqua*. Et propter satietatem contra sitim terrenorum et quorumcumque temporalium. Isa., 55, 1. *Omnes sitientes, venite ad aquas*.

II. — Est autem duplex aqua, viva et non viva. Non viva quidem est quæ non continuatur suo principio unde scaturit, sed collecta de pluvia seu aliunde, in lacunas et cisternas a suo principio separata servatur. Viva autem aqua est quæ suo principio continuatur et effluit.

Secundum hoc ergo gratia Spiritus sancti recte dicitur aqua viva, quia ita ipsa gratia Spiritus sancti datur homini quod tamen ipse fons gratiæ datur, scilicet Spiritus sanctus, imo per ipsum datur gratia. *Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*. Rom., v, 5. Nam ipse Spiritus sanctus est fons indeficiens a quo omnia dona gratiarum ef-

fluunt. *Hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus.* Et inde est quod si aliquis donum Spiritus sancti habeat et non Spiritum, aqua non continuatur suo principio, et ideo est mortua et non viva. *Fides sine operibus mortua est.* Jac., II, 20.
(*In Joan., IV.*)

Fer. VI infra Dom. I Paschæ.

De desiderio aquæ vivæ.

Si scires donum Dei et quis est qui dicit tibi : da mihi bibere, tu forsitan petiisses ab eo et dedisset tibi aquam vivam. Joan., IV.

I. — Ad habendum aquam vivam id est gratiam, in adultis per desiderium pervenitur id est per petitionem : *Desiderium pauperum exaudivit Dominus*, quia absque petitione et desiderio non datur gratia. Unde dicimus quod in justificatione impii requiritur liberum arbitrium ad detestandum peccata et ad desiderandum gratiam, secundum illud Matth., VII, 7. *Petite et accipietis.*

In tantum enim requiritur desiderium, quod etiam ipse Filius ad petendum inducitur: *Postula a me et dabo tibi*. Ps. 11, 8. Unde nec aliquis contradicens gratiæ eam recipit, nisi prius reducatur ad desiderium gratiæ, sicut patet in Paulo, qui antequam gratiam reciperet, reductus est ad desiderium gratiæ, dicens: *Domine, quid me vis facere?* Act., ix, 6. Et inde est quod signanter dicitur: *Tu forsitan petiisses ab eo*. *Forsitan*, propter liberum arbitrium, quo homo aliquando desiderat et petit gratiam, aliquando non.

II. — Sed ad petendum gratiam incitatur desiderium hominis ex duobus, scilicet ex cognitione desiderandi boni, et ex cognitione datoris, et ideo duo cognoscenda proponit :

1° Ipsum donum. Unde dicit : *Si scires donum Dei quod est omne bonum desiderabile, quod est a Spiritu sancto. Scio quod non possum esse continens nisi Deus det*. Sap., viii, 21. Et hoc donum Dei est.

2° Ipsum datorem. Unde dicit : *Et quis est qui dicit tibi*, etc., scilicet si scires eum qui dare potest, qui sum ego. *Cum venerit Paraclitus quem ego mittam vobis a Patre... ille testimonium perhibebit de me*. Joan., xv, 26. *Dedit dona hominibus* Ps. 67, 19.

(In Joan., iv.)

Sabb. infra Dom. I Paschæ.

De siti aquæ vivæ.

Qui biberit ex hac aqua quam ego dabo ei non sitiet in æternum. Joan., iv.

Huic verbo videtur adversari illud Eccl., xxiv, 29 : *Qui bibunt me adhuc sitient.* Quomodo ergo non sitiet in æternum qui biberit ex hac aqua, scilicet divina sapientia, cum ipsa sapientia dicat : *Qui bibunt me adhuc sitient ?*

Utrumque est verum, quia qui bibit ex aqua quam Christus dat, et sitit adhuc et non sitit, sed qui bibit ex aqua corporali sitiet iterum. Et hoc propter duo :

1° Quia aqua materialis non est perpetua nec causam perpetuam habet, sed deficientem. Unde et effectus oportet quod cesset. *Transierunt hæc omnia quasi umbra.* Sap., v, 9. Aqua vero spiritualis causam perpetuam habet, scilicet Spiritum sanctum, qui est fons vitæ nunquam deficiens. Et ideo qui ex ea bibit, non sitiet in æternum, sicut qui haberet in ventre fontem aquæ vivæ, non sitiret unquam.

2º Propter differentiam inter rem spiritualem et temporalem. Licet enim utraque generet sitim, tamen aliter et aliter. Res enim temporalis habita causat quidem sitim non sui ipsius, sed alterius rei: spiritualis vero tollit sitim alterius rei et causat sui ipsius sitim. Cujus ratio est quia res temporalis antequam habeatur æstimatur magni pretii et sufficiens; sed postquam habetur, quia nec tanta nec sufficiens ad quietandum desiderium invenitur, ideo non satiat desiderium, quin ad aliud habendum moveatur.

Res vero spiritualis non cognoscitur nisi cum habetur. *Nemo novit nisi qui accipit.* Apoc., II, 17. Et ideo non habita non movet desiderium; sed cum habetur et cognoscitur, tunc delectat affectum et movet desiderium, non quidem ad aliud habendum, sed quia imperfecte percipitur propter recipientis imperfectionem, movet ut ipsa perfecte habeatur. Et de hac siti dicitur in Ps. 41, 3: *Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum.*

Sed hæc sitis in mundo isto usquequaque non tollitur, quia bona spiritualia in vita ista percipere non possumus; et ideo qui biberit ex hac aqua, adhuc quidem sitiet ejus perfectionem; sed non sitiet in æternum, quasi ipsa aqua deficiat, quia ut dicitur Ps. 35, 9: *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ.* In vita autem gloriæ, ubi beati perfecte bibunt aquam divinæ gratiæ, non sitient in æternum. *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam*

scilicet in mundo isto, *quia saturabuntur in vita gloriæ.*

(*In Joan., iv.*)

Dom. II Paschæ.

De Adoptione divina.

Misit Deus Filium suum... ut adoptionem filiorum reciperemus. Gal., 4, 4.

1° Adoptio transfertur ad divina ex similitudine humanorum. Homo enim dicitur aliquem in filium adoptare, secundum quod ex gratia dat jus percipiendæ hæreditatis suæ, cui per naturam non competit. Hæreditas autem hominis dicitur illa qua homo dives est; id autem quo Deus dives est, est perfruitio sui ipsius, quia ex hoc beatus est, et ita hæc est hæreditas ejus. Unde in quantum hominibus qui ex naturalibus ad illam fruitionem pervenire non possunt dat gratiam per quam homo illam beatitudinem meretur, ut sic ei competat jus in hæreditate illa, secundum hoc dicitur aliquem in filium adoptare.

Accidit vero adoptioni quæ est apud nos, ut per eam dividatur hæreditas, in quantum a multis simul tota haberi non potest. Sed hæreditas cœlestis tota simul habetur a patre adoptante et ab omnibus filiis adoptatis : unde non est ibi divisio nec successio.

2º Adoptio nostra est per gratiam. Homo quidem in quantum per creationem producit in participationem intellectus, producit quasi in similitudinem speciei ipsius Dei ; quia ultimum eorum secundum quæ natura creata participat similitudinem naturæ increatæ est intellectualitas, et ideo sola rationalis creatura dicitur ad imaginem. Unde sola rationalis creatura per creationem filiationis nomen adipiscitur.

Sed adoptio requirit ut adoptato jus acquiratur in hæreditatem adoptantis. Hæreditas autem ipsius Dei est ipsa sua beatitudo cuius non est capax nisi rationalis creatura ; nec ipsi acquiritur ex ipsa creatione, sed ex dono Spiritus sancti. Et ideo patet quod creatio irrationalibus creaturis nec adoptionem nec filiationem dat ; creaturæ autem rationali dat quidem filiationem, sed non adoptionem.

Communicatio enim quorumcumque bonorum non sufficit ad adoptionem, sed communicatio hæreditatis. Unde nec aliqua creatura dicitur adoptari ex hoc quod sibi aliqua bona communicantur

a Deo, nisi communicatur ei hæreditas quæ est divina beatitudo.

Christus vero nullo modo dicendus est Filius adoptionis, quia ei competit ex sua natura, secundum quam æternaliter a Patre nascitur, habere jus in hæreditate paterna, quia omnia quæ habet Pater sua sunt. Unde hoc jus non acquiritur ei per gratiam advenientem.

(3 *Dist. x, q. II, a. 1 et 2*).

Fer. II infra Dom. II Paschæ.

De Personarum divinarum inhabitatione in anima.

I. — Dicitur de divina Sapientia Sap. 9 : *Mitte illam de cœlis sanctis tuis et a sede magnitudinis tuæ.*

Per gratiam gratum facientem tota Trinitas inhabitat mentem, secundum illud Joan., 14 : *Ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus.* Mitti autem personam divinam ad aliquem per invisibilem gratiam significat novum modum inhabitandi illius Personæ et originem

ejus ab alia. Unde cum tam Filio quam Spiritui sancto conveniat et inhabitare per gratiam et ab alio esse, utrique convenit invisibiliter mitti. Patri autem licet conveniat inhabitare per gratiam, non tamen ei convenit ab alio esse et per consequens nec mitti.

Anima per gratiam conformatur Deo. Unde ad hoc quod aliqua persona divina mittatur ad aliquem per gratiam, oportet quod fiat assimilatio illius ad divinam personam quæ mittitur, per aliquod gratiæ donum. Et quia Spiritus sanctus est amor, per donum charitatis anima Spiritui sancto assimilatur, unde secundum donum charitatis attenditur missio Spiritus sancti. Filius autem est Verbum non qualecumque, sed spirans amorem. Non igitur secundum quamlibet perfectionem intellectus mittitur Filius, sed secundum talem instructionem intellectus qua prorumpat in affectum amoris. *In meditatione mea exardescet ignis.* Et ideo dicit Augustinus quod Filius mittitur cum a quoquam cognoscitur atque percipitur; perceptio autem experimentalem quamdam notitiam significat. Et hæc proprie dicitur sapientia quasi sapida scientia.

II. — Quandonam fit missio. Missio importat quod ille qui mittitur vel incipiat esse ubi prius non erat, vel incipiat esse ubi prius erat, sed quodam modo novo : secundum quem modum missio attribuitur divinis personis. Sic ergo in eo

ad quem fit missio oportet duo considerare, inhabitationem gratiæ et innovationem quamdam per gratiam. Ad omnes ergo fit missio invisibilis in quibus hæc duo inveniuntur.

Secundum profectum virtutis aut augmentum gratiæ fit hæc missio. Sed tamen secundum illud augmentum gratiæ præcipue missio invisibilis attenditur, quando aliquis proficit in aliquem novum actum, vel novum statum gratiæ, ut puta cum aliquis proficit in gratiam miraculorum, aut prophetiæ, vel in hoc quod ex fervore charitatis exponit se martyrio aut abrenuntiat his quæ possidet, aut quodcumque opus arduum aggreditur.

III. — Missio fit solum secundum donum gratiæ gratum facientis. Divinæ personæ convenit mitti secundum quod novo modo existit in aliquo; dari autem, secundum quod habetur ab aliquo; neutrum autem horum est nisi secundum gratiam gratum facientem. Est enim communis modus quo Deus est in omnibus rebus per essentiam, potentiam et præsentiam, sicut causa in effectibus participantibus bonitatem ipsius.

Super istum modum communem est unus specialis qui convenit naturæ rationali, in qua Deus dicitur esse sicut cognitum in cognoscente et amatum in amante. Et quia cognoscendo et amando creatura rationalis sua operatione attingit ad ipsum Deum, secundum ipsum specialem mo-

dum Deus non solum dicitur esse in creatura rationali, sed etiam habitare in ea sicut in templo suo. Sic igitur nullus alius effectus potest esse ratio quod divina persona sit novo modo in rationali creatura, nisi gratia gratum faciens.

Similiter illud solum habere dicimur quo libere possumus uti vel frui. Habere autem potestatem fruendi divina persona est solum secundum gratiam gratum facientem. Sed tamen in ipso dono gratiæ gratum facientis Spiritus sanctus habetur et inhabitat hominem. Unde ipsemet Spiritus sanctus datur et mitlitur.

(1^a q. XLIV, a. v, vi et iii.)

Fer. III infra Dom. II Paschæ.

De spirituali perfectione.

Si vis perfectus esse vade, vende omnia quæ habes et da pauperibus, veni et sequere me.
Matth., XIX.

Perfectio spiritualis vitæ ex charitate pensanda est; qua qui caret, spiritualiter nihil est, ut dicitur I Cor. 13. Ab ejus autem perfectione sim-

pliciter aliquis dicitur esse perfectus. Unde dicitur Col. 3 : *Super omnia charitatem habete, quæ est vinculum perfectionis.* Amor autem vim transformativam habet, qua amans in amatum quodammodo transfertur. Unde Dionysius dicit : Est autem extasim faciens divinus amor, non sinens sui ipsorum amantes esse, sed amatorum.

Quia ergo totum et perfectum est idem, ille perfecte charitatem habet, qui totaliter in Deum per amorem transformatur, seipsum et sua omnino postponens propter Deum. Unde Augustinus dicit quod sicut civitatem Babylonis facit amor sui usque ad contemptum Dei, ita civitatem Dei facit amor Dei usque ad contemptum sui : et alibi dicit quod perfectio charitatis est nulla cupiditas. Gregorius etiam dicit quod cum quis aliquid suum Deo vovet, et aliquid non vovet, sacrificium est. Cum vero omne quod habet, omne quod vivit, omne quod sapit, omnipotenti Deo vovet, holocaustum est, quod latina lingua dicitur totum incensum.

Cujuscumque ergo mens sic est affecta interior, ut seipsum et omnia sua contemnat propter Deum, secundum illud apostoli Phil. 3 : *Quæ mihi fuerunt lucra, arbitratus sum ut stercora, ut Christum lucrifaciam,* iste perfectus est, sive sit religiosus, sive sæcularis, sive clericus, sive laicus etiam matrimonio junctus. Abraham enim matrimonio junctus erat et dives, cui Dominus

dicit Gen., 17 : *Ambula coram me et esto perfectus* (Quodl. III, q. VII, a. iii).

Si vis perfectus esse : non quod statim sis perfectus, sed quoddam principium habebis perfectionis, quia exoneratus istis, poteris facilius contemplari cœlestia. Augustinus dicit quod vigiliæ et hujusmodi sunt instrumenta perfectionis, sed in hoc quod sequitur est perfectio : *et sequere me*. Unde dilectio Dei est perfectio, sed dimissio rerum est via ad perfectionem. Et quomodo ? Augustinus dicit quod augmentum caritatis est diminutio cupiditatis ; perfectio caritatis, nulla cupiditas. Ille ergo perfectus est in caritate qui diligit Deum usque ad contemptum sui et suorum. — (*In Joan.*, xix.)

Fer. IV infra Dom. II Paschæ.

De homine spirituali.

Spiritualis judicat omnia, et ipse a nemine judicatur. I Cor. 2.

I. — Videndum est quis homo dicatur spiritualis.

Est autem notandum quod spiritus nominare consuevimus substantias incorporeas : quia igitur aliqua pars animæ est quæ non est alicujus organi corporei actus, scilicet pars intellectiva comprehendens intellectum et voluntatem, hujusmodi pars animæ spiritus hominis dicitur, quæ tamen a Spiritu Dei et illuminatur secundum intellectum, et inflammatur secundum affectum et voluntatem.

Dupliciter ergo dicitur homo spiritualis. Uno modo ex parte intellectus, Spiritu Dei illustrante. Et secundum hoc in Glossa dicitur quod homo spiritualis est qui spiritui Dei subjectus certissime ac fideliter spiritualia cognoscit.

Alio modo ex parte voluntatis, Spiritu Dei inflammante, et hoc modo in Glossa dicitur quod spiritualis vita est, quæ spiritum Dei habens rectorem, animam regit, id est animales vires. Gal. *Vos qui spirituales estis, instruite hujusmodi,* etc.

II. — Considerandum est quare spiritualis judicat omnia et ipse a nemine judicatur. Ubi notandum est quod in omnibus ille qui recte se habet, rectum judicium habet circa singula. Ille autem qui in se rectitudinis defectum patitur, deficit etiam in judicando. Vigilans enim recte judicat, et se vigilare et alium dormire. Sed dormiens non habet rectum judicium de se, nec de vigilante. Unde non sunt res tales quales vi-

dentur dormienti, sed quales videntur vigili.

Et eadem ratio est de sano et infirmo circa iudicium saporum, et de debili et forti, circa iudicium ponderum, et virtuoso et vitioso circa agibilia. Unde et Philosophus dicit quod virtuosus est regula et mensura omnium humanorum, quia scilicet in rebus humanis talia sunt singularia, qualia virtuosus iudicat ea esse.

Et secundum hunc modum Apostolus hic dicit quod *spiritualis iudicat omnia*, quia scilicet homo habens intellectum illustratum et affectum ordinatum per Spiritum sanctum, de singulis quæ pertinent ad salutem rectum iudicium habet. Ille autem qui non est spiritualis habet etiam intellectum obscuratum et affectum inordinatum circa spiritualia bona, et ideo ab homine non spiritali spiritalis homo non iudicari potest, sicut nec vigilans a dormiente.

Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Spiritus sanctus accendit affectum ad diligendum spiritualia bona, sensibilibus bonis contemptis, sed ille qui est animalis vitæ non potest capere huiusmodi spiritualia bona, quia qualis unusquisque est, talis finis videtur ei.

(*In I Cor., II.*)

Fer. V infra Dom. II Paschæ.

De regeneratione spirituali per baptismum.

1º Baptismus tollit omne peccatum.

Sicut Apostolus dicit Rom., vi, 3 : *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus, et postea concludit : Ita et vos existimate mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo in Christo Jesu Domino nostro.* Ex quo patet quod per baptismum homo moritur vetustati peccati et incipit vivere novitati gratiæ. Omne autem peccatum ad pristinam vetustatem pertinet. Unde consequens est quod omne peccatum per baptismum tollatur.

2º Baptismus liberat ab omni reatu peccati. Per baptismum enim aliquis incorporatur passioni et morti Christi, secundum illud Rom., vi, 8 : *Si mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam vivemus cum eo.* Ex quo patet quod omni baptizato communicatur passio Christi ad remedium, ac si ipse passus et mortuus esset. Passio autem Christi est sufficiens satisfactio pro om-

nibus peccatis omnium hominum. Et ideo ille qui baptizatur, liberatur a reatu totius pœnæ sibi debitæ pro peccatis, ac si ipse sufficienter satisfecisset pro omnibus peccatis suis.

3° Baptismus confert gratiam et virtutes. Dicit Apostolus Tit., III, 5 : *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, id est per baptismum, et renovationis Spiritus sancti quem effudit in nos abunde, id est, ad remissionem peccatorum et copiam virtutum.* Sic ergo in baptismo datur gratia Spiritus sancti et copia virtutum. Ad hoc enim valet baptismus ut baptizati Christo incorporentur ut membra ejus. A capite autem Christo in omnia membra ejus gratiæ et virtutis plenitudo derivatur, secundum illud Joan., I, 16 : *De plenitudine ejus nos omnes accepimus.*

4° Baptismus confert fecunditatem bonorum operum. Per baptismum enim aliquis regeneratur in spiritualem vitam quæ est per fidem Christi. Vita autem non est nisi membrorum capiti unitorum, a quo sensum et motum suscipiunt. Et ideo necesse est quod per baptismum aliquis incorporetur Christo quasi membrum ipsius. Sicut autem a capite naturali derivatur ad membra sensus et motus, ita a capite spirituali quod est Christus derivatur ad membra ejus sensus spiritualis qui consistit in cognitione veritatis et motus spiritualis qui est per gratiæ influxum. Unde

Joan., 1, 14, dicitur : *Vidimus eum plenum gratiæ et veritatis. Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus.* Et ideo consequens est quod baptizati illuminentur a Christo circa cognitionem veritatis, et fecundentur ab eo fecunditate bonorum operum per gratiæ infusionem.

(3^a. q. LXIX.)

Fer. VI infra Dom. II Paschæ.

De pœnalitatibus præsentis vitæ.

Baptismus habet virtutem auferendi pœnalitates præsentis vitæ, non tamen eas aufert in præsentī vita, sed ejus virtute auferentur a justis in resurrectione, quando *mortale hoc induet immortalitatem.* Et hoc rationabiliter :

1° Quia per baptismum homo incorporatur Christo, et efficitur membrum ejus. Et ideo conveniens est ut id agatur in membro incorporato quod est actum in capite. Christus autem a principio suæ conceptionis fuit plenus gratia et veritate ; habuit tamen corpus passibile, quod post passionem et mortem est ad vitam gloriosam resuscitatum. Unde

et Christianus in baptismo gratiam consequitur quantum ad animam; habet tamen corpus passibile, in quo pro Christo possit pati; sed tandem resuscitabitur ad impassibilem vitam. Unde Apostolus dicit Rom., viii, 11 : *Qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis, et infra : Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi; si tamen compati-mur, ut et simul glorificemur.*

2º Hoc est conveniens propter spirituale exercitium, ut videlicet contra concupiscentiam et alias passibilitates pugnaus homo victoriæ coronam acciperet. Unde super illud Rom., 6 : *Ut destruat-ur corpus peccati* dicit Glossa : « Si post baptismum vixerit homo, in carne habet concupiscentiam cum qua pugnet, eamque adjuvante Deo superet. » In cujus figuram dicitur Judic., iii, 1 : *Hæ sunt gentes quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israel, et postea discerent filii eorum certare cum hostibus, et habere consuetudinem præliandi.*

3º Hoc fuit conveniens, ne homines ad baptismum accederent propter impassibilitatem præsentis vitæ, et non propter gloriam vitæ æternæ. Unde et Apostolus dicit I Cor., xv, 19 : *Si in hac vita tantum sperantes sumus in Christo, miserabiliores sumus omnibus hominibus.*

Gehennalem pœnam prorsus delevit Christus, ut eam non sentiant baptizati et vere pœnitentes; temporalem vero nondum penitus tulit. Manet enim fames, sitis et mors, et hujusmodi; sed regnum et dominium ejus dejecit, ut scilicet hoc homo non timeat; et tandem in novissimo eamdem penitus exterminabit.

(3^a, q. LXIX, a. iii.)

Sabb. infra Dom. II Paschæ.

De sacramento confirmationis.

1° Confirmatio est sacramentum.

Ubi occurrit aliquis specialis effectus gratiæ, ibi ordinatur speciale Sacramentum, et ex his quæ in vita corporali aguntur percipere possumus quid in spirituali vita gratiæ speciale existat. In vita autem corporali quædam perfectio est quod homo ad perfectam ætatem perveniat et perfectas actiones hominis agere possit. I Cor., xiii, 11 : *Cum factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli*. Et inde est quod præter motum generationis quo aliquis recipit vitam corporalem est motus

augmenti, quo aliquis perducitur ad perfectam ætatem. Sic igitur et vitam spiritualem homo accipit per baptismum qui est spiritualis regeneratio; in confirmatione autem homo accipit quasi quamdam perfectam ætatem spiritualis vitæ.

2º Conveniens materia est Chrisma, id est oleum et balsamum.

In hoc sacramento datur plenitudo Spiritus sancti ad robur spirituale quod competit perfectæ ætati. Homo autem, cum ad perfectam ætatem pervenerit, incipit jam communicare actiones suas ad alios, antea quasi singulariter sibi ipsi vivit. Gratia vero Spiritus sancti in oleo designatur. Unde Christus dicitur esse *unctus oleo lætitiæ* propter plenitudinem Spiritus sancti quam habuit. Et ideo oleum competit materiæ. Admiscetur autem balsamum propter fragrantiam odoris, quæ redundat ad alios, et licet multa sint odorifera, præcipue accipitur balsamum propter hoc quod habet præcipuum odorem, et quia etiam incorruptionem præstat.

3º Confirmatio imprimit characterem.

Character est quædam spiritualis potestas ad aliquas actiones sacras ordinata. Sicut baptismus est quædam spiritualis regeneratio in vitam christianam, ita confirmatio est quoddam spirituale augmentum promovens hominem in spiritualem ætatem perfectam. Manifestum est autem ex si-

militudine corporalis vitæ, quod alia est actio hominis statim nati, et alia actio quæ competit ei, cum ad perfectam ætatem pervenerit. Et ideo per sacramentum confirmationis datur homini potestas spiritualis ad quasdam alias actiones sacras, præter illas ad quas datur ei potestas in baptismo. Nam in baptismo accipit homo potestatem ad ea agenda quæ ad propriam pertinent salutem, prout scilicet secundum seipsum vivit; sed in confirmatione accipit homo potestatem ad agendum ea quæ pertinent ad pugnam spiritualem contra hostes fidei, sicut patet exemplo apostolorum, qui antequam plenitudinem Spiritus sancti acciperent, erant in cœnaculo perseverantes in oratione; postmodum vero egressi non verebantur publice fidem fateri etiam coram inimicis fidei christianæ. Et ideo manifestum est quod in sacramento confirmationis imprimitur character.

(3^a, q. LXXII, a. 1, II et v.)

Dom. III Paschæ.

Quare sacramentum confirmationis confertur in fronte.

In hoc sacramento homo accipit Spiritum sanctum ad robur spiritualis pugnæ, ut fortiter

etiam inter adversarios fidei Christi fidem confiteatur. Unde convenienter signatur chrismate signo crucis in fronte propter duo :

1° Quidem quia insignitur signo crucis, in quo scilicet rex noster triumphavit, sicut miles signo ducis, quod quidem debet esse evidens et manifestum. Inter omnia autem loca corporis humani maxime frons manifesta est, quæ quasi nunquam obtegitur ; et ideo linitur confirmatus chrismate in fronte, ut in manifesto demonstret se esse christianum, sicut et apostoli post acceptum Spiritum sanctum se manifestaverunt, qui prius in cœnaculo latebant.

2° Quia aliquis impeditur a libera confessione nominis Christi propter duo, scilicet propter timorem et propter verecundiam. Utriusque autem horum signum maxime manifestatur in fronte, propter duo, scilicet propter propinquitatem imaginationis, et propter hoc quod spiritus a corde directe ad frontem ascendunt ; unde verecundati erubescunt, timentes autem pallescunt. Et ideo in fronte signatur chrismate, ut neque propter timorem, neque propter erubescentiam nomen Christi confiteri prætermittat.

Principium quidem fortitudinis est in corde, sed signum apparet in fronte. Unde dicitur Ezech., 3, 8 : *Ecce dedi... frontem tuam duriores frontibus eorum.* Et ideo sacramentum Eucharistiæ quo

homo in seipso confirmatur, pertinet ad cor, secundum illud Ps. 103, 14: *Panis cor hominis confirmet*; sed sacramentum confirmationis requiritur in signum fortitudinis ad alios, et ideo exhibetur in fronte.

(3^a q. LXXII, a. ix.)

Fer. II infra Dom. III Paschæ.

De sacramento Eucharistiæ.

Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. Joan., 6, 55.

I. — Cibus iste spiritualis est similis corporali in hoc quod sine ipso vita spiritualis esse non potest, sicut nec sine corporali cibo vita corporalis, sed amplius habet ab eo, quia causat indeficientem vitam in sumente, quam cibus corporalis non efficit; non enim qui eum sumpserit vivet. Potest enim fieri, ut Augustinus dicit, ut senio vel morbo, et aliquo casu plurimi qui eum sumpserunt, moriantur; qui vero hunc cibum et potum corporis

et sanguinis Domini sumpserit, *habet vitam æternam*, et ideo comparatur ligno vitæ. Prov., 3, 8: *Lignum vitæ est his qui apprehenderint eam*. Unde dicitur panis vitæ. Eccli., 13, 3: *Cibavit illum pane vitæ et intellectus*. Et ideo dicit: *vitam æternam*. Et hoc, quia qui manducat hunc panem, habet in se Christum, qui est verus Deus et vita æterna.

Ille autem habet vitam æternam qui manducat et bibit non solum sacramentaliter sed spiritualiter, id est non solum sumendo sacramentum, sed etiam pertingendo ad rem sacramenti. Ille enim Christo contento in sacramento conjungitur per fidem et caritatem, ita quod transformatur in ipsum, et efficitur ejus membrum. Non enim cibus iste convertitur in eum qui sumit, sed manducantem convertit in se, secundum Augustinum, cum dicit: « Cibus sum grandium; cresce et manducabis me; nec tu me mutabis in te, sed tu mutaberis in me. » Et ideo est cibus hominem divinum facere valens, et divinitate inebrians.

Est ergo magna utilitas hujus cibi, quia dat vitam æternam animæ.

II. — Sed etiam magna est, quia dat vitam æternam corpori. Et ideo subditur: *Et ego resuscitabo eum in novissimo die*. Qui enim spiritualiter manducat et bibit fit particeps Spiritus sancti, per quem unimur Christo unione fidei et caritatis, et per quem efficimur membra Ecclesiæ. Resurrec-

tionem autem facit mereri Spiritus sanctus. Rom., 4, 24: *Qui suscitavit Jesum Christum Dominum nostrum a mortuis, resuscitabit et mortalia corpora nostra propter inhabitantem Spiritum ejus in nobis.*

Et ideo dicit Dominus quod eum qui manducat et bibit resuscitabit ad gloriam, non ad condemnationem, quia hæc resuscitatio non prodesset. Et quidem satis congrue hujusmodi effectus sacramento Eucharistiæ attribuitur: quia Verbum resuscitat animas, sed Verbum caro factum vivificat corpora. In hoc autem sacramento non solum est Verbum secundum suam divinitatem, sed etiam secundum veritatem carnis; et ideo non est solum causa resurrectionis animarum, sed etiam corporum. Patet ergo utilitas hujus manducationis.

(*In Joan., vi.*)

Fer. III infra Dom. III Paschæ.

De Dei tractione et de hominis responsione.

I. — *Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me traxerit eum.* Joan., vi.

Vere nullus venire potest nisi tractus a Patre.

Nam sicut grave per naturam non potest per se sursum ferri nisi trahatur ab alio, ita cor humanum ex se ad inferiora tendens non potest sursum elevari nisi tractus.

Pater vero trahit ad Filium secundum multiplicem modum trahendi absque violentia in hominibus. 1° Persuadendo ratione, et hoc modo Pater trahit homines ad Filium demonstrando eum esse Filium suum, et hoc dupliciter, vel per internam revelationem Matth., 16, 17 : *Beatus es Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus*, vel per miraculorum operationem quam habet a Patre ; 2° Alliciendo, Prov., 7, 21 : *Blanditiis labiorum suorum protulit eum*. Et hoc modo illi qui attendunt ad Jesum propter auctoritatem paternæ majestatis trahuntur a Patre, sua majestate allecti. Sed trahuntur etiam a Filio admirabili delectatione et amore veritatis quæ est ipse Filius Dei. Si enim trahit sua quemque voluptas, quanto fortius debet homo trahi ad Christum, si delectatur veritate, beatitudine, justitia, sempiterna vita, quod totum est Christus ? Ab isto ergo si trahendi sumus, trahamur per dilectionem veritatis : Ps. 36, 4 : *Delectare in Domino*. Hinc sponsa dicebat : *Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum* ; 3° Trahit multos Pater ad Filium per instinctum divinæ operationis moventis interiorius cor hominis ad credendum et amandum,

Prov., 21, 1 : *Cor regis in manu Domini; quocumque voluerit inclinabit illud.*

II. — Responsio hominis. *Omnis qui audit a Patre, et didicit venit ad me. Omnis qui audit a Patre, docente et manifestante, et didicit, præbendo assensum, venit ad me, venit, inquam, tripliciter, per cognitionem veritatis, per amoris affectum et per operis imitationem.*

Et in quolibet oportet quod audiat et discat. Nam qui venit per cognitionem veritatis, oportet eum audire, Deo inspirante, Ps. 84, 9 : *Audiam quid loquatur in me Dominus*, et addiscere per affectum. Qui vero venit per amorem et desiderium, et hunc oportet audire Verbum Patris et capere illud ad hoc ut addiscat, et afficiatur. Ille enim discit verbum qui capit illud secundum rationem dicentis. Verbum autem Dei Patris est spirans amorem : qui ergo capit illud cum fervore amoris discit. Sap., 7, 27 : *In animas sanctas se transfert, Prophetas et amicos Dei constituit.*

Per operis autem imitationem itur ad Christum. Et hoc modo etiam quicumque discit, venit ad Christum. Nam sicut conclusio se habet in scibilibus, ita et operatio in operabilibus. In scientiis quicumque perfecte discit, venit ad conclusionem ; ergo in operabilibus, qui perfecte verba discit, venit ad rectam operationem.

(*In Joan., c. vi.*)

Fer. IV infra Dom. III Paschæ.**An homo possit scire se habere gratiam.**

I. — Expedit quandoque præsentiam Dei in nobis per gratiam ignorare.

1° Ut timor futuri iudicii nos humiliet. Prov., 28, 14 : *Beatus vir qui semper est pavidus. Qui autem est duræ mentis, scilicet quem non afficit timor futuræ pænæ, corruet in malum.* Timor iste hominem humiliat : propter quod expedit gratiam quandoque ignorare in nobis. Gregorius : Deus bona nostra nobis voluit esse incerta, ut unam certam gratiam teneamus, scilicet humilitatem.

2° Ne præsumpta securitas præcipitet. I Thess., 5, 3 : *Cum dixerint : pax et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus.* Hieronymus : Timor custos virtutum est, securitas ad lapsum facilis.

3° Ut vigilanter et desideranter gratiam Dei

expectemus. Prov. 8, 34 : *Beatus qui audit me et qui vigilat ad fores*, etc.

II. — Revelat Deus aliquando aliquibus ex privilegio quod gratiam habent, ut securitatis gaudium etiam in hac vita in eis incipiat, et ut confidentius et fortius magnifica opera prosequantur, et mala præsens vitæ sustineant. Conjecturaliter vero aliquis cognoscere potest se habere gratiam, in quantum scilicet percipit se delectari in Deo et contemnere res mundanas, et in quantum homo non est conscius sibi alicujus peccati mortalis. Secundum quem modum potest intelligi quod habetur Apoc., 2, 17 : *Vincenti dabo manna absconditum quod nemo novit nisi qui accipit*, quia ille qui accipit per quamdam experientiam dulcedinis novit, quam non experitur ille qui non accipit. (1, 2, q. CXIII, a. v.)

Sunt igitur præsertim tria signa ex quibus conjecturaliter cognoscitur præsentia gratiæ in anima:

1° Testimonium conscientiæ. II Cor., 1, 13 : *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ*. Unde Bernardus : « Nihil hac luce clarius, nihil hoc testimonio gloriosius, cum mens in veritate se videt : sed qualem ? Pudicam, verecundam, pavidam, circumspectam, in nullo consciam sibi quo erubescat in præsentia veritatis. Hoc plane est quod super omnia bona animæ divinos delectat aspectus. »

2° Verbi Dei auditus non solum ad audiendum, sed etiam ad faciendum. Joan., 8, 47 : *Qui ex Deo est, verba Dei audit.* Unde dicit Gregorius : « Cœlestem patriam veritatis desiderare jubet, mundi gloriam declinare, aliena non appetere, propria largiri. Penset apud se unusquisque, si hæc vox Domini in auribus suis invaluit et quod jam ex Deo sit cognoscit. »

3° Internus gustus divinæ sapientiæ, quæ est quasi quædam prælibatio futuræ beatitudinis. Ps. 33, 9 : *Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus*, scilicet per gratiam suam in nobis. Augustinus : « Quoniam quamdiu sumus in corpore, peregrinamur a Domino, gustemus saltem quoniam suavis est Dominus, qui dedit nobis pignus spiritus, in quo pulsemus ejus dulcedinem et desideremus videre ipsum fontem, ubi sobria ebrietate mundemur, et irrigemur sicut lignum quod plantatum est secus decursus aquarum multarum. » Idem : « Fac, precor, Domine, me gustare per amorem, quod gusto per agnitionem ; sentiam per affectum quod sentio per intellectum : plus tibi deberem quam meipsum totum ; sed nec plus habes, nec hoc ipsum per meipsum totum possum reddere. Trahe me, Domine, in amorem tuum hoc ipsum quod sum. »

(*De Humanitate Christi.*)

Fer. V infra Dom. III Paschæ.

De donis Spiritus sancti.

Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini. Isa., 11, 2.

Dona sunt perfectiones quædam hominis quibus disponitur ut efficiatur prompte mobilis ab inspiratione divina, ad agendum supra humanum modum.

1° Quantum ad cognitionem necessariorum et æternorum, mens humana procedit humano modo, quando perficitur per virtutem, scilicet intellectum qui est habitus principiorum aut fidem quæ est inspectio divinorum in speculo. Sed quod spiritualia quasi nuda veritate capiantur, supra humanum modum est, et hoc facit donum *intellectus*, qui de auditis per fidem mentem illustrat.

2° Modus humanus est ut ex inspectione primorum principiorum et altissimarum causarum homo

de inferioribus judicet et ordinet. Et hoc fit per sapientiam quæ est virtus intellectualis. Sed quod homo illis causis altissimis uniatur transformatus in earum similitudinem per modum quo *qui adhæret Deo unus spiritus est*, ut sic quasi ex intimo sui de aliis judicet et ordinet non solum cognoscibilia, sed etiam actiones humanas et passionnes, hoc supra humanum modum est, et hoc per *sapientiæ* donum efficitur.

3º Ex parte actionis debet esse consilium. Modus vero humanus est quod procedatur inquirendo et conjecturando ex his quæ solent accidere, et id perficitur per eubuliam quæ est bona consiliatio. Sed quod homo accipiat hoc quod agendum est, quasi per certitudinem a Spiritu sancto edoctus, supra humanum modum est, et hoc facit donum *consilii*.

4º Ex parte vero executionis modus humanus est quod ex his quæ frequenter solent accidere homo de inventis per consilium judicet probabiliter, et ulterius ordinem hujus judicii imponat inferioribus, quod fit per prudentiam. Sed quod homo certitudinaliter sentiat de his quæ agenda occurrunt, supra hominem est. Et hoc fit per donum *scientiæ*.

5º Quantum ad operationes quibus fit communicatio ad alterum, secundum humanum modum

regulantur vel per justitiam, vel per liberalitatem, etc. Sed quod ratio communicationis non attendatur ex bono communicantis, vel ejus ad quem est communicatio, ut homo scilicet alteri tantum tribuat quantum debet, vel quantum ei expedit qui tribuit, sed quantum est Deo acceptum divinum bonum quod in se vel in proximo relucet, hoc supra humanum modum est et hoc fit per donum *pietatis*.

6° In passionibus irascibilis dirigendis, secundum humanum modum accipitur pro mensura vel regula rationis bonum. Quod homo pensatis viribus propriis secundum earum mensuram ad ardua virtutis opera se extendat, hoc facit magnanimitas. Ut secundum quantitatem suarum virium quis mala imminetia aggrediatur vel fugiat, docet virtus fortitudinis. Ut homo non insurgat in vindictam ultra quantitatem offensæ et ordinem juris, facit mansuetudo. Sed quod homo in omnibus his pro mensura accipiat divinam virtutem, ut ad ardua virtutis opera se extendat ad quæ scit se suis viribus non sufficere, et pericula quæ vires suas excedunt non formidet divino auxilio innisus; et de illatis injuriis non solum vindictam non requirat, sed in illis gloriatur in remunerationem intendens, supra humanum modum est et hoc efficitur per donum *fortitudinis*.

7° In passionibus autem concupiscibilis, secun-

dum humanum modum dirigimur ad bonum rationis, ut scilicet tantum homo ad temporalia bona afficiatur quantum indiget, quod fit per temperantiam. Sed quod homo ex reverentia divinæ majestatis omnia hæc ut stercora arbitretur, supra humanum modum est, et hoc per donum *timoris* perficitur. (3. Dist. 34, q. I, a. II.)

Fer. VI infra Dom. III Paschæ.

De dono pietatis.

Tota moralis materia in tres partes dividitur, scilicet in delectabilia quæ carnalis affectus prosequitur; in difficilia quæ refugit, et in communicabilia quæ ad alterum sunt, quæ potius in actione quam passione consistunt.

In singulis ergo eorum dirigit et donum et virtus, sed differenter. Virtus enim dirigit in his accipiens regulam aliquid humanum; sed donum accipiens pro regula aliquid divinum.

In delectationibus ergo virtute dirigimur quasi dignitate humanæ naturæ, cujus deturpationem per temporales delectationes refugimus. Sed dono dirigimur quasi regula ipsa dignitate divina a qua

separari per inquisitionem hujusmodi bonorum refugimus, quod ad timorem pertinet. Similiter patet ex dictis quod differenter dirigit donum fortitudinis a virtutibus quæ ad difficultates sustinendas vel aggrediendas ordinantur.

Et similiter contingit in communicationibus quæ ad alterum sunt. Quia in his dirigunt virtutes accipientes pro mensura aliquid humanum, puta observantes decentiam vel debitum ejus qui communicationes facit. Sed donum accipit in his regulam ipsum Deum; ut, sicut dictum est quod in fortitudine homo aggreditur difficilia utens divina potentia per confidentiam quasi sua, ita communicat se ad alterum utens Deo quasi seipso, ut scilicet ea quæ ipsum decent in hujusmodi communicationibus quasi Deo unitus exequatur. Unde Dominus Matth., 5, ad beneficentiam cœlestis patris hortatur, *qui solem suum facit oriri super bonos et malos*. Et quia communicatio quæ ad divina est, nomen pietatis habet, ideo et donum quod in communicationibus divinam mensuram habet, pietas nominatur.

Quamvis pietas virtus ipsi Deo exhibeatur, in hoc tamen accipit aliquid humanum pro mensura, scilicet beneficium a Deo acceptum, ratione cujus est debitor ei. Sed pietas quæ est donum, accipit in hoc aliquid divinum pro mensura; ut scilicet Deo honorem impendat, non quia sit ei debitus, sed quia Deus honore dignus est; per quem modum etiam ipse Deus sibi honori est.

Pietas donum non est idem ac misericordia, quia misericordia studet ad relevandas miseras proximorum ex hoc quod sunt conjuncti vel sanguine, vel familiaritate, vel saltem naturæ similitudine, in omnibus aliquid humanum pro mensura accipiens, sicut aliæ virtutes. Sed pietas donum movetur ad relevandas eorum miseras ex aliquo divino, scilicet in quantum sunt filii Dei, vel divina similitudine insigniti. Unde et magis proprie nomen pietatis habet, quæ divinum quid sonat.

(3. *Dist. XXXIV, q. III, a. II.*)

Sabb. infra Dom. III Paschæ.

De numero beatitudinum.

Quidam posuerunt triplicem beatitudinem, in vita voluptuosa, in vita activa et in vita contemplativa. Et ideo Dominus posuit quasdam beatitudines quasi removens impedimentum voluptuosæ beatitudinis.

I. — Consistit enim voluptuosa vita in duobus.

1° In affluentia exteriorum bonorum, sive sint divitiæ, sive sint honores; a quibus retrahitur homo per virtutem, sic ut moderate eis utatur; per donum autem excellentiori modo ut scilicet homo totaliter ea contemnat. Unde prima beatitudo ponitur Matth., 5 : *Beati pauperes spiritu*. Quod potest referri vel ad contemptum divitiarum vel ad contemptum honorum, quod fit per humilitatem.

2° Voluptuosa vita consistit in sequendo proprias passionibus sive irascibilis, sive concupiscibilis. A sequela autem passionum irascibilis retrahit virtus, ne homo in eis superfluat secundum regulam rationis; donum autem excellentiori modo, ut scilicet homo secundum voluntatem divinam totaliter ab eis tranquillus reddatur. Unde secunda beatitudo ponitur : *Beati mites*.

A sequela vero passionum concupiscibilis retrahit virtus, moderate hujusmodi passionibus utendo; donum vero eas, si necesse fuerit, totaliter abjiciendo; quinimo si necessarium fuerit, voluntarium luctum assumendo. Unde tertia beatitudo ponitur : *Beati qui lugent*.

II. — Activa vero vita in his consistit præcipue quæ proximis exhibemus vel sub ratione debiti, vel sub ratione spontanei beneficii.

Et ad primum quidem nos virtus disponit, ut ea quæ debemus proximis, non recusemus exhi-

bere, quod pertinet ad justitiam ; donum autem ad hoc ipsum abundantiori quodam affectu nos inducit, ut scilicet ferventi desiderio opera justitiæ impleamus, sicut ferventi desiderio esuriens et sitiens cupit cibum vel potum. Unde quarta beatitudo ponitur : *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam.*

- Circa spontanea vero dona nos perficit virtus, ut illis donemus quibus ratio dicat esse donandum, puta amicis, aut aliis nobis conjunctis, quod pertinet ad virtutem liberalitatis. Sed donum propter Dei reverentiam solum necessitatem considerat in his quibus gratuita beneficia præstat. Unde dicitur Luc., 14, 12 : *Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos aut fratres tuos, sed voca pauperes et debiles, etc.*, quod proprie est misereri. Et ideo quinta beatitudo ponitur : *Beati misericordes.*

III. — Ea vero quæ ad contemplativam vitam pertinent, vel sunt ipsa beatitudo finalis, vel aliqua inchoatio ejus ; et ideo non ponuntur in beatitudinibus tanquam merita, sed tanquam præmia.

Ponuntur autem tanquam merita effectus activæ vitæ, quibus homo disponitur ad contemplativam vitam. Effectus vero activæ vitæ, quantum ad virtutes et dona, quibus homo perficitur in seipso, est munditia cordis, ut scilicet mens hominis passionibus non inquinetur. Unde sexta beatitudo ponitur : *Beati mundo corde.*

Quantum vero ad virtutes et dona quibus homo perficitur in comparatione ad proximum, effectus activæ vitæ est pax, secundum illud Isa., 32, 17 : *Opus justitiæ pax*. Et ideo septima beatitudo ponitur : *Beati pacifici*.

(1, 2, q. LXIX, a. iii.)

Dom. IV Paschæ.

De præmiis beatitudinum.

1º Præmia trium primarum beatitudinum accipiuntur secundum ea quæ in beatitudine terrena aliqui quærent. Quærent enim homines in rebus exterioribus, scilicet divitiis et honoribus excellentiam quamdam et abundantiam, quorum utrumque importat regnum cælorum per quod homo consequitur excellentiam et abundantiam bonorum in Deo ; et ideo regnum cælorum Dominus pauperibus spiritu repromisit.

Quærent homines feroces et immites per litigia et bella securitatem sibi acquirere, inimicos suos destruendo ; unde Dominus repromisit militibus securam et quietam possessionem terræ

viventium, per quam significatur soliditas æternorum bonorum.

Quærunt homines in concupiscentiis et delectationibus mundi habere consolationem contra præsentis vitæ labores ; et ideo Dominus consolationem vitæ lugentibus repromittit.

2º Aliæ vero duæ beatitudines pertinent ad opera activæ beatitudinis quæ sunt opera virtutum ordinantium hominem ad proximum. A quibus operibus aliqui retrahuntur propter inordinatum amorem proprii boni ; et ideo Dominus attribuit illa præmia his beatitudinibus, propter quæ homines ab eis discedunt. Discedunt enim aliqui ab operibus justitiæ non reddentes debitum, sed potius aliena rapientes, ut bonis temporalibus impleantur ; et ideo Dominus esurientibus justitiam saturitatem repromisit. Discedunt etiam aliqui ab operibus misericordiæ, ne se immisceant miseriis alienis ; et ideo Dominus misericordibus repromittit misericordiam per quam ab omni miseria liberentur.

3º Aliæ vero duæ ultimæ beatitudines pertinent ad contemplativam felicitatem seu beatitudinem ; et ideo secundum convenientiam dispositionum quæ ponuntur in merito, præmia redduntur. Nam munditia oculi disponit ad clare videntium ; unde mundis corde divina visio repromittitur.

Constituere vero pacem vel in seipso, vel inter alios, manifestat hominem esse Dei imitatore, qui est Deus unitatis et pacis; et ideo pro præmio redditur ei gloria divinæ filiationis, quæ est in perfecta conjunctione ad Deum per sapientiam consummatam.

4° Omnia autem illa præmia perfecte quidem consummabuntur in vita futura, sed interim etiam in hac vita quodammodo inchoantur. Nam regnum cælorum potest intelligi perfectæ sapientiæ initium, secundum quod incipit in eis spiritus regnare. Possessio etiam terræ significat affectum bonum animæ quiescentis per desiderium in stabilitate hæreditatis perpetuæ per terram significatæ. Consolantur autem in hac vita, Spiritum sanctum qui *Paracletus* id est consolator dicitur, participando. Saturantur etiam in hac vita illo cibo de quo Dominus dicit Joan., 4, 34 : *Meus cibus est ut faciam voluntatem Patris mei*. In hac etiam vita consequuntur homines misericordiam Dei : in hac etiam vita, purgato oculo per donum intellectus Deus quodammodo videri potest ; similiter etiam in hac vita qui motus suos pacificant ad similitudinem Dei accedentes, filii Dei nominantur. Hæc tamen perfectius erunt in patria.

(1, 2, q. LXIX, a. iv, et a. ii, 3um.)

Fer. II infra Dom. IV Paschæ.

De fructibus spiritus.

Flores mei fructus honoris et honestatis. Eccli, 24, 23.

I. — Fructus dicitur dupliciter, scilicet ut acquisitus, puta ex labore vel studio; et ut productus, sicut fructus producitur ex arbore. Opera autem spiritus dicuntur fructus non ut adepti sive acquisiti, sed ut producti: fructus autem qui est adeptus habet rationem ultimi finis, non autem fructus productus. Nihilominus tamen fructus sic acceptus duo importat, scilicet quod sit ultimum producentis, sicut ultimum quod producitur ab arbore est fructus ejus, et quod sit suave sive delectabile. Cant., 2: *Fructus ejus dulcis gutturi meo.*

Sic ergo opera virtutum et spiritus sunt quid ultimum in nobis. Nam Spiritus sanctus est in nobis per gratiam, per quam acquirimus habitum virtutum et ex hoc potentes sumus operari secundum virtutem. Sunt etiam delectabilia.

Rom., 6 : *Habetis fructum vestrum in sanctificationem*, id est in operibus sanctificatis, et ideo dicuntur *fructus*.

Dicuntur etiam *flores* respectu futuræ beatitudinis, quia sicut ex floribus accipitur spes fructus, ita ex operibus virtutum habetur spes vitæ æternæ et beatitudinis. Et sicut in flore est quædam inchoatio fructus, ita in operibus virtutum est quædam inchoatio beatitudinis, quæ tunc erit quando cognitio et charitas perficientur.

Opera igitur virtutum propter se sunt appetenda dupliciter et quia habent in seipsis dulcedinem et propter beatitudinem quæ est finis eorum, sicut medicina dulcis appetitur propter se formaliter, quia habet in se unde sit appetibilis, scilicet dulcedinem, quæ tamen appetitur propter finem, scilicet propter sanitatem.

II. — Ex his apparet ratio quare Apostolus effectus carnis vocat opera, fructus autem spiritus vocat fructus. Fructus enim dicitur aliquod finale et suave ex se productum. Quod autem produci-tur ex aliquo præter naturam ejus non habet rationem fructus, sed quasi alterius germinis.

Opera autem carnis et peccata sunt præter naturam eorum quæ Deus naturæ nostræ inseruit. Deus enim humanæ naturæ quædam semina inseruit, scilicet naturalem appetitum boni et cognitionem, et addidit etiam dona gratiæ. Et ideo quia opera virtutum ex his naturaliter producun-

tur, fructus dicuntur, non autem opera carnis : *fructus spiritus*, qui scilicet consurgunt in anima ex seminalione spiritualis gratiæ.

Patet ergo quod fructus spiritus dicuntur opera virtutum, et quia habent in se suavitatem et dulcedinem, et quia sunt quoddam ultimum productum secundum convenientiam donorum.

Accipitur autem differentia donorum, beatitudinum, virtutum et fructuum ad invicem hoc modo. In virtute enim est considerare habitum et actum. Habitus autem virtutis perficit ad bene agendum. Si perficit ad bene operandum humano modo dicitur *virtus*; si vero perficiat ad bene operandum supra modum humanum dicitur *donum*. Actus autem virtutis vel est perficiens et sic est *beatitudo*; vel est delectans, et sic est *fructus*.

(*In Gal.*, v.)

Fer. III infra Dom. IV Paschæ.

De numero fructuum spiritus.

Ex utraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim. Apoc., xxii, 2.

Apostolus, Gal., 5, duodecim fructus enumerat, et convenienter. Attendenda est enim distinctio horum fructuum secundum diversum processum Spiritus sancti in nobis, id est secundum quod mens hominis ordinetur, 1° in seipsa ; 2° ad ea quæ sunt juxta ; 3° ad ea quæ sunt infra.

I. — Tunc bene mens hominis disponitur in seipsa, quando bene se habet in bonis et in malis.

Prima vero dispositio mentis humanæ ad bonum est per amorem, qui est prima affectio et omnium affectionum radix, et ideo inter fructus spiritus primo ponitur *charitas*, in qua specialiter Spiritus sanctus datur, sicut in propria similitudine, cum et ipse sit amor. Ad amorem autem charitatis ex necessitate sequitur *gaudium* : omnis enim amans gaudet ex conjunctione amati ; charitas autem semper habet præsentem Deum quem amat. I Joan., iv, 16 : *Qui manet in charitate, in Deo manet et Deus in eo*. Unde sequela charitatis est *gaudium*.

Perfectio autem gaudii est *pax* quantum ad duo :

1° Quantum ad quietem ab exterioribus conturbantibus. Non enim potest perfecte gaudere de bono amato qui in ejus fruitione ab aliis perturbatur : et iterum qui perfecte cor habet in uno pacatum, a nullo alio molestari potest, cum alia quasi nihil reputet. Unde dicitur Ps. cxviii, 165 :

Pax multa diligentibus legem tuam, et non est illis scandalum, quia ab exterioribus non perturbantur quin Deo fruuntur.

2° Quantum ad sedationem desiderii fluctuantis. Non enim perfecte gaudet de aliquo, cui non sufficit id de quo gaudet. Hæc autem duo importat *pax*, scilicet ut neque ab exterioribus perturbemur, et ut desideria nostra conquiescant in uno. Unde post charitatem et gaudium tertio ponitur *pax*.

In malis autem bene se habet mens quantum ad duo : 1° ut non perturbetur mens per imminetiam malorum, quod pertinet ad *patientiam* ; 2° ut non perturbetur in dilatione bonorum, quod pertinet ad *longanimitatem* ; nam carere bono habet rationem mali.

II. — Ad id autem quod est juxta hominem, scilicet proximum, bene disponitur mens hominis :

1° Quantum ad voluntatem bene faciendi, et ad hoc pertinet *bonitas*.

2° Quantum ad beneficentiæ executionem ; et ad hoc pertinet *benignitas*. Dicuntur enim benigni quos bonus ignis amoris fervere facit ad benefaciendum proximis.

3° Quantum ad hoc quod æquanimiter toleren-

tur mala ab eis illata ; et ad hoc pertinet *mansuetudo* quæ cohibet iras.

4° Quantum ad hoc quod non solum per iram proximis non noceamus, sed etiam neque per fraudem vel per dolum ; et ad hoc pertinet *fides*, si pro fidelitate sumatur ; sed si sumatur pro fide qua creditur in Deum, sic per hanc ordinatur homo ad id quod est supra se, ut scilicet homo intellectum suum Deo subjiciat, et per consequens omnia quæ ipsius sunt.

III. — Sed ad id quod infra est, bene disponitur homo primo quidem quantum ad exteriores actiones per *modestiam*, quæ in omnibus dictis et factis modum observat ; quantum ad interiores concupiscentias, per *continentiam* et *castitatem*, sive hæc duo distinguantur per hoc quod castitas refrenat hominem ab illicitis, continentia vero a licitis ; sive per hoc quod continens patitur concupiscentias, sed non deducitur, castus autem neque patitur, neque deducitur.

(1^a 2. q. LXX, a. III.)

Fer. IV infra Dom. IV Paschæ.

**Homo in gratia constitutus potest mereri
vitam æternam ex condigno.**

Id quod redditur secundum justum iudicium

videtur esse merces condigna. Sed vita æterna redditur a Deo secundum iudicium justitiæ, secundum illud II Tim., iv, 8 : *In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex.* Ergo homo meretur vitam æternam ex condigno.

Opus meritorium hominis dupliciter considerari potest : uno modo, secundum quod procedit ex libero arbitrio ; alio modo secundum quod procedit ex gratia Spiritus sancti.

Si consideretur secundum substantiam operis et secundum quod procedit ex libero arbitrio, sic non potest esse ibi condignitas propter maximam inæqualitatem, sed est ibi congruitas propter quamdam æqualitatem proportionis. Videtur enim congruum ut homini operanti secundum suam virtutem, Deus recompenset secundum excellentiam suæ virtutis.

Si autem loquamur de opere meritorio, secundum quod procedit ex gratia Spiritus sancti, sic est meritorium vitæ æternæ ex condigno. Sic enim valor meriti attenditur secundum virtutem Spiritus sancti moventis nos in vitam æternam, secundum illud Joan., iv, 14 : *Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Attenditur etiam pretium operis secundum dignitatem gratiæ, per quam homo consors factus divinæ naturæ adoptatur in filium Dei, cui debetur hæreditas ex ipso jure adoptionis secundum illud Rom., viii, 17 : *Si filii, et hæredes.*

Gratia Spiritus sancti, quam in præsentī habe-

mus, etsi non sit æqualis gloriæ in actu, est tamen æqualis in virtute, sicut semen arboris in quo est virtus ad totam arborem. Et similiter per gratiam inhabitat hominem Spiritus sanctus, qui est sufficiens causa vitæ æternæ; unde et dicitur esse pignus hæreditatis nostræ.

(1, 2, q. CXIII, a. m.)

Fer. V infra Dom. IV Paschæ,

**Quod principalius per charitatem meremur
quam per alias virtutes.**

Si quis diligit me, diligetur a Patre meo et ego diligam eum et manifestabo ei meipsum. Sed in manifesta Dei visione consistit vita æterna secundum illud Joan., xvii, 3. *Hæc est vita æterna ut cognoscant te solum Deum verum et vivum.* Ergo meritum vitæ æternæ maxime residet penes charitatem.

I. — Humanus actus habet rationem merendi ex duobus: 1° ex divina ordinatione secundum quod actus dicitur esse meritorius illius boni ad quod homo divinitus ordinatur. 2° Ex parte liberi

arbitrii, in quantum homo habet præ ceteris creaturis ut per se agat voluntarie agens. Et quantum ad utrumque principalitas meriti penes charitatem consistit. Considerandum est enim quod vita æterna in Dei fruitione consistit. Motus autem humanæ mentis ad fruitionem divini boni est proprius actus charitatis per quem omnes actus aliarum virtutum ordinantur in hunc finem, secundum quod aliæ virtutes imperantur a charitate. Et ideo meritum vitæ æternæ primo pertinet ad charitatem, ad alias autem virtutes secundario, secundum quod actus earum a charitate imperantur.

Similiter manifestum est quod id quod ex amore facimus, maxime voluntarie facimus. Unde etiam secundum quod ad rationem meriti requiritur quod sit voluntarium, principaliter meritum charitati attribuitur.

II. — Opus vero non semper plus meriti habet quando magis est laboriosum et difficile. Opus enim aliquod potest esse laboriosum et difficile dupliciter — uno modo ex magnitudine operis, et sic magnitudo laboris pertinet ad augmentum meriti, quia charitas, quamvis omnia sæva et immania, facilia et prope nulla faciat, non diminuit laborem, imo facit aggredi opera maxima; magna enim operatur, si est, ut Gregorius dicit: alio modo ex defectu ipsius operantis. Unicuique enim est laboriosum et difficile quod non prompta vo-

luntate facit. Et talis labor diminuit meritum et a charitate tollitur.

Maxime quidem meritorii sunt actus fidei et patientiæ sive fortitudinis, ut patet in martyribus qui pro fide patienter et fortiter usque ad mortem certaverunt. Sed fidei actus non est meritorius, nisi fides per dilectionem operetur et similiter actus patientiæ et fortitudinis, nisi aliquis ex charitate hæc operetur sec. illud I Cor., xiii : *Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.*

(1. 2, q. CXIV, a. iv.)

Fer. VI infra Dom. IV Paschæ.

An opera primi hominis in statu innocentiae fuerint minus efficacia ad merendum quam opera nostra.

Quantitas meriti ex duobus pensari potest. Uno modo ex radice charitatis et gratiæ, et talis quantitas meriti respondet præmio essentiali quod consistit in Dei fruitione; qui enim ex majori charitate aliquid facit, perfectius Deo fruitur.

Alio modo pensari potest quantitas meriti ex quantitate operis; quæ quidem est duplex, scilicet absoluta et proportionalis. Vidua enim quæ misit duo æra minuta in gazophylacium minus opus fecit quantitate absoluta quam illi qui magna munera posuerunt; sed quantitate proportionali vidua plus fecit secundum sententiam Domini, quia magis ejus facultatem superabat. Utraque tamen quantitas meriti respondet præmio accidentali quod est gaudium de bono creato.

Sic igitur dicendum quod efficaciora fuissent hominis opera ad merendum in statu innocentiae quam post peccatum, si attendatur quantitas meriti ex parte gratiæ quæ tunc copiosior fuisset, nullo obstaculo in natura humana invento; similiter etiam, si consideretur absoluta quantitas operis; quia cum homo esset majoris virtutis, majora opera fecisset. Sed si consideretur quantitas proportionalis, major invenitur ratio meriti post peccatum propter hominis imbecillitatem. Magis enim excedit parvum opus potestatem ejus qui cum difficultate operatur illud, quam opus magnum potestatem ejus qui sine difficultate illud operatur.

Difficultas et pugna quidem pertinent ad quantitatem meriti secundum quantitatem operis proportionalem. Et est signum promptitudinis voluntatis, quæ conatur ad id quod est sibi difficile. Promptitudo autem voluntatis causatur ex magni-

tudine charitatis. Potest autem contingere quod aliquis ita prompta voluntate faciat opus aliquod facile, sicut alius difficile, quia paratus esset facere etiam quod sibi esset difficile. Difficultas tamen actualis, in quantum est pœnalis, habet etiam quod sit satisfactoria pro peccato.

(1^a q. XCV, a. iv.)

Sabb. infra Dom. IV Paschæ.

Homo potest mereri augmentum gratiæ.

Sicut culpæ redditur duplex pœna, una quæ comitatur ipsam culpam, ut conscientie remorsus et huiusmodi, secundum quod Augustinus dicit quod inordinatus animus sibi ipsi est pœna, et alia quæ infligitur exterius a iudice Deo vel homine, ita etiam duplex est præmium respondens merito: unum quod comitatur ipsum actum meritorium, ut ipsa delectatio boni operis, et similia; aliud quod pro bono opere redditur a Deo vel homine, ut vita æterna et quidquid hoc modo redditur.

Ad hoc autem duplex præmium diversimode actus meritorius ordinatur. Quia ad primum præ-

miū est proportionatus secundum formam suam; verbi gratia ex hoc ipso quod est actus ab habitu perfecto procedens, delectabilis est, unde in principium actus reducitur sicut in causam. Sed ad præmium quod exterius redditur, ordinatur secundum proportionem dignitatis tantum, ut qui tantum meruit, tantum remuneretur in quocumque bono, et qui tantum peccavit, tantum puniatur.

Secundum hoc ergo dico quod per actum meritorium contingit mereri augmentum gratiæ, sicut præmium concomitans naturam actus meritorii, cum naturale sit ut omnis actus possit in acquisitionem vel augmentum similis actus vel effective, vel dispositive.

Homo habens gratiam potest proficere in melius, non quasi ipse gratiam sibi augmentet, cum augmentum gratiæ a Deo sit, sed quia homo potest per gratiam acceptam augmentum gratiæ mereri disponendo se ut majoris gratiæ capacior fiat.

Augmentum gratiæ equidem, sicut ipsius infusio, est a Deo, sed aliter se habent actus nostri ad infusionem gratiæ et ad augmentum ipsius. Quia ante infusionem gratiæ homo nondum est particeps divini esse; unde actus ipsius sunt omnino improporcionati ad merendum aliquod divinum, quod facultatem naturæ excedat. Sed per gratiam infusam constituitur in esse divino. Unde

jam actus ejus proportionati efficiuntur ad promerendum augmentum vel perfectionem gratiæ (2 Dist. 27, q. I. a. v).

Non tamen per quemlibet actum meritorium augetur de facto gratia. Quolibet enim actu meritorio meretur homo augmentum gratiæ, sicut gratiæ consummationem quæ est vita æterna. Sed sicut vita æterna non statim redditur, sed suo tempore, ita nec gratia statim augetur, sed suo tempore, cum scilicet aliquis sufficienter fuerit dispositus ad gratiæ augmentum. (1, 2, q. CXIV, a. viii, 3).

Dom. V Paschæ.

De oratione.

Jesus, elevatis sursum oculis, dixit: Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me. Joan., XI.

Evangelista duo ponit: 1º Modum orandi congruentem, quia *elevatis sursum oculis*, id est intelligentiam suam erexit adducens illam per orationem ad excelsum Patrem. Nobis autem, si ad

exemplum orationis Christi orare volumus, necesse est levare oculos mentis nostræ ad eum, removendo illos a præsentibus rebus, memoria, cogitationibus et intentionibus.

Levamus etiam oculos ad Deum quando non confidentes de meritis nostris, de sola misericordia speramus, secundum illud Ps. 122, 1: *Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cælis.* Et sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri. Thren., III, 41: *Levemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælis.*

Ut dicitur Col. 1: *Non cessamus pro vobis orantes et postulantes.* Oratio est ascensus mentis in Deum. Postulatio est rerum petitio. Oratio debet præcedere, ut devote petens exaudiatur: sicut petentes præmittunt persuasionem ut inclinent, sic nos debemus præmittere devotionem et meditationem Dei et divinorum, non ut eum flectamus, sed ut nos erigamus in eum. (*In Col. 1*).

2º Ponit orationis efficaciam, cum dicit: *Pater, gratias ago tibi, quoniam audisti me.*

In quo argumentum habemus quod Deus facilis est ad largiendum, sec. illud Ps. IX, 17: *Desiderium pauperum exaudivit Dominus,* ut sic desiderium, etiam antequam proferat verba, exaudiat. Is. XXX, 19: *Ad vocem clamoris tui statim ut audierit, respondebit tibi.* Et LXV, 24: *Adhuc illis loquentibus dicam: ecce adsum.*

Multo ergo magis expedit arbitrari de Domino salvatore quod Deus Pater præveniens ejus orationem eum exaudierit: nam lacrymæ quas Christus pro morte Lazari fuderat, vicem orationis habuerunt.

Per hoc autem quod in principio orationis gratias agit, datur nobis exemplum quod cum orare volumus, antequam futura petamus, pro perceptis beneficiis Deo gratias referamus. I Thess., v, 18: *In omnibus gratias agite.*

(*In Joan.*, xi.)

Fer. II Rogationum

De bonis orationis.

Tria bona facit oratio.

I. — Est efficax et utile remedium contra mala. Liberat enim a peccatis commissis. Ps. 31, 5: *Tu remisisti impietatem peccati mei; pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno.* Sic latro in cruce oravit et remissionem obtinuit, quia *hodie mecum eris in paradiso.* Sic publicanus oravit, et *justificatus descendit in domum suam.*

Liberat etiam a timore peccatorum supervenientium, et perturbationibus et tristitiis. Jac. *Tristatur quis in vobis? Oret æquo animo.*

Liberat etiam a persecutionibus et inimicis. Ps. 108, 4 : *Pro eo ut me diligenter, detrahebant mihi; ego autem orabam.*

II. — Est efficax et utilis ad omnia desideria obtinenda. Marc., II, 24 : *Omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, et fiet vobis.* Non exaudimur autem, vel quia non perseveramus; *oportet enim semper orare et nunquam deficere;* vel quia non petimus id quod magis expedit ad salutem. Augustinus : « Bonus Dominus, qui sæpe non tribuit quod volumus, ut tribuat quod malleamus. » Exemplum de Paulo qui ter petiit a se removeri stimulum, et non est exauditus.

III. — Est utilis, quia facit nos familiares Deo : Ps. 91, 2 : *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo (In Oration. Dominic.).* Oratio enim est actus religionis quo homo Deo reverentiam exhibet, in quantum ei se subjicit et proficitur orando se eo indigere sicut auctore suorum bonorum.

Orando tradit homo mentem suam Deo, quam ei per reverentiam subjicit et quodammodo præsentat. Et ideo sicut mens humana præeminet exterioribus vel corporalibus membris, vel exte-

rioribus rebus quæ ad Dei servitium applicantur, ita etiam oratio præeminet aliis actibus religionis.

Deus quidem nobis multa præstat ex sua liberalitate, etiam non petita; sed quod aliqua vult præstare nobis petentibus, hoc est propter nostram utilitatem, ut scilicet fiduciam quamdam accipiamus recurrenti ad Deum, et ut recognoscamus eum esse bonorum nostrorum auctorem. Unde Chrysostomus dicit: Considera quanta est tibi concessa felicitas, quanta gloria attributa: orationibus fabulari cum Deo, cum Christo miscere colloquia, quod velis, quod desideras postulare.

(2, 2, q. LXXXIII, a. II.)

Fer. III Rogationum

De oratione Dominica.

Oratio Dominica habet quinque excellentias quæ in oratione requiruntur. Debet enim esse oratio segura, recta, ordinata, devota et humilis.

Secura quidem ut *cum fiducia adeamus ad thronum gratiæ ejus*. In fide etiam non deficiens, Jac., I, 6: *Postulet autem in fide, nihil hæsitans*. Hæc autem oratio dominica est securissima. Est

enim ab avvocato nostro formata, qui est sapientissimus petitor, *in quo sunt omnes thesauri sapientiæ*. Unde dicit Cyprianus : Cum Christum habeamus advocatum apud Patrem pro peccatis nostris, quando pro delictis nostris petimus, advocati nostri verba proponamus.

Ulterius securior apparet ex hoc quod ipse qui docuit nos orare, orationem exaudit cum Patre, secundum illud Ps. 90, 15 : *Clamabit ad me et ego exaudiam eum*. Unde dixit Cyprianus : Amica, familiaris et devota oratio Dominum de suo rogare. Unde ab hac oratione nunquam sine fructu receditur. Nam per eam venialia dimittuntur.

Debet esse oratio nostra recta, ut petat orans a Deo quæ sibi conveniunt. Multoties non exauditur oratio, quia indecentia postulantur. Scire autem quid sit petendum difficillimum est, cum difficillimum sit scire quid sit desiderandum. *Quid oremus sicut oportet nescimus ; ipse autem Spiritus postulat pro nobis*. Ipse autem Christus Spiritus sancti dator est ; nam ipsius est docere quid nos orare oporteat. Ea ergo quæ ipse orare docuit rectissime postulantur.

Debet esse oratio ordinata sicut desiderium, cum oratio sit desiderii interpret. Est autem hic debitus ordo, ut spiritualia carnalibus, cœlestia terrenis desiderando et orando præferamus. Hoc Dominus in hac oratione docuit, in qua prima petuntur cœlestia et postmodum terrena.

Debet oratio esse devota, quia pinguedo devotionis facit sacrificium orationis esse Deo acceptum. Ps. 62, 5 : *In nomine tuo levabo manus meas : sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea.* Devotio autem plerumque propter prolixitatem orationis obtunditur : unde Dominus superfluum orationis prolixitatem docuit vitare dicens, Matth., vi, 7 : *Orantes autem nolite multum loqui.* Et Augustinus : Absit ab oratione multa locutio, sed non desit multa provocatio, si fervens perseveret intentio. Unde Dominus hanc orationem brevem instituit. Consurgit autem devotio ex caritate, quæ est amor Dei et proximi, quorum uterque in hac oratione ostenditur. Nam ad insinuandum divinum amorem, vocamus eum Patrem ; ad insinuandum autem amorem proximi, communiter pro omnibus oramus dicentes *Pater noster, et dimitte nobis debita nostra* : ad quod proximorum dilectio nos inducit.

Debet etiam oratio esse humilis. Ps. 101, 18 : *Respexit in orationem humilium* ; et Luc., xviii, de pharisæo et publicano ; et Judith., ix, 16 : *Humilium et mansuetorum semper tibi placuit deprecatio.* Quæ quidem humilitas in hac oratione servatur : nam vera humilitas est quando aliquis nihil ex suis viribus præsumit, sed totum ex divina virtute impetrandum expectat.

(*In Orat. Dominic.*)

Fer. IV Rogationum**Cur orationes quandoque non exaudiuntur.**

Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, hoc faciam. Joan., xiv.

Quid est quod dicit Dominus : *Quodcumque petieritis hoc faciam*, cum videamus ejus fideles petere et non accipere ? Sed secundum Augustinum considerandum est hic quod dicit primo *in nomine meo*, deinde quod subdit : *hoc faciam*. Nomen autem Christi est nomen salutis. Matth., i, 21 : *Vocabis nomen ejus Jesum : ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum*. Qui ergo petit aliquid pertinens ad salutem, petit in nomine Christi.

Contingit vero quod aliquis petit non pertinens ad salutem ex duobus :

1° Ex prava affectione, puta cum petit aliquid ad quod afficitur, quod tamen si haberet, salutem impediret. Et ideo qui sic petit non exauditur, quia male petit. Jac., iv, 3 : *Petitis et non accipitis, eo quod male petatis*. Cum enim quis ex pravo affectu male usus est, eo quod vult acci-

pere, Domino potius miserante, non accipit, quia non exaudivit ad votum, sed ad utilitatem magis. Nam bonus Dominus sæpe negat quod petimus, ut tribuat quod malleamus.

2º Ex ignorantia, dum quis aliquando petit quod credit sibi expedire, et tamen non expedit. Sed istis potius consulendo, Deus quæ petunt non facit. Nam Paulus qui plus omnibus laboravit, ter Dominum rogavit ut discederet ab eo stimulus carnis, nec tamen quod rogavit obtinuit, quia non erat sibi expediens. II Cor., xii, et Rom., viii, 26 : *Nam quid oremus sicut oportet nescimus, sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Matth., xx, 26 : *Nescitis quid petatis.*

Patet ergo quod cum petimus in nomine ejus, scilicet in nomine Jesu Christi, ipse hoc faciet. Dicit autem *hoc faciam* in futuro, non autem *hoc facio* in præsentī, quia quandoque differt facere quod petimus, ad augendum desiderium nostrum, et ut tempore congruo fiat. Levit., xxvi, 3 : *Dabo vobis pluviam temporibus suis.*

Contingit etiam aliquando quod petimus pro aliquo, pro quo fortassis non exaudimur, tunc scilicet quando ejus merita obstant. Jer., vii, 16 : *Tu ergo noli orare pro populo isto, quia non exaudiam te.* Et xv, 1 : *Si steterint Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum.*

(In Joan., xiv.)

In festo Ascensionis**De Christi Ascensione.**

I. — Ascensio Christi sublimis fuit, quia ascendit ad cœlos.

1° Super omnes cœlos corporeos. Eph.. iv, 10 : *Ascendit super omnes cœlos.* Et hoc primo incipit in Christo. Nam antea corpus terrenum non erat nisi in terra, in tantum ut etiam Adam fuerit in paradiso terrestri.

2° Ascendit super omnes cœlos spirituales, scilicet naturas spirituales. Eph., i, 20 : *Constituens Jesum ad dexteram suam in cœlestibus, super omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem et omne nomen quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro, et omnia subjecit sub pedibus ejus.*

3° Ascendit usque ad sedem Patris. *Assumptus est in cælum et sedet a dextris Dei.* Quod intelligitur metaphorice, quia in quantum Deus dicitur

sedere ad dexteram Patris, id est ad æqualitatem Patris, id est in potioribus bonis.

Hoc autem affectavit diabolus. Is., XIV, 13: *In cælum conscendam*. Sed non pervenit nisi Christus.

II. — Ascensio Christi fuit rationalis, quia ad cœlos.

1º Quia cælum debebatur Christo ex sua natura. Naturale enim est ut unumquodque revertatur unde trahit originem. Principium autem originis Christi est a Deo, qui est super omnia. Et licet sancti in cælum ascendant, non tamen sicut Christus, quia Christus sua virtute, sancti vero tracti a Christo. Vel potest dici quia nemo ascendit in cælum nisi Christus, quia sancti non ascendunt nisi in quantum sunt membra Christi qui est caput Ecclesiæ.

2º Debebatur Christo cælum ex sua victoria. Nam Christus est in mundum missus ad pugnandum contra diabolum et vicit eum, et ideo meruit exaltari super omnia.

3º Ex sui humilitate. Nulla enim humilitas est ita magna sicut humilitas Christi, qui cum esset Deus, voluit fieri homo, et cum esset Dominus, voluit formam servi accipere, *factus obediens usque ad mortem*, et descendit usque ad in-

fernum. Et ideo meruit exaltari usque ad cœlum, ad sedem Dei. Nam humilitas via est ad exaltationem.

III. — Christi ascensio fuit utilis, et hoc quantum ad tria.

1° Quantum ad ductum. Nam ad hoc ascendit ut nos duceret; nos enim nesciebamus viam, sed ipse ostendit, et ut nos securos redderet de possessione regni cœlestis.

2° Quantum ad securitatem: ad hoc enim ascendit ut interpellaret pro nobis.

3° Ut ad se corda nostra traheret. Matth., vi, 21: *Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum.* Ut contemnamus temporalia. Col. iii, 1, 2: *Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.*

(*In Symb.*)

Fer. VI infra oct. Ascensionis

De utilitatibus Ascensionis Christi.

Licet præsentia corporalis Christi fuerit subtracta fidelibus per ascensionem, præsentia tamen

divinitatis ipsius semper adest fidelibus, secundum quod ipse dicit Matth., ult. 20 : *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*. Qui enim ascendit in cœlos, non deserit adoptatos, ut Leo papa dicit. Sed ipsa ascensio Christi in cœlum, qua corporalem suam præsentiam nobis subtraxit, magis fuit utilis nobis quam præsentia corporalis fuisset :

1° Propter fidei augmentum, quæ est de non visis. Unde ipse Dominus dicit discipulis suis quod Spiritus sanctus adveniens arguet mundum de justitia, scilicet eorum qui credunt, ut Augustinus dicit : Ipsa quippe fidelium comparatio infidelium est vituperatio. Unde subdit : Quia ad Patrem vado, et jam non videbitis me. Beati enim qui non vident et credunt. Erit igitur vestra justitia de qua mundus arguetur, quoniam in me quem non videbitis, creditis.

2° Ad spei sublevationem. Unde ipse dicit Joan., xiv, 3 : *Si abiero et præparavero vobis locum, iterum veniam et accipiam vos ad meipsum, ut ubi ego sum, et vos sitis*. Per hoc enim quod Christus humanam naturam assumptam in cœlo collocavit, dedit nobis spem illuc perveniendi ; quia *ubi fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquitæ*. Unde et Mich., 2, 13 dicitur : *Ascendit pandens iter ante eos*.

3° Ad erigendum charitatis affectum in cœles-

tia. Unde dicit apostolus Col. 3, 1 : *Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens ; quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.* Ut enim dicitur Matth., 6, 21 : *Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum.* Et quia Spiritus sanctus est amor nos in cœlestia rapiens, ideo Dominus dicit discipulis, Joan., 16 : *Expedi vobis ut ego vadam : si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos ; si autem abiero, mittam eum ad vos.* Quod exponens Augustinus dicit : Non potestis capere Spiritum, quamdiu secundum carnem nosse persistitis] Christum. Christo autem descendente corporaliter, non solum Spiritus sanctus, sed et Pater et Filius illis affuit spiritualiter.

(3^a, q. LVII, a. 1, 1um.)

Sabbato infra oct. Ascensionis

Ascensio Christi est causa salutis nostræ.

Expedi vobis ut ego vadam. Joan., xvi, 7.

Ascensio Christi est causa nostræ salutis dupliciter, uno modo ex parte nostra, alio modo ex parte ipsius.

I. — Ex parte nostra, in quantum per Christi ascensionem mens nostra movetur in ipsum, quia per ejus ascensionem datur locus fidei, et spei, et charitati, et etiam per hoc reverentia nostra augetur ad ipsum, dum jam non existimamus eum sicut hominem terrenum, sed sicut Deum cœlestem ; sicut et Apostolus dicit II Cor., v, 16 : *Etsi cognovimus secundum carnem Christum, id est mortalem, per quod putavimus eum tanquam hominem, sed nunc jam non novimus.*

II. — Ex parte autem sua, quantum ad ea quæ ipse fecit, ascendens propter nostram salutem :

1° quidem viam nobis præparavit ascendendi in cœlum, secundum quod ipse dicit Joan., xiv, 2 : *Vado parare vobis locum*, et Mich., ii, 13 : *Ascendit pandens iter ante eos*. Quia enim ipse est caput nostrum, oportet illuc sequi membra quo caput præcessit. Unde dicitur Joan., xiv, 3 : *Ut ubi ego sum, et vos sitis*. Et in hujus signum animas sanctorum, quas de inferno eduxerat, in cœlum traduxit, secundum illud Ps. 67, 17 : *Ascendens Christus in altum, captivam duxit captivitatem*, quia scilicet eos qui fuerant a diabolo captivati, secum duxit in cœlum, quasi in locum peregrinum humanæ naturæ, bona captione captivos, utpote per victoriam acquisitos.

2° Quia sicut pontifex in veteri Testamento in-

trabat sanctuarium, ut assisteret Deo pro populo, ita et Christus *intravit cælum ad interpellandum pro nobis*. Ipsa enim repræsentatio sui ex natura humana quam in cælum intulit, est quædam interpellatio pro nobis; ut ex quo Deus humanam naturam sic exaltavit in Christo, etiam eorum misereatur pro quibus Filius Dei humanam naturam assumpsit.

3º Ut in cœlorum sede quasi Deus et Dominus constitutus, exinde divina dona hominibus mitteret, secundum illud Eph., iv, 20 : *Ascendit super omnes cœlos ut adimpleret omnia*, scilicet donis suis.

Passio quidem Christi est causa nostræ ascensionis in cælum, proprie loquendo, per remotionem peccati prohibentis et per modum meriti; ascensio autem Christi est directe causa ascensionis nostræ, quasi inchoando ipsam in capite nostro, cui oportet membra conjungi.

Christus semel ascendens in cælum adeptus est sibi et nobis in perpetuum jus et dignitatem mansionis cœlestis; cui tamen dignitati non derogat, si ex aliqua dispensatione Christus quandoque corporaliter ad terram descendat; vel ut ostendat se omnibus sicut in judicio, vel ut ostendat se alicui specialiter, sicut Paulo.

(3º q. LVII, a vi.)

Dom. infra oct. Ascensionis

De conversatione in cælis.

Nostra autem conversatio in cælis est. Philipp., iii.

Apostolus docet in verbis istis quod conversatio justorum in cælis est ; et propter hoc, si volumus esse similes eis, non debemus conversari in istis miseriis, sed in cælis.

I. — Conversantur autem sancti in cælis propter tria. 1° Propter securitatem : qui enim conversatur in cælis, est securus a periculis hujus ærumnosæ vitæ.

2° Propter jucunditatem. Qui conversabitur in cælis, habebit quasi continuum gaudium et lætitiā. Sap., viii. *Non habet amaritudinem conversatio illius, nec tedium convictus illius, sed lætitiā et gaudium*

3° Propter mundanorum omnium transeuntium necessitatem. Sciunt sancti omnia mundana hic

cito transitura. II Petr., III. *Adveniet dies Domini ut fur, in quo cœli magno impetu transibunt, elementa calore solventur, et terra et omnia quæ in ipsa sunt exurentur. Cum hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet nos esse in sanctis conversationibus, expectantes et properantes in adventum Dei, propter quem cœli solventur et elementa ignis ardore tabescent? Novos vero cœlos et novam terram secundum promissa ipsius expectamus, in quibus justitia inhabitat.*

II. — Conversantur autem sancti in cœlo tripliciter.

1º Semper de bonis cœli cogitando.

2º Semper desiderando. De his duobus : Iste sanctus digne in memoriam vertitur hominum, qui ad gaudium transiit angelorum : quoniam in hac peregrinatione solo corpore constitutus, cogitatione et aviditate, in illa cœlesti patria conversatus est.

3º Secundum mores cœli vivendo. Est autem in tribus conversatio sanctorum similis conversationi Angelorum : in puritate, in simplicitate sine dolo, in caritate. Hæc tria maxime sunt in Angelis : simplicitas in essentia, puritas in natura, caritas in gratia. In his tribus etiam est conversatio sanctorum.

(Serm. CXXXVI.)

Fer. II infra oct. Ascensionis.

De Patre cœlesti.

Pater noster qui es in cœlis. Matth. vi. 9.

Inter cetera quæ oranti sunt necessaria, fiducia plurimum valet. Unde Dominus nos orare docens, ea præmittit ex quibus in nobis fiducia generetur, scilicet ex benignitate patris : unde *Pater noster* dicit, et ex magnitudine potestatis : unde dicit *qui es in cœlis*. Potest autem hoc quod dicitur *in cœlis* ad tria pertinere :

1° Ad orantis præparationem. Eccli., 18, 23 : *Ante orationem præpara animam tuam*, ut intelligatur *in cœlis*, hoc est in cœlesti gloria. Matth., 5, 2 : *Merceres vestra copiosa est in cœlis*.

Et hæc præparatio debet esse :

Per cœlestium imitationem, quia filius debet imitari patrem. I Cor., 15, 49 : *Sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem cœlestis*.

Item per cœlestium contemplationem, quia homines solent frequentius cogitationem dirigere ubi

habent patrem et alia quæ diligunt. Matth., vi, 21 : *Ubi est thesaurus tuus, ibi est et cor tuum.* Unde dicebat Apostolus : *Nostra conversatio in cælis est.*

Et per cœlestium intentionem, ut ab eo qui in cœlis est, nonnisi cœlestia quæramus, secundum illud Col., 3, 1 : *Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est.*

2° Ad audientis facilitatem, quia propinquus est nobis ; ut intelligatur *qui es in cœlis*, id est in sanctis, in quibus Deus habitat. Jer., 14, 9 : *Tu in nobis es, Domine.* Sancti enim cœli dicuntur, secundum illud Ps. 18, 2 : *Cœli enarrant gloriam Dei.* Habitat autem Deus in sanctis per fidem. Eph., 3, 17 : *Habitare Christum per fidem in cordibus vestris.* Per dilectionem. I Joan., 4, 16 : *Qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo.* Per mandatorum impletionem. Joan., xiv, 23 : *Si quis diligit me, sermonem meum servabit ; et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus.*

3° Ad efficaciam exaudientis ; ut per cœlos, corporeos cœlos intelligamus. Non quod Deus corporalibus cœlis includatur. sed ut significetur quod Deus est perspicax in consideratione, utpote qui de alto videt ; et quod sublimis est in potestate, et quod stabilis est in æternitate.

(*In Oration. Dominic.*)

Fer. III infra oct. Ascensionis

De fiducia in Patre cœlesti.

Per hoc quod dicitur *qui es in cœlis* (in oratione dominica), datur nobis fiducia orandi quantum ad tria : quantum ad potestatem ejus a quo petitur, quantum ad familiaritatem, et quantum ad congruitatem petitionis.

I. — Potestas ejus a quo petitur insinuatur si per cœlos intelligantur cœli corporei. Et quamvis ipse locis corporalibus non comprehendatur, cum scriptum sit Jer. 23, 24: *Cœlum et terram ego impleo*, tamen dicitur esse in cœlis corporeis ad insinuandum duo, potentiæ ejus virtutem et sublimitatem naturæ. Primum quidem est contra illos qui dicunt omnia ex fato cœlestium corporum ex necessitate provenire, secundum quam opinionem inutile esset aliquid a Deo orando petere. Sed hoc stultum est, cum Deus in cœlis sic esse dicitur ut cœlorum Dominus et stellarum. Secundum vero contra illos est qui in orando aliquas sibi corporeas phantasias de Deo proponunt

et fingunt. Ideo dicitur esse in cœlis, ut per id quod in sensibilibus rebus est altissimum ostendatur divina sublimitas omnia excedens, etiam hominum desiderium et intellectum : unde quidquid cogitari vel desiderari potest est minus quam Deus. Propter quod dicitur in Job, 36, 26 : *Ecce Deus magnus vincens scientiam nostram.*

II. — Familiaritas autem Dei ostenditur ad nos secundum quod per cœlos sancti accipiuntur. Quidam enim dixerunt propter altitudinem suam quod humana non curabat, secundum illud Job, 22, 14 : *Circa cardines cœli perambulat, et nostra non considerat* ; et contra hos oportet dicere et ostendere quod ipse sit intimior intimo nostro. Et hoc affert fiduciam orantibus quantum ad duo.

1° Quantum ad propinquitatem Dei, secundum illud Ps. 144, 18 : *Prope est Dominus omnibus invocantibus eum.* Unde Matth., 6, 6 : *Tu autem cum oraveris intra in cubiculum, scilicet cordis tui.*

2° Quantum ad patrocinium aliorum sanctorum in quibus Deus habitat ; nam ex hoc surgit fiducia impetrandi quod volumus per eorum merita.

III. — Idoneitas sive congruitas orationis osten-

ditur, ex hoc quod per cœlos intelliguntur spiritualia bona et æterna, in quibus est beatitudo. Et hoc propter duo :

1° Quia per hoc excitatur nostrum desiderium ad cœlestia. Tendere enim debet illuc desiderium nostrum ubi patrem habemus, quia illic est hæreditas nostra. Col. 3, 1 : *Quæ sursum sunt quærite*. I, Petr., 1, 4 : *In hæreditatem immarcessibilem conservatam in cœlis*.

2° Quia ex hoc informamur, ut vita nostra sit cœlestis, secundum quam sumus conformes patri cœlesti, secundum illud I Cor., 15. 48 : *Qualis cœlestis, tales et cœlestes*.

Et hæc duo faciunt idoneum ad petendum, scilicet desiderium cœleste, et vita cœlestis : ex quibus oratio congrue fit.

(In oration. Dominic.)

Fer. IV infra oct. Ascensionis

De fonte totius consolationis.

Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericordiarum et Deus totius consolationis. II Cor., 1, 3.

I. — Nos benedicimus Deum et Deus benedicit nos, sed aliter et aliter. Nam dicere Dei est facere. Ps. 33, 9: *Dixit et facta sunt*. Unde benedicere Dei est bonum facere et bonum infundere. Dicere autem nostrum non est causale, sed recognoscitivum seu expressivum. Unde benedicere nostrum idem est quod bonum recognoscere. Cum ergo gratias agimus Deo, benedicimus sibi, id est recognoscimus eum bonum et datorem omnium bonorum.

Recte ergo gratias agit Apostolus Patri, quia misericors est, et quia consolator.

De duobus enim homines maxime indigent.

1° Ut auferantur ab eis mala, et hoc facit misericordia, quæ aufert miseriam. Et misereri est proprium Patri.

2° Ut sustententur in malis quæ adveniunt, et illud est proprie consolari, quia nisi homo haberet aliquid in quo quiesceret cor ejus quando superveniunt mala, non subsisteret. Tunc ergo aliquis consolatur aliquem, quando affert ei aliquod refrigerium in quo quiescat in malis. Et licet in aliquibus malis homo possit in aliquo consolari et quiescere et sustentari, tamen solus Deus est qui nos consolatur in omnibus malis. Et ideo dicit: *Deus totius consolationis*, quia si peccas, consolatur te Deus, quia ipse misericors est. Si affligeris,

consolatur te, vel eruendo ab afflictione per potentiam suam, vel judicando per justitiam. Si laboras, consolatur te remunerando. Gen., 15, 1 : *Ego merces tua*. Et ideo dicitur : *Beati qui lugent*.

II. — *Ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt*.

In donis divinis est ordo. Ad hoc enim Deus dat aliquibus specialia dona, ut ipsi effundant illa in utilitatem aliorum. Non enim dat lumen soli, ut sibi soli luceat, sed ut toti mundo. Unde vult quod de omnibus bonis nostris, sive sint divitiæ, sive potentia, sive scientia, sive sapientia, accrescat aliqua utilitas aliis. Dicit ergo Apostolus : *Consolatur nos in omni tribulatione*, sed quare ? Non ut solum nobis hoc sit ad bonum, sed ut aliis prosit. Unde dicit : *Ut possimus et ipsi consolari*.

Possumus enim consolari alios per exemplum consolationis nostræ ; qui enim non est consolatus nescit consolari. Is. 61, 1 : *Spiritus Domini misit me, ut consolarer omnes lugentes*.

Possumus consolari per exhortationem ad tolerantiam passionum, promittendo præmia æterna. Et sic consolatio nostra convertitur in consolationem aliorum.

(*In II Cor., I, 3.*)

Fer. V in oct. Ascensionis

De præparatione ad receptionem Spiritus Sancti.

Si diligitis me, mandata mea servate, et ego rogabo Patrem, et alium paraclitum dabit vobis.
Joan., xiv.

I. — Duplex erat præparatio necessaria in discipulis, scilicet amor cordis et obedientia operis. Quorum unum supponit Dominus eos habere et ideo dicit: *Si diligitis me* et hoc apparet quia tristamini de meo recessu. Aliud vero imperat futurum, dicens: *Mandata mea servate*, quasi dicat: Non ostendatis amorem quem habetis ad me in fletu, sed in obedientia mandatorum meorum; hoc enim est manifestum dilectionis signum. Hæc ergo duo præparant ad receptionem Spiritus sancti. Cum enim Spiritus sanctus sit amor, non datur nisi amantibus. Prov. viii, 17: *Ego diligentes me diligo*. Item datur obedientibus: *Super quem requiescit Spiritus meus*, etc. Isa., xvi, 2.

II. — Sed numquid obedientia et amor præpa-

rant? Videtur quod non. Dilectio enim qua diligimus Deum est per Spiritum sanctum. Obedientia autem est nobis a Spiritu sancto.

Dicendum quod hoc est in donis Dei, ut qui bene utitur dono sibi concesso, amplioris gratiæ et doni acceptionem mereatur; et qui male utitur, hoc ipsum quod accepit auferatur ab eo. Servo pigro ablatum est talentum quod acceperat a domino suo, quia non bene usus eo fuit et datum est ei qui acceperat quinque. Sic ergo est et de dono Spiritus sancti.

Nullus enim potest Deum diligere nisi habeat Spiritum sanctum. Non nos prævenimus gratiam Dei, sed ipsa prævenit nos. Et ideo dicendum quod Apostoli primo quidem receperunt Spiritum sanctum ut diligerent Deum et obedirent mandatis ejus. Sed necesse erat ad hoc ut ampliori plenitudine Spiritum sanctum reciperent, quod bene uterentur, diligendo et obediendo, dono Spiritus sancti prius accepto. Et secundum hoc est sensus: *Si diligitis me*, per Spiritum quem habetis et obeditis mandatis meis, recipietis Spiritum sanctum quem habebitis in ampliori plenitudine.

(*In Joan.*, xiv.)

Fer. VI post oct. Ascensionis

Mundo non datur Spiritus sanctus.

Quem mundus non potest accipere, quia non videt eum nec scit eum. Joan., xiv.

I. — Mundum hic mundi dilectores vocat Dominus. Hi quidem quamdiu mundum diligunt, Spiritum sanctum non possunt accipere : est enim amor Dei. Non potest autem quis finali dilectione Deum et mundum diligere. I Joan., 2, 15 : *Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo.* Nam Gregorius dicit : Spiritus sanctus omne quod repleverit ad desiderandum invisibilia accendit. Et quoniam mundana corda sola visibilia diligunt, hunc mundus non accipit, quia ad diligenda invisibilia non assurgit. Sæculares etenim mentes quanto se foras per desideria dilatant, tanto ad receptionem illius sinum cordis angustant.

II. — Assignat causam quare Spiritus sanctus mundo non detur, quando dicit : *Quia non videt eum, nec scit eum.* Nam dona spiritualia non ac-

cupiuntur nisi desiderata. Sap., 6, 14 : *Præoccupat*, scilicet divina sapientia, *eos qui se concupiscunt*. Sed non desiderantur nisi aliqualiter cognita.

Quod autem non cognoscantur ex duobus contingit. Primo quidem ex hoc quod homo non ponit intentionem suam ad eorum cognitionem ; secundo vero quia quis potest non esse capax illius cognitionis. Hoc autem mundani non habent.

Nam primo non intendunt ad ea desideranda. Et quantum ad hoc dicit : *Quia non videt eum*, id est, non ponit intentionem suam ad eum cognoscendum. Ps. 16, 11 : *Oculos suos statuerunt declinare in terram*.

Item non possunt ea cognoscere. Unde dicit : *Nescit eum*. Nam, ut Augustinus dicit, non habet invisibiles oculos mundana dilectio, per quos videri Spiritus sanctus nisi invisibiliter non potest. I Cor. 2, 14 : *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei*. Sicut lingua infecta non sentit bonum saporem propter corruptionem humoris, sic anima infecta a corruptione mundi, cœlestium dulcedinem non gustat.

III. — *Vos autem cognoscitis eum, quia apud vos manebit et in vobis erit*. Hic ostendit quibus datur Spiritus sanctus, id est fidelibus. Unde dicit : *Vos autem qui movemini a Spiritu sancto, cognoscitis eum*. I Cor., 2, 12 : *Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum qui ex*

Deo est. Et hoc ideo, quia mundum contemnitis. II Cor., 4, 18: Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur.

Ratio autem hujus est, *quia apud vos manebit.* Ubi primo nota Spiritus sancti ad apostolos familiaritatem, *quia apud vos manebit*, id est ad utilitatem vestram; secundo quamdam ejus intimam inhabitationem, *quia in vobis erit*, id est in intimo cordis nostri.

(In Joan., xvi.)

Sabbato in Vigilia Pentecostes

De Spiritus sancti operationibus.

Paraclitus Spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia. Joan. xiv, 26.

Hic tria notantur.

I. — Describitur ipse Spiritus sanctus, et multipliciter, quia vocatur Paraclitus, Spiritus et sanctus.

Paraclitus est, quia consolatur nos et quantum ad tristitias de turbationibus hujus mundi. Et hoc facit in quantum est amor faciens nos amare

Deum et eum pro magno habere, propter quod cum gaudio contumelias patimur. *Ibant Apostoli gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Act. 8, 39. Cum enim Spiritus sanctus sit amor Dei, facit nos terrena contemnere et Deo adhærere, unde dolorem et tristitiam de nobis excludit, et gaudium de divinis ministrat. Item consolatur nos contra tristitias de peccatis præteritis : et hoc facit in quantum dat nobis spem veniæ.

Spiritus est, quia movet corda ad obediendum Deo. Et quia hoc nomen Spiritus quamdam impulsionem importat, omnis autem motus habet effectum convenientem suo principio, sicut calefactio facit calidum, consequens est ut Spiritus sanctus eos in quos mittitur similes ei faciat cujus est spiritus, et ideo cum sit *spiritus Veritatis docet omnem veritatem.* Et quia est spiritus Filii, facit filios.

Sanctus autem est, quia consecrat nos Deo ; omnia autem consecrata dicuntur sancta.

II. — Describitur ejus missio : *Quem mittet Pater in nomine meo.* Spiritus sanctus mitti dicitur, non quasi locum mutans, cum ipse impleat orbem terrarum, sed quia novo modo per gratiam incipit habitare in eis quos templum Dei facit. *Mittet Pater in nomine meo,* quia missio Spiritus sancti est a Patre et Filio, quod signatur Apoc : *Ostendit mihi fluvium aquæ vivæ, id est Spiritum*

sanctum, *procedentem a sede Dei et Agni*. Et ideo circa missionem Spiritus sancti fit mentio de Patre et Filio a quibus æquali et eadem virtute mittitur.

III. — Describitur ejus effectus: *ille vos docebit omnia*. Nam sicut effectus missionis Filii fuit, ducere ad patrem, ita effectus missionis Spiritus sancti est ducere fideles ad Filium. Filius autem, cum sit ipsa sapientia genita, est ipsa Veritas. Et ideo effectus missionis hujusmodi est ut faciat homines participes divinæ sapientiæ et cognitores veritatis. Filius ergo tradit nobis doctrinam, cum sit Verbum, sed Spiritus sanctus doctrinæ ejus nos capaces facit; dicit ergo: *Ille vos docebit omnia*, quia quæcumque homo doceat extra, nisi Spiritus sanctus interius det intelligentiam, frustra laborat, quia nisi Spiritus adsit cordi audientis, otiosus erit sermo doctoris, et in tantum quod etiam ipse Filius organo humanitatis loquens non valet, nisi ipsemet interius operetur per Spiritum sanctum.

(*In Joan. xiv, 26.*)

In festo Pentecostes

De Dono Dei Altissimi.

I. — Personæ divinæ competit esse donum et dari. Quod enim donatur habet aptitudinem vel

habitudinem et ad id a quo datur et ad id cui datur. Non enim daretur ab aliquo nisi esset ejus, et ad hoc alicui datur, ut ejus sit. Persona autem divina dicitur esse alicujus vel secundum originem, sicut filius est patris, vel in quantum ab aliquo habetur. Habere autem dicimur id quo libere possumus uti vel frui ut volumus. Et per hunc modum divina persona non potest haberi nisi a rationali creatura Deo conjuncta. Aliæ autem creaturæ moveri possunt a divina persona, non tamen sic quod in potestate earum sit frui divina persona, et uti effectum ejus. Ad quod quandoque pertingit rationalis creatura, utputa cum sic sit particeps divini verbi et procedentis amoris ut possit libere Deum vere cognoscere et recte amare. Unde sola creatura rationalis potest habere divinam personam. Sed ad hoc quod sic eam habeat, non potest propria virtute pervenire. Unde oportet quod hoc ei desuper detur. Hoc enim dari nobis dicitur quod aliunde habemus. Et sic divinæ personæ competit dari et esse donum. (1^a q. XXXVII, a. 1.)

II. — Spiritus sanctus est donum Dei. Cum enim Spiritus sanctus procedat per modum amoris quo seipsum Deus amat, eodem autem amore Deus se et alia propter suam bonitatem amat, manifestum est quod ad Spiritum sanctum pertinet amor quo Deus nos amat, similiter etiam amor quo nos Deum amamus, cum nos Dei faciat amatores,

Et quantum ad utrumque Spiritui sancto competit donari :

1° Ratione amoris quo Deus nos amat, eo modo quo unusquisque dicitur dare amorem suum alicui, cum eum amare incipit. Quamvis Deus neminem ex tempore amare incipiat, si respiciatur ad voluntatem divinam qua nos amat, effectus tamen sui amoris ex tempore causatur in aliquo, cum eum ad se trahit.

2° Ratione amoris quo nos Deum amamus, quia hunc amorem Spiritus sanctus facit in nobis : unde secundum hunc amorem in nobis habitat, et sic eum habemus ut cujus ope fruimur.

Et quia hoc est Spiritui sancto a Patre et Filio, quod per amorem quem in nobis causat, in nobis sit et habeatur a nobis, convenienter dicitur a Patre et Filio nobis dari. Dicitur etiam et a seipso dari nobis, in quantum amorem secundum quem nos inhabitat, simul cum Patre et Filio in nobis causat.

(*Contra Gent.*, IV, xxiii.)

III. — Spiritus sancti proprium nomen est Donum. Donum proprie est datio irreddibilis, id est quod non datur intentione retributionis. Et sic importat gratuitam donationem. Ratio autem gratuitæ donationis est amor. Ideo enim damus gratis alicui aliquid, quia volumus ei bonum.

Primum ergo quod damus ei est amor quo volumus ei bonum. Unde manifestum est quod amor habet rationem primi doni, per quod omnia dona gratuita donantur. Unde cum Spiritus sanctus procedat ut amor, procedit in ratione doni primi. Et ideo per donum quod est Spiritus sanctus multa dona dividuntur membris Christi.

(1^a q. XXXVIII, c. II.)

Fer. II infra oct. Pentecostes

Quomodo per Spiritum sanctum movemur in Deum.

I. — Hoc videtur esse amicitiae maxime proprium simul conversari ad amicum. Conversatio autem hominis ad Deum est per contemplationem ipsius, sicut et Apostolus dicebat: *Conversatio nostra in caelis est*. Quia igitur Spiritus sanctus nos amatores Dei facit, consequens est quod per Spiritum sanctum Dei contemplatores constituamur. II Cor., 3 : *Nos autem omnes revelata facie gloriam Dei speculantes, in eandem imaginem*

transformamur a claritate in claritatem, tanquam a Domini spiritu.

II. — Est autem et amicitiae proprium quod aliquis in praesentia amici delectetur et in ejus verbis et factis gaudeat, et in eo consolationem contra omnes anxietates inveniat : unde in tristitiis maxime ad amicos consolationis causa confugimus. Quia igitur Spiritus sanctus Dei nos amicos constituit, et eum in nobis habitare facit et nos in ipso, consequens est ut per Spiritum sanctum gaudium de Deo et consolationem habeamus contra omnes mundi adversitates et impugnationes. Et ideo Dominus Spiritum sanctum Paracletum, id est consolatorem nominat.

III. — Similiter et amicitiae proprium est consentire amico in his quæ vult : voluntas autem Dei nobis per præcepta ipsius explicatur. Pertinet igitur ad amorem quo Deum diligimus, ut ejus mandata impleamus. Unde cum per Spiritum sanctum Dei amatores constituamur, per ipsum etiam quodammodo agimur ut præcepta Dei impleamus.

IV. — Considerandum tamen est quod a Spiritu sancto filii Dei aguntur, non sicut servi, sed sicut liberi. Cum enim liber sit qui sui causa est, illud libere agimus quod ex nobis ipsis agimus, hoc vero est quod ex voluntate agimus ; quod au-

tem agimus contra voluntatem, non libere, sed serviliter agimus. Spiritus sanctus sic nos ad agendum inclinatur ut nos voluntarie agere faciat, in quantum nos amatores Dei constituit. Filii igitur Dei libere a Spiritu sancto aguntur ex amore, non serviliter ex timore. Unde Apostolus dicit : *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum.* Rom., 8, 15.

(*Contr. Gent.*, IV, XXII).

Fer. III infra oct. Pentecostes

De Spiritus sancti proprietatibus.

Spiritus ubi vult spirat et vocem ejus audis, sed nescis unde veniat aut quo vadat ; sic est omnis qui natus est ex spiritu. Joan., III.

Quatuor hic ponuntur de Spiritu sancto.

1° Ejus potestas ; *Spiritus ubi vult spirat.* Pro libero potestatis arbitrio inspirat ubi vult et quando vult, corda illustrando. Si esset minister Patris et Filii, non spiraret ubi ipse vellet, sed ubi ei mandaretur.

2° Spiritus sancti indicium, cum dicitur : *Et vocem ejus audis*. Spiritus sancti est duplex vox : una qua loquitur intus in corde hominis. Ps. 84, 9 : *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*. Alia est qua Spiritus sanctus loquitur in Scripturis vel per prædicatores, secundum quod dicitur Matth. x : *Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus sanctus est qui loquitur in vobis*. Et hanc audiunt etiam infideles et peccatores.

3° Ejus origo quæ occulta est : *Et nescis unde veniat*, licet vocem ejus audias, et hoc ideo quia venit a Patre et Filio. Pater autem et Filius lucem habitant inaccessibilem quam nemo hominum vidit, sed nec videre potest.

4° Ejus finis qui occultus est : *Aut quo vadat*. Perducit ad occultum finem, scilicet ad beatitudinem æternam. Unde dicitur pignus hæreditatis. I Cor. ii : *Oculus non vidit, nec auris audivit*, etc.

Vel *nescis unde veniat*, id est quomodo hominem introeat, *aut quo vadat*, id est ad quam perfectionem illum adducat.

II. — *Sic est omnis qui natus est ex spiritu*, id est sicut Spiritus sanctus. Nec mirum, quia in viro spirituali sunt proprietates Spiritus sancti, sicut in carbone succenso sunt proprietates ignis. Sunt autem in eo prædictæ quatuor proprietates spiritus.

1° Libertas. II Cor., xxxii : *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas*, quia Spiritus Domini ducit ad id quod rectum est, et liberat a servitute peccati et legis.

2° Ejus indicium sumis per vocem verborum suorum, quam dum audis, cognoscis ejus spiritualitatem. *Ex abundantia cordis os loquitur.* Matth., xii.

3° Habet originem occultam et finem, quia nullus potest spirituales judicare.

Vel *nescis unde veniat*, principium spiritualis nativitatis ejus quod est gratia baptismalis ; *aut quo vadat*, id est quo dignus efficitur, id est vita æterna, quæ tibi adhuc occulta est.

(In Joan., iii).

Fer. IV infra oct. Pentecostes

De multiplici fructu a Spiritu sancto dimanante.

Provenit nobis multiplex fructus a Spiritu sancto.

1° Purgat a peccatis. Cujus ratio est, quia ejusdem est reficere cujus est constituere. Anima autem creatur per Spiritum sanctum, quia omnia per ipsum facit Deus : Deus enim diligendo suam bonitatem creavit omnia. Sap. xi, 25 : *Diligis omnia quæ sunt, et nihil odisti eorum quæ fecisti.* Dionysius : Divinus amor non permisit eum sine germine esse. Oportet ergo quod corda hominum per peccatum destructa reficiantur a Spiritu sancto. Ps. 103, 30 : *Emitte Spiritum tuum et creabuntur, et renovabis faciem terræ.* Nec mirum si Spiritus purgat, quia omnia peccata dimittuntur per amorem. Luc., vii, 47 : *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Prov. x, 12 : *Universa delicta operit caritas.*

2° Illuminat intellectum quia omnia quæ scimus, Spiritu sancto scimus. Joan., xiv, 26 : *Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis.* Item I Joan., ii, 27 : *Unctio docebit vos de omnibus.*

3° Juvat et quodammodo cogit servare mandata. Nullus enim posset servare mandata Dei, nisi amaret Deum. Joan. xiv, 23 : *Si quis diligit me, sermonem meum servabit.* Spiritus ergo sanctus facit amare Deum. Ezech., xxxvi, 26 : *Dabo vobis cor novum et spiritum novum ponam in medio*

vestri; et auferam cor lapideum de carne vestra; et dabo vobis cor carneum, et Spiritum meum ponam in medio vestri; et faciam ut in præceptis meis ambuletis, et judicia mea custodiat et operemini.

4º Confirmat spem vitæ æternæ, quia est sicut pignus hæreditatis illius. Eph., i, 13: *Signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ.* Est enim quasi arrha vitæ æternæ. Cujus ratio est, quia ex hoc debetur vita æterna homini, in quantum efficitur filius Dei; et hoc fit per hoc quod fit similis Christo; assimilatur autem aliquis Christo per hoc quod habet Spiritum Christi, qui est Spiritus sanctus. Rom., viii, 15: *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore; sed accepistis Spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, Pater.* Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. Et Gal., iv, 6: *Quoniam autem estis filii Dei, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem: Abba, Pater.*

5º Consulit quæ sit voluntas Dei. Apoc., ii, 7: *Qui habet aures audiendi, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis.* Isa. 50, 4: *Audiam eum quasi magistrum.*

(In Symbol.)

Fer. V infra oct. Pentecostes

**De Spiritus sancti apparitione in
figura columbæ.**

Vibi Spiritum descendentem quasi columbam.
Joan., i.

Quare Spiritus sanctus potius in columba quam in alia specie apparuit? Ad figurandas qualitates baptizatorum.

1º Propter columbæ simplicitatem; nam columba simplex est. Matth., x, 16. *Estote prudentes sicut serpentes et simplices sicut columbæ.* Spiritus autem sanctus, quia facit respicere unum, scilicet Deum, simplices facit; et ideo in specie columbæ apparet. Et quidem secundum Augustinum, apparuit etiam super discipulos congregatos per ignem, quia quidam sunt simplices, sed tepidi; quidam ferventes, sed malitiosi. Ut ergo Spiritu sanctificati dolo careant, Spiritus in columbæ specie demonstratur; et ne simplicitas frigiditate tepescat, demonstratur in igne.

2° Propter caritatis unitatem; nam columba amore multum fervet. Cant., vi, 8: *Una est columba mea*. Ut ergo ostendat Ecclesiæ unitatem, in specie columbæ Spiritus sanctus apparet.

3° Propter gemitum. Columba enim habet gemitum pro cantu; sic Spiritus sanctus *postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*.

4° Propter fecunditatem. Columba enim animal fecundissimum est: idcirco ad designandum fecunditatem gratiæ spiritualis in Ecclesia, in specie columbæ Spiritus sanctus apparet.

5° Propter columbæ cautelam. Sedet enim super rivos aquarum, in quibus respiciens falconem volitantem conspicit et sibi ab eo cavet. Cant., v, 12: *Oculi tui sicut columbæ*. Unde quia in baptismo est nostra tutela et defensio, congrue in specie columbæ Spiritus sanctus apparuit.

Respondet igitur figuræ veteris testamenti. Sicut columba deferens ramum virentis olivæ, ostendit signum clementiæ Dei his qui residui fuerant ex aquis diluvii, ita et in baptismo veniens Spiritus sanctus in columbæ specie ostendit signum divinæ clementiæ, quæ baptizatis et peccata remittit et gratiam confert.

✠ (In Joan., I.)

Fer. VI infra oct. Pentecostes

De Spiritu descendente et manente.

Vidi spiritum descendentem... et manentem super eum. Joan., 1.

Quod Spiritus sanctus adesset cum Christus a Joanne baptizatus est, congruebat baptizato et baptismo. Baptizato, quia sicut Filius existens a patre manifestat patrem, Joan., xvii, 6. *Pater, manifestavi nomen tuum*, ita et Spiritus sanctus a Filio existens Filium manifestat. Joan., xvi, 14 : *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet*. Baptismo, quia baptisma Christi est inchoativum nostri baptismatis. Nostrum autem baptisma consecratur per invocationem S. Trinitatis. Quod ergo nos invocamus in baptismo nostro adfuit baptismo Christi, Pater in voce, Spiritus sanctus in columba, Filius in humana natura.

Dicit vero *descendentem*. Est enim duplex spiritus, unus mundi et alius Dei. Et spiritus quidem mundi est amor mundi, qui non est desursum ; sed ab inferiori ascendit in hominem et eum descendere facit ; spiritus autem Dei, scilicet Dei amor, desursum descendit ad hominem et eum.

ascendere facit. I Cor., ii, 12 : *Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum Dei.*

Dicit postea *manentem super eum*, quia in mansione quies designatur. Et quod Spiritus sanctus in aliquo non quiescat, duplici de causa contingit.

Una est ex peccato. Omnes enim alii homines præter Christum vel sauciantur vulnere peccati mortalis, per quod effugatur Spiritus sanctus, vel obfuscantur macula veniali, per quam aliqua operatio Spiritus sancti impeditur. In Christo autem neque mortale nec veniale nec originale peccatum fuit. Unde nec in eo fuit Spiritus sanctus inquietatus, sed super eum mansit, id est quievit.

Alia causa, quia quantum ad gratias gratis datas non semper adest aliis sanctis potestas operandi; sicut non semper adest sanctis potestas operandi miracula, nec prophetis spiritus prophetiæ. Christus vero semper habuit potestatem ad omnem operationem virtutum et gratiarum, et ideo ad hoc designandum *super eum mansit*. Unde hoc proprium signum fuit agnoscendi Christum. Isa., xi, 2 : *Requiescet super eum Spiritus Domini*. Quod intelligendum est de Christo, in quantum est homo.

(*In Joan.*, 1.)

Sabbato infra oct. Pentecostes

De effectibus Spiritui sancto attributis quantum ad ea quæ Deus nobis elargitur.

I. — Per Spiritum revelantur secreta mysteria. Est enim hoc amicitiae proprium quod amico aliquis sua secreta revelet. Quum amicitia conjungat affectus, et duorum faciat quasi cor unum, non videtur extra cor suum aliquis illud protulisse quod amico revelat. Unde et Dominus dicit discipulis. Joan., 15 : *Jam non dicam vos servos, sed amicos meos, quia omnia quæ audiavi a Patre meo, nota feci vobis.* Quia igitur per Spiritum sanctum amici Dei constituimur, convenienter per Spiritum sanctum hominibus dicuntur revelari divina mysteria. Unde Apostolus dicit I Cor., 2 : *Scriptum est quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se : nobis autem revelavit Deus per Spiritum sanctum.*

II. — Per Spiritum sanctum mysteria divina loquimur. Quia enim ex his quæ homo novit, formatur ejus loquela, convenienter etiam per Spiri-

tum sanctum homo loquitur divina mysteria, secundum illud I Cor., 14 : *Spiritus est qui loquitur mysteria*, et Matth., 10 : *Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis*. Unde in symbolo fidei dicitur de Spiritu sancto : qui locutus est per prophetas.

III. — Per Spiritum sanctum nobis communicantur bona divina. Non solum enim est proprium amicitiae quod amico aliquis revelet sua secreta propter unitatem affectus, sed eadem unitas requirit quod etiam ea quæ habet, amico communique. Quia cum homo amicum habeat ut alterum se, necesse est quod ei subveniat sicut et sibi, sua ei communicans. Unde et proprium amicitiae esse ponitur velle et facere bonum amico, secundum illud I Joan., 3 : *Qui habuerit substantiam huius mundi et viderit fratrem suum necessitatem habentem, et clauserit viscera sua ab eo : quomodo charitas Dei manet in eo?*

Hoc autem maxime in Deo habet locum, cuius velle est efficax ad effectum. Et ideo convenienter omnia dona Dei per Spiritum sanctum nobis donari dicuntur, secundum illud I Cor., 12 : *Alii datur per Spiritum sermo sapientiæ ; alii autem sermo scientiæ secundum eundem Spiritum*, et postea multis enumeratis ait : *Hæc omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult*. (*Contr. Gent.*, iv, 21).

IV. — Christus caput Ecclesiæ, cor autem Spiritus sanctus.

Caput habet manifestam eminentiam respectu cæterorum exteriorum membrorum; sed cor habet quamdam influentiam occultam. Et ideo cordi comparatur Spiritus sanctus, qui invisibiliter Ecclesiam vivificat et unit; capiti autem comparatur ipse Christus secundum visibilem naturam, secundum quam homo hominibus præfertur.

(3^a q. VIII, a. 1, 3um.)

In festo SS. Trinitatis

De adventu Trinitatis in mentem.

Non solum Filius, sed et Pater et Spiritus sanctus veniunt per gratiam et mentem humanam inhabitant, secundum illud Joan., 14, 23 : *Ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus.*

Pater venit per potentiam nos confortando. Is. 40, 29 : *Qui dat lasso virtutem*, Glossa : fidei et operis.

Filius venit per sapientiam nos illuminans,

quia est *lux vera et illuminans omnem hominem.*

Spiritus sanctus venit per bonitatem, nos ad amorem suum inflammando.

Valde enim bonus in nobis est Spiritus sanctus, cum nos ad amorem suum accendit; quia amor Dei fons est totius boni. Unde tunc se nobis summe communicat; sed valde suavis in nobis est, dum nos interno gustu suæ dulcedinis lætificat. Unde super illud Ps. 144, 9 : *Suavis Dominus universis*, dicit Glossa : sed maxime se gustantibus. Bernardus : Solus consolator est qui est inhabitator caritas Deus, qui etsi justis nunquam desit ad meritum, plerumque tamen ad solatium abest : illud jucundius, istud utilius. Habetur igitur, sed latet, dum sensum cordis minime tangit illa suavitas habita. Et sicut populus Israeliticus cum primo sibi Dominus manna plueret, admiratus dicit : « Manhu, id est quid est hoc, sic devota anima gustans in intimis divinæ bonitatis suavitatem admiratur, tum quia talem in rebus creatis experta non est. » Unde Anselmus : Cogita quale sit illud bonum quod continet omnium bonorum jucunditatem, et non qualem sumus experti in rebus creatis, sed tantum differre, quantum Creator a creatura.

Adhuc etiam quia verbis non exprimitur tantæ bonitatis suavitas, nec lingua docetur, sed gratia.

Apoc. 2, 17 : *Vincenti dabo manna absconditum*, quia nullis sermonibus aperitur. Unde Bernardus : O qui curiosus scire quid sit Verbo frui, para illi non aurem, sed mentem ; non docet lingua, docet gralia.

Amplius etiam, quia excedit omne ingenium et omne desiderium, quod plus est, quia multa scimus quæ non exprimimus ; divinæ vero bonitatis tanta est suavitas quod non solum verbis ipsam non exprimimus, verum etiam inquirendo deficimus. Unde in Ps. 76, 4 : *Memor fui Dei*, in quo est suavitas, *et exercitatus sum et defecit spiritus meus*. Unde Bernardus dicit quod non capit hoc intelligentia, nisi quantum attingit experientia.

Sic igitur patet verbum prophetæ dicentis Ps. 138, 14 : *Mirabilia opera tua, et omnia mea cognoscit nimis*, id est valde, et Patris potentiam, et Filii sapientiam, et Spiritus sancti suavitatem, ex quo se videt deficere in cognoscendo potentiæ magnitudinem, sapientiæ altitudinem, et dulcissimæ suavitatis abundantiam.

(*De humanitate Christi*).

Fer. II infra oct. Trinitatis**De imagine Dei in homine.**

Creavit Deus hominem ad imaginem suam.
Gen., i, 27.

Secundum hoc homo est maxime ad imaginem Dei secundum quod intellectualis natura Deum maxime imitari potest. Imitatur autem intellectualis natura maxime Deum quantum ad hoc quod Deus seipsum intelligit et amat. Unde imago Dei tripliciter potest considerari in homine :

Uno modo, secundum quod homo habet aptitudinem naturalem ad intelligendum et amandum Deum ; et hæc aptitudo consistit in ipsa natura mentis quæ est communis omnibus hominibus.

Alio modo, secundum quod homo actu vel habitu Deum cognoscit et amat, sed tamen imperfecte, et hæc est imago per conformitatem gratiæ.

Tertio modo, secundum quod homo Deum actu cognoscit et amat perfecte ; et sic attenditur imago secundum similitudinem gloriæ. Unde super illud Ps. 4, 7 : *signatum est super nos lumen vultus tui, Domine*, Glossa distinguit triplicem imaginem, scilicet creationis, et recreationis, et similitudinis. Prima ergo invenitur in

omnibus hominibus, secunda in justis tantum ;
tertia vero solum in beatis (1^a, q. XCIII, a. iv).

II. — Imago Dei maxime in nobis est quando Deum actu intelligimus et amamus. Deo enim maxime assimilatur creatura intellectualis per hoc quod intellectualis est : hanc enim similitudinem habet præ cæteris creaturis et hoc includit omnes alias.

In genere autem hujus similitudinis magis assimilatur Deo secundum quod intelligit actu, quam secundum quod intelligit in habitu vel potentia, quia Deus semper actu intelligens est.

Et in hoc quod intelligit actu, maxime assimilatur Deo secundum quod intelligit ipsum Deum. Nam ipse Deus, intelligendo se, intelligit omnia alia. (III *Contr.* 23).

Imago igitur Trinitatis primo et principaliter attenditur in mente secundum actus, prout scilicet ex notitia quam habemus cogitando, interius verbum formamus et ex hoc in amorem prorumpimus : secundario autem et quasi ex consequenti secundum potentias et præcipue secundum habitus, prout in eis scilicet actus virtualiter existunt. (1^a q. XCIII, vii).

III. — Imago Dei in homine potest esse obsoleta, ita ut pene nulla sit, ut in his qui non habent usum rationis, vel obscura atque deformis, ut in peccatoribus, vel clara et pulchra, ut in justis. (1^a q. XCIII, a. viii, 3um).

Fer. III infra oct. Trinitatis

**De amore et latría summo et optimo Deo
debitis.**

I. — *Diligamus Deum quoniam ipse prior dilexit nos.* Tribus modis debemus diligere Deum. 1º Ut totum cor nostrum amore ejus impleamus. Deut., 6 : *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo* ; 2º ut nihil nisi propter eum diligamus. Augustinus : Minus te amat qui tecum aliquid amat quod non propter te amat. 3º Ut nullis adversis ab ejus caritate avertamur. Rom., 8. *Quis nos separabit a caritate Christi?*

Propter tria autem maxime debemus diligere Deum :

Propter ejus bonitatem. Bernardus : Causa diligendi Deum Deus est. Tanta enim bonitas est Dei, quod si nihil boni homini fecisset vel facturum esset, deberet tamen eum semper diligere.

Propter ejus caritatem. *Diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos.* Augustinus : Miser ego ! Quantum diligere debeo Deum meum qui me fecit quod non eram, redemit cum perieram, qui in peccatis meis venditus eram ; venit ille pro me, et tantum dilexit me, quod pretium sanguinis sui dedit pro me.

Propter nostram utilitatem. Præparavit enim bona quæ dici non possunt his qui diligunt eum. I Cor., 2 : *Oculus non vidit*, etc. (*Sermo LXXVIII*).

II. — Latria autem proficitur servitutem quam debemus Deo, quia fecit nos. Unde debetur ei latria in quantum Creator, secundum quod ipse est finis et origo prima nostri esse. Et quia ipse creator est, in quantum bonus, sapiens et potens et secundum omnia hujusmodi, ideo ratione omnium debetur ei latria et non secundum unum horum tantum.

Et quia Pater et Filius et Spiritus sanctus sunt unus Creator, ideo debetur eis una latria, cum Deo debeatur latria in quantum Creator.

Secundum vero omnia latria Deo est exhibenda. Etenim in nobis est triplex bonum, scilicet spirituale, corporale et extrinsecum. Et quia hæc omnia in nobis a Deo sunt, ideo secundum omnia debemus Deo latriam exhibere. Secundum spiritum, exhibemus ei debitam dilectionem; secundum corpus, prostrationes et cantus; secundum exteriora autem, sacrificia, luminaria et hujusmodi. Quæ Deo non propter ejus indigentiam exhibemus, sed in recognitionem quod omnia ab ipso habemus. Et sicut eum ex omnibus recognoscimus, ita etiam eum ex omnibus honoramus. (3. *Dist.* 9, q. I, a. III).

*Fer. IV infra oct. Trinitatis***De peccato in Patrem, in Filium et in Spiritum sanctum.**

I. — Peccare in Patrem est peccare ex infirmitate. Peccare in Filium est peccare ex ignorantia et peccare in Spiritum sanctum est ex certa malitia peccare : ut dicatur peccatum in Patrem, quando deficit istud quod Patri attribuitur, scilicet potentia, et peccatum in Filium quando deest sapientia quæ Filio attribuitur, et peccatum in Spiritum sanctum quando ponitur oppositum bonitatis quæ Spiritui sancto attribuitur.

Peccatum enim tribus modis committitur, vel ex ignorantia, vel ex passione, vel ex electione. Ex ignorantia quando ignoratur aliquod eorum quorum scientia a peccato impedivisset, unde ignorantia est ibi causa peccati. Et hoc dicitur peccatum in Filium. Ex passione, quando propter impetum passionis, rationis iudicium obruitur. Et hoc proprie est ex infirmitate peccare, quod est peccatum in Patrem. Ex electione autem, quando homo deliberans peccato adhæret, non quasi aliqua tentatione victus, sed quia propter hoc quod habet corruptum appetitum, placet ipsi peccatum illud secundum se. Et hoc est ex mali-

tia peccare, quod est peccatum in Spiritum sanctum. (2, Dist. 43, q. I. a. 1.)

II. — Quoad peccatum in Spiritum sanctum, sex species ei assignantur, secundum remotionem vel contemptum eorum per quæ potest homo ab electione peccati impediri. Quæ sunt vel ex parte divini iudicii, vel ex parte donorum ipsius, vel etiam ex parte ipsius peccati.

1º Avertitur homo ab electione peccati ex consideratione divini iudicii et per spem quæ consurgit ex consideratione misericordiæ remittentis peccata et præmiantis bona, et hæc tollitur per *desperationem*; et iterum per timorem qui consurgit ex consideratione divinæ justitiæ punientis peccata; et hic tollitur per *præsumptionem*, dum aliquis præsumit se gloriam posse adipisci sine meritis vel veniam sine pœnitentia.

2º Dona autem Dei quibus retrahimur a peccato sunt duo: unum est agnitio veritatis contra quod ponitur *impugnatio veritatis agnitæ*, dum aliquis veritatem fidei agnitam impugnat ut licentius peccet. Aliud est auxilium interioris gratiæ, contra quod ponitur *invidentia fraternæ gratiæ*, dum aliquis non solum invidet personæ fratris, sed etiam invidet gratiæ Dei crescenti in mundo.

3º Ex parte peccati duo sunt quæ hominem a peccato retrahere possunt: unum est inordinatio

et turpitudine actus, cujus consideratio inducere solet in homine pœnitentiam de peccato commisso. Et contra hoc ponitur *impœnitentia* secundum quod importat propositum non pœnitendi. Aliud est parvitas et brevitās boni quod quis in peccato quærit. Rom. 6, 21 : *Quem ergo fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis ?* Cujus consideratio inducere solet hominem ad hoc quod ejus voluntas in peccato non firmetur; et hoc tollitur per *obstinationem*, quando homo firmat suum propositum in hoc quod peccato inhaereat. (2, 2, q. XIV, a. II).

In festo Corporis Christi

Eucharistia confert gratiam.

Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Joan., IV, 52.

Effectus hujus sacramenti considerari debet :

1° Ex eo quod in hoc sacramento continetur, quod est Christus. Qui sicut in mundum visibiliter veniens contulit mundo vitam gratiæ, ita in hominem sacramentaliter veniens vitam gratiæ operatur. Joan., VI, 58 : *Qui manducat me vivet*

propter me. Unde et Cyrillus dicit : Vivificativum Dei Verbum uniens seipsum propriæ carni fecit ipsam vivificativam. Decebat enim eum nostris quodammodo uniri corporibus per sacram ejus carnem et pretiosum sanguinem, quæ accipimus in benedictionem vivificativam in pane et in vino.

2° Ex eo quod per hoc sacramentum repræsentatur, quod est Passio Christi. Et ideo effectum quem Passio Christi fecit in mundo, hoc sacramentum fecit in homine. Unde super illud : *Continuo exivit sanguis et aqua*, dicit Chrysostomus : Quia hinc suscipiunt principium sacramenta, cum accesseris ad tremendum calicem, ut ab ipsa bibiturus Christi costa ita accedas. Unde et ipse Dominus : *Hic est sanguis meus qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum.*

3° Ex modo quo traditur hoc sacramentum, quod traditur per modum cibi et potus. Et ideo omnem effectum quem cibus et potus materialis facit quantum ad vitam corporalem, quod scilicet sustentat, auget, reparat et delectat, hoc totum facit hoc sacramentum quantum ad vitam spiritualem. Unde Ambrosius dicit : Iste panis est vitæ æternæ qui animæ nostræ substantiam fulcit. Et Chrysostomus dicit : Præstat se nobis desiderantibus et palpare et comedere et amplecti. Unde et ipse Dominus : *Caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus.*

4° Consideratur effectus hujus sacramenti ex speciebus in quibus traditur hoc sacramentum. Unde Augustinus dicit : Dominus noster corpus et sanguinem suum in eis rebus commendavit quæ ad unum aliquid rediguntur ex multis; namque aliud, scilicet panis, ex multis granis in unum constat; aliud, scilicet vinum, in unum ex multis acinis confluit. Et ideo ipse alibi dicit : O sacramentum pietatis, o signum unitatis, o vinculum charitatis ! Et quia Christus et ejus passio est causa gratiæ et spiritualis refectio, et charitas sine gratia esse non potest, ex omnibus præmissis manifestum est quod hoc sacramentum gratiam confert.

(3^a q. LXXIX, a. 1.)

Fer. VI infra oct. Corporis Christi

Qualis gratia per Eucharistiam confertur.

1° Sacramentum Eucharistiæ ex seipso virtutem habet gratiam conferendi; nec aliquis habet gratiam ante susceptionem hujus sacramenti nisi ex aliquo voto ipsius, vel per seipsum, sicut adulti, vel voto Ecclesiæ, sicut parvuli. Unde ex efficacia virtutis ipsius est quod etiam ex voto ipsius

aliquis gratiam consequatur, per quam spiritualiter vivificetur. Restat igitur ut cum sacramentum realiter sumitur, gratia augeatur, et vita spiritualis perficiatur : aliter tamen quam per sacramentum confirmationis, in quo augetur et perficitur gratia ad persistendum contra exteriores impugnationes inimicorum Christi ; per hoc autem sacramentum augetur gratia, et perficitur spiritualis vita, ad hoc quod homo in seipso perfectus existat per conjunctionem ad Deum.

2° Hoc sacramentum confert gratiam spiritualiter cum virtute charitatis. Unde Damascenus comparat hoc sacramentum carboni quem Isaias vidit. Carbo enim lignum simplex non est, sed unitum igni, ita et panis communionis non simplex panis est, sed unitus Divinitati. Sicut autem Gregorius dicit : amor Dei non est otiosus ; magna enim operatur, si est. Et ideo per hoc sacramentum, quantum est ex sui virtute, non solum habitus gratiæ et virtutis confertur, sed etiam excitatur in actum, secundum illud II Cor., v, 14 : *Charitas Christi urget nos*. Et inde est quod ex virtute hujus sacramenti anima spiritualiter reficitur, per hoc quod anima spiritualiter delectatur, et quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis divinæ, secundum illud Cant., v, 1 : *Come-dite, amici, et bibite et inebriamini, carissimi*.

3° Quia sacramenta operantur salutem quam si-

gnificant, ideo secundum quamdam assimilationem dicitur quod in hoc sacramento corpus offertur pro salute corporis, et sanguis pro salute animæ, quamvis utrumque ad salutem utriusque operetur, cum sub utroque totus sit Christus. Et licet corpus non sit immediatum subjectum gratiæ, ex anima tamen redundat effectus gratiæ ad corpus dum in presenti membra nostra exhibemus *arma justitiæ Deo*, et in futuro corpus nostrum sortietur incorruptionem et gloriam animæ.

(3, q. LXXIX, a. 1.)

Sabbato infra oct. Corp. Christi

Effectus Eucharistiæ est adeptio gloriæ.

Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Joan., vi, 52.

In hoc sacramento potest considerari et id ex quo habet effectum, scilicet ipse Christus contentus et passio ejus repræsentata, et id per quod habet effectum, scilicet usus sacramenti et species ejus. Et quantum ad utrumque competit huic sacramento quod causet adeptionem vitæ æternæ.

Nam ipse Christus per suam passionem aperuit

nobis aditum vitæ æternæ, secundum illud Hebr. ix, 15: *Novi testamenti mediator est, ut morte intercedente, qui vocati sunt accipiant repromissionem æternæ hæreditatis.*

Similiter etiam refectio cibi spiritualis et unitas significata per species panis et vini habentur quidem in præsentī, sed imperfecte, perfecte autem in statu gloriæ. Unde Augustinus dicit: Cum cibo et potu id appetant homines ut non esuriant neque sitiant, hoc veraciter non præstat nisi iste cibus et potus qui eos a quibus sumitur immortales et incorruptibiles facit in societate sanctorum, ubi pax erit, et unitas plena atque perfecta.

Et quamvis hoc sacramentum competat viatoribus qui nondum sunt capaces gloriæ, non sequitur effectum hujus sacramenti non esse adeptionem gloriæ. Sicut enim passio Christi, in cujus virtute sacramentum operatur est causa sufficiens gloriæ, non tamen ita quod statim per ipsam introducamur in gloriam, sed oportet ut prius simul compatiamur, ut postea simul glorificemur, ita hoc sacramentum non statim nos in gloriam introducit, sed dat nobis virtutem perveniendi ad gloriam, et ideo viaticum dicitur, in cujus figuram legitur III Reg., xix, 8, quod: *Elias comedit et bibit et ambulavit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus et quadraginta noctibus usque ad montem Dei Oreb.*

(3^a q. LXXIX, a. II.)

Dom. infra oct. Corp. Christi**Quomodo per veniale peccatum effectus sacramenti Eucharistiæ impeditur.**

Damascenus dicit : Ignis ejus quod in nobis est desiderii, assumens eam quæ ex carbone, id est, ex hoc sacramento, ignitionem, comburat nostra peccata, et illuminet corda nostra, ut participatione divini ignis igniamur et deificemur. Sed ignis nostri desiderii vel amoris impeditur per peccata venialia, quæ impediunt fervorem charitatis. Ergo peccata venialia impediunt effectum hujus sacramenti.

Dupliciter enim accipi possunt, uno modo prout sunt præterita, alio modo prout sunt actu exercita. Primo quidem modo peccata venialia minime impediunt effectum hujus sacramenti. Potest enim contingere quod aliquis post multa peccata venialia commissa devote accedat ad hoc sacramentum, et plenarie hujus sacramenti consequatur effectum. Secundo autem modo peccata venialia non ex toto impediunt hujus sacramenti effectum, sed in parte. Effectus enim hujus sacramenti non solum est adeptio habitualis gratiæ vel charitatis, sed etiam

quædam actualis refectio spiritualis dulcedinis, quæ quidem impeditur, si aliquis accedat ad hoc sacramentum per peccata venialia mente distractus; non autem tollitur augmentum habitualis gratiæ vel charitatis.

Ille vero qui cum actu venialis peccati ad hoc sacramentum accedit, habitualiter quidem manducat spiritualiter, sed non actualiter, et ideo habitualement effectum hujus sacramenti percipit, non autem actualement.

Peccata venialia equidem non impediunt effectum baptismi, sed non est loquendum de eucharistia sicut de baptismo. Baptismus enim non ita ordinatur ad actualement effectum, id est fervorem charitatis sicut hoc sacramentum. Nam baptismus est spiritualis regeneratio per quam acquiritur prima perfectio quæ est habitus vel forma. Hoc autem sacramentum est spiritualis manducatio, quæ habet actualement delectationem.

(3^a q. LXXIX, a. viii.)

Fer. II infra oct. Corp. Christi

Per Eucharistiam præservatur homo a peccatis futuris.

Hic est panis de cælo descendens, ut si quis ex ipso manducaverit, non moriatur. Joan., vi, 50

Peccatum est quædam spiritualis mors animæ. Unde hoc modo præservatur aliquis a peccato futuro, quo præservatur corpus a morte futura, quod quidem fit dupliciter, uno modo in quantum natura hominis interius roboratur contra interiora corruptiva, et sic præservatur a morte per cibum et medicinam; alio modo per hoc quod munitur contra exteriores impugnationes, et sic præservatur per arma quibus munitur corpus.

Utroque autem modo hoc sacramentum præservat a peccato: primo quidem per hoc quod Christo conjungit per gratiam, roborat spiritualem vitam hominis, tanquam spiritualis cibus et spiritualis medicina, secundum illud Ps. 103: *Panis cor hominis confirmat*. Et Augustinus dicit: *Securus accede, panis est, non venenum*;

Alio modo, in quantum est quoddam signum passionis Christi, per quam victi sunt dæmones, repellit omnem dæmonum impugnationem. Unde Chrysostomus dicit: *Ut leones flammam spirantes, sic ab illa mensa discedimus terribiles effecti diabolo*.

Equidem multi etiam digne sumentes hoc sacramentum postea in peccatum cadunt, et ratio est quia homo in statu viæ est hujus conditionis quod liberum arbitrium ejus potest flecti in bonum et malum. Unde licet hoc sacramentum, quantum est de se, habeat virtutem præservativam a peccato, non tamen aufert homini possibilitatem peccandi. Et idem est dicendum de charitate. Caritas

enim, quantum est in se, præservat hominem a peccato, sed ex mutabilitate liberi arbitrii contingit quod aliquis post habitam charitatem peccat, sicut post suscepcionem hujus sacramenti.

Licet vero hoc sacramentum non directe ordinetur ad diminutionem fomitis, diminuit tamen fomitem ex quadam consequentia, in quantum auget charitatem, quia, sicut dicit Augustinus, augmentum charitatis est diminutio cupiditatis. Directe autem confirmat cor hominis in bono, per quod etiam præservatur homo a peccato.

(3^a q. LXXIX, a. vi.)

Fer. III infra oct. Corp. Christi

Quomodo per Eucharistiam poena peccati remittitur.

Sacramentum Eucharistiæ simul est sacrificium et sacramentum ; sed rationem sacrificii habet in quantum offertur, rationem autem sacramenti, in quantum sumitur. Et ideo effectum sacramenti habet in eo qui sumit, effectum autem sacrificii in eo qui offert vel in his pro quibus offertur.

Si igitur consideretur ut sacramentum, habet

effectum dupliciter, uno modo directe ex vi sacramenti; alio modo quasi ex quadam concomitantia. Ex vi quidem sacramenti directe habet illum effectum ad quem est institutum. Non est vero institutum ad satisfaciendum, sed ad spiritualiter nutriendum per unionem ad Christum et ad membra ejus, sicut et nutrimentum unitur nutrito. Sed quia hæc unitas fit per charitatem, ex cujus fervore aliquis consequitur remissionem non solum culpæ, sed etiam pœnæ, inde est quod ex consequenti per quamdam concomitantiam ad principalem effectum homo consequitur remissionem pœnæ, non quidem totius, sed secundum modum suæ devotionis et fervoris.

In quantum vero est sacrificium, habet vim satisfactivam. Sed in satisfactione magis attenditur affectus offerentis quam quantitas oblationis. Unde et Dominus dicit de vidua quæ obtulit duo æra quod *plus omnibus misit*. Quamvis ergo hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna, tamen fit satisfactoria illis pro quibus offertur, vel etiam offerentibus secundum quantitatem suæ devotionis et non pro tota pœna.

Virtus Christi quæ in hoc sacramento continetur est infinita. Quod igitur tollatur pars pœnæ et non tota pœna per hoc sacramentum, hoc non contingit ex defectu virtutis Christi, sed ex defectu devotionis humanæ.

(3^a q. LXXIX, a. v.)

Fer. IV infra oct. Corp. Christi

**Per Eucharistiam remittuntur peccata
venialia.**

In hoc sacramento duo possunt considerari, scilicet ipsum sacramentum et res sacramenti. Et ex utroque apparet quod hoc sacramentum habet virtutem ad remissionem venialium peccatorum.

Sumitur enim sub specie cibi nutrientis. Nutrientum autem cibi est necessarium corpori ad restaurandum id quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis. Spiritualiter autem quotidie aliquid in nobis deperditur ex calore concupiscentiæ per peccata venialia quæ diminuunt fervorem charitatis. Et ideo competit huic sacramento ut remittat peccata venialia. Unde et Ambrosius dicit quod iste panis quotidianus sumitur in remedium quotidianæ infirmitatis.

Res autem hujus sacramenti est charitas, non solum quantum ad habitum, sed etiam quantum ad actum, qui excitatur in hoc sacramento, per quem peccata venialia solvuntur. Unde manifes-

tum est quod virtute hujus sacramenti remittuntur peccata venialia.

Peccata quidem venialia, etsi non contrariantur charitati quantum ad habitum, contrariantur tamen ei quantum ad fervorem actus, qui excitatur per hoc sacramentum, ratione cujus peccata venialia tolluntur. (3^a, q. LXXIX, a. iv).

Virtute hujus sacramenti fit quædam transformatio hominis ad Christum per amorem, et hoc est proprius ejus effectus. Et quia ex fervore charitatis peccata venialia dimittuntur propter hoc quod dicto fervori contrariantur, ideo ex consequenti, virtute hujus sacramenti venialia delentur.

Imo tantus potest esse devotionis fervor quod omnia venialia peccata delet. Neque est inconveniens quod aliqua hora homo sit absque omni peccato veniali; quamvis hoc diu durare non possit propter difficultatem vitandi peccata venialia. Nec tamen oportet quod semper omnia peccata venialia deleat, sed secundum mensuram devotionis; quia non est proximus effectus ejus deletio venialium, sed ex consequenti. (4, *Dist.* 12, q. 11).

*Fer. Vin oct. Corporis Christi***De usu Eucharistiæ.****I. — Frequenter sumenda est Eucharistia.**

Ea quæ in hoc sacramento geruntur habent similitudinem cum his quæ accidunt in corporali nutrimento. Quia enim fit quasi continua deperditio naturalis humiditatis per actionem caloris naturalis et exercitium laboris, ideo oportet frequenter corporalem cibum assumere ad restaurationem deperditi, ne perditio continua mortem inducat.

Similiter etiam ex concupiscentia innata et occupatione circa exteriora fit deperditio devotionis et fervoris, secundum quæ homo in Deum colligitur. Unde oportet quod pluries deperdita restaurentur, ne homo totaliter alienetur a Deo.

II. — An sit quotidie sumenda.

In hoc sacramento duo requiruntur ex parte recipientis, desiderium conjunctionis ad Christum, quod facit amor, et reverentia sacramenti quæ ad donum timoris pertinet. Primum incitat ad frequentationem hujus sacramenti quotidianam, sed secundum retrahit.

Unde si aliquis experimentaliter cognosceret ex quotidiana sumptione fervorem amoris augeri, et

reverentiam non minui, talis deberet quotidie communicare. Si autem sentiret per quotidianam frequentationem reverentiam minui et fervorem non multum augeri, talis deberet interdum abstinere, ut cum majori reverentia et devotione postmodum accederet.

Unde quantum ad hoc unusquisque relinquendus est iudicio suo. Et hoc est quod Augustinus dicit: Si dixerit quispiam non quotidie accipiendam esse Eucharistiam, alius affirmat quotidie sumendam, faciat unusquisque quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. Et probat per exemplum Zachæi et Centurionis, quorum unus recipit Dominum gaudens, alius dicit: *Non sum dignus ut intres sub tectum meum*, et uterque misericordiam consecutus est: ambo Salvatorem honorificantes, quamvis non uno modo.

Amor tamen et spes, ad quæ semper Scriptura nos provocat, præferuntur timori. Unde et cum Petrus dixisset: *Exi a me, Domine, quia homo peccator sum*, respondit Jesus: *Noli timere*.

Ad eum quidem maxime per humilitatem appropinquamus. Sed non sequitur quod laudabilius sit abstinere ab hoc sacramento, utpote magis meritorium. Nam charitas est quæ Deo directe nos conjungit, sed humilitas ad hanc unionem disponit, in quantum hominem Deo subdit. Unde meritum magis consistit in charitate quam in humilitate.

(4, *Dist.* 12, q. III, a. II.)

In festo SS. Cordis Jesu

De sacratissimo Corde Jesu.

I. — *Factum est cor meum tanquam cera liquescens in medio ventris mei. Ps. 21.*

Dicendum quod liquefactio est amoris. Cant., 5: *Anima liquefacta est*. Res antequam liquefiat dura est et constricta in se: si liquescit diffunditur et tendit a se in aliud. Timor etiam quandoque indurat, quando scilicet non est magnus, et sic etiam est de amore; quia quando supervenit amor, tunc homo tendit in aliud quod ante in se erat. Et de hac liquefactione potest exponi de Christo, secundum quod est caput. Nam hoc liquefieri et est a Spiritu sancto et est in medio ventris, id est affectus.

Vel per Cor Christi intelligitur sacra scriptura quæ manifestat Cor Christi. Hoc autem erat clausum ante passionem quia erat obscura, sed aperta est post passionem, quia eam jam intelligentes considerant, et discernunt quomodo prophetiæ sint exponendæ. (*In Ps. 31*).

II. — *Quid est homo quia magnificas eum aut quid apponis erga eum Cor tuum? Job., 8.*

Quid est homo? Id est quam parvum et infirmum secundum corpus! *Magnificas eum* honore grandi inter ceteras creaturas. *Apponis erga eum Cor tuum*, eum scilicet speciali cura custodiendo et protegendo. Licet omnia subsint divinæ providentiæ, omnia tamen aliter et aliter disponuntur a Deo secundum quod habent ordinem ad universum. Quæ participant perpetuitatem, essentialiter ad perfectionem universi spectant et propter se disponuntur a Deo; quæ a perpetuitate deficiunt, accidentaliter pertinent ad perfectionem universi, et non propter se gubernantur, sed propter speciei conservationem. Homo autem perpetuus est et specie et individuo, et ideo Deus apponit erga eum cor suum, ei providens propter ejus bonum. Quomodo autem apponat erga eum cor suum ostendit, cum subdit: *Visitas eum diluculo*, id est a principio nativitatis, tua providentia administrans ei quæ sunt necessaria ad vitam et magnificationem tam corporalem quam spiritualem; *et subito probas illum*, per adversa, in quibus apparet qualiter se habeat ad virtutem. Vasa figuli probat fornax, et homines justos tentatio tribulationis. Dicitur autem Deus hominem probare, non ut ipse discat qualis est homo, sed ut alios eum cognoscere faciat, et ut ipsemet seipsum cognoscat. (*In Job.*, 8).

Sabbato post oct. Corp. Christi

De Christi dilectione.

Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Joan. xiii.

Hic commendatur fervens Christi dilectio, et hoc quantum ad quatuor.

I. — Fuit præveniens, secundum illud I Joan., iv, 10: *Non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos.* Et quantum ad hoc dicit: *Cum dilexisset suos, quasi antea.* Dilexit, inquam, antequam crearet. Sap., xi, 25: *Diligis omnia quæ sunt.* Dilexit antequam vocaret. Jer. xxxi, 3: *In caritate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miserans.* Dilexit antequam redimeret.

II. — Fuit ejus dilectio congrua, quia dilexit suos. Secundum quod aliqui diversimode sunt sui, secundum hoc a Deo diversimode diliguntur. Sunt autem aliqui sui tripliciter: 1° Creatione, et hos diligit conservando eis bona naturæ. Joan., i, 2: *In propria venit, et sui, per creationem, eum*

non receperunt. Aliqui sunt sui dedicatione, qui nati sunt a Deo Patre per fidem. Joan. xvii, 7 : *Tui erant et mihi eos dedisti.* Et hos diligit conservando in bonis gratiæ. Aliqui sunt sui speciali devotione, I Paral., xi, 1 : *Tui sumus, o David, et caro tua.* Hos diligit specialiter consolando.

III. — Dilectio Christi fuit necessaria, quia dilexit suos qui erant in mundo. Nam aliqui sunt sui, qui jam erant in gloria Patris, quia etiam antiqui Patres sui erant, in quantum speraverunt liberari per eum. Sed isti non tantum indigent hujusmodi dilectione quantum hi qui erant in mundo. Et ideo dicit *qui erant in mundo*, corpore scilicet, sed non mente.

IV. — Commendatur Christi dilectio utpote perfecta. Unde dicit : *In finem dilexit eos.* Finis intentionis ad quem nostra ordinatur intentio debet esse vita æterna. Iterum hujusmodi finis Christus debet esse. Et hæc duo sunt unus finis, quia nihil est aliud vita æterna quam fruitio Christi secundum divinitatem. Joan., xvii, 3 : *Hæc est vita æterna ut cognoscant te solum Deum verum et quem misisti Jesum Christum.* Secundum ergo dicit : *In finem dilexit eos*, ut perduceret in se finem, vel in vitam æternam quæ nihil aliud est.

Illud autem est finis executionis quod est terminus rei, et sic mors potest dici finis, ut dicatur :

In finem dilexit, id est in mortem. Non autem hoc modo quod Christus dilexit suos usque ad mortem tantum et non ultra. Hic sensus esset falsus. Absit ut dilectionem morte finierit qui non est in morte finitus. Alio modo *in finem dilexit*, id est usque ad mortem illum dilectio ipsorum perduxit.

Alio modo *in finem*, id est cum multa signa dilectionis ostenderit eis ante, in finem, id est circa mortem, majoris eis signa dilectionis ostendit. Joan., xvi : *Hæc ab initio vobis non dixi quia vobiscum eram*, quasi diceret : Non tunc necessarium fuit vobis, ut ostenderem quantum vos diligerem, nisi in recessu, ut sic amor et memoria mei in cordibus vestris profundius imprimeretur.

(*In Joan.*, xiii.)

Dom. post oct. Corp. Christi

IN FESTO CORDIS MARIE PURISSIMI.

I. — B. Virgo debuit esse purissima. Oportebat enim ut Mater Dei maxima puritate niteret. Non enim est aliquid digne receptaculum Dei, nisi sit

mundum secundum illud Ps. 92, 5: *Domum tuam, Domine, decet sanctitudo.* (1, 2, q. LXXXI, a. v, 3^m).

Beata Virgo non meruit incarnationem, nisi supposita incarnatione facienda. Et sic meruit ut per eam fieret, non quidem merito condigni, sed congrui: in quantum decebat quod Dei mater ea puritate niteret qua major sub Deo nequit intelligi, sicut dicit Anselmus. (3, Dist. 4, a. iv).

II. — B. Virgo vovit virginitatem.

Perfectionis quidem opera magis sunt laudabilia, si ex voto celebrentur. Virginitas autem in Matre Dei præcipue debuit pollere. Et ideo conveniens fuit ut virginitas ejus ex voto esset consecrata. Unde Augustinus dicit: Annuntianti Angelo Maria respondit: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Quod profecto non diceret, nisi prius se virginem Deo vovisset. Sicut gratiæ plenitudo perfecte quidem fuit in Christo, et tamen aliqua ejus inchoatio præcessit in matre; ita etiam observatio consiliorum quæ per gratiam Dei fit, perfecte quidem incepit in Christo, sed aliquo modo fuit inchoata in Virgine matre ejus. (3^a q. XXVIII, a. iv).

III. — B. Virgo aureolam virginitatis obtinuit.

Aureola est quoddam privilegiatum præmium privilegiatæ victoriæ respondens. Et ideo secun-

dum privilegiatas victorias in tribus pugnis, quæ cuilibet homini imminēt, tres aureolæ sumuntur. In pugna quæ est contra carnem, ille potissimam victoriam obtinet qui a delectationibus carnis abstinet, cujusmodi est virgo. In pugna qua contra mundum pugnatur, illa est præcipue victoria, cum a mundo persecutionem usque ad mortem sustinemus. In pugna vero qua contra diabolum pugnatur, illa est præcipua victoria cum aliquis non solum a se, sed etiam a cordibus aliorum hostem removet quod fit per doctrinam et prædicationem. Et ideo aureola debetur virginibus, martyribus et prædicatoribus seu doctoribus. (4 Dist. 49, q. V, a. iv).

Et ideo B. Virgini in qua est perfectissima virginitas, unde et *Virgo Virginum* nominatur, debetur aureola.

Aliqui autem objiciunt quod non debetur ei aureola, quia nullam pugnam sustinuit in continendo. Ad hoc quidam dicunt quod B. Virgo pro virginitatis præmio non habet aureolam, si aureola proprie accipiatur secundum quod respicit pugnam, tamen habet aliquid majus aureola, propter perfectissimum propositum virginitatis servandæ. Alii vero dicunt quod aureolam habet et excellentissimam; quamvis pugnam non senserit, pugnam tamen carnis aliquam habuit, sed ex vehementia virtutis, habuit carnem adeo subditam, quod hæc pugna ei insensibilis erat.

Sed istud videtur inconvenienter dici, quia cum B. Virgo credatur omnino immunis fuisse a fomitis inclinatione, propter ejus sanctificationem perfectam, non est pium ponere aliquam pugnam fuisse in ea. Unde dicendum est quod aureolam proprie habet, ut in hoc membris aliis Ecclesiæ conformetur, in quibus virginitas invenitur; et quamvis non habuerit pugnam per tentationem quæ est a carne, habuit tamen pugnam per tentationem quæ est ab hoste, qui nec etiam ipsum Christum reveritus est. (4, Dist. 49, q. V, a. III, 2^m).

NOTA

A crastina die usque ad diem primam Julii, meditationes ex prætermissis ante septuagesimam quærendæ sunt.

PRO QUIBUSDAM FESTIS

30 Novembris

De sancto Andrea.

Invenit hic primum Simonem fratrem suum et dicit ei : Invenimus Messiam, et adduxit eum ad Jesum. Joan., i.

I. — Evidens signum perfectæ conversionis aliqujus est, cum conversus, quanto aliquis sibi est magis conjunctus, tanto magis satagit eum convertere ad Christum. Et ideo Andreas perfecte conversus non detinuit apud seipsum inventum thesaurum, sed festinat et currit cito ad fratrem, traditurus ei bona quæ suscepit. Dicit igitur *Invenit hic primum* id est primo *fratrem suum Simonem* quem quærebat, ut sicut erat sanguine, ita faceret eum germanum fide. Apoc : *Qui audit, dicat veni.*

II. — Dicit Andreas: *Invenimus Messiam*. Jesus instruxerat eum in tantum quod cognosceret eum esse Christum, et ideo dicit: *Invenimus*. Per quod etiam innuit quod diu eum desiderio eum quæsierat. Prov., iii, 13: *Beatus homo qui invenit sapientiam*.

III. — Ponitur fructus quem fecit, quia *adduxit eum ad Jesum*, scilicet Petrum. In quo Petri obedientia commendatur; confestim enim occurrit non tardans.

Et Andreæ devotionem considera; quia duxit eum ad Jesum, non ad se, sciebat enim se infirmum.

Et ideo eum ad Christum adducit, ut ipse eum instruat: instruens simul per hoc, quod hic debet esse prædicatorum conatus et studium, ut fructus prædicationis et studium non sibi vindicent, seu ad utilitatem et honorem proprium convertant, sed ut adducant ad Jesum, id est ad ejus gloriam et honorem referant. II Cor. iv, 5: *Non enim prædicamus nosmetipsos, sed Jesum Christum*.

(In Joan., i.)

25 Martii

De Annuntiatione B. V. M.

I. — Congruum fuit B. Virgini annuntiari quod esset Christum conceptura.

1º Ut servaretur congruus ordo conjunctionis Filii Dei ad Virginem, ut scilicet prius mens ejus de ipso instrueretur quam carne eum conciperet. Unde Augustinus dicit: Beatior est Maria percipiendo fidem Christi quam concipiendo carnem Christi, et postea subdit: Materna propinquitas nihil Mariæ profuisset, nisi felicius Christum corde quam carne gestasset.

2º Ut posset esse certior testis hujus sacramenti, quando super hoc divinitus erat instructa.

3º Ut voluntaria sui obsequii munera Deo offerret, ad quod se promptam obtulit dicens: *Ecce ancilla Domini*. Et dat exemplum de recipienda fide, quia spiritualem conceptionem Christi quæ est per fidem præcedit annuntiatio quæ est per fidei prædicationem, secundum quod *fides est ex auditu*.

4º Ut ostenderetur esse quoddam spirituale

matrimonium inter Filium Dei et humanam naturam. Et ideo per annuntiationem expectabatur consensus Virginis loco totius humanæ naturæ.

II. — Annuntiatio congruo ordine per angelum est perfecta.

Tria enim angelus intendebat circa virginem.

1º Reddere mentem ejus attentam ad tantæ rei considerationem. Quod quidem fecit, eam salutando quadam nova et insolita salutatione. Animo enim humili nihil est mirabilius quam auditus suæ excellentiæ; admiratio autem maxime attentionem animi facit; et ideo angelus volens mentem Virginis attentam reddere ad auditionem tanti mysterii, ab ejus laude incipit: *Ave gratia plena*. In qua quidem salutatione præmisit idoneitatem ejus ad conceptum in hoc quod dixit: *Gratia plena*; expressit conceptum in hoc quod dixit: *Dominus tecum*; et prænuntiavit honorem consequentem cum dixit: *Benedicta tu in mulieribus*.

2º Intendebat eam instruere de mysterio incarnationis quod in ea erat implendum. Quod quidem fecit prænuntiando conceptum et partum, dicens: *Ecce concipies in utero et paries*, et ostendendo dignitatem prolis conceptæ, cum dixit: *Hic erit magnus*, etc., et etiam demonstrando modum conceptionis cum dixit: *Spiritus sanctus superveniet in te*.

3° Intendebat animum ejus inducere ad consensum : quod quidem fecit exemplo Elisabeth, et ratione ex divina omnipotentia sumpta.

(3^a q. XXX, a. I et IV.)

24 Maii

In festo B. V. sub titulo Auxilium Christianorum.

De spe in B. Virgine ponenda.

Narratur in Scriptura quomodo a rege Assuero per falsam suggestionem Aman proditoris lata fuit sententia condemnationis et interfectionis totius populi Judaici in regno suo existentis. Jam sententia erat lata, jam erat annulo regis obsignata, jam per nuncios publicata, jam dies erat assignata : non restabat nisi quod interficerentur. Sed per reginam Esther fuit revocata, scilicet per ejus intercessionem, per virgæ aureæ extensionem et osculum summitatis ejusdem.

Veritas autem respondens huic figuræ hæc est : propter peccatum primorum parentum per falsam

suggestionem Aman proditoris perpetratum a rege Assuero, scilicet Deo, sententia damnationis totius generis humani fuit lata. Jam sententia erat lata, jam erat in sacra Scriptura obsignata, jam erat per nuncios, scilicet prophetas, promulgata, jam dies erat assignata. Statim enim cum moriebamur ad inferos descendebamus.

Sed per Esther reginam, id est Virginem beatam, fuit revocata, per ejus scilicet intercessionem, per virgæ aureæ extensionem et osculum summitatis ejusdem.

De hoc habetur *Esther*, viii, ubi dicitur quod placuit Esther regina in oculis regis, et extendit contra eam virgam auream quæ accedens osculata est summitatem virgæ. Et dicit ei rex : Quid vis, Esther, et quæ est petitio tua? Et si dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis. Quæ respondit : Si inveni gratiam in oculis tuis et placet tibi, dona mihi animam meam pro qua rogo et populum meum pro quo obsecro. Traditi enim sumus ut conteramur et jugulemur et pereamus per peccatum originale contractum et per peccata nostra actualia superaddita.

Sed Esther regina, id est Virgo beata, placuit in oculis regis ad restorationem generis humani, invenitque gratiam coram eo non solum pro se, sed pro toto humano genere.

Extenditque rex virgam auream. Hanc virgam auream Dominus Deus Pater nobis extendit,

quando ex charitate maxima quam ad nos habebat, Filium suum passioni exposuit. Summitatem ejus Virgæ Virgo beata tetigit, quando Filium Dei in utero concepit, et postmodum peperit.

Et sic dimidiam partem regni Dei impetravit, ut ipsa sit regina misericordiæ, cujus Filius est rex justitiæ. Sic etiam sententia nostræ damnationis revocata fuit. Et per veredarios, id est Apostolos, ad hoc specialiter missos, revocatio fuit promulgata.

(*Ex prologo expositionis in septem Epist. Canon.*)

24 Junii

De S. Joanne Baptista.

Ille erat lucerna ardens et lucens. Joan. 5.

Joannes fuit testis Christi acceptus, et hoc ostenditur per tria quæ eum perficiebant. Primum pertinet ad conditionem naturæ, et hoc cum dicit: *Ille erat lucerna* ; secundum pertinet ad perfec-

tionem affectus, quia *ardens* ; tertium ad perfectionem intellectus, quia *lucens*.

I. — Erat in natura perfectus, quia *lucerna*, id est illustratus gratia et illustratus luce Verbi Dei. Differt enim lucerna a luce ; nam lux est quæ per seipsam lucet ; lucerna vero quæ non per se lucet, sed per participationem lucet. Lux autem vera Christus est. Joan., 1, 9 : *Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem*. Joannes autem lux non erat, sed lucerna, quia illustratus erat, *ut testimonium perhiberet de lumine*, ducendo ad Christum, de qua lucerna dicitur Ps. 131 : *Paravi lucernam Christo meo*.

II. — Sed erat in eo affectus ardens et fervens ; unde dicit : *Ardens*. Nam aliqui sunt lucernæ solum quantum ad officium, sed quantum ad affectum sunt extinctæ. Sicut enim lucerna lucere non potest nisi igne accendatur, ita lucerna spiritualis non lucet nisi prius ardeat et inflammetur igne caritatis. Et ideo ardor præmittitur illustrationi, quia per ardorem caritatis datur cognitio veritatis. Joan., 15, 15 : *Vos autem dixi amicos, quia omnia quæ audivi a Patre meo nota feci vobis*. Eccl., 2, 20 : *Qui timetis Deum, diligite illum, et illuminabuntur corda vestra*. Nam ignis duo habet, scilicet quod ardet et splendet. Ardor autem ignis significat dilectionem propter tria :

1° Quia ignis inter omnia corpora est magis activus, sic et ardor caritatis, in tantum quod nihil ejus impetum ferre potest; II Cor., 5, 14: *Caritas Christi urget nos.*

2° Quia sicut ignis per hoc quod est maxime sensitivus, facit multum æstuarè, ita et caritas æstum causat quousque homo consequatur intentum.

3° Quia sicut ignis est sursum ductivus, ita et caritas, in tantum quod conjungit nos Deo. I Joan., 4, 16: *Qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo.*

III. — Erat etiam intellectu *lucens*.

1° Per veritatis cognitionem interius. Isa. 58, 11: *Implebit splendoribus, id est splendere faciet.*

2° Per prædicationem exterius. Phil., 2, 15: *Inter quos lucetis tanquam luminaria in mundo, verbum vitæ continentes.*

3° Per bonorum manifestationem. Matth., 5, 16: *Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona.*

(In Joann., v.)

INDEX MEDITATIONUM

TOMI PRIMI

Tempore Adventus.

De immensitate amoris divini	3
De convenientia Incarnationis	5
De necessitate Incarnationis quantum ad bonum	9
De necessitate Incarnationis quantum ad malum	7
De necessitate Incarnationis ad satisfactionem sufficientem pro peccato	11
Domini Incarnatio remedium congruentissimum	13
De convenientia reparandi naturam humanam per Verbum	15
De modo reparandi naturam humanam	18
De mirabili Incarnatione Filii Dei	20
Convenientius dicitur quod si homo non peccasset, Deus incarnatus non fuisset	23
Quod Incarnatio non debuerit esse ab initio mundi	25
In festo Immaculatæ Conceptionis	28
De nocte recedente	30
In translatione Almæ Domus Lauretanæ	33
Quod Incarnatio differri non debuerit usque ad finem mundi	35
De Christi Incarnationis desiderio	37
Conveniens fuit quod Filius Dei humanam naturam	

assumeret ex stirpe Adæ.	39
Magis fuit conveniens quod Persona Filii assumeret humanam naturam quam alia Persona divina	42
Nulla merita divinam Verbi unionem præcesserunt.	44
De dono Filii Dei in Incarnatione.	46
De appropriatione Incarnationis Spiritui Sancto	48
In festo Expectationis Partus B. V. M	50
De pœnitentia.	52
De dignis fructibus pœnitentiæ	54
De voce clamante in deserto	56
De rore cœlesti	58
De quatuor utilitatibus Incarnationis	60
Quod Incarnatio est auxilium homini ad beatitudi- nem tendenti	62

Tempore Nativitatis Domini

De Christi nascentis benignitate et utilitate	65
Natus est Christus passibilis et mortalis	68
De S. Joanne	70
De Christi nascentis utilitatibus	72
De partu pœnitentis animæ	74
De circumstantiis Nativitatis Christi.	76
De filiatione divina	79
De Circumcisione	81
De impositione Nominis Dei.	83
De utilitatibus Nominis Jesu	85
De virginitate Mariæ	87
De fructu B. Virginis	90
De Epiphania Christi	92
De ordine manifestationis Christi.	94
De diligentia magorum	95
De magorum muneribus	98
De inquisitione Dei.	100
Ubi habitat Jesus	103

De nuptiis spiritualibus	105
De Maria Jesum interpellante	106
De bono vino	108
De Sanctissimo Dei Nomine.	109
De triplici vino	112
De conversatione Christi	113
De Christi vita activa	115
De Christi austera vita	117
De Christi paupertate	119
De Christi vita secundum legem	121
De humilitate et obedientia Christi	124
De desponsatione B. M. V	126
De gratia Christi infinita.	129
In conversione S. Pauli apostoli	131
De sacerdotio Christi	133
De compendio prædicationis Christi	136
De puteo delectabili	138
De modo se habendi erga verbum Dei	139
De verbo Dei custodiendo	141
De utilitate meditandi mysteria Christi.	143
Jesus ad ostium	145
De Purificatione B. Virginis.	148
De Christi præsentatione in templo	149
De modo nosmetipsos Deo præsentandi	151
De templo Dei	153
De sequendo Domino	155
De jugo Christi	157
De imitatione Christi	159
De vite ejusque palmitibus	161
De studio sapienciæ	164
In festo Apparitionis B. V. Mariæ	166
De statu peccatorum	168
De conversione non differenda.	170
Christo adhærendum	172
De Christi dilectione erga discipulos	175
De mansionem in Christo	177
De vita in Christo	179

De pace et victoria per Jesum	182
De angusta porta	184
De temporalium abnegatione	187

Tempore Septuagesimæ.

In vinea Domini laborandum	189
De bono faciendo	192
De oratione Domini in horto	194
De bonis operibus	197
De mercede	199
De necessitate cautelæ	202
De interna reformatione	204
De semine	207
De Dei bonitate	209
De Passionis Domini commemoratione	211
De necessitate vigilantie	213
Semper vigilandum	215
De Deo serviendo	217
Quomodo serviendum Deo	220
Quomodo Deo serviendum die Dominica	222
De sanctitate	225
De Christi flagellatione	227

Tempore Quadragesimæ.

De morte	228
De jejunio	230
De corona spinea	233
De grano frumenti	235
De Christi tentatione	237
Christus in deserto tentari debuit	239
De Christi passionum multitudine	241

De dolorum Christi acerbitate	243
De Christo cum latronibus crucifixo.	245
In festo Lancere et Clavorum D. N.	247
De charitate Dei in passione Christi.	249
Deus Pater Christum tradidit	251
Conueniens Christum pati a gentilibus.	253
De merito Christi in Passione	255
De Christi satisfactione in Passione.	257
Passio Christi verum sacrificium.	259
In festo SS. Sindonis	261
De redemptione nostra per Passionem	263
De liberatione a peccato per Passionem	265
De liberatione a diabolo per Passionem	268
De Christo vero redemptore	270
De pretio redemptionis nostræ	272
De mulieris Samaritanæ prædicatione	274
De liberatione a pœna peccati.	277
De reconciliatione cum Deo	279
De cœlo aperto per Passionem.	281
Christus per Passionem meruit exaltari	283
De exemplo Christi crucifixi	286
De amico divino	288
De morte Lazari	289
De pretiosissimo Sanguine Domini	291
De liberatione hominis per Passionem	294
De Christi Passione	296
Passio Christi remedium contra peccata	298
De Christi sepultura	301
De sepultura spiritali	303
De majori signo dilectionis Christi	305
De compassione B. Virginis	307
Alter alterius pedes lavare debemus	309
De utilitate Passionis Christi	311
De necessitate perfectæ mundationis	313
De pedum ablutione per Christum	315
De intelligendis in ablutione pedum	317
De Cœna Domini.	320

De morte Christi.	322
Utilitates descensus Christi ad inferos.	325

Tempore Paschali.

De necessitate resurrectionis Christi	327
De utilitatibus resurrectionis Christi	330
De Christi resurgentis cicatricibus	331
Christus resurrectio et vita.	333
De tribus mortuis a Christo suscitatis	335
De nova vita	337
De resurrectionis spiritualis probatione	339
De Christi apparitione in octava Paschæ	341
De Christi pace	344
De sapiendis cœlestibus	346
De principio novæ vitæ seu de gratia	349
De aqua viva	351
De desiderio aquæ vivæ	353
De siti aquæ vivæ	355
De adoptione divina	357
De SS. Trinitatis mansionem in anima	359
De spirituali perfectione.	362
De homine spirituali	364
De regeneratione spirituali per baptismum	367
De pœnalitatibus præsentis vitæ	369
De sacramento confirmationis	371
Confirmatio in fronte confertur	373
De sacramento Eucharistiæ.	375
Dei tractio et hominis responsio	377
An homo possit scire se habere gratiam	380
De donis Spiritus Sancti.	383
De dono pietatis.	386
De numero beatitudinum.	388
De præmiis beatitudinum	391
De fructibus spiritus	394

De numero fructuum spiritus	396
De merito vitæ æternæ	399
Principalius per charitatem meremur.	401
De merito primi hominis	403
Homo potest mereri augmentum gratiæ	405
De oratione	407
De bonis orationis	409
De oratione dominica.	411
Cur orationes quandoque non exaudiuntur	414

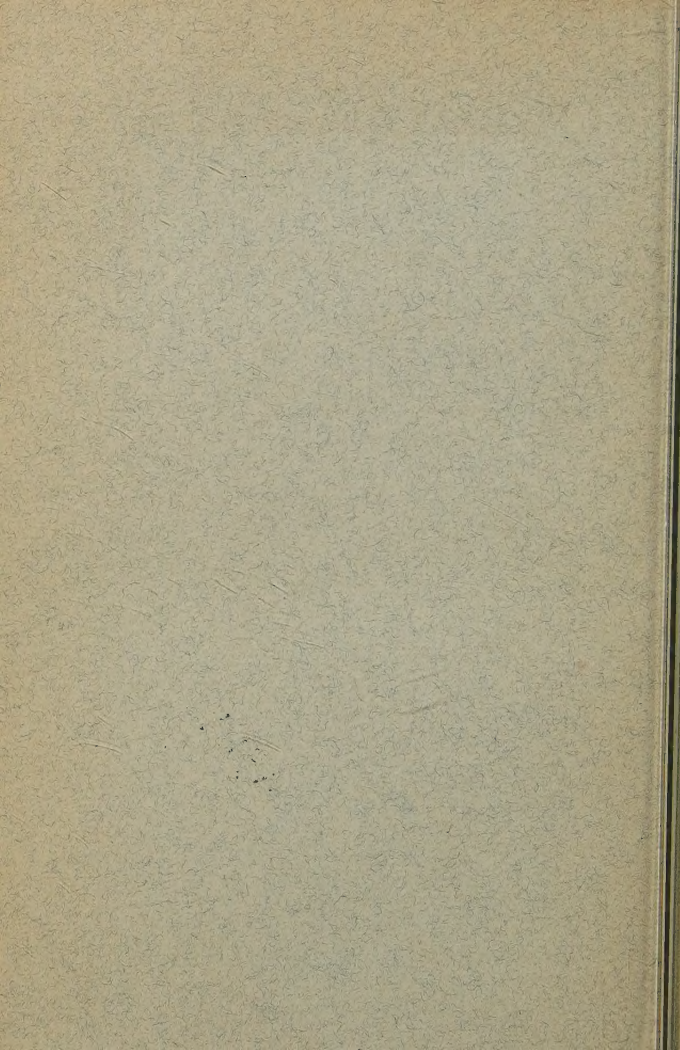
Tempore Ascensionis.

De Christi Ascensione.	416
De utilitatibus Ascensionis Christi	418
Ascensio Christi est causa salutis nostræ.	420
De conversatione in cœlis	423
De Patre cœlesti.	425
De fiducia in Patre cœlesti	427
De fonte totius consolationis	429
De præparatione ad receptionem Spiritus sancti .	432
Mundo non datur Spiritus sanctus	434
De Spiritus sancti operationibus	436
De dono Dei Altissimi.	438
Quomodo per Spiritum sanctum movemur in Deum	441
De Spiritus sancti proprietatibus.	443
De multiplici fructu Spiritus sancti.	445
De Spiritus sancti apparitione in figura columbæ.	448
De Spiritu descendente et manente	450
De effectibus Spiritus sancti	452
De adventu SS. Trinitatis in mentem	454
De imagine Dei in homine	457
De amore et latria summo et optimo Deo debitis .	459
De peccato in Patrem, in Filium et in Spiritum sanctum	461
Eucharistia confert gratiam.	463

Qualis gratia per Eucharistiam confertur.	465
Effectus Eucharistiæ est adeptio gloriæ	467
Per veniale peccatum effectus Eucharistiæ impeditur	469
Per Eucharistiam præservatur homo a peccatis.	470
Per Eucharistiam pœna peccati remittitur	472
Per Eucharistiam remittuntur peccata venialia.	474
De usu Eucharistiæ.	476
De sacratissimo Corde Jesu.	478
De Christi dilectione	480
De Corde Mariæ purissimo	482

Pro quibusdam festis.

De sancto Andrea	486
De annuntiatione B. V. Mariæ.	488
In festo B. V. Mariæ Auxiliatricis	490
De S. Joanne Baptista.	492

GTU Library

3 2400 00535 1568

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall.

